

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4567

[Total No. of Pages : 2

[5809]-10

M.A.

मराठी (MARATHI)

तौलनिक साहित्याभ्यास – भाग – 1

(CBOP -4) (2019 Pattern) (Semester - I) (10406)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

अभ्यासक्रम :-

- 1) तौलनिक साहित्याभ्यास : संकल्पना व स्वरूप
- 2) तुलनापद्धतीचे स्वरूप व कार्य
- 3) तौलनिक साहित्याभ्यासाची पार्श्वभूमी व विविध संप्रदाय
- 4) तौलनिक साहित्याभ्यास आणि साहित्यमीमांसा

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सोडवा. [10]

अ) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना स्पष्ट करून तिच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

किंवा

ब) तौलनिक साहित्याभ्यासाची तत्त्वे विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

अ) तुलनापद्धतीचे स्वरूप व कार्य लिहा.

किंवा

ब) केंद्रवर्ती व केंद्रोत्सारी तुलनापद्धतीची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) अ) दोन परकीय भाषांतील साहित्यकृतींची तुलना कशाप्रकारे केली जाते ते स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ब) दोन देशी भाषेतील साहित्यकृतींची तुलना कशाप्रकारे केली जाते ते स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) कोणत्याही दोनपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

अ) तौलनिक साहित्यातील संप्रदायाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील बहुभाषिकत्व आणि बहुसांस्कृतिकतेची पार्श्वभूमी थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा : (कोणत्याही 2) [10]

अ) रशियन संप्रदाय

ब) ऐतिहासिक तुलनापद्धती

क) वाडःमयीन कालखंडाचा अभ्यास

ड) द्वैभाषिक साहित्यकृतींचा अभ्यास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2641

[Total No. of Pages : 4

[5809]-100

M.A. (Part - I)

HISTORY

**(22206) History of Medieval Deccan : Rashtrakuta to
Deccan Sultanate**

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

(Elective Course Paper No. 11)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Take a review of the development of literature during Rashtrakuta period.
- b) Examine the political policy of the Rashtrakuta king Govind III.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the achievements of Yadava king Ramchandradev.
- b) Discuss the contribution of Hemadri Pandita of yadava period.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the importance of foreign accounts as a source of the history of Vijayanagar Empire.
- b) Take a review of the art and architecture during vijayanagar period.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the contribution of Malik Nasir Khan in the Formation of Farooqi state.
- b) Explain the political significance of Kondaveedu Fort.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any Two of the following in 100 words : **[10]**

- a) King Amoghvarsha
- b) Lilacharitra
- c) Brahmadeya
- d) Gol Gumbaz

Total No. of Questions: 5]

P2641

[5809]-100

M.A. (Part - I)

HISTORY

(22206)History of Medieval Deccan : Rashtrakuta to
Deccan Sultanate

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

(Elective Course Paper No. 11)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]
सूचना:

[एकूण गुण : 50

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) राष्ट्रकुट काळातील साहित्याच्या विकासाचा आढावा घ्या.
ब) गोविंद तृतीय या राष्ट्रकुट राजाच्या राजकीय धोरणाचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) यादव राजा रामचंद्रदेवाची कामागीरी स्पष्ट करा.
ब) यादव कालीन हेमाद्री पंडिताच्या योगदानाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) विजयनगर साम्राज्याच्या इतिहासाचे साधन म्हणून परकीयांच्या वृत्तांताचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) विजयनगर काळातील कला स्थापत्याचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) मालिक नासीर खान याच्या फारूक्की राज्याच्या जडणघडणीतील योगदानाची चर्चा करा.
ब) कोंडाविडू किल्ल्याचे राजकीय महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

अ) राजा अमोघवर्ष

ब) लीळाचरित्र

क) ब्रह्मदेय

ड) गोलघुमट

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2642

[Total No. of Pages : 4

[5809]-101

M.A. (Part- I)

HISTORY

22207 : Art and Architecture in Medieval India

(2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give information of Architectures in Nagara Style.
- b) Tell silent features of temple architecture in the period of Chandel Rulers.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give information of Art and Architecture in Western India in the period of Chaluky and Solanki Rulers.
- b) Discuss the architecture of the Pandya dynasty's ruling period.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss Art and Architecture in the period of Hoysal Rulers.
- b) Discuss the construction of the Qutub Minar Complex in Delhi during the Sultanate period.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Describe the Architectural features of Medieval Gujarat.
- b) Discuss the Mughal Architecture.

P.T.O.

Q5) Write Short notes on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) Fort Architecture in Medieval Period.
- b) Regional Styles of Painting in 18th century.
- c) Sun Temple of Konark.
- d) Qutub Minar : Structure and features.

Total No. of Questions : 5]

P2642

[5809]-101

M.A. (Part- I)

HISTORY

22207 : Art and Architecture in Medieval India

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) नागर स्थापत्यशैलीतील स्थापत्य रचनांची माहिती द्या.
ब) चंदेल शासकांच्या काळातील मंदिर स्थापत्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पश्चिम भारतातील चालुक्य आणि सोलंकी शासकांच्या काळातील कला आणि स्थापत्याची माहिती द्या.
ब) दक्षिण भारतातील पांड्य शासनकाळातील कला व स्थापत्याचे विवेचन करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) होयसल शासनकाळातील कला-स्थापत्याची चर्चा करा.
ब) सुलतानशाही काळातील दिल्लीतील कुतुबमिनार संकुलातील बांधकामांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन गुजरात मधील स्थापत्य रचनांची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) मुघलस्थापत्य रचनांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) मध्ययुगीन किल्ले स्थापत्य.
- ब) 18 व्या शतकातील चित्रकलेच्या प्रादेशिक शैली.
- क) कोणार्कचे सुर्यमंदीर.
- ड) कुतुबमिनार रचना-वैशिष्ट्ये.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2643

[5809]-103

M.A. - I

HISTORY

**HS - EC - 13 : Economic History of Medieval India
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22209)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the nature and structure of medieval Indian economy.
- b) State the major features of land revenue policy under the Sultanate period.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the main features of South Indian guilds system.
- b) Explain the nature of Internal trade under the Mughal period.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of 'Hundi' in Maratha period.
- b) Elaborate the nature silk Industry in medieval period.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the urbanisation in Sultanate period.
- b) Explain in detail the features of taxation system in the medieval period.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Iqta system
- b) Agrahara
- c) Varat
- d) Ports of Mughal period

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2643

[5809]-103

M.A. - I

HISTORY

HS - EC - 13 : Economic History of Medieval India
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22209)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन भारतीय अर्थव्यवस्थेचे स्वरूप आणि संरचनेची चर्चा करा.
ब) सल्तनत काळातील जमीन महसूल धोरणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) दक्षिण भारतातील 'श्रेणी' पद्धतीच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे परीक्षण करा.
ब) मुघल काळातील अंतर्गत व्यापाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा काळातील हुंडीचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) 'रेशीम कापड' उद्योगाचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सल्तनत काळातील नागरीकरणाचा आढावा घ्या.
ब) मध्ययुगीन भारतातील 'कर' पद्धतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा. [10]
अ) इक्ता पद्धत
ब) अग्रहार
क) वरात
ड) मुघल कालीन बंदरे

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2644

[5809]-104

M.A. (Part - I)

HISTORY

East Asia - China (1900-2000)

(Elective) (Course - 14) (2019 Pattern) (Semester - II)

(Credit System) (22210)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the Revolution of 1911.
- b) Discuss the role of Sun Yet Sen in Chinese Nationalist Revolution.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the contribution of communist party to the China.
- b) Explain the work of Chiang Kai Sheik.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the reasons for the Cultural Revolution in China.
- b) Explain the China-India relation's.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Agricultural reforms in communist China.
- b) Discuss the Pro-Democratic Movement in China.

Q5) Write short notes on any two of followings in 100 words each. **[10]**

- a) Mao-Tse-Tung
- b) China USSR relations
- c) China - Japanes War of 1937
- d) China's New economic policy

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2644

[5809]-104

M.A. (Part - I)

HISTORY

East Asia - China (1900-2000)

(Elective) (Course - 14) (2019 Pattern) (Semester - II)

(Credit System) (22210)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 1911 ची राज्यक्रांती चर्चा करा.
ब) चीनच्या राष्ट्रीय चळवळीतील सन येत सेनच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चीनमधील कम्युनिष्ट पक्षाच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) चिआंग कै-शेकचे कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चीनमधील सांस्कृतिक क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
ब) चीन आणि भारत संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) साम्यवादी चीनमधील शेती सुधारणा स्पष्ट करा.
ब) चीनमधील लोकशाहीवादी चळवळीची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) माओ-त्से-त्सुंग
ब) चीन आणि रशिया संबंध
क) 1937 चे चीन-जपान युद्ध
ड) चीनचे नवे आर्थिक धोरण

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2645

[5809]-105

M.A. (Part - II)

HISTORY

**HS - EC - 15 : History of South East Asia
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22211)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Geographical Background of the Southeast Asia.
- b) Give an account of the society and culture in the Pagan period.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Critically examine the Anglo-Dutch struggle for the spice trade in Southeast Asia.
- b) Explain the rise of Dutch colonial power in Indonesia.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) How did Islam diffuse to Southeast Asia, and what were the effects?
- b) Explain the foreign policy of India with special reference to Southeast Asia.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of the 'ASIAN' organisation.
- b) Explain between the war of the America and Vietnam.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Shrivijaya Empire
- b) The Kingdom of Champa
- c) Dr. Ahmed Sukarno
- d) Culture of Thailand

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2645

[5809]-105

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS - EC - 15 : History of South East Asia
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22211)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) आग्नेय आशियाची भौगोलीक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
ब) पेदूगान कालखंडातील सामाजिक व सांस्कृतिक स्थितीचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) आग्नेय आशियामध्ये मसाल्याच्या व्यापारासाठी अँग्लो-डच संघर्षाचे चिकित्सक परिक्षण करा.
ब) इंडोनेशियामधील डच वसाहातिक सत्तेचा उदय स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) आग्नेय आशियामध्ये इस्लामचा प्रसार कसा झाला आणि त्याचे काय परिणाम झाले?
ब) भारताचे विशेष संदर्भात आग्नेय आशियाशी परराष्ट्रीय धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) 'आशियान' संघटनेचा आढावा घ्या.
ब) अमेरिका आणि व्हिएतनाम यामधील युद्ध स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपांची 100 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) श्रीविजय साम्राज्य
ब) चंपा राज्य
क) डॉ. अहमद सुकार्णो
ड) थायलंडची संस्कृती

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2646

[5809]-106

M.A. (Part - I)

HISTORY

**History of Science and Technology in India
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)
(Optional Paper - XVI) (22212)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Early Indian attitudes towards science and technology.
- b) Write in detail about the 'Astronomy', in Ancient India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of Science and Technology of Medieval India.
- b) What was the contribution of Sawai Jai Singh, in the field of Science.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the Science Policies under British, in colonial period.
- b) Describe the contribution of British in development of India.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the Nehruvian Era towards science and technology.
- b) Explain in detail Atomic Energy - BARC of Independent India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Indian Institute of technology
- b) Green Revolution
- c) Space Science
- d) Konkan Railway

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2646

[5809]-106

M.A. (Part - I)

HISTORY

History of Science and Technology in India
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)
(Optional Paper - XVI) (22212)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानविषयीच्या सुरुवातीच्या भारतीय वृत्तीचे स्पष्टीकरण करा.
ब) प्राचीन भारतातील 'खगोलशास्त्र' बदल तपशीलवार लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन भारतातील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची माहिती लिहा.
ब) सवाई जयसिंग यांचे विज्ञान क्षेत्रातील योगदान कोणते होते?
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) ब्रिटिशांच्या अधिपत्याखालील औपनिवेशिक कालातील विज्ञान धोरणांचे परीक्षण करा.
ब) भारताच्या विकासात ब्रिटिशांच्या योगदानाचे वर्णन करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या दिशेने नेहरू युगाचा आढावा घ्या.
ब) स्वतंत्र भारतातील अणु संशोधनाचे तपशीलवार वर्णन करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दात माहिती लिहा. [10]
अ) भारतीय तंत्रज्ञान संस्था
ब) हरित क्रांती
क) अंतराल विज्ञान
ड) कोकण रेल्वे

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2647

[Total No. of Pages : 2

[5809]-108

M.A.

ECONOMICS

22301 : Micro Economic Analysis - II

(2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) What is meant by perfect competition? Explain the features of perfect competition. [10]

OR

What is meant by Monopoly? Explain the short-run equilibrium of a firm under Monopoly.

Q2) Describe the Short-run and Long-run equilibrium of a firm under Monopolistic competition. [10]

OR

What is meant by oligopoly? Explain the characteristics of oligopoly.

Q3) Explain about the Dominant strategy Equilibrium. [10]

OR

What is meant by price leadership? Explain the types of Price Leadership.

Q4) Describe the Game Theory. [10]

OR

What is meant by product differentiation? Explain the types of product differentiation.

Q5) Explain the Short-run and Long-run equilibrium of a Industry under perfect competition. [10]

OR

Explain the concept of price Discrimination and selling costs.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2647

[5809]-108

M.A.

ECONOMICS

22301 : Micro Economic Analysis - II

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यकता असेल तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) पूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय? पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
मक्तेदारी म्हणजे काय? मक्तेदारीतील व्यवसाय संस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील व्यवसायसंस्थेचा अल्पकालीन व दीर्घकालीन समतोल विशद करा. [10]
किंवा
अल्पविक्रेताधिकार म्हणजे काय? अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) वर्चस्वी किंवा प्रबळ व्यूहरचना समतोल स्पष्ट करा. [10]
किंवा
किंमत नेतृत्व म्हणजे काय? किंमत नेतृत्वाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) द्युत सिद्धांत (Game Theory) विशद करा. [10]
किंवा
वस्तुभेद म्हणजे काय? वस्तुभेदाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) पूर्ण स्पर्धेतील उद्योगाचा अल्पकालीन व दीर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा. [10]
किंवा
मूल्यभेद, विक्री खर्च या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2648

[Total No. of Pages : 2

[5809]-109

M.A. (Part-I)

ECONOMICS

EC - 2002 : Public Economics - II

(22302) (2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answer each question in 250 words.
- 4) Answer should be precise and to the point.

Q1) Explain characteristics and features of Indian Tax system. [10]

OR

What is mean by public Debt? Explain different sources of public Debt in India.

Q2) Explain in details Direct and Indirect Tax system in India. [10]

OR

Explain objective and causes of Deficit Financing.

Q3) What is mean by Budget? Explain types of Budget. [10]

OR

Explain different principles of public Debt Management.

Q4) What is Mean by Fiscal Policy? Explain different Instruments of Fiscal policy. [10]

OR

Explain function and sources of Revenue of central and state Assignment.

Q5) Write a definition on fiscal policy. Explain objectives of fiscal policy. [10]

OR

Review of Central - State Financial Relations.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2648

[5809]-109

M.A. (Part-I)

ECONOMICS

EC - 2002 : Public Economics - II

(22302) (2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवीतात.
3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तरे 250 शब्दांत लिहा.
4) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावित.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) भारतातील करव्यवस्थेची रचना व वैशिष्ट्ये सांगा. [10]
किंवा
सार्वजनिक कर्ज म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक कर्जाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) भारतातील प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष कराबाबत सविस्तर विवेचन करा. [10]
किंवा
तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दिष्ट्ये व कारणे सांगा.
- प्रश्न 3) अर्थसंकल्प म्हणजे काय ते सांगून अर्थसंकल्पाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सार्वजनिक कर्जाच्या व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय? राजकोषीय धोरणाची साधने स्पष्ट करा. [10]
किंवा
केंद्र - राज्य यांच्यात कार्याची विभागणी व महसुलाचे स्रोत सांगा.
- प्रश्न 5) राजकोषीय धोरणाच्या व्याख्या व उद्दिष्ट्ये सांगा. [10]
किंवा
केंद्र व राज्य यांच्यातील वित्तिय संबंधाचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2568

[Total No. of Pages : 1

[5809]-11

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 4 (ऐच्छिक)

वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या भाग - I

(2019 CBCS Pattern) (Semester - I) (10407)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** हॅन्स रॉबर्ट व जॉस या पाश्चात्य विचारवंतांची वाङ्मयेतिहास लेखनाची संकल्पना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
द.दि.पुंडे व डॉ.म.रा.जोशी या भारतीय विचारवंतांची वाङ्मयेतिहास लेखनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.2)** वाङ्मयेतिहासाच्या वेगवेगळ्या व्याख्या सांगून वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना विशद करा. [10]
किंवा
वाङ्मयेतिहास विषयीची नवसंकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- प्र.3)** वाङ्मयेलेखनरितीनुसार पडणाऱ्या प्रकारांचा आढावा घ्या. [10]
किंवा
वाङ्मयेतिहास आणि इतिहास यातील अनुबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4)** वाङ्मयेतिहास कारासमोरील उद्दिष्टांनुसार पडणाऱ्या प्रकारांचा आढावा घ्या. [10]
किंवा
वाङ्मयेतिहास व अन्य प्रकारचे साहित्य यातील भेद स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) वाङ्मयेतिहासाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमि
ब) वाङ्मयेतिहाससंबंधीची उत्पत्ती
क) वाङ्मयेतिहासाचे तत्त्वज्ञान
ड) दृष्टिकोणनिष्ठ वाङ्मयेतिहास

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2649

[5809]-110

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2003 : International Finance

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) What is meant by Balance of Trade? Explain the structure of Balance of Trade. **[10]**

OR

Explain the policies for Internal and External Balance.

Q2) Explain the different types of transaction in the Foreign Exchange Market. **[10]**

OR

Explain the advantages and disadvantages of Flexible Exchange Rates.

Q3) Explain the factors affecting International Capital Movements. **[10]**

OR

Write in detail about Foreign Exchange Management Act.

Q4) Explain the role of World Bank with respect to Global Crisis and Development. **[10]**

OR

Discuss about International Banking Agreements.

Q5) What is meant by Exchange Control? Explain the objectives and methods of Exchange Control. **[10]**

OR

Explain the laws related to International Banking.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2649

[5809]-110

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2003 : International Finance

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) व्यापारतोल म्हणजे काय? व्यापारतोलाची रचना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

अंतर्गत आणि बाह्य संतुलनासाठीची धोरणे स्पष्ट करा.

प्र.2) परकीय चलन बाजारातील विविध प्रकारचे व्यवहार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

लवचिक विनिमय दरांचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

प्र.3) आंतरराष्ट्रीय भांडवली हालचालीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

परकीय चलन व्यवस्थापन कायद्याबद्दल सविस्तर लिहा.

प्र.4) जागतिक संकट आणि विकासाच्या संदर्भात जागतिक बँकेची भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय बँकिंग करारांबद्दल चर्चा करा.

प्र.5) विनिमय नियंत्रण म्हणजे काय? विनिमय नियंत्रणाची उद्दिष्टे आणि पद्धती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय बँकिंगशी संबंधित कायदे स्पष्ट करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P6350

[5809]-111

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Labour Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (22304)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) What is meant by labour force? Explain the determinants of Labour force. **[10]**

OR

What is meant by labour economics? Explain the scope of labour economics.

Q2) What is meant by labour market? Explain the factors of labour market. **[10]**

OR

Explain the rural and urban labour market in India.

Q3) Explain the causes of labour migration in India. **[10]**

OR

Explain the causes of labour absenteeism in India.

Q4) What is meant by labour union? Explain the growth and development of labour union in India. **[10]**

OR

What is meant by social security? Explain the social security measures in India.

Q5) Explain the causes for increase in child labour. **[10]**

OR

Explain the skill and earnings of women labour in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P6350

[5809]-111

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Labour Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (22304)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) श्रमशक्ती म्हणजे काय? श्रमशक्तीचे निर्धारक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

श्रम अर्थशास्त्र म्हणजे काय? श्रम अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) श्रम बाजार म्हणजे काय? श्रमबाजाराचे घटक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील ग्रामीण व नागरी श्रमबाजार स्पष्ट करा.

प्र.3) भारतातील कामगारांच्या स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील कामगारांच्या अनुपस्थितीची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4) श्रम संघटना म्हणजे काय? भारतातील श्रमसंघटनांची वृद्धी व विकास स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सामाजिक सुरक्षितता म्हणजे काय? भारतातील सामाजिक सुरक्षिततेच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.5) बालकामगारांची संख्या वाढण्याची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील स्त्री कामगारांमधील कौशल्य व उत्पन्न स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2650

[5809]-112

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Urban Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Theory) (Elective) (22305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer each question in 250 words.*
- 4) Answer should be precised and to the point.*

Q1) State the meaning of Urbanization and explain the significance of Urbanization. **[10]**

OR

Discuss the trends of Urbanization in Developing & Developed Countries.

Q2) Explain the theory of Urban Clusters. **[10]**

OR

Explain the theory of Urban Shadow.

Q3) Discuss on Urban Public Transport & Electricity. **[10]**

OR

Discribe the role of Education system in Urban Development.

Q4) Explain the challenges of Urbanization. **[10]**

OR

Explain the problemes of slums in Urban area.

Q5) Explain the Urban Planning, Governance & Policy. **[10]**

OR

Discuss on Urban Infrastrural Development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2650

[5809]-112

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Urban Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Theory) (Elective) (22305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.
 - 4) उत्तर नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) शहरीकरणाचा अर्थ सांगून महत्व स्पष्ट करा. [10]

किंवा

विकसित आणि विकसनशील देशातील शहरीकरणाची बदलती प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) नागरी एकत्रीकरण सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नागरी छायावाद सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) शहरातील सार्वजनिक दळणवळण आणि वीजवितरण यावर चर्चा करा. [10]

किंवा

नागरी विकासातील शिक्षण व्यवस्थेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) शहरीकरणासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा. [10]

किंवा

शहरीभागातील झोपडपट्टीच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.5) नागरी नियोजन प्रशासन आणि धोरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नागरी भागातील पायाभूत संरचनेचा विकास यावर चर्चा करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P6351

[5809]-113

M. A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 004 : Mathematical Economics

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (22306)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Use of non-programmable calculator is allowed.*
- 2) *Show the steps in reaching your answer.*
- 3) *Figures to the right indicate maximum marks for the question.*
- 4) *Q.1 is compulsory. Attempt any four from the question number Q.2 to Q.8.*

Q1) Answer any 5 of the following :

[10]

- a) Solve for x , $9^{x^2} = 3^{3x+2}$.
- b) State using the interval notation the set of real numbers greater than 3 and less than 7.
- c) $\log_{10} 100 =$ _____
- d) $\log_2 \left(\frac{1}{32} \right) =$ _____
- e) $G = \{1, 2, 3, 4\}$ and $B = \{2, 4, 6, 8\}$ then $G \cap B =$ _____
- f) Expand the following using the Binomial theorem $(2x-1)^3$.
- g) Express as polynomial $(a + 2)(a - 3)$
- h) Find y , if $0.4y = 24$.

Q2) If $A = \begin{pmatrix} 2 & 3 & 5 \\ 7 & 4 & 1 \end{pmatrix}$.

[10]

- a) What is the size of matrix A ?
- b) What is a_{11} , a_{23} and a_{12} .
- c) Calculate A^T .
- d) Calculate AA^T .

Q3) Let $A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$ and $B = \begin{pmatrix} 5 & 6 \\ 7 & 8 \end{pmatrix}$.

[10]

- a) Calculate AB
- b) Calculate BA
- c) Is the matrix multiplication commutative?

P.T.O.

Q4) Find the inverse of the matrix A below $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 1 & -1 \\ 1 & 2 & 1 \end{bmatrix}$. **[10]**

Q5) Suppose in a market the demand and supply are $D(p) = 100 - 2p$ and $S(p) = 3p - 50$. **[10]**

- a) Find the equilibrium price and quantity.
- b) If a specific tax of Rs. 5 per unit sold is imposed on sellers. Calculate the new equilibrium price and quantity.
- c) What has happened to the equilibrium price and quantity due to the tax?

Q6) Suppose the economy has a capital stock ($K(0) = 30$) and the net investment flow is given by the equation $I(t) = 10t^{1/2}$. Use definite integral to calculate capital stock when $t = 9$. **[10]**

Q7) Consumer's utility function is $U(x_1, x_2) = x_1 x_2$. **[10]**
Calculate :

- a) $\frac{\partial u}{\partial x_1}$
- b) $\frac{\partial u}{\partial x_2}$
- c) $U(1, 2)$
- d) $MRS(1, 2)$

Q8) Solve any two of the following : **[10]**

- a) $\int_1^2 8x^3 dx = \text{_____}$
- b) $f(x) = -(2 + x)^2$
Calculate $f'(x)$
- c) $g(x) = x \cdot e^{x^2}$
Calculate $g'(x)$

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2651

[5809]-114

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2005 : Money Markets

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all the questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*
- 4) *Answer should be precised and to the points.*

Q1) Explain the structure and features of money market. **[10]**

OR

What is Financial Market? State the functions of Financial Market.

Q2) What is Repo and Reverse Repo Rate? Describe the difference between Repo and Reverse Repo Rate. **[10]**

OR

What is certificate of Deposit? State the features of certificate of Deposit.

Q3) What is commercial paper? Describe the types of commercial paper. **[10]**

OR

State the meaning of money market mutual fund? Explain the advantage and disadvantage of the money market mutual funds.

Q4) Discuss the role of securities trading corporation of India in money market. **[10]**

OR

What is Satellite Dealers in money market? Explain the Satellite Dealers working in money market.

Q5) Discuss the emergence and features of International interbank market. **[10]**

OR

Explain the Bank regulatory capital requirements and capital adequacy requirements in global money market.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2651

[5809]-114

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2005 : Money Markets

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22307)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तर नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नांचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) नाणेबाजाराची रचना व वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा. [10]

किंवा

वित्तीय बाजार म्हणजे काय? वित्तीय बाजाराची कार्ये सांगा.

प्र.2) रेपो दर आणि रिव्हर्स रेपो दर म्हणजे काय? रेपो दर आणि रिव्हर्स रेपो दरातील फरक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ठेवी प्रमाणपत्र म्हणजे काय? ठेवी प्रमाणपत्राची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3) व्यापारी पत्र म्हणजे काय? व्यापारी पत्राचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नाणे बाजार परस्पर निधीचा अर्थ सांगा? नाणे बाजार परस्पर निधीचे फायदे व तोटे यांचे विश्लेषण करा.

प्र.4) भारतीय प्रतिभूती व्यापार महामंडळाची नाणे बाजारातील भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नाणे बाजारातील अप्रत्यक्ष विक्रेते म्हणजे काय? भारतीय नाणे बाजारात कार्यरत अप्रत्यक्ष विक्रेत्यांचे विश्लेषण करा.

प्र.5) आंतरराष्ट्रीय आंतरबँक बाजाराच्या उदय व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. [10]

किंवा

जागतिक नाणे बाजारातील विनियमित भांडवल आवश्यकता व भांडवल पर्याप्तता गरज यांचे विश्लेषण करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2652

[Total No. of Pages : 4

[5809]-115

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO : C4 - Comparative Political Analysis

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the role of military as a means of security.
- b) Explain the features of political modernization.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the features of political development.
- b) Explain the meanings and importance of security.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the meaning and scope of comparative politics.
- b) Explain the system approach of David Easton.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Nature of social movement.
- b) Types of political parties.
- c) Non-governmental organizations.
- d) Concept of Violence.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Importance of Comparative politics.
- b) Industrialization and political development.
- c) Interest groups
- d) Features of Violence.

□□□

Total No. of Questions : 5]

P2652

[5809]-115

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO : C4 - Comparative Political Analysis

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) सुरक्षिततेचे साधन म्हणून लष्कराची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) राजकीय आधुनिकीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) राजकीय विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) सुरक्षिततेचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) तुलणात्मक राजकारणाचा अर्थ आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) डेव्हीड ईस्टनचा व्यवस्था दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

अ) सामाजिक चळवळीचे स्वरूप

ब) राजकीय पक्षांचे प्रकार

क) बिगर शासकीय संघटना

ड) हिंसाचाराची संकल्पना

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

अ) तुलणात्मक राजकारणाचे महत्व

ब) औद्योगिकरण आणि राजकीय विकास

क) हितसंबंधी गट

ड) हिंसाचाराची वैशिष्ट्ये

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2653

[5809]-116

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C5 : Theory of International Politics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain 'environment as an important issue' in the study of international politics.
- b) Explain how the united states emerged as a superpower in international politics.

Q2) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the contribution of the non-aligned movement in international politics.
- b) Examine the constructivist theory in international politics.

Q3) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the Geo-Political theory of International Politics.
- b) Discuss the Marxist view of International Politics.

Q4) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) Concept of Polarity.
- b) Neo-Liberalism.
- c) Terrorism.
- d) Human Right.

Q5) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) End of Cold War.
- b) Structural Realism.
- c) Gender in International Politics.
- d) Detente.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2653

[5809]-116

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C5 : Theory of International Politics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या अभ्यासात 'पर्यावरण एक महत्वाचा मुद्दा' या विधानाचे स्पष्टीकरण द्या.
ब) अमेरिकेचा महासत्ता म्हणून आंतरराष्ट्रीय राजकारणात उदय कसा झाला? ते सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) अलिप्ततावादी चळवळीचे आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील योगदान स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील रचनावाद सिद्धांताचे परिक्षण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा भू-राजकीय सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील मार्क्सवादी दृष्टीकोनांची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) ध्रुवीकरण संकल्पना
ब) नव-उदारमतवाद
क) दहशतवाद
ड) मानवी हक्क

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) शीतयुद्धाची समाप्ती
ब) रचनात्मक वास्तववाद
क) आंतरराष्ट्रीय संबंधातील लिंगभाव
ड) तणाव शैथिल्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2654

[Total No. of Pages : 4

[5809]-117
M.A. (Part - I)
POLITICAL SCIENCE
PO-C6 : Public Policy
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Explain the scope of Public Policy.
- b) Comment on the role of the legislature in Public Policy.

Q2) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Explain the nature of Public Policy.
- b) Discuss India's Agricultural Policy.

Q3) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Explain the role of Bureaucracy in Public Policy work.
- b) Discuss the global policy process.

Q4) Answer any two of the following : **[10]**

- a) Define Public Policy.
- b) Define Globalisation.
- c) Evolution of Discipline.
- d) Implementation of Public Policy.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following :

[10]

- a) Policy Network
- b) Environment
- c) Health issues
- d) Public formulation and adoption

Total No. of Questions : 5]

P2654

[5809]-117

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C6 : Public Policy

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरणाबाबत विधिमंडळातील भूमिकेवर भाष्य करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरण पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) भारतातील कृषी विषयक धोरणावर चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाच्या कार्यातील नोकरशाहीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) जागतिक धोरण प्रक्रियेवर चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याख्या
ब) जागतिकीकरणाची व्याख्या
क) शिस्तीची उत्क्रांती
ड) सार्वजनिक धोरणाची अंमलबजावणी

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) धोरण नेटवर्क / जाळे
- ब) पर्यावरण
- क) आरोग्य समस्या
- ड) सार्वजनिक सूत्रीकरण आणि अवलंबन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2655

[5809]-118

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C5 : Politics and the Media (Optional)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22404)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) What is Media? Explain the Nature of Media.
- b) Explain the role of Media in political Socialisation.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the role of Media in Making of public opinion.
- b) Explain the Techniques of Media Election campaigns.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the effect of media on voting behavior.
- b) Explain the role of media in public making process.

Q4) Answer any two of the following. **[10]**

- a) New Media
- b) Media and political outcome
- c) Social movements
- d) Folk media

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Paid News
- b) Role of media in making of political attitudes
- c) Election campaign
- d) Image of Nation and Media

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2655

[5809]-118

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C5 : Politics and the Media (Optional)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22404)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) माध्यमे म्हणजे काय? माध्यमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राजकीय सामाजीकरणामध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) जनमतनिर्मितीमध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) प्रसार माध्यमांचे निवडणुक प्रचाराचे तंत्र स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) प्रसार माध्यमांचा मतदान वर्तनावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
ब) धोरन निर्मिती प्रक्रियेमध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) नव प्रसार माध्यमे
ब) माध्यमे आणि राजकीय परिणाम
क) सामाजिक चळवळ
ड) लोकमाध्यमे

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) सशुल्क बातम्या
ब) राजकीय दृष्टीकोन निर्मितीत माध्यमांची भूमिका
क) निवडणुक प्रचार
ड) माध्यमे आणि राष्ट्रप्रतिमा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2656

[5809]-119

M.A (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - 06 : Human Rights

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (22405)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Define the term 'Human Rights', Explain its nature and features.
- b) Explain various types of Human Rights, mentioned in the two covenants of the U.N.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Examine terrorism as challenge to Human Rights.
- b) Write an essay of the role of Non-Governmental organization in the protection of Human Rights.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Briefly describe the universalist conception of Human Rights.
- b) Discuss the origin and development of Human Rights through the effort of the U.N.O.

Q4) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Problems of implementation of Human Rights.
- b) individual rights and group rights.
- c) Challenges to Human Rights.
- d) Rights of minorities in India.

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Rights of Migrant workers.
- b) Civil and Political Rights.
- c) Right to self-determination.
- d) Women's Rights.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2656

[5809]-119

M.A (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - 06 : Human Rights

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (22405)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) 'मानवी हक्क' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा. मानवी हक्काचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या दोन करारनाम्यात नमूद करण्यात आलेले मानवी हक्काचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) 'दहशतवाद मानवी हक्कांना एक आव्हान आहे' परिक्षण करा.
ब) मानवी हक्क संरक्षणातील बिगर सरकारी संघटनांची भूमिका यावर निबंध लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) मानवी हक्क विषयक वैश्विक संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या प्रयत्नांतून मानवी हक्कांच्या उगमाची व विकासाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) मानवी हक्क अंमलबजावणी पुढील समस्या
ब) व्यक्तीचे आणि गटांचे हक्क
क) मानवी हक्कापुढील आव्हाने
ड) भारतातील अल्पसंख्यांकाचे हक्क

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) स्थलांतरीत कामगारांचे हक्क
ब) नागरी आणि राजकीय हक्क
क) 'स्व निर्धारणाचा हक्क'
ड) महिलांचे हक्क

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2569

[Total No. of Pages : 1

[5809]-12

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 4 (ऐच्छिक)

CBOP - 4 : मराठीचे व्याकरण भाग - 1

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (10408)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** देवनागरी लिपी आणि मराठी भाषा सहसंबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
मराठी भाषेच्या व्याकरणाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्र.2)** मराठी वर्णविचारातील जोडाक्षरांच्या लेखनाचे महत्त्व अधोरेखित करा. [10]
किंवा
मराठी भाषेची वर्णमाला स्पष्ट करा.
- प्र.3)** शब्दसिद्धी म्हणजे काय? ते सांगून शब्द सिद्धीचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]
किंवा
संधी म्हणजे काय? ते सांगून संधीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** प्रत्यय आणि सामान्यरूप सहसंबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शब्दांच्या जाती म्हणजे काय? ते सांगून शब्दांच्या जातीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]
अ) विभक्तीविचार
ब) वर्णविचार लेखन पद्धतीचे विशेष
क) अभ्यस्त शब्द
ड) परसवर्ण

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2657

[5809]-120

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)

PO - 07 : Social and Political Movement in India

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (22406)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Discuss issues of sexual and domestic violence against women.
- b) Explain the scope of political and social movement in India.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the issues of land reform in India.
- b) Describe the anti-corruption movement in India.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the features of new social movement in India.
- b) Write an essay on the type of social movement in India.

Q4) Answer any two of the following. **[10]**

- a) Dalit Panther
- b) Women's reservation
- c) Chipko movement
- d) Bhudan movement

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Tribal movement
- b) Narmada movement
- c) Student movement
- d) Dalit movement

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2657

[5809]-120

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)

PO - 07 : Social and Political Movement in India

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (22406)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) महिला संबंधी लैंगिक आणि घरगुती हिंसाचाराच्या समस्यांची चर्चा करा.
ब) भारतातील राजकीय सामाजिक चळवळीची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतातील जमीन सुधारणेच्या प्रश्नांचे स्पष्टीकरण द्या.
ब) भारतातील भ्रष्टाचार निर्मूलन चळवळीची माहिती सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतातील नव सामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) भारतातील सामाजिक चळवळीच्या प्रकारावर निबंध लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) दलित पँथर
ब) महिला आरक्षण
क) चिपको आंदोलन
ड) भूदान चळवळ
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) आदिवासी आंदोलन
ब) नर्मदा आंदोलन
क) विद्यार्थी आंदोलन
ड) दलित चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2658

[5809]-121

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 08 : Political Thought in Modern Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22407)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Discuss Lokmanya Tilak's views on Cultural Nationalism.
- b) Discuss Mahatma Phule's views on Equality.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain V.D. Savarkar's views on Hindu Nationalism.
- b) Explain the contribution of Dr. Ambedkar in Dalit Movement.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain Vinoba Bhave's views on Sarvodaya.
- b) Explain V.R. Shinde's views on Social Reforms.

Q4) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Mahatma Phule's critique of Brahminism.
- b) V.D. Savarkar and Militarization.
- c) V.R. Shinde's views on Bahujan Politics.
- d) Vinoba Bhave's concept on Satyagrah.

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Dr. Ambedkar's contribution in Indian constitution.
- b) Mahatma Phule's view's on Sarvajanic Satya Dharma.
- c) Lokmanya Tilak's views on ends and means.
- d) Bhoodan movement.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2658

[5809]-121

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 08 : Political Thought in Modern Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22407)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकमान्य टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवाद विषयक विचारावर चर्चा करा.
ब) महात्मा फुले यांचे समताविषयक विचारांची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) वि.दा. सावरकर यांचे हिंदू राष्ट्रवाद विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांचे दलीत चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) विनोबा भावे यांचे सर्वोदय विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) वि.रा. शिंदे यांचे समाजसुधारणा विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) महात्मा फुलेंची ब्राम्हण्यवादावरील टीका
ब) वि.दा. सावरकर आणि लष्करीकरण
क) वि.रा. शिंदेचे बहुजन राजकारण विषयक विचार
ड) विनोबा भावेंची सत्याग्रह संकल्पना
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) डॉ. आंबेडकरांचे भारतीय राज्यघटनेतील योगदान
ब) महात्मा फुलेंचे सार्वजनिक सत्यधर्म विषयक विचार
क) लो. टिळकांचा साध्य-साधनविषयक विचार
ड) भूदान चळवळ

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2659

[Total No. of Pages : 4

[5809]-122

M.A. (Part - I) (Semester - II)

SOCIOLOGY

SC - 04 : Introduction to Sociological Theories

(2019 Pattern) (Credit System) (22501)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Examine Malinowaski's views on Functionalism.
- b) Critically evaluate Dahrendorf's contribution to conflict theory.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Explain Marton's AGIL Model.
- b) Discuss Main Features of Ethnomethodology.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Elucidate recent debates of Feminism.
- b) "Everyday life is an intersubjectively shared social world". Explain this statement with the reference of phenomenological perspective.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Evaluate J. Alexander's Meofunctionalist perspective.
- b) Discuss the main arguments of Liberal Feminism.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any Two)

[2 × 5 = 10]

- a) The Commonsense World
- b) Dramaturgy
- c) Radical Feminism
- d) Micro Perspective of Theory

Total No. of Questions : 5]

P2659

[5809]-122

M.A. (Part - I) (Semester - II)

SOCIOLOGY

SC - 04 : Introduction to Sociological Theories

(2019 Pattern) (Credit System) (22501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) प्रकार्यवादाविषयी मेलिनोवस्कीच्या मतांचे परीक्षण करा.
- ब) डेहेरेनडोर्फ यांच्या संघर्ष सिद्धांताविषयीच्या योगदानाचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) मर्टन यांचे ए.जी.आय.एल. मॉडेल स्पष्ट करा.
- ब) लोकपद्धतीशास्त्राची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) स्त्रीवादाविषयीचे सद्यः कालीन चर्चा विश्व विशद करा.
- ब) “दैनंदिन जीवन हे आंतरव्यक्ति निष्ठतेच्या पातळीवरती अनुभवलेले सामाजिक विश्व आहे”. प्रघटनावादी परिप्रेक्षाचा आधार घेऊन सदर विधान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) जे. अलेक्झांडरच्या नव प्रकार्यवाद दृष्टिकोनाचे मूल्यांकन करा.
- ब) उदारमतवादी स्त्रीवादाच्या मुख्य युक्तिवादांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[2 × 5 = 10]

- अ) सामान्य जाणिवेचे विश्व
- ब) नाट्यकला
- क) जहालमतवादी स्त्रीवाद
- ड) सिद्धांताविषयीचा सूक्ष्म दृष्टिकोण

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2660

[5809]-123

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SC - 05 : Methodology of Social Research

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22502)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) What is feminist methodology? Explain how feminist methodology rejects positivism.
- b) What is content analysis? Discuss the advantages and disadvantages of content analysis.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) What is social survey? Explain the characteristics of social survey.
- b) What is participatory Action Research? Elaborate the stages of participatory Action Research.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) State the differences between quantitative and qualitative research methods.
- b) Discuss case study as a method in qualitative research strategy.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Describe the tenets of phenomenology.
- b) State Auguste Comte's notion of positivism with its prominent characteristics.

Q5) Write short notes (any two). **[10]**

- a) Oral history.
- b) Epistemology.
- c) Ethnography.
- d) Hermeneutics.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2660

[5809]-123

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SC - 05 : Methodology of Social Research

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्र म्हणजे काय? स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्राने कशाप्रकारे प्रत्यक्षवादाला नकार दिला हे विशद करा.
ब) आशय विश्लेषण म्हणजे काय? आशय विश्लेषणाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) सामाजिक सर्वेक्षण म्हणजे काय? सामाजिक सर्वेक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) सहभागी कृती संशोधन म्हणजे काय? सहभागी कृती संशोधनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) संख्यात्मक आणि गुणात्मक संशोधन पद्धतीतील भेद स्पष्ट करा.
ब) गुणात्मक संशोधन रणनीतीचा भाग म्हणून व्यष्टी अध्ययन पद्धतीची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) प्रघटनाशास्त्राची तत्वे स्पष्ट करा.
ब) ऑगस्ट कॉम्टे यांच्या प्रत्यक्षवादाचे वर्णन करून त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर टिपा लिहा. [10]
अ) मौखिक इतिहास
ब) ज्ञानमीमांसाशास्त्र
क) लोकालेख
ड) अर्थनिर्णयनशास्त्र

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2661

[Total No. of Pages : 2

[5809]-124

M.A. (Part - I) (Semester - II)

SOCIOLOGY (Optional)

22503 : Sociology of Education

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Elaborate the scope and importance of sociology of education.
- b) Explain the Mahatma Gandhi's views on education.

Q2) Attempt any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Elaborate the John Holt's contribution to philosophy of education.
- b) Explain the Marxist approach in sociology of education.

Q3) Attempt any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Elaborate John Dewey's contribution to philosophy of education.
- b) Discuss issues of poverty with reference to education in India.

Q4) Attempt any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Explain the Ravindranath Tagor's and Maulana Azad's contribution to sociology of education.
- b) Describe the various educational policies in post-Independence India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following within 100 words each : **[10]**

- a) Development of sociology of education
- b) Issues of tribal education
- c) Gender and education
- d) Adult education programmes

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4564

[Total No. of Pages : 2

[5809]-124

M.A. (Part - I) (Semester - II)

SOCIOLOGY (Optional)

22503 : Sociology of Education

(2019 Pattern) (Credit System)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शिक्षणाच्या समाजशास्त्राची व्याप्ती आणि महत्व विशद करा.
ब) महात्मा गांधीचे शिक्षणावरील विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जॉन हॉल्टचे शिक्षणाचे तत्वज्ञान विशद करा.
ब) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील मार्क्सवादी दृष्टीकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शिक्षणाच्या तत्वज्ञानातील जॉन ड्यूवी यांचे योगदान विशद करा.
ब) भारतातील शिक्षणासंदर्भात गरिबीच्या प्रश्नावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील रविंद्रनाथ टागोर आणि मौलाना आझाद यांचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील विविध शैक्षणिक धोरणांचे वर्णन करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) शिक्षणाचे समाजशास्त्राचा विकास
- ब) आदिवासी शिक्षणाचे मुद्दे
- क) लिंगभाव आणि शिक्षण
- ड) प्रौढ शिक्षण कार्यक्रम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2662

[Total No. of Pages : 2

[5809]-125

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO-05 : Sociology of Media

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22504)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Define media. Discuss how social media is different from traditional media.
- b) State the definition, nature and relevance of sociology of media.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Elaborate Frankfurt school perspective on media.
- b) Discuss post-modernist perspective on media.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Discuss the 'Discourse Analysis' method for studying media.
- b) What is audience research? How to do audience research for studying media?

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) What is post truth? Discuss the nature of media in the post truth era.
- b) Discuss the issues related to cyber space and the internet.

Q5) Write any two short notes on the following within 100 words each. **[10]**

- a) Mass media.
- b) Religion portrayed in Indian media.
- c) The Trump Victory and media.
- d) Ideological state Apparatus and media (Louis Althusser)

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2662

[5809]-125

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO-05 : Sociology of Media

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22504)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माध्यमाची व्याख्या करा. समाज माध्यमे ही पारंपारिक माध्यमांपेक्षा कशी वेगळी आहेत याची चर्चा करा.
ब) माध्यमांच्या समाजशास्त्राची व्याख्या करून त्याचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माध्यमांवरील फ्रॅकफर्ट स्कूल (विचारधारा) चा दृष्टीकोन विशद करा.
ब) माध्यमांवरील उत्तराधुनिकता दृष्टीकोनावर चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माध्यम अभ्यासातील विमर्श विश्लेषण (Discourse analysis) पद्धतीची चर्चा करा.
ब) प्रेक्षक संशोधन म्हणजे काय? माध्यम अभ्यासात प्रेक्षक अभ्यासाची पद्धती कशी वापरायची?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) 'सत्योत्तर' (post-truth) म्हणजे काय? सत्योत्तर युगातील माध्यमांच्या स्वरूपावर चर्चा करा.
ब) संगणकीय अवकाश (cyber space) आणि आंतरजाल (internet) यांच्याशी जोडलेल्या प्रश्नांची चर्चा करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जन माध्यमे (mass media)
ब) भारतीय माध्यमांमधील धर्माचे सादरीकरण
क) ट्रॅम्प यांचा विजय आणि माध्यमे
ड) राज्याची विचारप्रणाली आधारित साधने आणि माध्यमे (लुई अल्थूसर)

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2663

[Total No. of Pages : 4

[5809]-126

M.A. (Part- I)

SOCIOLOGY

SO - 06 : Globalization and Labour in India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22505)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : (250 words) **[10]**

- a) Discuss the changing patterns of work and labour in India from pre-colonial to colonial period.
- b) Critically analyse the impact of globalization on agriculture and its labour.

Q2) Attempt any one of the following : (250 words) **[10]**

- a) Discuss the concept of feminization of labour in context of unorganized sector in India.
- b) Elaborate major elements of human trafficking in detail.

Q3) Attempt any one of the following : (250 words) **[10]**

- a) Explain Caste and Gender composition of labour in India.
- b) Critically analyse the decline of manufacturing sector and emergence of new service industry.

Q4) Attempt any one of the following : (250 words) **[10]**

- a) What is meant by precarity? Discuss the concept of precarity in context of India.
- b) What is meant by migration? Discuss the pattern of migration in COVID-19 pandemic.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes : (100 words)

[10]

- a) Footloose labour.
- b) Informalization of labour.
- c) New economic policy & crisis in India.
- d) Deskillling.

Total No. of Questions : 5]

P2663

[5809]-126
M.A. (Part- I)
SOCIOLOGY

SO - 06 : Globalization and Labour in India
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22505)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) वसाहतपूर्व कालखंडापासून ते वसाहतवादी कालखंडापर्यंत भारतातील बदलत गेलेल्या श्रम आणि श्रमिकांच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
ब) कृषी क्षेत्र आणि त्यातील श्रमिकांवर झालेल्या जागतिकीकरणाच्या परिणामांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतातील असंगठित क्षेत्राच्या संदर्भात श्रमाच्या स्त्रीकरणाच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
ब) मानवी तस्करीच्या प्रमुख घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतातील श्रमिकामधील जात आणि लिंगभावाची रचना स्पष्ट करा.
ब) यांत्रिक उत्पादन क्षेत्राचा ज्हास आणि सेवा क्षेत्राच्या झालेल्या उदयाचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) कामाची अनिश्चिता (प्रिकेरियट) म्हणजे काय? भारताच्या संदर्भात कामाची अनिश्चितता (प्रिकेरियट) संकल्पनेची चर्चा करा.
ब) स्थलांतर म्हणजे काय? कोविड - 19 महामारीच्या काळातील स्थलांतराच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) अस्थिर कामगार
- ब) श्रमाचे अनौपचारिकीकरण
- क) नवीन आर्थिक धोरण आणि भारतातील अरिष्टे
- ड) अन्कौशल्यीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2664

[Total No. of Pages : 4

[5809]-127

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

**22601 - Cognitive Psychology : Advances & Application
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Write in detail on Brain assessment technique.
- b) Write in detail on definition and nature of consciousness.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Write in detail on reading writing & speaking skills.
- b) Write in detail on IQ, EQ and creative thinking.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Write on application of piagot's theory of cognitive development.
- b) Write in detail teaching methods & techniques.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Write in detail on signal detection theory.
- b) Write on application of cognitive psychology to forensic science.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 100 words.

[10]

- a) Metacognition
- b) Reading skills
- c) Forgetting
- d) Eye Witness Testimony

Total No. of Questions : 5]

P2664

[5809]-127

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

22601 - Cognitive Psychology : Advances & Application
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मेंदू परिक्षण तंत्रे विषयी सविस्तर लिहा.
ब) जागृदवस्थाची व्याख्या व स्वरूप विषयी सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वाचन, लेखन आणि वक्तृत्व कौशल्ये यावर सविस्तर लिहा.
ब) IQ, EQ आणि सजनशील विचार यावर सविस्तर लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पियाजे यांचा बोधनिक विकास या सिद्धांताचे उपयोजन विषयी लिहा.
ब) अध्यापन पद्धती आणि तंत्रे यावर सविस्तर लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) संकेत शोध उपपत्ती विषयी सविस्तर लिहा.
ब) न्याय सहाय्यक शास्त्रास विषयास बोधनिक मानसशास्त्राचे उपयोजन यावर लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) मेटा - बोधन
- ब) वाचन कौशल्ये
- क) विस्मरण
- ड) प्रत्यक्षदर्शीची साक्ष

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2665

[5809]-128

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

**EP-202 : Psychometrics : Application
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (22602)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Define creativity. Describe the dimensions mentioned in the passy's test of creativity. State its interpretation and uses.
- b) Define Interest. Explain strong campbell Interest inventory with reference to different professions.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Define Attitude. Explain brief criminal attitude scale. State its interpretation and uses.
- b) Define Adjustment explain college adjustment and study skills inventory in detail.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Describe in detail the 16-personality factors as the contribution of R.B. cattell in the field of personality.
- b) Write in detail about the scales of MMPI.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Explain the fundamental interpersonal relationship-orientation-Behaviour (FIRO-B) as a tool of measuring interpersonal relationship.
- b) Define motivation. Explain the intrinsic job motivation scale with its application in Industrial setup.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: **[10]**

- a) Career Interest Inventory.
- b) Family Environment scale.
- c) State - trait Anger test.
- d) E.Q. Test.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2665

[5809]-128

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP-202 : Psychometrics : Application

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (22602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सर्जनशीलतेची व्याख्या द्या. पासीच्या सर्जनशील चाचणीमध्ये उल्लेख केलेल्या मितिचे वर्णन करा त्याचे अर्थविवरण आणि उपयोग सांगा.
ब) अभिरूचीची व्याख्या द्या. स्ट्रॉंग कॅम्पबेल अभिरूची शोधिका विविध कार्यक्षेत्रांच्या संदर्भाने स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अभिवृत्तीची व्याख्या द्या. अल्प गुन्हेगारी अभिवृत्ती चाचणी स्पष्ट करा. त्याचे अर्थविवरण आणि उपयोग सांगा.
ब) समायोजनाची व्याख्या द्या. महाविद्यालयीन समशयोजन आणि अभ्यास कौशल्ये शोधिका सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) व्यक्तिमत्त्वाच्या क्षेत्रामध्ये आर. बी. कॅटल यांच्या सोळा-व्यक्तिमत्व घटकांच्या योगदानाचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) एम. एम. पी. आय. च्या चाचण्या सविस्तर लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) आंतर वैयक्तिक संबंधाचे मापन करण्याचे एक साधन म्हणून मूलभूत आंतरवैयक्तिक संबंध अभिमुखता-वर्तन चाचणी स्पष्ट करा.
ब) प्रेरणेची व्याख्या द्या. आंतरिक कार्य प्रेरणा चाचणी तिच्या औद्योगिक वातावरणातील उपयोजनासह स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नावर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा. [10]

- अ) करियर अभिरूची शोधिका
ब) कुटुंब वातावरण चाचणी
क) स्टेट-ट्रेट क्रोध चाचणी
ड) ई. क्यू. चाचणी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2666

[Total No. of Pages : 4

[5809]-129

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

Research Methodology - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words: (any one) **[10]**

- a) Discuss about various methods of qualitative research.
- b) Define qualitative research? Discuss in detail scope of qualitative research.

Q2) Answer the following question in 200 words: (any one) **[10]**

- a) Enumerate various methods of data collection in qualitative research.
- b) What is the necessity of defining a research question? Explain.

Q3) Answer the following question in 200 words: (any one) **[10]**

- a) Explain analysis of the qualitative data in detail.
- b) Explain concepts of theoretical saturation and theoretical sampling.

Q4) Answer the following question in 200 words: (any one) **[10]**

- a) Explain structural equation modeling.
- b) Interpret the multiple regression with suitable example.

P.T.O.

Q5) Answer the following questions in 100 words (any two)

[10]

- a) Research Problem.
- b) Researchers reflexivity.
- c) Narrative structure.
- d) factor rotation.

Total No. of Questions: 5]

P2666

[5809]-129

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

Research Methodology - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]
सूचना:

[एकूण गुण : 50

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) गुणात्मक संशोधनाच्या विविध पद्धतींवर चर्चा करा.
ब) गुणात्मक संशोधनाची व्याख्या द्या. गुणात्मक संशोधनाच्या व्याप्तीवर सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) गुणात्मक संशोधनातील प्रदत्त संकलनाच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.
ब) संशोधन समस्या व्याख्यांकित करण्याची काय आवश्यकता आहे? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) गुणात्मक प्रदत्त विश्लेषणाची पद्धत सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) सैद्धांतिक संपृक्ती व सैद्धांतिक नमुणाचयन या संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) रचनात्मक समीकरण प्रारूप स्पष्ट करा.
ब) योग्य उदाहरणाद्वारे बहुविध समाश्रानाचे अर्थविरेचन करा.

प्रश्न 5) खालील प्रश्नाचे 100 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) संशोधन समस्या.
- ब) संशोधक प्रतिक्षेप.
- क) वर्णनात्मक/कथनात्मक रचना.
- ड) घटक चक्रानुवर्तन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2570

[Total No. of Pages : 3

[5809]-13

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रथम अयन पाठ्यचर्या : 1 मध्ययुगीन काव्य
(2019 Pattern) (Semester - I) (10501)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

पाठ्यपुस्तक : मध्ययुगीन काव्य – संपा. प्रो.डॉ. सदानंद भोसले

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।

-
- प्रश्न 1)** कबीर की काव्यकला पर प्रकाश डालिए । [10]
अथवा
जायसी ने नागमती का विरह वर्णन कैसे किया है ?
- प्रश्न 2)** सूरदास ने गोपियों की विरहावस्था को कैसे अभिव्यक्त किया है ? [10]
अथवा
तुलसीदास के काव्य में लोकमंगल की भावना पर प्रकाश डालिए ।
- प्रश्न 3)** मीरा की काव्यकला का परिचय दीजिए । [10]
अथवा
'रहीम का काव्य नैतिक बोध का काव्य है' सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।
- प्रश्न 4)** बिहारी की बहुज्ञता का परिचय दीजिए । [10]
अथवा
'घनानंद प्रेम और श्रृंगार के कवि है' स्पष्ट कीजिए ।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2667

[Total No. of Pages : 2

[5809]-138

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

CC - 9 (4) : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये भाग - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (30401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय? ते सांगून प्रसारमाध्यमांचे प्रकारनिहाय स्वरूप स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

प्रसारमाध्यमांतील भाषाव्यवहाराचे स्वरूप व विशेष स्पष्ट करा.

प्र.2) मुद्रित माध्यमासाठीच्या बातमीलेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करून 'पद्व्युत्तर विद्यार्थ्यांच्या निरोप समारंभाची' बातमी लिहा.

[10]

किंवा

मुद्रित माध्यमाचे स्वरूप व विशेष सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) इतर माध्यमांपेक्षा नभोवाणी माध्यमातील भाषा-व्यवहाराचे स्वरूप कसे वेगळे असते, ते सांगा.

[10]

किंवा

नभोवाणीसाठी जाहिरात लेखन कसे कराल? सोदाहरण लिहा.

P.T.O.

प्र.4) दृक्-श्राव्य माध्यमासाठी लेखन करतांना कोण-कोणत्या बाबी विचारात घ्याव्या लागतात ते लिहा. [10]

किंवा

प्रेक्षकवर्गानुसार दूरदर्शनाच्या कार्यक्रम प्रकारांचा परिचय करून द्या.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) समाजमाध्यमे (सोशल मिडिया)
- ब) वृत्तलेख
- क) श्रुतिकालेखन
- ड) दृक्-श्राव्य माध्यमावरील नाटक

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

P2668

[Total No. of Pages : 2

[5809]-139

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

साहित्य समीक्षा [CC - 10 (4)]

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Theory) (30402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करून त्यांचे समीक्षेतील स्थान सांगा. [10]

किंवा

‘समीक्षेमुळे साहित्याच्या गुणदोषांची चर्चा होते’ या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्रश्न 2) समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती व ऐतिहासिक समीक्षा पद्धती यांच्यातील फरक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

‘साहित्याची समीक्षा करण्यासाठी समीक्षेची एकच एक पद्धती पुरेशी पडत नाही’ साधक बाधक चर्चा करा.

प्रश्न 3) नव-इतिहासवादाचा थोडक्यात आढावा घ्या. [10]

किंवा

आधुनिकता समीक्षा सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) बा. सी. मर्ढेकरांचे समीक्षाक्षेत्रातील योगदान सविस्तरपणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

इ. स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील प्रमुख समीक्षकांच्या कार्याचा आढावा घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

[10]

अ) साहित्यकृतीची समीक्षा.

ब) आस्वादक समीक्षा.

क) संरचनावाद.

ड) इ. स. 1921 ते इ. स. 1945 या कालखंडातील मराठी समीक्षा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2571

[Total No. of Pages : 3

[5809]-14

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र – 2 : विशेष स्तर

कथा साहित्य

(उपन्यास और कहानी)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (10502)

पाठ्यपुस्तकें :- 1) आपका बंटी – मन्नू भंडारी

2) कहानी दशक – सं. प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्र.1) प्रेमचंदोत्तर काल के परवर्ती उपन्यास साहित्य के उपन्यास का विकासक्रम संक्षेप में लिखिए। [10]

अथवा

बीसवीं सदी की हिंदी कहानी के विकासक्रम पर प्रकाश डालकर प्रेमचंद का योगदान स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) “यह शकुन का नहीं, समाज में निरंतर अपनी जगह बनाती, फैलाती और अपना कद बढ़ाती ‘नई स्त्री’ का सत्य है।” ‘आपका बंटी’ उपन्यास के आधार पर स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

‘आपका बंटी’ उपन्यास में बंटी की व्याथा का चित्रण कीजिए।

प्र.3) ‘उसने कहा था’ कहानी में लहनासिंह का चरित्र चित्रण अपने शब्दों में लिखिए। [10]

अथवा

‘सिक्का बदल गया’ कहानी का तत्वों के आधार पर विवेचन कीजिए।

P.T.O.

प्र.4) 'साजिश' कहानी का तात्विक विवेचन कीजिए।

[10]

अथवा

'पक्षी और दीमक' कहानी के माध्यम से भ्रष्टाचारी वृत्ति का पर्दाफाश किया है। स्पष्ट कीजिए।

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर लिखिए।

[10]

- i) आपका बंटी उपन्यास की रचयिता है
 - अ) ममता कालिया
 - ब) मन्नू भंडारी
 - क) निर्मला वर्मा
 - ड) मृदूला गर्ग
- ii) निम्न में से किस पात्र का वर्णन 'आपका बंटी' में नहीं किया गया है?
 - अ) अमन
 - ब) वकील चाचा
 - क) डॉ. जोशी
 - ड) फूफी
- iii) 'जब धुरी गडबडा जाती है तो जिंदगी लडखडा जाती है' आपका बंटी के किस पात्र का कथन है?
 - अ) शकून
 - ब) प्रमिला
 - क) वकील चाचा
 - ड) फूफी
- iv) अजय ने शकून से तलाक के बाद किससे शादी की?
 - अ) प्रमिला
 - ब) फूफी
 - क) शकून
 - ड) मीरा
- v) बंटी के सौतेले भाई का नाम क्या था?
 - अ) चीनू
 - ब) अभी
 - क) ज्योत
 - ड) टीटू
- vi) आपका बंटी उपन्यास में किसकी समस्या प्रधान है
 - अ) शकून
 - ब) मीरा
 - क) बंटी
 - ड) डॉ. जोशी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2669

[5809]-140

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

CC - 11 : नेमलेल्या मध्ययुगीन साहित्यकृतींचा अभ्यास भाग – I
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (30403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

अ) संत ज्ञानेश्वर रचित हरिपाठाचा सविस्तर परिचय करून द्या.

किंवा

ब) संत ज्ञानेश्वरांच्या हरिपाठाच्या अभंगांतील 1 ते 5 या अभंगांचा सविस्तर परिचय करून द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

अ) रघुनाथ पंडित यांच्या 'दमयंती स्वयंवर' या काव्यग्रंथाचा सविस्तर परिचय करून द्या.

किंवा

ब) रघुनाथ पंडित यांच्या 'दमयंती स्वयंवर' या काव्यग्रंथातील भाषेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

अ) 'स्मृतिस्थळ' या ग्रंथाच्या भाषेचे वेगळेपण विशद करा.

किंवा

ब) 'स्मृतिस्थळ' या ग्रंथाचे महत्त्व विशद करा.

P.T.O.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

अ) 'स्मृतिस्थळ' या ग्रंथाचे वाङ्मयीन मूल्यमापन विशद करा.

किंवा

ब) 'दमयंती स्वयंवर' या काव्यग्रंथाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) संत ज्ञानेश्वर लिखित हरिपाठाचे वेगळेपण.

ब) 'स्मृतिस्थळा'तील वाङ्मयीन सौंदर्य.

क) 'दमयंती स्वयंवरा'तील नलराजाचे व्यक्तिचित्रण.

ड) ज्ञानेश्वरकालीन समाज जीवन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2670

[Total No. of Pages : 1

[5809]-141

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - CC11

नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास - भाग-1

(2019 Pattern) (Semester - III) (30404)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) 'स्त्री-पुरुष तुलना' निबंधात स्त्री-पुरुष समानते संदर्भात कोणती भूमिका मांडली आहे.

किंवा

ताराबाई शिंदे यांच्या मते आपल्या देशातील माणसे कशामुळे मागास आहेत ?

प्र.2) ताराबाई शिंदे यांच्या निबंधातील पुरुषी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

किंवा

'शेटजी प्रताप' खंडकाव्यातून शेतकऱ्यांच्या शोषणाचे चित्रण कसे आले आहे ?

प्र.3) 'शेटजी प्रताप' खंडकाव्याचे कथानक थोडक्यात लिहा.

किंवा

'शेटजी प्रताप' खंडकाव्याचे स्वरूप व भाषिक विशेष थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.4) 'शोभायात्रा' नाटक आजच्या वास्तवाचा विस्तारीत ध्वनी आहे स्पष्ट करा.

किंवा

'शोभायात्रा' नाटकातून गांधीजींची व्यक्तिरेखा कशी समोर येते, स्पष्ट करा.

प्र.5) कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा.

- अ) 'स्त्रीपुरुष तुलना' निबंधाचे विशेष
ब) हरिलालचे व्यक्तिचित्र
क) 'शोभायात्रा' नाटकातील हिंसेचे स्वरूप
ड) 'शोभायात्रा' नाटकातील आंतरराष्ट्रीय व्यक्तिरेखा

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

P2671

[Total No. of Pages : 2

[5809]-142

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य, भाग - 1

[CBOP - 12, ऐच्छिक]

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - III) (30405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** 'लोक' व 'साहित्य' या पदांचे लोकसाहित्याच्या संदर्भात स्पष्टीकरण करा. [10]
किंवा
लोकसाहित्याच्या भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांच्या व्याख्या लिहा. व स्पष्टीकरण करा.
- प्रश्न 2)** लोकसाहित्याचे जागतिक अभ्यासक्षेत्र विशद करा. [10]
किंवा
लोकसाहित्याच्या अभ्यासाच्या विविध संप्रदाय व त्यांचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** लोकसाहित्य आणि लोकजीवनप्रवाह यांचा अनुबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
लोकसाहित्याच्या अध्ययनाची आवश्यकता का आहे? याची साहित्य व शास्त्रे या संदर्भात चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** लोकसाहित्य व संतकवीची कविता यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
लोकसाहित्य आणि महाकाव्य यांचा अनुबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

[10]

- अ) लोकसाहित्य व पुरातत्त्व शास्त्र.
- ब) जागतिकीकरण आणि लोकसाहित्य.
- क) लोकसाहित्याचा निसर्ग.
- ड) म्हणी.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2672

[Total No. of Pages : 2

[5809]-143

M.A. (Part- II)

मराठी (MARATHI)

अभ्यासपत्रिका क्र. 8 (ऐच्छिक)

ii) सौंदर्यशास्त्र : भाग - I (30406)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Optional Paper)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) सौंदर्यशास्त्रात परस्पर विरोधी सिद्धांतांच्या सहअस्तित्वाची शक्यता किती असते ते लिहा. [10]

किंवा

‘सौंदर्यशास्त्र म्हणजे समीक्षेला झालेली स्व-रूपाची जाणीव’ या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्रश्न 2) सुंदर वस्तूच्या अनन्यसाधारणत्वाचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सौंदर्य व कला या संकल्पनांची द्विध्रुवात्मकता स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) कलेच्या उत्पत्ती विषयक क्रीडासिद्धांताचे विवेचन करा. [10]

किंवा

भावनात्मकतेचे समीक्षेच्या संदर्भातील विविध अर्थ नोंदवा.

प्रश्न 4) सौंदर्यानुभवातील ज्ञानशक्तीचे मुक्तमिलन म्हणजे काय? [10]

किंवा

सौंदर्यानुभवातील तटस्थता कशी असते ते लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

[10]

- अ) सौंदर्यशास्त्रातील वाद
- ब) व्यक्तिनिष्ठ सौंदर्यविधान
- क) सुखवादाचे आकर्षण
- ड) तार्किक अनुभव

[5809]-144

M.A. (Part - II) (Semester - III)

MARATHI (मराठी)

CBOP - 12 : लेखन विद्या आणि निबंध लेखन भाग - 1 (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (30407)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) जीवन व्यवहारात भाषेचे महत्त्व विशद करा. [10]

किंवा

भाषेची कार्ये स्पष्ट करून 'भाषा ही एक सामाजिक संस्था आहे' चर्चा करा.

प्रश्न 2) संवादाची भाषा आणि लेखनाची भाषा यातील साम्यभेद स्पष्ट करा. [10]

किंवा

लेखन प्रक्रियेसाठी लिखित भाषेची आवश्यकता विशद करा.

प्रश्न 3) ललित लेखनाची संकल्पना स्पष्ट करून ललित-साहित्य प्रकारांचा थोडक्यात आढावा घ्या. [10]

किंवा

ललितेत्तर लेखनाची संकल्पना विशद करून-ललितेत्तर साहित्य प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) निबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करून निबंधाचे प्रकार लिहा. [10]

किंवा

निबंधलेखनासाठी आवश्यक कौशल्यांचा सविस्तर आढावा घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

[10]

अ) बोलीभाषा लिखित भाषा

ब) निबंधाची शैली

क) भाषिक संवाद

ड) ललित लेखनाची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2674

[Total No. of Pages : 2

[5809]-145

M.A. (Part - II) (Semester - III)

MARATHI (मराठी)

(अभ्यासपत्रिका क्र. 12) CBOP : 12 मराठीतील वैचारिक
साहित्य (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (Credit System) (30408)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) वैचारिक साहित्य म्हणजे काय हे सांगून वैचारिक साहित्याची प्रयोजने स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ललित व ललितेतर साहित्यामधील सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) वैचारिक साहित्यातील सर्जनशीलता विशद करा. [10]

किंवा

वैचारिक साहित्यातील तत्त्वचिकित्सेचे स्थान स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) मराठी वैचारिक साहित्यातील गद्यलेखन परंपरेचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

अर्वाचीन कालखंडातील मराठी वैचारिक साहित्य परंपरेचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) इ.स. 1921 ते 1945 या कालखंडातील नियतकालिकांचे मराठी वैचारिक साहित्यातील योगदान स्पष्ट करा. [10]

किंवा

इ.स. 1898 ते इ.स. 1875 या कालखंडातील धार्मिक घडामोडींचा आढावा घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 5) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) अर्वाचीन कालखंडातील मराठी वैचारिक साहित्य
- ब) इ.स. 1946 ते इ.स. 1960 या कालखंडातील शैक्षणिक पार्श्वभूमी
- स) वैचारिक साहित्याचे शैलीविशेष
- द) वैचारिक साहित्यातील अभिव्यक्ती विशेष

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6352

[Total No. of Pages : 2

[5809]-146

M.A.

MARATHI (मराठी)

साहित्य सर्जन आणि उपयोजन : भाग - 1
(2019 Pattern) (Semester - III) (30409)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
-

प्र.1) कला हे हेतुपूर्तीचे साधन नव्हे हे विधान उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

किंवा

‘शब्द आणि अर्थ मिळून काव्य निर्माण होते’ हा भामह यांचा विचार स्पष्ट करा.

प्र.2) ‘साहित्यकृतीमुळे समाजसुधारणा होऊ शकते’ या विधानाची साधकबाधक चर्चा करा.

किंवा

साहित्यकृतीमध्ये कलामूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा संयोग होतो, कसे ते लिहा.

प्र.3) कवितेतील प्रतिमांचे महत्त्व विशद करा.

किंवा

कथा या साहित्यप्रकाराचा परिचय करून द्या.

P.T.O.

प्र.4) साहित्यनिर्मितीसाठी पूर्वपरंपरेचे भान असणे आवश्यक असते हे विधान स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यकृतीतील अनुभवविश्व आणि साहित्यप्रकार यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) ललितसाहित्याची भाषा
- ब) कादंबरीचा निवेदक
- क) युगभान
- ड) स्वैरनिर्मिती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2675

[Total No. of Pages : 3

[5809]-147

M.A.

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र – 9 : सामान्य स्तर : आधुनिक काव्य

(आदर्शवादी, छायावादी तथा अन्य काव्य)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (30501)

पाठ्यपुस्तके : 1) साकेत (नवम सर्ग) – मैथिलीशरण गुप्त

2) कामायनी (लज्जा सर्ग) – जयशंकर प्रसाद

3) काव्य प्रसून – संपादक – हिंदी अध्ययन मंडल सावित्रीबाई
फुले पुणे विश्वविद्यालय, पुणे

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) साकेत महाकाव्य का उद्देश्य लिखिए।

अथवा

साकेत के नवम सर्ग के कथानक को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) 'लज्जा सर्ग' के कथानक पर प्रकाश डालिए।

अथवा

'कामायनी' महाकाव्य के संदेश को स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) 'पहाड़ी बच्चा' कविता की संवेदना को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'रोटी और संसद' कविता के आशय को लिखिए।

प्र.4) मोचीराम किसका प्रतिनिधित्व कर रहा है?

अथवा

'बीन भी हूँ मैं तुम्हारी रागिनी भी हूँ' कविता का सारांश लिखिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2676

[Total No. of Pages : 3

[5809]-148

M.A. (Part- II)

हिंदी (HINDI)

तृतीय अयन पाठ्यचर्या : 10 – भाषाविज्ञान
(2019 Pattern) (Semester - III) (30502)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्रश्न 1) भाषाविज्ञान के अध्ययन की दिशाएँ स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

भाषाविज्ञान की परिभाषा बताते हुए उसकी व्याप्ति स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) वागवयव और उनके कार्यों का विवेचन कीजिए। [10]

अथवा

स्वन की परिभाषा देते हुए स्वनिम परिवर्तन को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) रूपिम की अवधारणा स्पष्ट करते हुए शाखाओं की विवेचना कीजिए। [10]

अथवा

पदबंध का स्वरूप स्पष्ट करते हुए पदबंध के भेदों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 4) वाक्य की परिभाषा देते हुए वाक्य के भेदों का विवेचन कीजिए। [10]

अथवा

शब्द और अर्थ के संबंध पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2677

[Total No. of Pages : 3

[5809]-149

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

तृतीय अयन पाठ्यचर्या : 11 - हिंदी साहित्य का इतिहास

(आदिकाल, भक्तिकाल, रीतिकाल)

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) हिंदी साहित्येतिहास दर्शन की मीमांसा कीजिए।

[10]

अथवा

हिंदी साहित्य इतिहास के कालविभाजन और नामकरण को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) आदिकाल की साहित्यिक प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

अमीर खुसरो की हिंदी कविता का परिचय दीजिए।

प्र.3) भक्ति आंदोलन में आलवार संतो के योगदान पर प्रकाश डालिए।

[10]

अथवा

तुलसीदास का परिचय देते हुए उनके साहित्यिक योगदान को स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) रीतिकाल की सामाजिक - सांस्कृतिक पृष्ठभूमि को स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

रीतिकाल की प्रमुख प्रवृत्तियों का परिचय दीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही उत्तर लिखिए।

[10]

- i) आचार्य रामचंद्र शुक्ल के इतिहास ग्रंथ का नाम लिखिए।
अ) हिंदी साहित्य का दूसरा इतिहास
ब) हिंदी साहित्य का इतिहास
क) हिंदी साहित्य का वैज्ञानिक इतिहास
ड) हिंदी साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास
- ii) वर्णानुक्रम इतिहास लेखन पद्धति का अनुसरण करनेवाले विद्वान का नाम लिखिए।
अ) मिश्र बंधु
ब) शिवसिंह सेंगर
क) आचार्य रामचंद्र शुक्ल
ड) डॉ. नगेन्द्र
- iii) 'बीसलदेवरासो' किसकी कृति मानी जाती है।
अ) चंदबरदाई
ब) अमीर खुसरो
क) नरपति नाल्ह
ड) जगनिक
- iv) सिद्धों की संख्या कितनी मानी जाती है?
अ) नौ
ब) एक सौ आठ
क) चौरासी
ड) पाँच
- v) भारत में भक्ति आंदोलन का आरंभ कहाँ से हुआ?
अ) पूर्व से
ब) पश्चिम से
क) उत्तर से
ड) दक्षिण से
- vi) सूरदास किस धारा के कवि हैं?
अ) निर्गुण
ब) सगुण
क) वीर काव्य
ड) सूफी
- vii) संत नामदेव मूलतः किस भाषा के कवि हैं?
अ) हिंदी
ब) तमिल
क) गुजराती
ड) मराठी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2572

[Total No. of Pages : 3

[5809]-15

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र - 3 : भारतीय काव्यशास्त्र
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (10503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) आचार्य अभिनव गुप्त की रस अवधारणा पर प्रकाश डालिए । [10]

अथवा

रस की परिभाषा एवं स्वरूप पर प्रकाश डालते हुए श्रृंगार रस का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) अलंकार का स्वरूप बताकर अलंकार के भेदों को सोदाहरण समझाइए । [10]

अथवा

रीति का अर्थ, परिभाषा एवं स्वरूप स्पष्ट करते हुए रीति परंपरा पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 3) ध्वनि की परिभाषा बताकर शब्द-शक्तियों का सादोहरण परिचय दीजिए । [10]

अथवा

वक्रोक्ति के भेदों को विस्तार से समझाइए ।

प्रश्न 4) आचार्य आनंदवर्धन द्वारा प्रतिपादित औचित्य के भेदों पर प्रकाश डालिए । [10]

अथवा

औचित्य की परिभाषा एवं स्वरूप पर प्रकाश डालते हुए औचित्य की परंपरा को सविस्तार विशद कीजिए ।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2678

[Total No. of Pages : 3

[5809]-150

M.A. (हिंदी साहित्य)

हिंदी (HINDI)

वैकल्पिक पाठ्यचर्या - 12 (क) : हिंदी आलोचना

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के समान अंक हैं ।

प्रश्न 1) आलोचना की परिभाषा देते हुए आलोचक के प्रमुख गुणों को स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

आलोचना और अनुसंधान के अंतर को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) आलोचना की विभिन्न दृष्टियों का विवेचन कीजिए ।

अथवा

प्रकृतिवादी तथा शैली वैज्ञानिक आलोचना पद्धति का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) हिंदी आलोचना के उद्भव और विकास का संक्षेप में परिचय दीजिए ।

अथवा

शुक्लयुगीन आलोचना पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) आ. हजारीप्रसाद द्विवेदी की आलोचना पद्धति की विशेषताओं का विवेचन कीजिए ।

अथवा

डॉ. रामविलास शर्मा की आलोचना पद्धति के सैद्धांतिक पक्ष का विश्लेषण कीजिये ।

P.T.O.

- x) कबीर को एक उच्च कोटि का समाज-सुधारक माननेवाले आलोचक कौन है?
- क) आ. रामचंद्र शुक्ल ख) डॉ. हजारीप्रसाद द्विवेदी
- ग) नामवर सिंह घ) रामविलास शर्मा
- xi) नंददुलारे वाजपेयी का आलोच्य ग्रंथ है।
- क) 'काव्य प्रभाकर' ख) 'रूपक रहस्य'
- ग) 'कविता के नये प्रतिमान' घ) 'राष्ट्रभाषा की समस्या'
- xii) हिंदी का प्रथम मार्क्सवादी आलोचक किसे माना जाता है?
- क) प्रकाशचंद्र गुप्त ख) शिवदान सिंह चौहान
- ग) मुक्तिबोध घ) अमृतराय

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2679

[Total No. of Pages : 3

[5809]-151

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र - 12 : विशेषस्तर (वैकल्पिक)

(ख) संचार माध्यम : सिद्धांत और स्वरूप

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (30505)

समय : 3 घंटे]

[कुल अंक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।

-
- प्रश्न 1)** संप्रेषण की अवधारणा तथा स्वरूप को स्पष्ट कीजिए । [10]
अथवा
संचार के संघटक तत्त्वों का विवेचन कीजिए ।
- प्रश्न 2)** सूचना क्रांति के महत्व को विशद कीजिए । [10]
अथवा
संचार माध्यम के प्रकारों को संक्षेप में समझाइए ।
- प्रश्न 3)** आधुनिक संचार माध्यमों के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए । [10]
अथवा
आधुनिक संचार माध्यम के रूप में 'रेडिओं' का महत्व विशद कीजिए ।
- प्रश्न 4)** संचार माध्यमों की बहुआयामी भूमिका को स्पष्ट कीजिए । [10]
अथवा
वर्तमान सूचना क्रांति के विविध आयामों का विवेचन कीजिए ।

P.T.O.

- x) जन संपर्क को अंग्रेजी में क्या कहते हैं?
- क) Public Relation ख) Publicity
ग) Communication घ) Relation
- xi) वेब पत्रकारिता आज किसका उपयुक्त विकल्प बन चुकी है?
- क) उपन्यास का ख) कहानी का
ग) पत्रपत्रिकाओं का घ) नाटक का
- xii) निम्नलिखित में से जनसंचार का माध्यम कौन सा है?
- क) पवन ख) कबूतर
ग) मेघ घ) इंटरनेट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2680

[Total No. of Pages : 2

[5809]-152

M.A. (Part-II)

ENGLISH

3.1 : Indian Writing in English

(2019 Credit Pattern) (Semester-III) (30601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Write a note on the major developments in post independent Indian english poetry.
- b) What is Indian sensibility? How is it reflected in Indian English fiction?
- c) Write on the contribution of the prescribed poets to the development of Indian English poetry.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Is 'Kantapura' more concerned with social reform than with political protest against colonial domination?
- b) Write a note on the setting of the novel kantapura.
- c) 'Kantapura' is seen as a study of Gandhian ideals in a fictional parable. What are three of the key ideas represented by Gandhis ideals, and how are they explored in the narrative?

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Write on the role and significance of women characters in 'Nectar in a Sieve'.
- b) Consider the role of Rukmini as a first person narrator.
- c) Consider suffering, as the central theme in the novel 'Nectar in a Sieve'

P.T.O.

Q4) Write a short notes on any two of the following. **[10]**

- a) Discuss how shri Aurobindo equates cruelty with destruction in the poem 'The Tiger and the Deer'.
- b) Consider 'Autumn song' as a melancholic poem.
- c) Comment on the man and nature relationship in the poem 'the Sower'.
- d) The poem, 'The Freedom to the Slave' is an echo of patriotic passion of intensively freedom loving spirit, Discuss.

Q5) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Discuss the events following the death of his wife that influence and help Narayan come out of deep sorrow.
- b) What makes Narayan given up a secure teaching career for that of a writer?
- c) Write a note on the ups and downs Narayan experiences during his writing career.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2681

[Total No. of Pages : 2

[5809]-153

M.A. (Part - II)

ENGLISH

Paper - 3.2: Applied Linguistics

(2019 Pattern) (Semester - III) (30602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following :

[10]

- a) What is applied linguistics? Trace its history from beginning to present day.
- b) Write a note on the scope of applied linguistics.
- c) Comment on the interdisciplinary nature of applied linguistics.

Q2) Write short notes on any two of the following :

[10]

- a) Behaviourist theory of language learning.
- b) Relationship between language and culture.
- c) Major factors affecting language learning.
- d) Aphasia as a language disorder.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following : **[10]**

- a) “An approach is axiomatic, a method is procedural and a technique is implementational”. Justify the view.
- b) Bring out the difference between structural method and communicative method.
- c) What is content and language integrated learning? Explain it with examples.

Q4) Write short notes on any two of the following : **[10]**

- a) Difference between curriculum and syllabus.
- b) Methodology as an important component of language curriculum.
- c) Notional-Functional syllabus.
- d) Importance of audio-visual aids into the language classroom.

Q5) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Prepare five slides to teach prepositions to FYBA class.
- b) Which audio-video aids will you use to teach poem to FYBA General English class?
- c) How will you use language laboratory to teach four language skills to the students?
- d) Which ICT tools will you use to teach drama to SYBA Special English class?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3851

[Total No. of Pages : 2

[5809]-154

M.A. - II

ENGLISH

Paper - 3.3: Cultural Studies

(2019 Pattern) (Semester - III) (30603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt the question from the following on the historical development/
background and nature of Cultural Studies (Any 1) : **[10]**

- a) What were the conditions responsible for the emergence of Cultural Studies?
- b) Discuss in detail the salient features of Cultural Studies.
- c) Explain why Cultural Studies is considered as a 'discursive formation'.

Q2) Attempt the following questions (any 2) : **[10]**

- a) "Cultural Studies is best understood as a language-game". Discuss.
- b) What according to Barker are the underlying themes of Cultural Studies?
- c) "Cultural Studies is best described as an intellectual enterprise". Elucidate this statement.
- d) Discuss various purposes of Cultural Studies.

P.T.O.

Q3) Attempt the following questions (Any 2) : **[10]**

- a) Why is it argued in Cultural Studies that identities are constituted rather than expressed?
- b) What is meant by the following statement : Meaning is understood to be generated by virtue of the differences between signifiers?
- c) Discuss briefly Irigaray's 'difference feminism'.
- d) Why have cultural theorists come to the conclusion that there is no universal cross-cultural category of 'woman' that is shared by all women?

Q4) Attempt the following questions (Any 2) : **[10]**

- a) Discuss Barker's views about the construction of cultural identities through television in the globalized world.
- b) How have the processes of synergy, convergence and deregulation contributed to the growth in global television?
- c) Why does Barker assert that "the exchange of cultural goods and meanings of which television forms a part can be regarded as contributing to a global cosmopolitan 'conversation'?"
- d) What are the various outcomes of the relationship between globalization, television and cultural identities?

Q5) Attempt the following questions (Any 2) : **[10]**

- a) What is the crisis of capitalism, as explained by Chris Barker?
- b) Explain the term Fordist regime.
- c) What changes are brought in by service industries in the structure of industrial capitalism?
- d) What are Marx's views on capitalism's future?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2682

[Total No. of Pages : 2

[5809]-155

M.A. (Part - II)

ENGLISH

**Paper - 3.4: Indian Literatures in English Translations (Optional)
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30604)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any ONE of the following :

[10]

- a) Write a detailed note on the characteristics of Indian Literature in pre-colonial period.
- b) Comment on the position of women in pre-colonial India with reference to the texts prescribed.
- c) How did Bhakti movement influence Indian literature?

Q2) Write short notes on any TWO of the following :

[10]

- a) Thiruvalluvar's representation of the universal aspects in the poems prescribed.
- b) Socio-religious aspects in Kabirdas and Mirabai's poems.
- c) Atukuri Molla as an illustrious female poet.
- d) The passionate devotion of Akkamahadevi to God conveyed in 'Would a Circling Surface Vulture'.

P.T.O.

Q3) Answer any ONE of the following : **[10]**

- a) Compare the narrative techniques used in The Patch and Some Poses, Some Snaps.
- b) Critically evaluate the themes of Some Poses, Some Snaps.
- c) What is the concern of the protagonist in Tune?

Q4) Answer any ONE of the following : **[10]**

- a) Compare and contrast the tribal life and civilized world in Paraja.
- b) Critically analyse the themes of Paraja.
- c) Sketch the character of Sukru Jani.

Q5) Answer any ONE of the following : **[10]**

- a) Consider Vultures as a picture of Contemporary Indian Society.
- b) Comment on the power politics in Vultures.
- c) Write a detailed note on the theme of domestic violence in Vultures.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2683

[Total No. of Pages :2

[5809] - 156

M.A. (Part - II)

ENGLISH

Academic Writing and Critical Reading

(30605) (2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) What is academic writing? Explain its importance in the context of current scenario.
- b) Explain the scope and significance of Academic writing in your own words.
- c) “Writing in general and that of academic writing are two different things”. Justify.
- d) State the difference between report writing and research proposal writing.

Q2) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) How will you maintain objectivity in academic writing?
- b) Impersonality is necessary in academic writing. Justify.
- c) Write a brief note on cohesion and coherence.
- d) Discuss the structures of Logical writing.

Q3) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) What is paragraph writing? Explain types and parts of paragraph in brief.
- b) Differentiate among descriptive, analytical and critical writing.
- c) Write a note on the difference between writing a research proposal and research paper.
- d) What is plagiarism? How one should avoid plagiarism from his/her writing?

P.T.O.

Q4) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) Differentiate between content writing and technical writing.
- b) What is blog writing? What care should be taken to write an effective blog?
- c) State the difference between formal and informal Email writing.
- d) What Email writing etiquettes will you follow while writing a formal Email?

Q5) Attempt any TWO of the following: [10]

- a) Arrange the following references according to the MLA.
 - i) S.D. Mahajan's book entitled pragmatics: A study of Five Indian Novels, published in 2021 from Atlantic publication, Delhi.
 - ii) Sudhir Mehta and Sudhakar Verma edited a book 'Academic Writing and Critical Reading' in 2010 from Oxford University Press, Delhi and the same was revised in 2015.
- b) Write Email, following all its etiquettes, asking for a job opportunity to the SBI manager.
- c) Write a blog on 'Social Media: Boon or Curse'.
- d) Edit and proof-read the following passage and rewrite it, incorporating all the corrections.

Positive thinking is the emotional and mental attitudes that focus on the good and expects results that will benefitted you. It's about anticipating happiness, health and success training yourselves to adopt an abundance mindset and cultivate gratitude for your own successes and those of others. How important is the power of positive thinking! It can make or brake an individual. Your thoughts affected your actions. Your actions, in turn, transfer into whether or not you successful in your life. Hence the power of positive attitude can't be underestimate.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2684

[Total No. of Pages : 2

[5809]-157

M.A. (Part - II)

ENGLISH

30606: American Literature

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any One of the following : **[10]**

- a) What are the features of American literature during the colonial period?
- b) Bring out the salient features of American literature in Romantic period.
- c) What are the distinctive features of American literature?

Q2) Write short notes on (Any Two) : **[10]**

- a) Christopher Columbus' fourth voyage.
- b) Melancholic scene in Letter IX.
- c) J. Hector's Thoughts on Slavery.
- d) John's perception of Native Americans.

P.T.O.

Q3) Attempt any One of the following : **[10]**

- a) Compare and contrast Anne Bradstreet and Paul Laurence Dunbar as American poets.
- b) How does Philip Freneau depict the political situation in America? Explain with reference to the prescribed poems.
- c) Explain the Central idea of the poem 'Lenape War Song'.

OR

Write short notes (Any Two) :

- a) Lenape War Song as a prayer.
- b) Significance of Biblical allusion in 'Rights of Man'.
- c) Symbolism in 'We Wear the Mask'.
- d) Extended metaphor in 'The Author to her Book'.

Q4) Attempt any One of the following : **[10]**

- a) Is The Last of Mohicans a unified novel? If so, where does the unity lie - in the plot, the characters, the settings, the theme, the style and the mood?
- b) Give the character sketch of Hawkeye.
- c) Explain how Cooper succeeds or fails in making Hawkeye both a believable human being and mythical symbol.

Q5) Attempt any One of the following : **[10]**

- a) How did Benjamin try to improve himself while he was still an indentured apprentice?
- b) What are Franklin's views on religion and why do they matter to his narrative?
- c) What role does Franklin's sociability play in the course of his life.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2685

[Total No. of Pages : 3

[5809]-158

M.A. (Part - II)

ENGLISH

30607: Pragmatics and Digital Humanities

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any TWO of the following :

[10]

- a) Define Pragmatics. How is it different from Semantics?
- b) How Pragmatics analyzes what traditional linguistics cannot?
- c) Mention in brief the contribution of J.L. Austin in the development of Pragmatics.
- d) Chalk out a brief history of Pragmatics.

Q2) Attempt any ONE of the following :

[10]

- a) Context is dynamic and not static - Illustrate.
- b) Explain the concepts of Locationary, Illocutionary, and Perlocutionary Acts.
- c) Illustrate the process of 'Turn Taking' in a conversation.

P.T.O.

Q3) Attempt any TWO of the following : **[10]**

- a) Explain Searle's typology of Speech Acts.
- b) Define the concept of Relevance as per the Relevance Theory.
- c) Explain any two Cooperative Principles.
- d) Explain the concept of 'Face'.

Q4) Attempt any TWO of the following : **[10]**

- a) Discuss -Reading is a collaborative act between the author and the reader.
- b) Explain the significance of Pragmatic analysis of Literature.
- c) What is cohesion and coherence?
- d) What are the challenges faced by a translator while translating novels?

Q5) Attempt any FIVE of the following : **[10]**

- a) Discuss Illocutionary and Perlocutionary Acts :-

John : It's quite hot in here.

Merry switches the fan on.

- b) Discuss Locationary & Illocutionary Acts :-

Prakash : Get me a cup of tea, please.

- c) Identify the implicature and type.

Some students are unhappy with the new examination policy.

- d) Identify the implicatures.

John : Are you coming to the party tonight?

Merry : I have deadlines to meet.

e) Identify the typology of speech act.

I'll see you at the college tomorrow.

f) Analyze using the maxims of Cooperative principle.

A: Do you have a pen?

B: Yes, I do.

g) Analyze using the maxims of Cooperative principle.

C: Do you have a notepad?

D: Why don't you bring your own?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2686

[Total No. of Pages : 2

[5809]-159

M.A. (Part - II) ENGLISH

World Literature in English

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30608)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[10]**

- a) What factors help any book to gain popularity outside of its native country?
- b) Comment on the formation of the Western Mind.
- c) Discuss the literature and social trends of Early China.

Q2) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) In what ways is Creon responsible for his downfall?
- b) Compare and contrast the characters of Ismene and Antigone. Does Antigone treat Ismene fairly? Explain.
- c) Bring out the significance of the Choral Odes in Antigone.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) Comment on Chaucer's technique of characterization in the Prologue to the Canterbury Tales.
- b) Write a note on Aleksandr Pushkin's poem, "To a Poet" as a poem about a poet.
- c) Comment on the theme of nostalgia in the poem "Fable".

Q4) Attempt any two of the following questions : **[10]**

- a) Comment on the relationship between the son and the father in the novel, My Son's Story.
- b) Write a note on the women characters in My Son's Story.
- c) Discuss the narrative technique used in the novel, My Son's Story.

Q5) Attempt any two of the following questions : **[10]**

- a) Narrate the events that take place in 'The Secret Annex'.
- b) Discuss the impact of World War II as depicted in The Diary of a Young Girl.
- c) Comment on the humour in the 'Diary'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2573

[Total No. of Pages : 3

[5809]-16

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रथम अयन : पाठ्यचर्या 4 (क) हिंदी पत्रकारिता
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (10504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) हिंदी पत्रकारिता के विकास पर प्रकाश डालिए।

अथवा

भारतीय प्रेस कानून की जानकारी दीजिए।

प्र.2) “समाचार – संकलन में समाचार – स्रोत महत्त्वपूर्ण है।” इस कथन की समीक्षा कीजिए।

अथवा

समाचार स्रोतों का वर्गीकरण कीजिए।

प्र.3) समाचार की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

अथवा

‘समाचार मूल्यों’ का अपने शब्दों में विवेचन कीजिए।

प्र.4) मुद्रण एवं संपादन कला के इतिहास पर प्रकाश डालिए।

अथवा

कंप्यूटर प्रयोग और मुद्रण कला का वर्तमान परिदृश्य स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2687

[Total No. of Pages : 2

[5809]-160

M.A.

URDU

UR - 30701 : Medieval Prose Texts (Subordinate)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III) (Paper - V)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ شبلی کی حیات و ادبی خدمات کا محاکمہ کیجئے۔

یا

علامہ شبلی نعمانی کی سوانح نگاری پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ سوانح ”الفاروق“ کا فنی جائزہ پیش کیجئے۔

یا

سوانح ”الفاروق“ میں حضرت عمرؓ فاروق کے عدل و انصاف پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مولانا ابوالکلام آزاد کی علمی و ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

ابوالکلام آزاد کی سیاسی زندگی پر تبصرہ کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر ۴۔ غبار خاطر میں مولانا آزاد کی اسلوب نگارش پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

یا

چائے اور چائے نوشی پر ابوالکلام آزاد کے تجربات بیان کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

(۱) چڑیا چڑے کی کہانی

(۲) حضرت عمر فاروقؓ کی زندگی کے حالات

(۳) مولانا آزاد کی انشاء پردازی

(۴) شبلی کی نثر نگاری

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2688

Total No. of Pages : 2

[5809]-161

M.A. (Semester - III)

URDU (Paper - VI)

UR-30702:History of Urdu Literature Upto 1857

(2019 Pattern) (Credit System)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات :

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: غزل ہماری شاعری کی آبرو ہے۔ اپنے خیالات کا مدلل اظہار کیجئے۔

یا

اردو میں مرثیہ نگاری کے ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 2: داستانوں کے زوال کے اسباب پر نوٹ لکھئے۔

یا

قصیدے کی ادبی اور فنی خصوصیات پر اظہار خیال کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: میر تقی میر کو ’خدائے سخن‘ کیوں کہا جاتا ہے؟ دلائل سے واضح کیجئے۔

یا

میر انیس کی مرثیہ گوئی پر نوٹ لکھئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: سودا کے قصیدہ نگاری کی کیا خصوصیات ہیں۔

یا

قلی قطب شاہ کے دور میں وجہی کی مقبولیت کے اسباب کیا تھے؟

[10]

سوال نمبر 5: ملا وجہی کی سب رس کی فنی خوبیوں کو بیان کیجئے۔

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2689

[Total No. of Pages : 2

[5809]-162

M.A.

URDU

Literary Criticism & Research Methodology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (Paper - VII) (30703)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ تنقید کی تعریف کرتے ہوئے تنقید کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجیے۔

یا

جمالیاتی تنقید کا محاسبہ کیجیے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ تحقیق کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی افادیت پر روشنی ڈالیے۔

یا

عملی تنقید کے اصولوں پر ماحصل تبصرہ کیجیے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ تذکرہ سے کیا مراد ہے تنقید میں اس کے رول پر بحث کیجیے۔

یا

مارکسی تنقید پر سیر حاصل تبصرہ کیجیے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ طریقہ تحقیق کی مختلف اقسام کا جائزہ لیجئے۔

یا

تنقید پر کئے جانے والے اعتراضات کو مدلل مسترد کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

(۱) نقاد کے فرائض

(۲) تاثراتی تنقید

(۳) تحقیق و تنقید کا فرق

(۴) تذکرہ نگاری

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2690

Total No. of Pages : 2

[5809]-163

M.A. (Semester - III)

URDU (Part-II)

30704:Critical Study of Daccani Literature (DACCANI GHAZAL)

دکنی غزل (2019 Pattern Credit System)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the left indicate full marks.*

[10]

سوال نمبر 1: دکنی غزل کے اہم موضوعات کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

یا

دکنی غزل کے آغاز و ارتقاء کا احاطہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: محمد قلی قطب شاہ کی غزل نگاری ہندوستانی عناصر کی نشاندہی کیجئے۔

یا

دکنی شاعر نصر قلی بحسبیت غزل گوئی کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: دکنی کی شاعری میں سراپا نگاری پر روشنی ڈالیئے۔

یا

ہاشمی کی شاعری میں ریختی اثرات پر بحث کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: دکنی شاعری میں عہد عادل شاہ کا حصہ اظہار خیال کیجئے۔

یا

عہد علی عادل شاہ کے غزل گو شعراء پر اظہار خیال کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: ذیل میں کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

۱۔ عادل شاہی دور کی شاعری کی خصوصیات کو واضح کیجئے

۲۔ دکنی غزل کی نشوونما میں قلی قطب شاہ کا حصہ

۳۔ ولی ایک باکمال شاعر تھے

۴۔ ہاشمی کی غزل گوئی

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2691

[Total No. of Pages : 3

[5809]-164
M.A. (Part-II)
PERSIAN
Modern Prose Text (Subordinate)
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss The importance and Utility of Daastan writing. **[10]**

OR

Discuss the salient features of Daaslan Haye Dilangez.

OR

Q2) Make Critical analysis of Nal-wo-Daman. **[10]**

OR

Explain Critically the subject Matter and style of Romance of yousuf and Zulekha.

Q3) Draw a character sketch on any ONE in your own Simple Persian. **[10]**

زلیخا (1)

نل (2)

یوسف (3)

P.T.O.

Q4) Translate any Two of the following passage into English, Urdu or Persian.

[10]

(1) یوسف حاجت زلیخا را خواست۔ زلیخا پس از آنکہ اور را سوگند داد کہ حاجتش را بر آورد گفت: اول جمال و جوانی می خواهم و چشمی کہ دیدار تو ببیند۔ یوسف لب بہ دعا گشود و جمال مرده اش را زنده کرد و بہ کا فور کیسوانش رنگ مشک تا تار داد و زنگس چشمانس نور بخشید خمیدگی از قامت چون سرش رفت و جوانی چہار دہ سالہ شد و ز یبانش بیش از پیش گشت۔ چون یوسف جمالش را دید گفت مراد دیگر چیست؟ یوسف چون از خدا فرمان یافت کہ باز لیخا عقد و پیوند بند و جشنی فسر وانہ بر پاساخت، شاهان را دعوت کرد و زلیخا را بہ عقد خود در آورد و بہ خلونگاہ خاص فرستاد۔

(2) در ہند چنان رسم بودہ است کہ ہر کہ از دو دمان شاہی می خواست دختر را بہ شوہر دید، مرد سخوری را بہ شہر ہامی فرستاد تا مہ جا خبر دید کہ در فلاں روز جشن بزرگی بر پاست کہ ہر کس، وای سی بازن گل اندام را وارد باید مردانہ قدم در راہ نهد و و خود را روز موعود بہ جشن برساند۔ شاہان جہان و کسانی کہ دیوانہ حسن آں پری چہر بودند خود را بہ جشن می رسانند و داخل صف می ایستادند، پس آں ماہروی فتان در جامہ ای از حریر از سر پرده بیرون می آمد و حمائلی از گل در دست داشت و از پیش صف می گذشت و نظری بہ عشاق خود می انداخت و گل را بہ گردن آن کس می آویخت کہ مورد پسندش قرار می گرفت۔

(3) زلیخا چون خانہ را بہ این صورت وید شوقش بر یوسف افزون گشت و فرمود تا ز پنیش را با فرش حریر پوشانند، قندیلہائی از گوہر بر آک آویختند و عطر با پاشید و بر آن شد تا یوسف را بخواند و بر صند جاهش بنشانند۔ خود آراست و بیش از پیش زیبا و دل انگیز ساخت، دیبائی چیتی بر تن کرد و تاج زر بر سر بہا، سر ایا بہ گوہر مرصع ساخت و چون در آئینہ جمال خویش را کامل یافت، کسی با جستومی یوسف فرستاد۔ یوسف چون ماہی از در آمد و جہانی را روشن ساخت۔ ہمینکہ دیدہ زلیخا بر او افتاد از شوق بیتاب گشت، دستش را گرفت و مہربانیا کر دو جانیرنگ و افسون بہ خانہ اول برد و در بہ روی خود بست و مہر از لب برداشت و راز درون گفت و نالہ ہا کرد۔

Q5) Translate any ONE of the following Unseen Passage into English, Urdu or Marathi. [10]

(1) درویشے مجرد بگوشہ، صحرائے نشستہ بود پادشاہے بروئے بگذشت درویش او انجا کہ فراغ فلر قماعت ست بدو التفات نکر د سلطان از انجا کہ سطوت سلطنت ست برنجید و گفت ایں طائفہ خرقة پوشاں امثال یہاں انداہلیت و آدمیت ندادند وزیرینزدیکش آمد و گفت اے جو انمرد سلطان زمین روئے زمین بر تو گذر کرد خدمتے نکر دی و شرائط ادب بجانیاوردی گفت سلطان را بگویی تا توقع خدمت از کسے دارد کہ توقع بہ نعمت اور دارد و دیگر بدانکہ ملوک از بہر پاس رعیت اند نہ رعیت از بہر طاعت ملوک۔

(2) خلاصہ کلام محبت و عشق، کیمیائے سعادت است و ہر کس نسبت بدرجہ محبت خود را از خوش بخشی بہرہ مند میستواند شود مثلاً اگر کسے خود را بمقامے رساندہ باشد کہ تمام افراد نوع بشر را از سیاہ و سفید و از وحشی و متمدن از گدا و تو انگر ہمہ را دوست بدارد و ہمہ را براد و خود شمارد و فرقی حیوان ایشان نگذارد بر اے او مرگ برادر صلیبی تاثیر ناگواری از خواهد بخشید و خود را با برادران دیگر خود تسلی خواهد داد و مانند انبیاء و اولیاء ہمہ افراد میان بجائے فرزندان اور خواہند شد و محبت بے حدود و لے مانند اور قیاس و مواج و پاماند آفتاب جہاں تاب ہمہ را غرق امواج و انوار خود خواهد کرد۔

(3) بزرگ ترین اسبابے کہ دریں دورہ تکامل برائے نوع انسانی میسر است عبارت از تعقل و تفکر می باشد! بعد از قوہ وحی والہام کہ تا کنوں مخصوص زمرہ ہادیان بشر بودہ دور دورہ ہائے آئندہ تکامل فیض عام و نصب ہمہ افراد نوع خواهد شد عجالتاً دریں دورہ جز قوہ فکر و عقل چراغے برائے روشن کردن راہ اسرار طبعیت در دست نداریم و لے ما ز ہمیں نور ضعیف اگر خوب بکار بردہ شود ما دریں راہ دورو دراز را ہنجائی می تواند کند۔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2692

[5809]-165

[Total No. of Pages : 2

M.A.

HISTORY

Cultural History of Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32201)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss in detail about material culture and cultural materialism.
- b) Explain in detail the geographical structure of Maharashtra.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss in detail the material culture of Maharashtra during Satvahana period.
- b) Evaluate the dalit movement in Maharashtra during the time of Dr. Babasaheb Ambedkar.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the contribution of Mahanubhav cult to the cultural development of Maharashtra.
- b) Discuss the contribution of VarKari Cult to the cultural development of Maharashtra.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the contribution of Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj in the development of modernity in Maharashtra.
- b) Explain the rise and development of the film Industry in Mumbai.

Q5) Attempt any Two of the following short notes in 100 words. **[10]**

- a) Culture.
- b) Ajanta caves.
- c) Bene Israeli.
- d) Sarfoji Raje Bhosale.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2692

[5809]-165

M.A. (Part - II)

HISTORY

Cultural History of Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भौतिक संस्कृती आणि सांस्कृतिक भौतिकवाद याची सविस्तर चर्चा करा.
ब) महाराष्ट्राची भौगोलिक रचना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सातवाहन कालीन महाराष्ट्रातील भौतिक संस्कृतीची सविस्तर चर्चा करा.
ब) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या काळातील महाराष्ट्रातील दलित चळवळीचे मूल्यमापन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक विकासामध्ये महानुभाव पंथाचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक विकासामध्ये वारकरी पंथाच्या योगदानाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) महाराष्ट्राच्या आधुनिकतेच्या विकासात राजर्षि छत्रपती शाहू महाराज यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) मुंबई मधील चित्रपट उद्योगाचा उदय व विकास स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संस्कृती
ब) अजिंठा लेणी
क) बेने इस्त्रायली
ड) सरफोजी राजे भोसले

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2693

[Total No. of Pages : 3

[5809]-166

M.A. (Part- II)

HISTORY

(HS-08) Intellectual History of the Modern World

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester-III) (32202)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the art of the Renaissance and write down its features.
- b) Discuss in detail the Lutheranism ideology.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain Galileo's contribution to scientific thinking process.
- b) Write information about the 'Copernican Revolution'.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the meaning and nature of the concept of equality.
- b) Explain the concept 'Dialectical Materialism' of Karl Marx.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What are the factors that contribute to the formation of nationalism?
- b) Mention the political significance of democracy.

Q5) Write Short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Humanism
- b) Ideology of calvinism
- c) Newton
- d) Defects of totalitarianism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2693

[5809]-166

M.A. (Part- II)

HISTORY

(HS-08) Intellectual History of the Modern World

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester-III) (32202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पुनरुज्जीवन कालीन कलेचा आढावा घेऊन त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) 'ल्युथरनिझम' या विचारसरणीची सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वैज्ञानिक क्षेत्रातील विचारप्रक्रियेस चालना देण्यामध्ये गॅलिलीओचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.
ब) 'कोपरनिकस' क्रांतीबाबत माहिती लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) समता या संकल्पनेचा अर्थ व स्वरूप विशद करा.
ब) कार्ल मार्क्सची द्वंद्वात्मक भौतिकवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राष्ट्रवादाच्या निर्मितीसाठी कोणते घटक कारणीभूत असतात.
ब) लोकशाहीचे राजकीय महत्व नमूद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) मानवतावाद
- ब) केल्विनिझम
- क) न्युटन
- ड) सर्वकषवादचे दोष

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2694

[Total No. of Pages : 4

[5809]-167

M.A. (Part - II)

HISTORY

32203 : Economic History of Modern India

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Critically examine the financial Imperialism phase of colonial economy and its impact in India.
- b) Discuss the salient features of Ryotwari system and its impact on Indian Agriculture.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the impact of commercialization of Agriculture of Indian Peasantry.
- b) Discuss the causes and consequences of De-industrialization during colonial economy in India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Review the development of shipping industry in India.
- b) Critically examine the development of Railway's with special reference to colonial interests.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Evaluate the role of AITUC in the workers Movement in India.
- b) Review the development of internal and foreign Trade in colonial Period.

P.T.O.

Q5) Write short note's on any Two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Mercantilist phase
- b) Mahalwari system
- c) Textile industry
- d) Factory Act of 1894.

Total No. of Questions: 5]

P2694

[5809]-167

M.A. (Part - II)

HISTORY

32203 : Economic History of Modern India
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतातील वासाहतिक अर्थव्यवस्थेवरील वित्तीय साम्राज्यवादी अवस्थेच्या प्रभावाचे परीक्षण करा.
- ब) रयतवारी पध्दतीचे ठळक वैशिष्ट्ये सांगून भारतीय शेतीवरील प्रभावाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) शेतीच्या व्यापारीकरणाचा भारतीय शेतकऱ्यावरील प्रभावाचे विवेचन करा.
- ब) भारतातील वासाहतिक अर्थव्यवस्थेच्या कालखंडातील अनुद्योगिककरणाच्या कारणे व परिणामांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतातील जहाज बांधणी-उद्योगांच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- ब) वासाहतिक हितसंबंधांच्या विशेष संदर्भात रेल्वेच्या विकासाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतातील कामगार चळवळीतील आयटक च्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.
- ब) वासाहतिल काळातील अंतर्गत व परकिय व्यापाराच्या विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) व्यापारवादी अवस्था
- ब) महालवारी पध्दत
- क) कापड उद्योग
- ड) 1894 चा फॅक्टरी ॲक्ट

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2695

[Total No. of Pages : 4

[5809]-168

M.A. (Part - II)

HISTORY

East Asia : Japan (1853-2000)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective Paper No. 18) (32205)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the term 'Feudalism' and describes the salient features of Feudal Society of Japan.
- b) Examine the causes of the downfall of Tokugawa shogunate.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) State the Foreign Policy of Japan from 1894-1914.
- b) Give an account of the role of Japan Played in World War I.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give an account of the rise Militarism in Japan.
- b) Explain the contribution of the Zaibatsu in the economic development of Japan.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss Japan's Foreign Policy after World War II.
- b) Discuss the causes of second Sino-Japanes War.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Manchurian crisis.
- b) General TOJO.
- c) Samurai.
- d) Perry mission.

Total No. of Questions: 5]

P2695

[5809]-168

M.A. (Part - II)

HISTORY

East Asia : Japan (1853-2000)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective Paper No. 18) (32205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]
सूचना:

[एकूण गुण : 50

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]
अ) 'सरंजामशाही' ही संज्ञा स्पष्ट करा आणि जपानमधील सरंजामी समाजाची ठळक वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
ब) तोकुगावा शोगुनच्या ज्हासाच्या कारणांचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]
अ) इ. स. 1894-1914 या काळातील जपानचे परकीय धोरण सांगा.
ब) जपानच्या पहिल्या महायुद्धातील भूमिकेचा वृत्तांत द्या.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]
अ) जपानमधील लष्करवादाच्या उदयाचा वृत्तांत द्या.
ब) जपानच्या आर्थिक विकासातील झैबत्सुचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]
अ) दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या जपानच्या परराष्ट्रीय धोरणाची चर्चा करा.
ब) दुसऱ्या चीन-जपान युद्धाच्या कारणांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा :

[10]

- अ) मांचूरीयन पेचप्रसंग.
- ब) जनरल तोजो.
- क) सामुराई.
- ड) पेरोचे मिशन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2696

[Total No. of Pages : 4

[5809]-169

M.A. (Part- II)

HISTORY (Optional Paper - 19)

Peasant Movement in India (Medieval and Modern)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Elective) (32206)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine Mao-Tse-Tung's views on peasantry expressed in the Human Thesis.

OR

- b) Discuss the classification of Indian peasantry in medieval India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the causes of the Deccan uprising of 1875.

OR

- b) Explain the information about Bardoli Satyagraha.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Evaluate the impact of Gandhian ideology on peasant movements.

OR

- b) Discuss how did the leftist ideology influence peasant movements in India.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

a) Explain the causes of peasant revolt in British Period.

OR

b) Write in detail information about the nature of Tebhaga movement in Bengal.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

a) Kheda satyagrah.

b) Khudakasta.

c) Swami Sahajanand Saraswati

d) All India Kisan Sabha.

Total No. of Questions : 5]

P2696

[5809]-169

M.A. (Part- II)

इतिहास (Optional Paper - 19)

भारतातील शेतकऱ्यांचा चळवळी (मध्ययुगीन आणि आधुनिक)
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (Elective) (32206)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) उजवीकडील अंक पूर्णगुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) माओ-त्से-तुंग यांचे ह्यान प्रबंधमधील शेतकरी वर्गाविषयीच्या मताचे वर्णन करा.

किंवा

ब) मध्ययुगीन भारतातील शेती प्रश्नाविषयीच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) 1875 च्या दख्खन उठावाची कारणे विषद करा.

किंवा

ब) बारडोली सत्याग्रहाविषयी माहिती स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) शेतकरी चळवळीवर गांधीवादी विचारसरणीच्या प्रभावाचे मूल्यमापन करा.

किंवा

ब) वामपंथीय विचारसरणीचा भारतातील शेतकरी चळवळीवर प्रभाव कसा पडला? चर्चा करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) ब्रिटिश कालखंडातील शेतकरी उठावाचे कारणे स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) बंगालमधील तेभागा चळवळीच्या स्वरूपाची माहिती सविस्तर लिहा.

- प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) खेडा सत्याग्रह.
ब) खूदकास्ता.
क) स्वामी सहजानंद सरस्वती.
ड) आखिल भारतीय किसान सभा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2574

[Total No. of Pages : 3

[5809]-17

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

ख) वैकल्पिक पाठ्यचर्या – नाटककार मोहन राकेश
(2019 Pattern) (Semester - I) (10505)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों को समान अंक है।

प्र.1) नाटक के स्वरूप एवं संरचना का परिचय दीजिए।

अथवा

मोहन राकेश का जीवन परिचय देते हुए उनके रचना संसार को अंकित कीजिए।

प्र.2) 'आषाढ़ का एक दिन' नाटक के संवाद पर प्रकाश डालिए।

अथवा

'आषाढ़ का एक दिन' नाटक के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) 'लहरों के राजहंस' नाटक का कथानक संक्षेप में लिखिए।

अथवा

'लहरों के राजहंस' नाटक की रंगमंचीयता को विशद कीजिए।

प्र.4) 'आधे-अधूरे' नाटक के कलापक्ष को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'आधे-अधूरे' के महेंद्रनाथ का चरित्र-चित्रण कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2697

[Total No. of Pages : 3

[5809]-170

M.A. (Part- II)

HISTORY

32207 : Archival Studies (Elective Course - 20)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Define the term 'Archives' and discuss It's main characteristics.
- b) Take the review of origin Archive in Europe.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the origin and development of archives in India.
- b) Give an account of the Religious and military types of Archival.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Importance the Industrial Archives in the historiography.
- b) Explain the importance of the library in the historiography.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the origin and development of archives in Europ.
- b) Importance of the maps and photographs in historiography.

Q5) Write any two short notes of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Art Galleries.
- b) Family Archives
- c) Stone Inscriptions
- d) Deccan college.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2697

[5809]-170

M.A. (Part- II)

HISTORY

32207 : Archival Studies (Elective Course - 20)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा? [10]
अ) पुराभिलेखागाराची व्याख्या सांगून तिच्या वैशिष्ट्याची चर्चा करा.
ब) युरोपातील मुळ पुराभिलेखागाराचा आढावा द्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा? [10]
अ) भारतातील पुराभिलेखागाराचे उगम आणि विकासाचा आढावा द्या.
ब) अभिलेखागारामधील धार्मिक आणि लष्करी प्रकाराचा वृत्तात लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा? [10]
अ) इतिहासलेखनातील औद्योगिक पुराभिलेखागाराचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) इतिहासाच्या अभ्यासातील ग्रंथालयाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा? [10]
अ) युरोपमधील पुराभिलेखागाराचे उगम आणि विकासाची चर्चा करा.
ब) इतिहास लेखनातील नकाशे आणि छायाचित्रे यांचे महत्व सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा?

[10]

- अ) कला दालने
- ब) कुटुंब पुराभिलेखागार
- क) खडकाचे शिलालेख
- ड) डेक्कन कॉलेज

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2698

[5809]-171

M.A. (Part - II)

HISTORY

Maritime History of India (800 A.D.-1800 A.D.)

(2019 Pattern) (Semester - III) (32208) (Elective Course No. 21)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Describe the Historiography of Maritime studies with special reference to the works of Ashin Das Gupta.
- b) Discuss the contribution of S. Arasaratnam in Maritime History.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of maps in maritime History of India.
- b) How was maritime route conection between ancient India and Rome.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) State the importance of trade route between the India and Persian.
- b) Discuss the Chola's naval expedition in detail.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the development of technology of the maritime world in India.
- b) Explain the importance of zamorian control over the seas.

Q5) Write any two short notes in 100 words each. **[10]**

- a) Maritime relations between India and China
- b) Martanda Varma.
- c) East Coast of India.
- d) Chhatrapati Shivaji's Naval power.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2698

[5809]-171

M.A. (Part - II)

HISTORY

Maritime History of India (800 A.D.-1800 A.D.)

(2019 Pattern) (Semester - III) (32208) (Elective Course No. 21)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) असीनदास गुप्ता यांच्या सागरी वाहतूक इतिहासलेखनशास्त्र विशेष अभ्यास संदर्भातील कार्याचे वर्णन करा.
ब) एम. आरसारत्नम यांचे सामुद्रीक इतिहासलेखनातील योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारताच्या सामुद्रिक इतिहासात नकाशाचे महत्त्व विशद करा.
ब) प्राचीन भारत आणि रोम यांच्यातील सागरी वाहतूक मार्गाचे संबंध कशाप्रकारे होते.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारत आणि पर्शिया यांच्यातील व्यापारी मार्गाचे महत्त्व सांगा.
ब) चोलांच्या सामुद्रीक मोहिमांची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारताच्या सामुद्रीक जगात झालेल्या तंत्रज्ञानाच्या विकासाची चर्चा करा.
ब) झामोरीनच्या सामुद्रीक वर्चस्वाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टीपा लिहा. [10]
अ) भारत आणि चीनमधील सामुद्रीक संबंध
ब) मार्तंड वर्मा
क) भारताचा पूर्व किनारा
ड) छ. शिवाजींची सामुद्रीक वर्चस्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2699

[5809]-172

M.A. (Part - II)

HISTORY

**HS - 23 : History of Environment and Ecology
(2019 Pattern) (Semester - III) (32209)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the main features of the study of ecological History.
- b) Discuss the impact on Historical events of Northern physical zone in India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of the changes of climatic zone of the Western India.
- b) Explain the British policy on Indian forest.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the India's green revolution and state its impact on Indian human life.
- b) Review the policy about the management of Indian population and write its impact on progress of India.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Take review the Bhopal Gas Tragedy.
- b) State ocean ecology system impact on Indian's human life.

Q5) Write any two short notes of following in 100 words each. **[10]**

- a) Ozone zone Issue.
- d) Chipko movement.
- c) Mughal Gardens.
- d) Hill stations in Northern India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2699

[5809]-172

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS - 23 : History of Environment and Ecology

(2019 Pattern) (Semester - III) (32209)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) पर्यावरणीय इतिहास अभ्यासातील मुख्य वैशिष्ट्ये परीक्षण करा.
ब) भारतामधील उत्तरेकडील प्राकृतिक घटकांचा ऐतिहासिक घटनांवर झालेला परिणाम यावर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारताच्या पश्चिमेकडील भागावर हवामान बदलांचा वृतांत द्या.
ब) भारतीय जंगलाबाबत ब्रिटिश धोरण स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील हरितक्रांतीचे परीक्षण करा? आणि त्याचे भारतीयांच्या मानवी जीवनातील महत्व सांगा.
ब) भारतातील लोकसंख्या विषयक व्यवस्थापनाच्या धोरणाचा आढावा घ्या. आणि त्याचे भारताच्या प्रगतीवरील परिणाम लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भोपाळ गॅस दुर्घटनेचा आढावा घ्या.
ब) भारतीयांच्या मानवी जीवनावर राज्य महासागर पर्यावरण प्रणालीचा प्रभाव.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) ओझोन भागाची समस्या
ब) चिपको आंदोलन
क) मुघल बगीचे
ड) उत्तर भारतामधील पर्वतीय स्थळे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2700

[5809]-173

M.A. (Part - II)

HISTORY

Business History of India (1858 to 1991)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

(32210) (Elective Course No. 23)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Take a review of the source of business History.
- b) State the information of iron and steel industries in colonial India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of public sector in India.
- b) Discuss the role of tata industry in Indian economy.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What is mixed economy? Discuss its merits and demerits.
- b) State the role of Birla group in Indian industrial development.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the importance of pharma industries in India.
- b) Explain the contribution of Wadia group in Industrial development of India.

Q5) Write any two short notes of following in 100 words each. **[10]**

- a) Opium trade.
- d) Ship building industry.
- c) Kirloskar oil engines.
- d) Definition of Business history.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2700

[5809]-173

M.A. (Part - II)

HISTORY

Business History of India (1858 to 1991)
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)
(32210) (Elective Course No. 23)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) उद्योजकीय इतिहासाच्या साधनांचा आढावा घ्या.
ब) वसाहतिक भारतातील लोह आणि पोलाद उद्योगाची माहिती लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील सार्वजनिक क्षेत्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील टाटा उद्योगाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? मिश्र अर्थव्यवस्थेचे गुण दोष स्पष्ट करा.
ब) भारतीय औद्योगिक विकासात बिला समूहाची भूमिका सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातली औषधी उद्योगाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
ब) भारताच्या औद्योगिक विकासात वाडिया समूहाचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) अफूचा व्यापार
ब) जहाज बांधणी उद्योग
क) किलोस्कर ऑईल इंजिन
ड) व्यवसाय इतिहासाची व्याख्या

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2701

[Total No. of Pages : 2

[5809]-174

M.A. (Part - II)

HISTORY

**HS - 24 : Socio-Religious Reform Movements in South India
(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective) (32211)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

a) State the causes of the rise of non-Brahmin movement in Tamilnadu.

OR

b) Give a brief survey of Religious reform movements in 19th century India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

a) Evaluate Shree Narayana Movement in Kerala.

OR

b) Examine the impact of socio-Religious movement one south Indian society.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

a) State the contribution of Alluri sitarama rajula in the social reform movement of Andhra Pradesh.

OR

b) Write about self-respect movement in Tamilnadu.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

a) Give an account of social legislation in Mysore.

OR

b) Estimate the role of Vireshlingam Pantala as a social reformer.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Justice Party.
- b) Venkata Ramaswamy's Rationalism.
- c) Self respect movement.
- d) Dr. Palpa.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2701

[5809]-174

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS - 24 : Socio-Religious Reform Movements in South India

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective) (32211)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) तामिळनाडूमधील ब्राम्हणेत्तर चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.
किंवा
ब) 19 व्या शतकातील भारतामधील धार्मिक सुधारणा चळवळींचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) केरळमधील श्री. नारायण चळवळीचे मूल्यमापन करा.
किंवा
ब) दक्षिण भारतीय समाजावरील सामाजिक-धार्मिक चळवळीच्या प्रभावाचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) आंध्रा प्रदेशातील समाजसुधारणा चळवळीतील अल्लुरी सीतारामराजूला यांचे योगदान सांगा.
किंवा
ब) तामिळनाडूमधील आत्मसन्मान चळवळी विषयी लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) म्हैसूरमधील सामाजिक विधिनियमांचा वृत्तांत द्या.
किंवा
ब) समाजसुधारक म्हणून विरेशलिंगम पंतलु यांच्या कार्याचा परामर्श घ्या.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) जस्टीस पार्टी
ब) व्यंकटरामास्वामींचा बुद्धीप्रामाण्यवाद
क) आत्मसन्मानाची चळवळ
ड) डॉ. पाल्पू

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2702

[Total No. of Pages : 4

[5809]-175

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC : 3001 : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer each question in 250 words.*
- 4) Answer should be Precise and to the point.*

Q1) Explain features of Neoclassical Approach.

[10]

OR

Explain Input - Output Accounting.

Q2) Explain Money supply and Open Economy.

[10]

OR

Explain Milton Friedman's theory of Demand for Money.

Q3) Explain Circular flow Income in Three sector Economy.

[10]

OR

Explain the RBI Approach to Money Supply.

Q4) Explain Gurley and shaw Hypothesis.

[10]

OR

Explain features of Keynesian Approach.

P.T.O.

Q5) Explain the Keyne's Approach of Demand for Money.

[10]

OR

Explain the Role of Financial Intermediation.

□□□

Total No. of Questions : 5]

P2702

[5809]-175

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC : 3001 : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तरे 250 शब्दात लिहा.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) नवसनातन विचारसरणीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
आदान - प्रदान लेखांकन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) पैशाचा पुरवठा आणि खुली अर्थव्यवस्था स्पष्ट करा. [10]
किंवा
मिल्टन फ्रिडमनचा पैशाच्या मागणीचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) त्रिक्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा. [10]
किंवा
रिझर्व्ह बँकेचा पैशाच्या पुरवठ्यासंबंधीचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) गुर्ले आणि शॉ परिकल्पना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
केन्सच्या विचारसरणीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) पैशाच्या मागणीबाबत केन्सचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

वित्तिय मध्यस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2703

[Total No. of Pages : 2

[5809]-176

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC - 3002 : Growth and Development - I
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32302)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*

Q1) What is meant by Economic Growth? Explain the principles of Economic Growth. **[10]**

OR

Discuss about the Harrod-Domar Model.

Q2) What is poverty? Discuss about the Measurement of poverty. **[10]**

OR

Discuss about the Big Push theory.

Q3) Explain the income Measures of economic development. **[10]**

OR

Explain about the education, skill and wages.

Q4) What is Inequality ? Explain the causes of inequality. **[10]**

OR

Discuss about the Health and Efficiency to work.

Q5) What is Unemployment? Explain the causes and impacts of unemployment. **[10]**

OR

Explain the cobb-Douglas production function.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2703

[5809]-176

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

**EC - 3002 : Growth and Development - I
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32302)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्न 250 शब्दांत सोडवा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) आर्थिक वृद्धि म्हणजे काय? आर्थिक वृद्धिची तत्त्वे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

हॅरॉड-डॉमर प्रतिमानाबाबत माहिती सांगा.

प्र.2) दारिद्र्य म्हणजे काय? दारिद्र्याचे मापन सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

बिग-पुश सिद्धांत चर्चा करा.

प्र.3) आर्थिक विकासाच्या उत्पन्न मापनाची चर्चा करा. [10]

किंवा

शिक्षण, कौशल्य आणि वेतन याविषयी माहिती सांगा.

प्र.4) विषमता म्हणजे काय? विषमतेची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आरोग्य आणि कार्यक्षमता यातील परस्पर संबंधाची चर्चा करा.

प्र.5) बेकारी म्हणजे काय? बेकारीची कारणे व परिणाम विषद करा. [10]

किंवा

कॉब-डग्लस उत्पादन फलन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2711

[Total No. of Pages : 2

[5809]-177

Second Year M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC- 3003 : Research Methodology

(2019 Pattern : Credit and Semester System) (Semester - III) (32303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) What is review of literature? Write the sources of review of literature. [10]

OR

What is research? Explain the scope of social science research.

Q2) What is meant by primary data? Explain the sources of primary data. [10]

OR

Explain the importance of graph and diagrams in research.

Q3) What is Hypothesis? Explain the types of Hypothesis. [10]

OR

Explain the importance of computer in data Analysis.

Q4) What is research report? Explain the stages of research report writing. [10]

OR

What is research design? Explain various types of research design.

Q5) Explain the precautions of research report writing. [10]

OR

What is data collection? Explain importance of data collection.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2711

[5809]-177

Second Year M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC- 3003 : Research Methodology

(2019 Pattern : Credit and Semester System) (Semester - III) (32303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) संदर्भ साहित्याचा आढावा म्हणजे काय? संदर्भ साहित्याचे स्रोत लिहा. [10]

किंवा

संशोधन म्हणजे काय? समाजशास्त्रीय संशोधनातील व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) प्राथमिक तथ्य म्हणजे काय? प्राथमिक तथ्यांचे स्रोत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आलेख आणि आकृत्यांचे संशोधनातील महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) गृहितकृत्य म्हणजे काय? गृहितकृत्यांचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आधार सामग्री विश्लेषणांत संगणकाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) संशोधन अहवाल म्हणजे काय? अहवाल लेखनाच्या पायऱ्या किंवा टप्पे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

संशोधन आराखडा म्हणजे काय? संशोधन आराखड्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.5) संशोधन अहवाल लिहितांना घ्यावयाची दक्षता किंवा काळजी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

माहिती संकलन म्हणजे काय? माहिती संकलनाचे महत्व विशद करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3852

[Total No. of Pages : 3

[5809]-178

M.A. (Part- II)

ECONOMICS

Economics of Finance

(32304) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the role of financial sector in an economy? **[10]**

OR

Explain the different types of financial instrument?

Q2) Explain the role of interest in present and future value of income. **[10]**

OR

Explain the causes of inflation.

Q3) Explain the capital asset pricing model. **[10]**

OR

Explain the types and mechanics of Swaps.

Q4) What is hedging? How does it differ from speculation. **[10]**

OR

Explain the arbitrage Pricing theory and its Significance.

Q5) Explain the relationship between Capital budgeting and project risk. **[10]**

OR

Explain the components and types of portfolio.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P3852

[5809]-178
M.A. (Part- II)
ECONOMICS
Economics of Finance
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32304)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्दे सुद असावित.
4) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

-
- प्रश्न 1) अर्थव्यवस्थेतील वित्तीय क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
वित्तीय साधनांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) व्याजदर उत्पन्नाचे वर्तमान आणि भावी मुल्य यांची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) भांडवली मालमत्ता मुल्यांकन प्रतिमान स्पष्ट करा. [10]
किंवा
आदला बदलाचे प्रकार व यंत्रणा स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) बचाव व्यवहार म्हणजे काय? सट्टेबाजीच्या तुलनेत तो कसा वेगळा आहे ते दाखवा. [10]
किंवा
पणन (Arbitrage) किंमत सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व सांगा?

प्रश्न 5) भांडवली अंदाजपत्रक व प्रकल्प जोखीम यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा?

[10]

किंवा

पोर्टफोलिओचे घटक व प्रकार स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3853

[Total No. of Pages : 2

[5809]-179

M.A. (Part - II) (Semester - III)

ECONOMICS

Demography

(2019 Pattern) (Credit System) (32305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answers should be precise and to the point.*
- 4) Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the relationship between demography and other disciplines. **[10]**

OR

Explain the causes why women are less than men in India.

Q2) Explain the theory of population Development by Enke and Simon. **[10]**

OR

Explain the causes of Low productivity of Labour force.

Q3) Explain the measures of reduce Mortality in India. **[10]**

OR

Write in detail population policy in India.

Q4) Explain the effects of population growth on Development. **[10]**

OR

Write information on Global population growth and Distribution.

Q5) Explain the Social and Economical factors on Demography. **[10]**

OR

Explain the Interrelation between the status of women and Demographic change.

Total No. of Questions : 5]

P3853

[5809]-179

M.A. (Part - II) (Semester - III)

ECONOMICS

Demography (लोकसंख्याशास्त्र)

(2019 Pattern) (Credit System) (32305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावित.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

-
- प्रश्न 1) लोकसंख्याशास्त्र आणि इतर शास्त्र यातील संबंध स्पष्ट करा? [10]
किंवा
भारतात पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांचे प्रमाण कमी असण्याची कारणे स्पष्ट करा?
- प्रश्न 2) एनके आणि सायमन यांचा लोकसंख्या विकास सिद्धांत स्पष्ट करा? [10]
किंवा
श्रमशक्तीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे स्पष्ट करा?
- प्रश्न 3) भारतातील मृत्यूदर कमी करण्यासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतातील लोकसंख्या धोरणाची सविस्तर माहिती लिहा.
- प्रश्न 4) लोकसंख्या वृद्धीचा विकासावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. [10]
किंवा
जागतिक लोकसंख्या वृद्धी आणि वितरणाची माहिती लिहा.
- प्रश्न 5) लोकसंख्या शास्त्रावर परिणाम करणारे सामाजिक व आर्थिक घटक स्पष्ट करा? [10]
किंवा
महिलांची स्थिती आणि लोकसंख्याशास्त्रीय बदल यांच्यातील आंतरसंबंध स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2575

[Total No. of Pages : 2

[5809]-18

M.A. (Part - I)

ENGLISH

1.1 : English Literature from 1550 to 1798

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (10601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any ONE of the following : [10]

- a) What are the most important aspects of the plays of the Elizabethan period?
- b) Discuss the features of metaphysical poetry as reflected in the poems of Robert Herrick, John Donne and Andrew Marvell.

Q2) Attempt any ONE of the following : [10]

- a) Discuss the role and character of Gaveston in *Edward II* by Marlowe.
- b) Marlowe's *Edward II* is a tragic hero. Discuss.
- c) In what ways do themes in *Edward II* relate to major characteristics of the Renaissance.

Q3) Attempt any ONE of the following : [10]

- a) Describe the relationship between Prospero and Ariel in *The Tempest*.
- b) Write a detailed note on the wit and humour in William Shakespeare's 'The Tempest'.
- c) Discuss Prospero's character as a symbol of power and authority.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any **TWO** of the following : **[10]**

- a) “Come Sleep! O Sleep” as a sonnet.
- b) Theme of love and beauty in Spencer’s Ye Tradefull Merchants, that with Weary Toyle.
- c) The effect of rhyme in ‘*The Lie*’.
- d) The theme of the poem ‘*Delight in Disorder*’ by Herrick.

Q5) Write short notes on any **TWO** of the following : **[10]**

- a) Fusion of wit and passion in Donne’s prescribed poems.
- b) George Herbert’s ‘Death’ as a religious poem.
- c) Edmund Waller’s idea of beauty as reflected in ‘Go, lovely Rose’.
- d) The use of imagery in ‘The Collar’.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2705

[5809]-180
M.A. (Part-II)
ECONOMICS
EC-3004 : Capital Market
(2019 Pattern) (Semester -III) (32306)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figurs to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*
- 4) *Answer should be precised and to the point.*

Q1) Describe the role and objectives of SEBI. **[10]**

OR

Explain primary and secondary market in detail

Q2) Describe the role and purpose of credit rating Agencies **[10]**

OR

Explain the instruments in capital market

Q3) Describe the meaning and calculations of stock indices **[10]**

OR

Explain the operations and Trading settlement process of stock exchange

Q4) Analyse the emergence of Financial services **[10]**

OR

Explain the scenario of Indian capital market pre and post liberalization

Q5) Discussion risk management and financial crisis in emerging market economics **[10]**

OR

Explain characteristic of stock exchange.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2705

[5809]-180
M.A. (Part-II)
ECONOMICS
EC-3004 : Capital Market
(2019 Pattern) (Semester -III) (32306)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुदामुद असावित.

-
- प्र.1)** सेबीची उद्दिष्टे आणि भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
प्राथमिक आणि दुय्यम बाजार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.2)** क्रेडीट रेटिंग एजन्सीचे उद्देश्य आणि भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भांडवल बाजारातील साधने स्पष्ट करा.
- प्र.3)** रोखे बाजार निर्देशांकाचा अर्थ आणि मापन स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भाग बाजारातील कार्य आणि व्यवहार तडजोड प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4)** वित्तीय सेवांच्या उदयांचे विश्लेषण करा. [10]
किंवा
उदारीकरण पूर्व आणि उदारीकरणोत्तर भारतीय भांडवल बाजाराचा परिपेक्ष स्पष्ट करा.
- प्र.5)** उद्योन्मुख बाजार अर्थव्यवस्थेचा जोखीम व्यवस्थापन आणि वित्तीय संकट यावर चर्चा करा. [10]
किंवा
भाग बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2706

[Total No. of Pages : 2

[5809]-181

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-1002 : Industrial Economics (Elective Course)

(32307) (2019 Pattern) (Semester -III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figurs to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer all questions in 250 words.*
- 4) *Answers should be appropriate and logical.*

Q1) What is Industry? Classification of Industry. [10]

OR

What is Industrial Economics? Explain Nature & Importance of Industrial Economics.

Q2) Explain the Alfred Weber's Theory of Industrial Location. [10]

OR

Critical analysis of Sargent Florence's Theory of Industrial Location.

Q3) Explain the regional Balance Development & Need of regional Balance Development. [10]

OR

Explain the 1991 New Economic policy.

Q4) Explain the Relationship between Skill Development & Industrial Productivity. [10]

OR

Explain the factors effect on Industrial Location.

Q5) Explain the role of Special Economic Zone (SEZ) in Economic Development. [10]

OR

Explain the merit and demerit of public sector.

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

P2706

[5809]-181

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-1002 : Industrial Economics (Elective Course)

(32307) (2019 Pattern) (Semester -III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.
 - 4) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसुद असावीत.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** उद्योग म्हणजे काय? उद्योगाचे वर्गीकरण करा. [10]
किंवा
औद्योगिक अर्थशास्त्र म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप व महत्त्व सांगा.
- प्र.2)** आल्फ्रेड वेबरचा औद्योगिक स्थाननिश्चितीचा सिद्धांत सांगा. [10]
किंवा
सार्जंट फ्लोरेन्सच्या औद्योगिक स्थान निश्चित सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** संतुलीत प्रादेशिक विकासाची संकल्पना सांगून प्रादेशिक विकासाची गरज स्पष्ट करा. [10]
किंवा
1991 चे नविन आर्थिक धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** कौशल्य विकास आणि औद्योगिक उत्पादकता यातील संबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
औद्योगिक स्थानीयकरणांवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- प्र.5)** आर्थिक विकासात विशेष आर्थिक क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सार्वजनिक क्षेत्राचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2707

[Total No. of Pages : 4

[5809]-182

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - C7 : Modern Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - III) (32401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain M.G. Ranade's views on Social Reforms.
- b) Explain Gandhi's Thought on 'Satyagraha'.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain Pandit Nehru's contribution in Indian Political Thoughts.
- b) Explain Dr. Ambedkar's views on Religion.

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain Ram Manohar Lohia's views on Liberty, equality and justice.
- b) Discuss Dr. Ambedkar's views on Liberal Democracy.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Ranade's views on Political Liberalism.
- b) Gandhi's Views on Truth.
- c) Nehru's views on Nationalism.
- d) Dr. Ambedkar's views on Democracy.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Ranade's methods of Social Reforms.
- b) Gandhi's Concept of Trusteeship.
- c) Political Thoughts of Dr. Lohia.
- d) Nehru's Thoughts on Socialism.

Total No. of Questions : 5]

P2707

[5809]-182

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - C7 : Modern Political Thought (आधुनिक राजकीय विचार)

(2019 Pattern) (Semester - III) (32401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) म.गो.रानडे यांचे सामाजिक सुधारणा बाबतचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) महात्मा गांधी यांचे 'सत्याग्रह' बाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतीय राजकीय विचारांत पंडीत नेहरू यांचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) डॉ. आंबेडकर यांचे धर्मासंदर्भातील दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राम मनोहर लोहीया यांचे स्वातंत्र्य, समता, न्याय याबाबतचे विचार स्पष्ट करा.
ब) उदारमतवादी लोकशाही संदर्भातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) रानडेंचे राजकीय उदारमतवादी विचार
ब) गांधीचे सत्य संदर्भातील विचार
क) नेहरूंचे राष्ट्रवादा संदर्भातील विचार
ड) डॉ. आंबेडकर यांचे लोकशाही संदर्भातील विचार

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) रानडेंच्या सामाजीक सुधारणेच्या पद्धती
- ब) गांधींची विश्वस्ताची संकल्पना
- क) डॉ. लोहीया यांचे राजकीय विचार
- ड) पंडीत नेहरू यांचे समाजवादा संदर्भातील विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2708

[5809]-183

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - C8 : Political Sociology

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the meaning and nature of Political Sociology.
- b) Explain the critical analysis of behavioral theory.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Discuss Max Weber's contribution to Political Sociology.
- b) Discuss the various mediums of Political Socialization.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain the levels of Political Participation.
- b) Explain the intellectual foundations of political sociology.

Q4) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Explain the importance of political sociology.
- b) Marx's thought of state.
- c) Describe the characteristics of behaviorism.
- d) Explain the importance of political socialization.

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Marx's theory of surplus value.
- d) Explain the importance of political culture.
- c) The meaning of political socialization.
- d) Class struggle.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2708

[5809]-183

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - C8 : Political Sociology

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ, स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) वर्तनवादी सिद्धांताचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) मॅक्स वेबरच्या राजकीय समाजशास्त्रातील योगदानाची चर्चा करा.
ब) राजकीय सामाजिकरणाच्या विविध माध्यमांची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.
ब) राजकीय समाजशास्त्राच्या बौद्धिक अधिष्ठानांची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय समाजशास्त्राचे महत्व सांगा.
ब) मार्क्सचे राज्यविषयक विचार.
क) वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
ड) राजकीय सामाजिकरणाचे महत्व सांगा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्य सिद्धांत.
ब) राजकीय संस्कृतीचे महत्व सांगा.
क) राजकीय सामाजिकरणाचा अर्थ.
ड) वर्ग संघर्ष.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3854

[Total No. of Pages : 4

[5809]-184

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

32403 : World Politics - New Developments

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Explain the Cross-Border Relationship.
- b) Explain the internal factors of foreign Policy Making.

Q2) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Explain the World Trade and Behaviour of Nations.
- b) What is Terrorism? Explain the Types of Terrorism.

Q3) Answer any one of the following : **[10]**

- a) Discuss in detail the Environmental issues in International Level.
- b) State the solutions for Resolving Ethnic Conflicts.

Q4) Answer any two of the following : **[10]**

- a) Types of Borders
- b) External factors and foreign Policy.
- c) Feminism
- d) Concept of Military.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following.

[10]

- a) Refugees
- b) Types of Intervention
- c) Informal Institutions and Foreign policy.
- d) Global Warming.

□□□

Total No. of Questions: 5]

P3854

[Total No. of Pages : 4

[5809]-184

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

32403 : World Politics - New Developments

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी भाषांतर)

वेळ : 3 तास]
सूचना:

[एकूण गुण : 50

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) क्रॉस-बॉर्डर संबंध स्पष्ट करा.
ब) परराष्ट्र धोरण निर्मितीचे अंतर्गत घटक स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) जागतिक व्यापार आणि राष्ट्रांचे वर्तन स्पष्ट करा.
ब) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील पर्यावरणविषयक समस्यांवर तपशीलवार चर्चा करा.
ब) जातीय संघर्ष सोडविण्यासाठी उपाय स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) सीमांचे प्रकार
ब) बाह्य घटक आणि परराष्ट्र धोरण
क) स्त्रीवाद
ड) सैन्याची संकल्पना

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:

[10]

- अ) निर्वासित
- ब) हस्तक्षेपाचे प्रकार
- क) अनौपचारिक संस्था आणि परराष्ट्र धोरण
- ड) जागतिक तापमान वाढ

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P2709

[5809]-185

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 09 : Indian Administration - Structure and Organization
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32404)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Indian Administrative system in a legacy of British rule. Comment
- b) Explain the importance of Citizen Charter

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Examine the recommendation made by Administrative reform commission.
- b) Explain the executive and discretionary powers of the Governor.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Discuss the Socio-economic Challenges before Indian Administration.
- b) Explain the importance of Right to Information.

Q4) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) State Secretariat
- b) Prime Minister's Office
- c) Central Vigilance Commission
- d) Lokayukta

Q5) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) The role of the Chief Minister
- b) State Services
- c) E-Governance
- d) The Central Secretariat

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2709

[5809]-185

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 09 : Indian Administration - Structure and Organization
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32404)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) 'भारतीय प्रशासन व्यवस्था ही ब्रिटिश सत्तेचा वारसा आहे' भाष्य करा.
ब) नागरी सनदेचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतातील प्रशासकीय सुधारणा आयोगाने केलेल्या शिफारशंचे परिक्षण करा.
ब) राज्यपालांचे कार्यकारी व विवेकाधिन अधिकार स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतीय प्रशासनापुढील सामाजिक-आर्थिक आव्हानांची चर्चा करा.
ब) माहितीच्या अधिकाराचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राज्य सचिवालय
ब) पंतप्रधानांचे कार्यालय
क) केंद्रीय सतर्कता आयोग
ड) लोकायुक्त
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) मुख्यमंत्र्याची भूमिका
ब) राज्यसेवा
क) ई-शासन
ड) केंद्रीय सचिवालय

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P6353

[5809]-186

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 010 : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar
(32405) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one of the following : **[10]**
- a) Discuss the views on social justice by Dr. Ambedkar.
 - b) Critically examine Dr. Ambedkar's Economic thought.
- Q2)** Attempt any one of the following : **[10]**
- a) Explain Dr. Ambedkar's thoughts on Representative Democracy.
 - b) State the Intellectual background of Dr. Ambedkar's thought.
- Q3)** Attempt any one of the following : **[10]**
- a) Explain the social thought of Dr. Ambedkar.
 - b) State Dr. Ambedkar's view on liberal Democracy.
- Q4)** Attempt any two of the following : **[10]**
- a) Dr. Ambedkar's views on equality.
 - b) Dr. Ambedkar's views on Agricultural.
 - c) Dr. Ambedkar's views on untouchability.
 - d) Dr. Ambedkar's views on religion.
- Q5)** Attempt any two of the following : **[10]**
- a) Dr. Ambedkar's thoughts on liberty.
 - b) Influence on Dr. Ambedkar's thought.
 - c) Dr. Ambedkar on 'Annihilation of Caste'.
 - d) Dr. Ambedkar's views on Varna System.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P6353

[5809]-186

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 010 : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar
(32405) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक न्यायविषयक विचारांची चर्चा करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) प्रतिनिधीक लोकशाही विषयी डॉ. आंबेडकरांचे विचार स्पष्ट करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांची वैचारिक पार्श्वभूमी सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक विचार स्पष्ट करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांचे उदारमतवादी लोकशाही विषयक विचार सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) समतेविषयीचे डॉ. आंबेडकरांचे विचार.
ब) डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार.
क) डॉ. आंबेडकरांचे अस्पृश्यतेविषयक विचार.
ड) डॉ. आंबेडकरांचे धर्मविषयक विचार.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. आंबेडकरांचे स्वातंत्र्य विषयक विचार.
ब) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांवरील प्रभाव.
क) डॉ. आंबेडकरांचे जाती निर्मूलन विषयक विचार.
ड) डॉ. आंबेडकरांचे वर्णव्यवस्थेविषयी विचार.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2710

[Total No. of Pages : 2

[5809]-187

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

Po -011 : Public Policy in India (Optional)

(32406) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions. **[10]**

- a) Review the major public policies after 2014.
- b) Briefly explain the air pollution control policy.

Q2) Attempt any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain the New Industrial Policy of India.
- b) Review the progress of women's reservation policy in India.

Q3) Attempt any one of the following of questions. **[10]**

- a) Explain the importance of information technology policy.
- b) Explain the importance of wind and hydropower sources for sustainable development.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Benefits of globalization
- b) SEZ (Special Economic Zones)
- c) Mixed economy
- d) OBC reservation policy

Q5) Attempt any two of the following questions. **[10]**

- a) Food Security Policy
- b) Noise Pollution
- c) White (Dhawal) Revolution
- d) Solar energy policy

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2710

[5809]-187

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

Po -011 : Public Policy in India (Optional)

(32406) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) 2014 नंतरच्या प्रमुख सार्वजनिक धोरणांचा आढावा घ्या.
ब) हवा प्रदुषण नियंत्रण धोरण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) भारतातील नवे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
ब) भारतातील महिला आरक्षण धोरणाच्या वाटचालीचा आढावा घ्या.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) माहिती तंत्रज्ञान धोरणाचे महत्व विशद करा.
ब) शाश्वत विकासासाठी पवन आणि जलविद्युत ऊर्जा स्रोतांचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) जागतिकीकरणाचे फायदे
ब) सेझ (SEZ)
क) मिश्र अर्थव्यवस्था
ड) ओबीसी आरक्षण धोरण
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) अन्न सुरक्षा धोरण
ब) ध्वनी प्रदुषण
क) धवल क्रांती
ड) सौरऊर्जा धोरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2704

[Total No. of Pages : 4

[5809]-188

M.A. (Part - II) (Semester - III)

POLITICAL SCIENCE

PO - O12 : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (Credit System) (32407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain the objectives of the Research Methodology.
- b) Discuss the types of hypothesis.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Discuss the Merits & Demerits of the questionnaire.
- b) Explain the Research Methodology.

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Discuss the primary tools.
- b) Explain probability and non-probability.

Q4) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Qualitative Research.
- b) Types of Sample Selection Method
- c) The Source of the Research Problem
- d) Secondary Sources of Data Collection

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions.

[10]

- a) Research questions
- b) Research method
- c) Identification of research problem
- d) Interview

Total No. of Questions : 5]

P2704

[Total No. of Pages : 4

[5809]-188

M.A. (Part - II) (Semester - III)

POLITICAL SCIENCE

PO - O12 : Research Methodology - I
(2019 Pattern) (Credit System) (32407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) संशोधन पद्धतीचे उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) गृहीतकांच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) प्रश्नावलीच्या गुण-दोषांवर चर्चा करा.
ब) संशोधन पद्धती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) प्राथमिक साधनांवर चर्चा करा.
ब) संभाव्यता आणि गैर संभाव्यता स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) गुणात्मक संशोधन
ब) नमुना निवड पद्धतीचे प्रकार
क) संशोधन समस्येचे स्रोत
ड) तथ्य संकलनाची द्वितीय साधने

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) संशोधन प्रश्न
- ब) संशोधन पद्धत
- क) संशोधन समस्येची ओळख
- ड) मुलाखत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2712

[Total No. of Pages : 4

[5809]-189

M.A. (Part - II) (Semester - III)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SC-06 : Contemporary Social Theories
(2019 Pattern) (32501)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) What is the promise of sociology according to C.W. Mills?
- b) Critically analyse Althusser's forms of state Apparatus.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) What is post-structuralism? Explain Foucault's contribution to post-structuralism.
- b) What is Post-modernism? Discuss major concepts in Post-modernism.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) What is the major crisis in western sociology according to Gouldner?
- b) Critically analyse Gramsci's concept of Hegemony.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Critically analyse Derrida's Theory of Deconstruction.
- b) Discuss various forms of capital as explained by Bourdieu.

P.T.O.

Q5) Write short notes in 100 words (Any Two) :

[10]

- a) Public Sociology
- b) Culture Industry
- c) Civil Society
- d) Structure and Agency

Total No. of Questions : 5]

P2712

[5809]-189

M.A. (Part - II) (Semester - III)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SC-06 : Contemporary Social Theories

(2019 Pattern) (32501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सी. डब्ल्यू मिल्स यांच्यामते, समाजशास्त्राचे वचन काय आहे?
ब) अल्थुजर यांनी विशद केलेल्या राज्ययंत्रणेच्या आयुधांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) उत्तरसंरचनावाद म्हणजे काय? उत्तरसंरचनावादातील फुकोचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) उत्तरआधुनिकतावाद म्हणजे काय? उत्तरआधुनिकतावादातील प्रमुख संकल्पनांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) गुल्डनर यांच्या मते, प्राश्चात्य समाजशास्त्रातील मुख्य अरिष्ट काय आहे?
ब) ग्राम्शी यांच्या प्रभुत्व संकल्पनेचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) देरिदा यांच्या विरचना सिद्धांताचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
ब) बुदर्यू यांनी विशद केलेल्या भांडवलाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) लोक समाजशास्त्र
- ब) संस्कृती उद्योग
- क) नागरी समाज
- ड) संरचना आणि कर्तेपण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages :2

P2576

[5809] - 19
M.A. (Part - I)
ENGLISH

1.2 : English Literature from 1798 to the Present
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (10602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Nature is the major theme in Romantic Poetry. Discuss.
- b) Write a detailed note on the features of Romantic Poetry.

Q2) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Attempt a character sketch of the monster in the novel 'Frankenstein'.
- b) Comment on the theme of alienation in the novel 'Frankenstein'.
- c) 'Knowledge can be dangerous'. Discuss with reference to the novel. 'Frankenstein'.

Q3) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Comment on the significance of the title 'Persuasion'.
- b) Attempt a character sketch of capt. Frederick Wentworth.
- c) Write a detailed note on Anne Elliot as a female protagonist in 'Persuasion'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any TWO of the following: **[10]**

- a) 'Frost at Midnight' as a Nature Poem.
- b) Lament on the loss of imagination in 'Dejection: An Ode'.
- c) The theme of 'Resolution and Independence'.
- d) The significance of the title 'Resolution and Independence'.

Q5) Write short notes on any TWO of the following: **[10]**

- a) Criticism of society in the poem 'England in 1819'.
- b) Immortality of art in 'Ode on a Grecian Urn'.
- c) Love for literature in 'On First Looking into Chapman's Homer'.
- d) Symbolism in the poem 'The Bird's Release'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2713

[5809]-190

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

**SC - 07 : Sociology of Development
(2019 Pattern) (Semester - III) (32502)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Explain the difference between Growth and Development in detail.
- b) What is sustainable development? Discuss the sustainable development goals. (SDGs).

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Critically evaluate Modernization theory.
- b) Elaborate on Historical trajectory of the 'Idea of Development.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Critically evaluate 'Capability approach' in context of development.
- b) Discuss Mahatma Gandhi's idea of development.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Discuss feminist critique on mainstream development.
- b) Elucidate relationship of Neo liberalism and capitalist development.

Q5) Write short note on (any two) of the following in 100 words. **[10]**

- a) Degrowth.
- d) Social development.
- c) State driven development.
- d) Social change.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2713

[5809]-190

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SC - 07 : Sociology of Development
(2019 Pattern) (Semester - III) (32502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) वाढ आणि विकास यातील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) 'शाश्वत विकास म्हणजे काय'? शाश्वत विकास ध्येये (SDGs) यावर चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) आधुनिकीकरणाच्या सिद्धांताचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
ब) 'विकास' या विचाराची ऐतिहासिक पार्श्वभूमि विशद करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) विकासाच्या संदर्भात 'क्षमता' दृष्टिकोनाचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
ब) महात्मा गांधी यांच्या विकासाच्या कल्पनेची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) मुख्य प्रवाहातील विकास यावरील स्त्रीवादी टिकेची चर्चा करा.
ब) नव उदारमतवाद आणि भांडवलशाही विकास या मधील संबंध विशद करा.
- प्र.5)** पुढीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) विवृद्धि (Degrowth)
ब) सामाजिक विकास
क) राज्य संचलित विकास
ड) सामाजिक बदल

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2714

[Total No. of Pages : 4

[5809]-191

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO - 07 : Sociology of Gender

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

a) Elaborate post-modern feminist thought.

OR

b) Discuss the gender debate in the context of caste and class.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

a) Elucidate on family as a site for violence.

OR

b) Discuss gender debates on development.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

a) Explain how health is a gendered institution?

OR

b) State the interrelationship between globalization and new forms of gender based exploitation.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

a) Discuss various gender issues in educational institutions.

OR

b) Elaborate the development of Women's movement in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two in 100 words each :

[10]

- a) Marxist Feminism
- b) Honour Killing
- c) Glass ceiling
- d) Women's movement and rewriting of history

Total No. of Questions: 5]

P2714

[5809]-191

M.A. (Part - II)

समाजशास्त्र (वैकल्पिक पेपर)

SO - 07 : लिंगभावाचे समाजशास्त्र

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) उत्तर-आधुनिक स्त्रीवादी विचार विशद करा.
किंवा
ब) जात आणि वर्ग या संदर्भातील लिंगभावाधारित वादविवादावर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) कुटुंब - हिंसाचाराचे एक क्षेत्र यावर स्पष्टीकरण द्या.
किंवा
ब) विकासावरील लिंगभावाधारित वादविवादांवर चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) 'आरोग्य' कशाप्रकारे लिंगभाव प्रभावित संस्था आहे हे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जागतिकीकरण आणि लिंगभावाधारित शोषणाचे नवीन प्रकार यातील आंतरसंबंध स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) शैक्षणिक संस्थांमधील लिंगभावासंदर्भातील विविध मुद्द्यांवर चर्चा करा.
किंवा
- ब) भारतातील स्त्री-चळवळीचा विकास विशद करा.

- प्रश्न 5)** पुढीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. [10]
- अ) मार्क्सवादी स्त्रीवाद
ब) सम्मान हत्या (ऑनर किलिंग)
क) काचेचे छत
ड) स्त्रीचळवळ आणि इतिहासाचे पुनर्लेखन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P2715

[5809]-192

M.A. - II

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO - 08 : Sociology of Environmental Sustainability

(32504) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Define Sociology of Environment. State the relevance of Sociology of Environment.
- b) Discuss the 'Appropriate Technology' approach to environmental sustainability.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) "Development is not positive always, it has many issues." Discuss.
- b) Discuss the issues of livelihood and marginalization as issues of development.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Evaluate the role of Sustainable Development Goals (SDGs) as a policy towards sustainability.
- b) "Conferring 'Right to Environment' as human right is a major international legal step towards sustainability". Discuss.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Discuss the major Indian policies and programmes as profound steps towards sustainability.
- b) Elaborate on any one of the community based alternative practices striving for environmental sustainability.

Q5) Write any two short notes of the following within 100 words each. **[10]**

- a) Social Ecology
- b) Gender issues of development
- c) Green's party
- d) Joint Forest Management Act, 2006

Total No. of Questions : 5]

P2715

[5809]-192

M.A. - II

SOCIOLOGY (Optional Paper)

**SO - 08 : Sociology of Environmental Sustainability
(32504) (2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पर्यावरणीय समाजशास्त्राची व्याख्या करा. पर्यावरणीय समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) पर्यावरणीय शाश्वतते वरील 'समुचित तंत्रज्ञान' दृष्टीकोनाची चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) "विकास हा नेहमी सकारात्मक नसतो, त्यात अनेक प्रश्न संलग्न असतात." चर्चा करा.
ब) विकासाशी जोडलेल्या उपजीविका आणि सीमांन्तीकरण प्रश्नांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शाश्वततेसाठीचे एक धोरण म्हणून शाश्वत विकास उद्दिष्ट्ये (SDGs) यांच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.
ब) "पर्यावरणीय हक्काला मानवी हक्क म्हणून निश्चित करणे ही शाश्वततेच्या दिशेने घेतलेली महत्वाची कायदेशीर तरतूद आहे." चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) शाश्वततेसाठी उचललेली भक्कम पावले म्हणून आखलेल्या भारतातील प्रमुख योजना/धोरणे आणि कार्यक्रमांची चर्चा करा.
- ब) पर्यावरणीय शाश्वतता मिळविण्यासाठी समुदाय पातळीवर होणारा कोणताही एक पर्यायी कृती-व्यवहार विशद करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक पारिस्थितिकी
- ब) विकासातील लिंगभावात्मक प्रश्न
- क) ग्रीन्स पार्टी (हरित पक्ष)
- ड) सहभागी वन व्यवस्थापन कायदा, 2006

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2716

[Total No. of Pages : 4

[5809]-193

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Optional)

Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32505)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Write an essay on "Development of Urban sociology in India".
- b) Define Urbanization. Discuss trends of Urbanization in India.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Discuss the views of weber on the city.
- b) Examine the role of the state in planning Urban cities.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Discuss the major arguments of old urban sociology.
- b) Discuss over-urbanization in India.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Explain chicago school's concentric zone theory and discuss new urban sociology's critiques on chicago school.
- b) What is urban poverty? Describe all the dimensions a urban poverty in detail.

P.T.O.

Q5) Write short Notes on any two in 100 words each.

[10]

- a) Urban sociology
- b) Metropoly
- c) Tertiary circuit of capital
- d) Gendered segregation of Urban spaces.

Total No. of Questions: 5]

P2716

[5809]-193

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Optional)

Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32505)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील शहरी समाजशास्त्राच्या विकासावर निबंध लिहा.
- ब) शहरीकरणाची व्याख्या करा आणि भारतातील शहरीकरणाच्या कलांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) शहरावरील वेबरच्या मतांची चर्चा करा.
- ब) शहरांच्या नियोजनातील राज्याच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) जुन्या शहरी समाजशास्त्रातील प्रमुख युक्तिवादांची चर्चा करा.
- ब) भारतातील अति-शहरीकरणावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) शिकागो स्कूलचा समकेंद्री वर्तुळ सिद्धांत स्पष्ट करा आणि नवीन शहरी समाजशास्त्राकडून झालेल्या टीकेची चर्चा करा.
- ब) शहरी दारिद्र्य म्हणजे काय? शहरी दारिद्र्याच्या सर्व आयामांचे तपशीलवार वर्णन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) शहरी समाजशास्त्र
- ब) महानगर
- क) भांडवलाचे तिसरे वर्तुळ
- ड) नागरी अवकाशाचे लिंगाधिष्ठित विभक्तीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6354

[5809]-194

[Total No. of Pages : 2

M.A. - II

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO- 10 : Study of Social Movements

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32506)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words: **[10]**

- a) Explain the Social Reform movements.
- b) Analyze the structural-functional theory of social movements.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words: **[10]**

- a) Explain the peasant movements in India.
- b) Discuss the interrelationship between globalization and the Arab Spring.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words: **[10]**

- a) Explain the tribal movements in India.
- b) Analyze the New labour protests after globalization.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words: **[10]**

- a) Discuss the old and new social movements.
- b) Explain Marxist approach to the study of social movements.

Q5) Write short notes (any two) **[10]**

- a) Lokpal.
- b) Issues of liberation in social movements.
- c) Identity politics in social movements.
- d) Resource Mobilization Theory.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P6354

[5809]-194

M.A. - II

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO- 10 : Study of Social Movements

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32506)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सामाजिक सुधारणावादी चळवळी स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक चळवळींच्या संरचनात्मक प्रकार्यवादी सिद्धांताचे विश्लेषण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतातील कृषक चळवळी स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरण आणि अरब उठावातील संबंधांची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतातील आदिवासी चळवळी स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणानंतरच्या नवीन कामगार आंदोलनांचे विश्लेषण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जुन्या व नव्या सामाजिक चळवळींवर चर्चा करा.
ब) सामाजिक चळवळींचा अभ्यास करण्यासाठी वापरला जाणारा मार्क्सवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) लोकपाल
ब) सामाजिक चळवळीमधील मुक्तीचे प्रश्न
क) सामाजिक चळवळीमधील अस्मितेचे राजकारण
ड) संसाधन एकीकरण सिद्धांत

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2717

[Total No. of Pages : 4

[5809]-195

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY (Industrial & Clinical)

Counselling Process and Skills

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following in 200 words : **[10]**

- a) Define counselling. Explain stages of counselling process.
- b) Explain the goal setting process in counselling.

Q2) Answer any one of the following in 200 words : **[10]**

- a) Elaborate techniques used in in-depth exploration of counselling.
- b) Discuss inside and outside skills of counselling in details.

Q3) Answer any one of the following in 200 words : **[10]**

- a) What is listening in counselling? Explain importance of listening and asking questions.
- b) Explain various relaxation techniques in counselling.

Q4) Answer any one of the following in 200 words : **[10]**

- a) Describe Rogers model of counselling skills.
- b) What is the IPR model of counselling training?

P.T.O.

Q5) Answer any one of the following in 100 words :

[10]

- a) Core conditions in counselling
- b) Micro skills of counselling
- c) Paraphrasing
- d) Self-Surrender

Total No. of Questions: 5]

P2717

[5809]-195

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY (Industrial & Clinical)

Counselling Process and Skills

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32601)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समूपदेशनाची व्याख्या द्या. समूपदेशन प्रक्रियेच्या पायाच्या स्पष्ट करा.
- ब) समूपदेशनातील उद्दिष्ट आखणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सखोल शोधनात वापरली जाणारी तंत्रे विशद करा.
- ब) समूपदेशनातील आंतरीक व बाह्य कौशल्ये (Inside and outside) यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समूपदेशनातील ऐकण्याचे कौशल्य काय आहे? सक्रिय ऐकणे व प्रश्न विचारणे कौशल्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) समूपदेशनातील विविध शिथिलीकरण तंत्रे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) रॉजर्स यांच्या समूपदेशन प्रारूपाचे वर्णन करा.
- ब) समूपदेशन प्रशिक्षणातील IPR-प्रारूप काय आहे?

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) समूपदेशनातील मूलभूत अटी
- ब) समूपदेशनातील सूक्ष्म कौशल्ये
- क) भिन्नशब्दांत अनुवाद (पॅराफ्रेझिंग)
- ड) आत्म समर्पण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2718

[Total No. of Pages : 2

[5809]-196

M.A. (Part - II)

EP-302 : CLINICAL PSYCHOLOGY

Psychopathology-I

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (32602)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figure to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Define abnormality? Explain various criteria of abnormality with referred indicators.
- b) Define mental disorder. Explain the differences between DSM-5 and ICD-11 with reference to mental disorders.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) What is Panic disorder? Explain the causes and symptoms of panic disorder.
- b) What is Anxiety disorder? Explain the causes and treatment of anxiety disorders.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Describe clinical features of mood disorders. Discuss the types of various mood disorders.
- b) Explain the term suicide what are the causes & treatment for suicide?

Q4) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Explain the causes and treatment of anorexia nervosa and bulimia nervosa.
- b) Explain in detail alcohol related disorders.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words. **[10]**

- a) Behaviouristic view of psychopathology.
- b) Obsessive-compulsive disorder.
- c) Mania.
- d) Obesity.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2718

[5809]-196

M.A. (Part - II)

EP-302 : CLINICAL PSYCHOLOGY

Psychopathology-I

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (30602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अपसामान्याची व्याख्या द्या अपसामान्याचे विविध निर्देशक स्पष्ट करा.
- ब) मानसिक विकृतीची व्याख्या द्या. मानसिक विकृतीच्या संदर्भाने DSM-5 आणि ICD-11 यामधील फरक स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) आतंक विकृती म्हणजे काय? आतंक विकृतीची कारणे आणि लक्षणे स्पष्ट करा.
- ब) चिंता विकृती म्हणजे काय? चिंता विकृतीची कारणे आणि उपचार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भावना विकृतीचे चिकित्सात्मक चित्र स्पष्ट करा. भावना विकृतीच्या विविध प्रकारावर चर्चा करा.
- ब) आत्महत्या ही संज्ञा स्पष्ट करा. आत्महत्येची कारणे आणि उपचार कोणते आहेत?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) क्षुधाअभाव आणि क्षुधाअतिरेक ह्या विकृतींची कारणे आणि उपचार स्पष्ट करा.
- ब) मद्यपान संबंधित विकृती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा. [10]

- अ) मनोविकृतीचा वर्तनवादी दृष्टिकोन
- ब) विचारकृती - अनिवार्यता विकृती
- क) उन्माद
- ड) स्थूलता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2719

[Total No. of Pages : 4

[5809]-197

M.A. (Part - II) (Semester - III)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psycho Diagnostics

(2019 Pattern) (CBCS) (32603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Describe the basic Principles of Psychodiagnostics in detail.
- b) Describe the importance of data gathering, clinical judgment and data synthesis in the procedure of psychodiagnostics.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Describe application of Beck depression inventory in psychodiagnostics.
- b) Discuss the application of diagnostic procedure used in general medical condition & psychiatric setting.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Describe mental status examination as diagnostic tool.
- b) Describe structural clinical interview for DSM-5 as a diagnostic tool.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Discuss the procedure of synthesis of information from different sources in psycho-diagnosis.
- b) Describe format of clinical report writing.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Explaining assessment results.
- b) Wechsler Adult intelligence scale - III
- c) Thematic Apperception Test.
- d) Psychological clinic.

Total No. of Questions: 5]

P2719

[5809]-197

M.A. (Part - II) (Semester - III)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psycho Diagnostics

(2019 Pattern) (CBCS) (32603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मनोनिदानाच्या मुलभूत तत्वांचे तपशीलवार वर्णन करा.
- ब) मनोनिदानाच्या प्रक्रीयेमध्ये प्रदत्त गोळा करणे, नैदानिक निर्णय आणि प्रदत्त संश्लेषणाचे महत्व वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मनोनिदानाच्या प्रक्रीयेमध्ये बेकडिप्रेसन इन्व्हेंटरीच्या वापराचे वर्णन करा.
- ब) सामान्य वैद्यकीय क्षेत्र आणि मनोविकार क्षेत्रात वापरल्या जाणाऱ्या निदान प्रक्रीयेच्या उपयुक्ततेची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मानसिक स्थिती परीक्षणाचे निदानात्मक साधन म्हणून वर्णन करा.
- ब) निदानात्मक साधन म्हणून DSM-5 साठीच्या सूचीत चिकित्सालयीन मुलाखतीचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मनोनिदानामध्ये विविध स्रोतांकडून प्राप्त माहितीच्या संश्लेषणाच्या पध्दतींची चर्चा करा.
- ब) चिकित्सालयीन अहवाल लेखनाच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) खालिलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) मुल्यांकणाच्या निष्कर्शाचे वर्णन करणे
- ब) वेश्लर यांची प्रौढ बुध्दीमापन चाचणी - III
- क) कथा वस्तु आसंवेदन चाचणी
- ड) मानसशास्त्रीय चिकित्सालय

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2720

[Total No. of Pages : 2

[5809]-199

M.A. - II

PSYCHOLOGY

**EP - 320 : Industrial Psychology : Personnel Psychology
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32606)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figure to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is job evaluation? Explain job evaluation as determinant of external and internal pay equity.
- b) State stages of selection process. Explain initial screening stage and its methods.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) State difference between competence and competency. Discuss about necessities of competency mapping.
- b) Define competency mapping. Write benefits of competency mapping.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is assessment method? Discuss various methods of training.
- b) What is training? Discuss characteristics of effective training.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is performance appraisal? Elaborate methods of performance appraisal.
- b) Define career management. Explain proactive career management.

Q5) Answer short notes on any two of the following in about 250 words: **[10]**

- a) Employment Interview.
- d) Competency model.
- c) Off-the-job training methods.
- d) Maximizing employee performance.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2720

[5809]-199

M.A. - II

PSYCHOLOGY

**EP - 320 : Industrial Psychology : Personnel Psychology
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32606)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) कार्य मूल्यांकन म्हणजे काय? बाह्य व अंतर्गत वेतन इक्विटीचे निर्धारक स्पष्ट करा.
- ब) निवड प्रक्रियेचे टप्पे सांगा. प्रारंभिक स्क्रीनिंग स्टेज आणि त्यांच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) योग्यता (Competence) व सक्षमता (Competency) यातील फरक सांगा. सक्षमता मॅपिंगच्या (mapping) आवश्यकते बद्दल चर्चा करा.
- ब) सक्षमता मॅपिंग (mapping) व्याख्या द्या. सक्षमता मॅपिंगच्या फायद्याबद्दल लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) मूल्यांकन पद्धत म्हणजे काय? प्रशिक्षणाच्या विविध मूल्यांकन पद्धतीवर चर्चा करा.
- ब) प्रशिक्षण म्हणजे काय? प्रभावी प्रशिक्षणाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) कार्य निवर्तन-निर्धारण म्हणजे काय? कार्य निवर्तन-निर्धारणच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) करिअर व्यवस्थापनाची व्याख्या सांगा. सक्रीय करिअर व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा. [10]
- अ) रोजगार मुलाखत (employment interview)
- ब) सक्षमता प्रारूप
- क) कार्यस्थळा व्यतिरिक्त प्रशिक्षण पद्धती (off-the job training methods)
- ड) कार्य निवर्तन वाढ

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2577

[Total No. of Pages : 2

[5809]-20

M.A. (Part - I)

ENGLISH

**1.3 : Contemporary Studies in English Language
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (10603)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions (Any Two) : **[10]**

- a) Comment on branches of Linguistics.
- b) Write a note on Applied Linguistics as a branch of modern linguistics.
- c) Comment on Synchronic and Diachronic Studies.
- d) Explain the concepts of Kernel and Non-Kernel Sentences.

Q2) Answer the following questions (Any Two) : **[10]**

- a) Contrast and Compare Phonetics and Phonology.
- b) Write a note on Intonation in English.
- c) Write a note on Fricatives in English.
- d) Explain Phonology as an important aspect of Linguistics.

Q3) Answer the following questions (Any Two) : **[10]**

- a) What is phonological conditioning in Morphology.
- b) Write a note on Free and Bound Morphemes.
- c) Throw light on Affixation as a word formation process.
- d) Write a brief note on the concept of zero morpheme.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions (Any Two) : **[10]**

- a) Describe the structure of Compound Sentence.
- b) Define Direct Object and Indirect Object.
- c) Write a note on Sentence Elements.
- d) Write a note on Open Class and Closed Class Words.

Q5) Answer the following questions (Any Ten) : **[10]**

- a) Give minimal pair for the word 'Pet'.
- b) Identify the final sound in the word 'Judge'.
- c) Langue and was introduced by Ferdinand de Saussure.
- d) Give two examples of Zero Morpheme.
- e) Identify the number of syllable in the word 'Examination'.
- f) Transcribe the word. 'Principal'.
- g) Give two examples of Reduplication.
- h) Identify the number of morphemes in the word 'antiestablishment'.
- i) 'Brunch' is an example of word formation process.
- j) Give two examples of words borrowed from Indian Language.
- k) John searched the room carefully. Identify type of adverbial in the sentence.
- l) Who coined the concept of TG Grammar?
- m) The development of language through the time is studied in Linguistics.
- n) Give an example of Simple Sentence.
- o) Identify elements of sentence in the following sentence.

They made him captain yesterday.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2721

[Total No. of Pages : 4

[5809]-200

M.A. (Part - II) (Semester - III)

PSYCHOLOGY

32607 : Industrial Psychology : Organizational Behaviour (OB)

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.
- 3) Figure to right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the need for organisation structure. Distinguish between vertical and horizontal organisation structure.
- b) Explain the importance of organisation culture and how it can be transmitted.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the goal setting theory of motivation.
- b) Bring out the difference between content theories of motivation and process theories of motivation. Discuss Alderfer's theory critically.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Elaborate on the Path goal model of leadership.
- b) Bring out the difference between transactional leader and transformational leader. Discuss what are the substitutes and enhancers or leadership.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Discuss the importance of communication in an organisation setting. Elucidate the different types of communication.
- b) Discuss different levels of conflicts and sources of conflicts.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words.

[10]

- a) Hygiene factors of motivation
- b) Collegial model of OB
- c) Employee participation programme
- d) Employee counselling

Total No. of Questions : 5]

P2721

[5809]-200

M.A. (Part - II) (Semester - III)

PSYCHOLOGY

32607 : Industrial Psychology : Organizational Behaviour (OB)

(2019 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संघटना-संरचनेची गरज काय ते स्पष्ट करा. संघटनेच्या आडव्या आणि उभ्या संरचनेतील फरक सांगा.
ब) संघटनात्मक संस्कृतीचे महत्त्व स्पष्ट करा. आणि ते कसे संक्रमित केले जाते हे लिहा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रेरणाचे ध्येय-निश्चिती सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) प्रेरणेचा आशय सिद्धांत आणि प्रक्रिया सिद्धांत यांच्यातील भेद स्पष्ट करा. अॅल्डरफर यांच्या सिद्धांताची सटीक चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) नेतृत्वाचे पथ-ध्येय प्रारूप विस्तृत करा.
ब) आंतरक्रियात्मक नेता आणि परिवर्तनात्मक नेता यांतील फरक सांगा. नेतृत्वात आलेले पर्याय आणि नेतृत्व प्रबळ करणारे घटक यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संघटनेच्या संदर्भात संप्रेषणाचे महत्त्व काय याची चर्चा करा. संप्रेषणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) संघर्षाच्या विविध पातळी आणि उगमस्थाने यांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) प्रेरणाच्या 'हायजीन' घटक
- ब) संघटनावर्तनाचे संघटनात्मक (Collegial) प्रारूप
- क) कर्मचारी सहभाग कार्यक्रम
- ड) कर्मचारी समुपदेशन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2578

[Total No. of Pages : 2

[5809]-21

M.A. (Part-I)

ENGLISH

**1.4 : Literary Criticism and Theory
(2019 Pattern) (Semester-I) (Credit System) (10604)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Write a note on different approaches to the study of literature.
- b) Discuss the basic beliefs of New Criticism
- c) Explain the characteristics of Romantic Criticism.

Q2) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Discuss the *rasas* in Indian Aesthetic Theory of Rasa.
- b) Bring out the similarities and differences in Aristotle theory of 'tragedy' and the 'Indian Aesthetic Theory of Rasa'.
- c) Define tragedy and discuss its elements in detail.

Q3) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Comment on Dr. Johnson's justification of Shakespeare's violation of the three unities in his 'Preface to Shakespeare'?
- b) How does Aphra Ben oppose all biases against women through her 'Preface to the Lucky Chance'?
- c) Why and how does Dr. Johnson defend Shakespeare's mingling of the tragic and comic in the same play?

P.T.O.

- Q4)** a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]
- i) Coleridge's views on 'Fancy'
 - ii) Contemporariness of Wollstonecraft's views
- b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]
- i) Arnold's analysis of the English Classics
 - ii) Mary Wollstonecraft's critique of the work by Dr. Gregory
- Q5)** a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]
- i) Eliot's contradiction with Murry's views
 - ii) Eliot's views on 'the relation of criticism with creative work of art'
- b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]
- i) Brook's reading of Donne's 'The Canonization'
 - ii) Brooks' concept of 'Paradox' and its importance in poetry.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2722

[Total No. of Pages : 2

[5809]-212

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

प्रसार माध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये : भाग – 2
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40401)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) माहितीपटाची संकल्पना स्पष्ट करून माहितीपटाचे लेखन – तंत्र उलगडून दाखवा.

किंवा

माहितीपट व लघुपट यांच्या निर्मिती व हेतूविषयी सविस्तर माहिती द्या.

प्रश्न 2) पटकथेच्या व्याख्या सांगून, स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यकृतीवरून पटकथा लेखन करतांना कोणते बदल करावे लागतात, ते लिहा.

प्रश्न 3) नवसमाज माध्यमांचे स्वरूप व प्रकार विशद करा.

किंवा

ब्लॉग लेखनाचे प्रकार सांगून, कुठल्याही एका विषयावर ब्लॉग लिहा.

प्रश्न 4) “समाजमाध्यम म्हणजे दुधारी शस्त्र” या मताची साधकबाधक चर्चा करा.

किंवा

नवसमाज माध्यमांसाठी लेखन करतांना कोणती काळजी घ्यावी लागते, ते सोदाहरण लिहा.

P.T.O.

- प्रश्न 5)** टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)
- अ) लघुपटाचे प्रकार
 - ब) पटकथेची रचना
 - स) व्यावसायिक संकेतस्थळे
 - द) वेब सिरीज

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2723

[Total No. of Pages : 1

[5809]-213

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

CC-14 : साहित्य संशोधन

अभ्यासपत्रिका क्र. - 06 (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Theory) (40402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.1)** संशोधनाचे स्वरूप स्पष्ट करून संशोधनाचे प्रकार सांगा. [10]
किंवा
संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे सांगून संशोधनाच्या साधनांचा परिचय करून द्या.
- प्र.2)** साहित्यप्रकारनिष्ठ संशोधनाचे स्वरूप विशद करा. [10]
किंवा
संहिता संपादन व विश्लेषण संशोधनाचा सविस्तर मागोवा घ्या.
- प्र.3)** आंतर्विद्याशाखीय संशोधन म्हणजे काय ते सांगून साहित्य आणि इतिहास यातील संबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
आंतर्विद्याशाखीय संशोधनातील साहित्य आणि संस्कृती यांचा परस्परसंबंध उलगडून दाखवा.
- प्र.4)** विश्लेषणात्मक संशोधन पद्धतीचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. [10]
किंवा
संशोधन विषयाची निवड कशी करावी यासंदर्भात साधार चर्चा करा.
- प्र.5)** कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा. [10]
अ) संशोधनाची आवश्यकता
ब) भाषिक संशोधन
क) साहित्य आणि तत्वज्ञान
ड) ऐतिहासिक संशोधन पद्धती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2724

[Total No. of Pages : 2

[5809]-214

M.A. (Part- II)

मराठी (MARATHI)

CC - 15 : नेमलेल्या मध्ययुगीन साहित्यकृतींचा अभ्यास – भाग – 2
(40403) (2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

अ) संत तुकारामांच्या निवडक अभंगांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ब) संत तुकारामांच्या अभंगांतील 'आत्मपरता' सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

अ) रामचंद्रपंत अमात्य लिखित 'आज्ञापत्र' या ग्रंथांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ब) रामचंद्रपंत अमात्य लिखित 'आज्ञापत्र' या ग्रंथाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

अ) मोरोपंत लिखित 'श्लोककेकावली' या काव्यग्रंथाचा सविस्तर परिचय करून द्या. [10]

किंवा

ब) मोरोपंतलिखित 'श्लोककेकावली' या काव्यग्रंथाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

अ) संत तुकारामांच्या अभंगांतून साकार होणाऱ्या त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू विशद करा. [10]

किंवा

ब) मोरोपंतलिखित 'श्लोककेकावली' या काव्यग्रंथाचे वेगळेपण विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टिपा लिहा : (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) तुकारामांच्या अभंगातील विद्रोह.
- ब) 'आज्ञापत्रांतील' वतने आणि वतनदार
- क) संत तुकाराम
- ड) 'श्लोककेकावली' तील आशयसौंदर्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2725

[Total No. of Pages : 2

[5809]-215

M.A. (Part- II)

MARATHI (मराठी)

CC - 15 : नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास – भाग – 2
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40404)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) 'अमेरिका' या प्रवासवर्णनाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

'अमेरिका' या प्रवासवर्णनात आलेल्या स्थलांतरितांचे प्रश्न कोणत्या स्वरूपाचे आहेत, ते लिहा.

प्रश्न 2) 'दिवे गेलेले दिवस' कादंबरीतून व्यक्त होणारे आणीबाणीचे परिणाम कोणते? [10]

किंवा

'अमेरिका' या प्रवासवर्णनातील निसर्गाचे चित्रण करा.

प्रश्न 3) 'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीच्या शीर्षकाची समर्पकता पटवून द्या. [10]

किंवा

'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीचा आशय स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 'वाट तुडवताना' या आत्मकथनाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वृत्तपत्र व्यवसाय आणि 'वाट तुडवताना' आत्मकथनाचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा :

[10]

- अ) 'अमेरिका' प्रवासवर्णनातील चंगळवादाचे परिणाम
- ब) 'दिवे गेलेले दिवस' मधील दैनंदिनी
- क) 'वाट तुडवताना' मधील अस्वस्थ निवेदक
- ड) 'वाट तुडवताना' आत्मकथनातील अनुभवकथन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2726

[Total No. of Pages : 1

[5809]-216

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य भाग – 2

[CBOP-16] (ऐच्छिक)

(2019 Pattern CBCS) (Semester - IV) (40405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यासकांचा परिचय करून द्या. [10]
किंवा
महाराष्ट्र लोकसंस्कृती उपासकाचे कोणतेही तीन अविष्कार स्वरूप सांगा.
- प्र.2)** मराठीतील लोकसाहित्याचा आशय, भाषा, रचना व प्रदेश यांची गुणवैशिष्ट्ये सांगा. [10]
किंवा
द्वैतकथा, उपत्तीकथा, व्रतकथा हे लोककथा प्रकार, स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3)** लोकसाहित्याच्या अभ्यासात साहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा सविस्तर परिचय करून द्या. [10]
किंवा
कथा लोकगीते व लौकिक गीते यांच्या मधील साम्य भेद सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4)** सरोजिनी बाबर, दुर्गा भागवत या लोकसाहित्याच्या अभ्यासकांचे कार्य सविस्तर विशद करा. [10]
किंवा
विविध लोककला सादरीकरणांच्या रंगमंचाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा. [10]
अ) लोकसाहित्य अभ्यासक प्रभाकर मांडे
ब) साने गुरूजींचे लोकसाहित्य अभ्यासाला योगदान
क) नंदीबैलवाले
ड) वाघ्या मुरळी व जागरण गोंधळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2727

[Total No. of Pages : 1

[5809]-217

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 8 (ऐच्छिक)

ii) सौंदर्यशास्त्र

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

(Optional Paper) (40406)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप व कार्य सविस्तर लिहा.

किंवा

विरेचन सिद्धांताचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.2) कला आणि रूप यांच्यातील सहसंबंध सांगून कलाकृतीचे अर्थपूर्ण रूप स्पष्ट करा.

किंवा

ऑरिस्टॉटलच्या रूपविषयक सिद्धांताची सोदाहरण चर्चा करा.

प्र.3) 'ज्या अवस्थेने भावरूप अशा भावनांचा एकाचवेळी परंतु सुसंगत असा एक मेळ साधल्याचा अनुभव येतो ती समाधानता असते' या विधानाचा परामर्श घ्या.

किंवा

कला आणि रूप यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करून; कलाकृतीचे अर्थपूर्ण रूप स्पष्ट करा.

प्र.4) सौंदर्यशास्त्राभ्यास आणि समीक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

सौंदर्यशास्त्र आणि साहित्यविचार ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.5) कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) परिणामकारक संदेशन
ब) भावनांचे विशुद्धीकरण
क) सौंदर्यशास्त्राभ्यास आणि समीक्षकता
ड) सौंदर्यभावनेचे स्वरूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2728

[Total No. of Pages : 1

[5809]-218

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - CBOP - 16

लेखन विद्या आणि निबंध लेखन (ऐच्छिक भाग 2)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40407)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) बातमी म्हणजे काय? ते सांगून वृत्तपत्रातील बातमीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा

जाहिरात म्हणजे काय? वृत्तपत्रिय जाहिरातीचे महत्व थोडक्यात लिहा.

प्र.2) 'महागाईचा भस्मासूर' या विषयावर आकाशवाणीसाठी बातमी लिहा. [10]
किंवा

'ऑनलाईन परीक्षा फायदे व तोटे' या विषयावर आकाशवाणीसाठी पाच मिनिटाचे भाषण तयार करा.

प्र.3) 'कोरोना महामारी एक वाढती समस्या' या विषयावर दूरदर्शनसाठी माहितीप्रधान कार्यक्रमाचा आढावा घ्या. [10]
किंवा

'मैत्री' या नावाच्या दूरदर्शन मालिकेसाठी संहिता लिहा.

प्र.4) कार्यालयीन कामकाजासाठी प्रमाण भाषेचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा. [10]
किंवा

कार्यालयीन परिभाषेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये सोदाहरण लिहा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) वृत्तपत्रिय जाहिरातींची वैशिष्ट्ये
ब) आकाशवाणी वरील विविध वाहिन्यांच्या भाषेतील वेगळेपण
क) दूरदर्शन जाहिरात लेखन कौशल्य
ड) युनिकोड संकेत प्रणाली द्वारे मराठी टंकलेखन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2729

[Total No. of Pages : 1

[5809]-219

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

साहित्याचा सामाजिक दृष्टिने अभ्यास

अभ्यासपत्रिका क्र. - 08 (ऐच्छिक)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (40408)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** साहित्य आणि संस्कृती यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
समाजाच्या सांस्कृतिक जडणघडणीस साहित्य प्रेरक ठरते या विधानाचा अर्थ सांगा.
- प्र.2)** साहित्याचे सामाजिक अभ्यासाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]
किंवा
साहित्यात समाजाचे प्रतिबिंब उमटतात सोदाहरण लिहा.
- प्र.3)** साहित्याची सामाजिक अभ्यासाची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासाची आवश्यकता साधार सांगा.
- प्र.4)** साहित्यिक, वाचक आणि कलाकृती यांची सामाजिकता स्पष्ट करा. [10]
किंवा
साहित्याचे समाजावरील परिणाम समजावून सांगा.
- प्र.5)** कोणत्याही दोन्हीवर टिपा लिहा. [10]
अ) साहित्यिक आणि त्याचे गुणधर्म
ब) लेखकाची सामाजिकता
क) साहित्यातील कलामूल्ये
ड) लेखकाची मातृभाषा

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2579

Total No. of Pages : 2

[5809]-22

First Year M.A. (Semester - I)

URDU (Paper - I)

10701:Modern Prose Text

(CBCS) (2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات :

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: مولانا الطاف حسین حالی حیات و ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

مولانا حالی کی سوانح نگاری پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: حیات جاوید کی روشنی میں سرسید احمد خان کے اخلاق و عادات پر نوٹ لکھیئے۔

یا

حیات جاوید کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: منشی پریم چند کی تحریریں ادب برائے زندگی کا نظریہ پیش کرتی ہے۔ وضاحت کیجئے۔

یا

منشی پریم کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: ناول ”گودان“ کا فنی جائزہ پیش کیجئے۔

یا

ناول ”گودان“ میں کردار نگاری پر تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھیئے۔ (کوئی دو)

۱۔ گودان کا پلاٹ

۲۔ حیات جاوید کا اسلوب

۳۔ ہوری کا کردار

۴۔ علی گڑھ تحریک

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6355

[Total No. of Pages : 2

[5809]-220

M.A.

MARATHI (मराठी)

CBOP - 16 : साहित्य सर्जन आणि उपयोजन : भाग - 2
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40409)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) कलात्मक अलिप्ततेचा अभाव हा निर्मिती प्रक्रियेतील प्रमुख अडथळा आहे, कसे ते लिहा.

किंवा

ललित साहित्य आणि साहित्य प्रकाराचे ज्ञान यांचा प्रभाव साहित्य निर्मितीवर असतो का? स्पष्ट करा.

प्र.2) साहित्यकृतीतून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवाचे साधारणीकरण झाले नाही तर त्याचा परिणाम तिच्या आशयावर होतो का? विशद करा.

किंवा

कल्पना दारिद्र्यामुळे किंवा कल्पनेचा अभाव असल्यामुळे लेखक आपल्या अनुभवांना योग्य शब्दरूप देऊ शकत नाही, हे कसे ते लिहा.

प्र.3) 'उत्कट भावनांचा सहज उत्स्फूर्त उद्रेक म्हणजे साहित्य निर्मिती होय' या विधानाशी तुम्ही सहमत आहात का? उदाहरणासह लिहा.

किंवा

'कल्पनाशक्तिच्या साहाय्याने नवनिर्मिती होते' कसे ते लिहा.

P.T.O.

प्र.4) समाजजीवनाचे वास्तव चित्रण करताना कलाकृतीतून व्यक्त होणारे अनुभव व समाजदर्शन यांचा परस्परसंबंध लिहा.

किंवा

प्रतिभाशक्तीचे निर्मिती प्रक्रियेमधील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) साहित्यकृतीची भाषा
- ब) उत्प्रेक्षण शक्ती (fancy)
- क) साहित्यकृती व प्रसार माध्यमे
- ड) साहित्यकृतीचे आशयसौंदर्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2730

[Total No. of Pages : 3

[5809]-221

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र - 13 : आधुनिक कविता
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40501)

समय : 3 घंटे]

[कुल अंक : 50

पाठ्यपुस्तक : 'काव्य सारंग' – संपा. प्रो.डॉ. सदानंद भोसले

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।

प्रश्न 1) 'शासन की बंदूक' कविता के माध्यम से कवि ने तत्कालीन शासन व्यवस्था की पोल कैसे खोल दी हैं? [10]

अथवा

'कवि मुक्तिबोध ने जन-जन के संघर्ष की अभिव्यक्ति किस प्रकार की है?

प्रश्न 2) 'असाध्य वीणा' कविता की प्रतीकात्मकता पर प्रकाश डालिए । [10]

अथवा

'फीरोज़ी होठ' कविता की संवेदना समझाइए ।

प्रश्न 3) निर्मला पुतुल ने आदिवासी स्त्रियों के शोषण को कैसे उजागर किया है? [10]

अथवा

अनामिका ने किस प्रकार के नए पुरुष के जन्म की कामना की है?

प्रश्न 4) 'पेड़ का नाच' कविता का शिल्प पक्ष विशद कीजिए । [10]

अथवा

'गूंगा नहीं था मैं' कविता में दलितों पर होने वाले अत्याचारों को कैसे अभिव्यक्त किया गया है?

P.T.O.

- x) 'जानती है सिर्फ नदी' कविता के कवि कौन हैं?
- क) जयप्रकाश कर्दम ख) लीलाधर मंडलोई
ग) धर्मवीर भारती घ) अज्ञेय
- xi) कवि ने आजादी को क्या कहा है?
- क) बेमानी ख) ईमानदारी
ग) जनतंत्र घ) शिक्षा
- xii) जयप्रकाश कर्दम ने किस बात का विरोध किया है?
- क) मानवता का ख) दलितों के शोषण का
ग) इच्छा का घ) अच्छाई का

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2731

[Total No. of Pages : 3

[5809]-222

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र : 14 हिंदी भाषा का विकास
(2019 Pattern) (Semester - IV) (4 Credits) (40502)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
-

प्र.1) वैदिक और लौकिक संस्कृत की विशेषताएँ लिखिए। [10]

अथवा

मध्यकालीन आर्यभाषाओं का परिचय दीजिए।

प्र.2) पंजाबी और सिंधी भाषा का परिचय दीजिए। [10]

अथवा

मराठी और गुजराती भाषा पर प्रकाश डालिए।

प्र.3) हिंदी के स्वर और व्यंजनों का वर्गीकरण स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

प्रत्यय और उपसर्ग के प्रयोग को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) विशेषण की परिभाषा देकर उसके भेदों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

हिंदी की कारक व्यवस्था का सोदाहरण परिचय दीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस के सही विकल्प चयनित कीजिए।

[10]

- i) इनमें से प्राचीन भारतीय आर्यभाषा कौन-सी है?
- अ) प्राकृत
ब) अवहट्ट
क) वैदिक संस्कृत
ड) उड़िया
- ii) इनमें से वैदिक संस्कृत का प्राचीन ग्रंथ कौन-सा है?
- अ) ऋग्वेद
ब) सामवेद
क) कुमारसंभव
ड) अथर्ववेद
- iii) पिशाचों की भाषा कौन-सी थी?
- अ) शौरसेनी
ब) मागधी
क) महाराष्ट्री
ड) पैशाची
- iv) पश्चिमी हिंदी बोलियों की जननी किस प्राकृत भाषा को कहा जाता है?
- अ) पैशाची
ब) महाराष्ट्री
क) शौरसेनी
ड) मागधी
- v) महावीर जैन की वाणी का माध्यम कौन-सी प्राकृत भाषा को माना जाता है?
- अ) पैशाची
ब) शौरसेनी
क) अर्धमागधी
ड) महाराष्ट्री
- vi) महाराष्ट्री प्राकृत का मूल स्थान कौन-सा था?
- अ) पंजाब
ब) महाराष्ट्र
क) केरल
ड) उत्तरप्रदेश
- vii) पंजाबी भाषा का एक अन्य नाम कौन-सा है?
- अ) कोंकणी
ब) लहँदा
क) बरारी
ड) काठियावाडी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2732

[Total No. of Pages : 3

[5809]-223

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र - 15 : विशेष स्तर

हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (40503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।

प्रश्न 1) हिंदी गद्य के उद्भव और विकास को विस्तार से स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

1857 की क्रांति और सांस्कृतिक पुनर्जागरण का विवेचन कीजिए ।

प्रश्न 2) द्विवेदीयुगीन काव्य पर प्रकाश डालते हुए महावीर प्रसाद द्विवेदी के योगदान को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

राष्ट्रीय काव्यधारा के विकास का विस्तार से परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) छायावादी काव्यधारा की प्रमुख विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

प्रगतिवादी काव्यधारा की प्रमुख प्रवृत्तियों पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) प्रयोगवादी काव्यधारा के विकास में कवि अज्ञेय के योगदान को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

नई कविता की सामान्य प्रवृत्तियों को स्पष्ट करते हुए कवि गजानन माधव मुक्तिबोध की भूमिका पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

- x) छायावाद की समय सीमा क्या मानी गई है?
- क) 1900-1920 ख) 1920-1935
ग) 1918-1936 घ) 1930-1950
- xi) 'नारी तुम केवल श्रद्धा हो' यह काव्यपंक्ति किस कवि की है?
- क) सूर्यकांत त्रिपाठी निराला ख) जयशंकर प्रसाद
ग) महादेवी वर्मा घ) सुमित्रानंदन पंत
- xii) कामायनी में कुल कितने सर्ग हैं?
- क) 8 ख) 10
ग) 11 घ) 15

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3855

[Total No. of Pages : 3

[5809]-224

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HINDI (Bhartiya Loksahitya)

पाठ्यचर्या : भारतीय लोक साहित्य (वैकल्पिक : 16(क))

(2019 Pattern) (40504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्रश्न 1) लोकसाहित्य का स्वरूप एवं विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

लोकसाहित्य की परिभाषा बताते हुए लोक संस्कृति और साहित्य का परिचय दीजिए।

प्रश्न 2) लोकसाहित्य संकलन की पद्धतियाँ स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

लोकसाहित्य संकलन कर्ता की समस्याएँ तथा समाधान स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) लोकगीतों की विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

लोकनाट्य किस कहते हैं? महाराष्ट्र के लोकनाट्य 'तमाशा' का विवेचन कीजिए।

प्रश्न 4) लोककथा का स्वरूप स्पष्ट करते हुए लोक संगीत और लोकभाषा का विवेचन कीजिए। [10]

अथवा

लोककथा का परिचय देते हुए 'व्रतकथा' और 'बोधकथा' का विवेचन कीजिए।

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए ।

[10]

- i) डॉ. सत्येंद्र ने लोक साहित्य के कितने भेद बताये हैं?
A) दो B) तीन
C) चार D) आठ
- ii) लोकसाहित्य में प्रमुख रूप से किसका वर्णन किया है?
A) आधुनिकता B) नयी खोज
C) परम्परा D) विज्ञान
- iii) लोकसाहित्य को किसका आधार माना जाता है?
A) विज्ञान B) गणित
C) धर्म D) जाति
- iv) लोकसाहित्य किसकी अभिव्यक्ति है?
A) लोकजीवन B) विवेचन
C) सामाजिकता D) पोवाडा
- v) 'पोवाडा' में किस रस की प्रधानता है?
A) श्रृंगार B) वीर
C) करुण D) हास्य
- vi) महाराष्ट्र में कौन-सा लोकनृत्य प्रसिद्ध है?
A) भांगडा B) गरबा
C) लावणी D) कथक
- vii) गुजरात में कौन-सा लोकनृत्य प्रसिद्ध है?
A) कथक B) गरबा
C) भांगडा D) लावणी
- viii) बैलेड के लिए हिंदी में कौनसा शब्द प्रचलित हुआ है?
A) गाथा B) कथा
C) गीत D) संगीत
- ix) लोकसाहित्य में अधिकतर कथाएँ किस प्रकार की होती हैं?
A) मनोरंजन B) प्रेमकथा
C) उपदेशकथा D) संकिर्णकथा

- x) ढकोसले किस रस की सृष्टी करते हैं?
- A) हास्य B) करुण
C) वीर D) रौद्र
- xi) श्रृंगार रस के अंतर्गत इन में से कौन-से लोकगीत आते हैं?
- A) सोहर B) झूमर
C) विवाह D) ये सभी
- xii) लोकसाहित्य किसका एक अंग माना जाता है?
- A) लोकवार्ता B) लोककथा
C) लोकगीत D) लोकसंगीत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2733

[Total No. of Pages : 3

[5809]-225

M.A.

HINDI (हिंदी)

वैकल्पिक पाठ्यचर्या – भारतीय साहित्य
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40505)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्नों के उत्तर अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) भारतीय साहित्य की अवधारणा स्पष्ट कीजिए।
ब) भारतीय साहित्य के अध्ययन की समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) भारतीय साहित्य में आज के भारत का बिंब किस प्रकार चित्रित हुआ है?
ब) भारतीय साहित्य में भारतीय संस्कृति किस प्रकार अभिव्यक्त हुई है?

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) कन्नड साहित्य के इतिहास का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
ब) पंपपूर्व युग का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) अमृता प्रीतम के साहित्य का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
ब) 'रसिदी टिकट' आत्मकथा की संवेदना पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

- i) साहित्य शब्द से क्या तात्पर्य है?
- अ) सबको साथ लेकर चलनेवाला ब) लोक कल्याण की भावना से युक्त
क) जिसमें सबका हित हो ड) उक्त सभी
- ii) संस्कृत में साहित्य के लिए कौन-सा शब्द प्रयोग होता था?
- अ) साहित्य ब) वाङ्मय
क) लिटरेचर ड) शोध
- iii) निम्नलिखित में से कौन संस्कृत का कवि नहीं है?
- अ) भरतमुनि ब) विद्याधर
क) केशव मिश्र ड) तुलसीदास
- iv) कन्नड साहित्य को कितने कालों में बाँटा गया है?
- अ) दो ब) तीन
क) चार ड) सात
- v) कन्नड भाषा किस भाषा परिवार से विकसित हुई है?
- अ) भारोपीय परिवार ब) द्रविड परिवार
क) आस्ट्रिक परिवार ड) तिब्बती-चीनी परिवार
- vi) कन्नड साहित्य का स्वर्णयुग किस युग को माना जाता है?
- अ) पंपपूर्व युग ब) पंप युग
क) बसव युग ड) कुमारव्यास युग
- vii) 12 वीं शताब्दी की कन्नड कवयित्री का नाम है
- अ) जनाबाई ब) मुक्ताबाई
क) मीराबाई ड) अक्का महादेवी
- viii) कन्नड साहित्य का प्रथम उपलब्ध ग्रंथ कौन-सा है?
- अ) कवि राजमार्ग ब) काव्यादर्श
क) काव्यशास्त्र ड) साहित्यशास्त्र

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2734

[Total No. of Pages : 2

[5809]-226

M.A. (Part - II)

ENGLISH

40601 : Indian Writing in English

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the contribution of Arundhati Roy to Indian English fiction.
- b) Write on the significant trends in Post-Independent Indian English Poetry.
- c) Write on the contribution of the prescribed poets to the development of Indian English Poetry.

Q2) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the theme of race, social class and religion in the novel 'The God of Small Things'.
- b) How did Estha and Rahel evolve throughout the novel, 'The God of Small Things'?
- c) Discuss the element of Satire and Irony in, 'The God of Small Things'.

Q3) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) How would you justify Balram's killing Ashok to live fully as a man?
- b) What is Balram's attitude towards religion? How does this develop throughout the novel?
- c) What kind of perspective, 'The White Tiger' offers on rapidly changing economic situation in India and entrepreneurship?

P.T.O.

Q4) Write short notes on **any two** of the following questions : **[10]**

- a) Comment on the portrayal of burning desires and tensions of the man in 'Still Another view of Grace'.
- b) What is the central idea of the poem 'Sit'?
- c) How is 'Urban' both a tribute to and lament of populous urban environment?
- d) How does the poet portray the distinction between the body and spirit in the poem. 'A Missing Person'?

Q5) Answer **any one** of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the mythical structure in Girish Karnad's 'Nagamandala'.
- b) Write on the significance of the supernatural element in 'Nagamandala'.
- c) Critically examine 'Nagamandala' as a story of marriage and love.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages :2

P2735

[5809] - 227

M.A. II

ENGLISH

Applied Linguistics

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: [10]

- a) Write a note on teaching listening skill.
- b) Analyse the various approaches of teaching vocabulary and grammar.
- c) What are the objectives of remedial teaching?

Q2) Write short notes on any two of the following. [10]

- a) Compare testing and evaluation.
- b) Diagnostic test.
- c) Summative assessment.
- d) Practicability as a quality of good test.

Q3) Answer any one of the following questions. [10]

- a) Write a detailed note on tools of stylistics.
- b) Comment on the nature and scope of linguistics and stylistics in brief.
- c) What is cohesion? Explain its types with examples.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any two of the following: **[10]**

- a) Features of technical translation.
- b) Cultural barriers of translation.
- c) Semiotics in translation.
- d) Literal approach to translation.

Q5) Analyse the stylistic features of the following. **[10]**

Lightly, O lightly we bear her along,
She sways like a flower in the wind of our song;
She skims like a bird on the foam of a stream,
She floats like a laugh from the lips of a dream.
Gaily, O gaily we glide and we sing,
We bear her along like a pearl on a string.

Softly, O softly we bear her along,
She hangs like a star in the dew of our song;
She springs like a beam on the brow of the tide,
She falls like a tear from the eyes of a bride.
Lightly, O lightly we glide and we sing,
We bear her along like a pearl on a string.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2736

[Total No. of Pages : 2

[5809]-228

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

ENGLISH

40603 : Cultural Studies

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt the questions from the following on the historical background and nature of cultural studies (Any 1) **[10]**

- a) How the concept of 'Culture' as understood in Cultural Studies is different from traditional ways of Perceiving Culture.
- b) Trace the Marxist influences on Cultural Studies.
- c) Describe in detail the historical development of Cultural Studies.

Q2) Attempt the following questions. (Any 2) **[10]**

- a) Elaborate the three levels of culture that Raymond Williams discusses in the essay. 'The Analysis of Culture'.
- b) What is the importance of the analysis of culture in the documentary sense according to Raymond Williams?
- c) What according to Stuart Hall are the similarities between the Culturalist and the structuralist paradigams of Cultural Studies?
- d) According to Hall, the significance of the 'Culturalist paradigm is that it insists on an understanding of culture not as asset of privileged texts, but rather as the systems of meanings embodied in social practices". Elaborate.

P.T.O.

Q3) Attempt the following questions (Any 2) [10]

- a) What are the two reasons that editors Sangari and Vaid give for the 'consciously exploratory character' of the anthology 'Recasting Women : Essays in Colonial History'.
- b) How, according to Sangari and Vaid, did land settlement practices in the colonial period contribute to a process of reconstituting patriarchies in every social strata?
- c) What does Barthes mean when he describes myth as a 'system of communication' and 'Mode of Signification'.
- d) "The function of myth is to distort, not to make disappear". Why does Barthes say this?

Q4) Attempt the following questions. (Any 2) [10]

- a) What is the importance of rejecting artificial aesthetic framework according to R.B. Patankar?
- b) Explain the weakness pointed out by R.B. Patankar regarding the condition of Marathi Critical Thinking in his essay, 'Aesthetics : Some Important Problems'.
- c) How do you understand the term 'Nativism' as used by Bhalchandra Nemade in his essay, 'The Marathi Novel 1950 - 1975'?
- d) How does Bhalchandra Nemade explain realism in his essay 'The Marathi Novel 1950 - 1975'?

Q5) Attempt the following questions. (Any 2) [10]

- a) How does Tejaswini Niranjana bring forth the complex workings of colonial ideology that was discursively practiced through translation of Indian texts?
- b) "Translation as a practice shapes and takes shape within, the asymmetrical relations of power that operate under colonialism". Explain the statement with reference to the essay 'Translation, Colonialism and Rise of English'.
- c) How does Chandrima Chakraborty elaborate on the close association between Bollywood and Cricket, especially in the context of marginalized people?
- d) How does the motif of Cricket in 'Lagaan' demonstrate the response of postcolonial India to the issue of colonialism and Subalternity?

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2580

[Total No. of Pages : 2

[5809]-23

M.A. (Part-I)

URDU

Mass Media Classical Prose & Poetry Texts

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - II) (10702)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ دور حاضر میں ٹیلی ویژن کی اہمیت و ضرورت پر روشنی ڈالئے۔

یا

کمپیوٹر اور انٹرنیٹ کے فوائد و نقصانات اجاگر کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ ترجمہ نگاری کی مختلف اقسام پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

یا

اردو میں ترجمہ نگاری کی روایت کی وضاحت کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ دور حاضر میں خبر رسائی کے ذرائع میں اخبار کی اہمیت و افادیت کو واضح کیجئے۔

یا

پرنٹ میڈیا کے مختلف اقسام پر روشنی ڈالئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ ہندوستانی فلمی صنعت کی تاریخ کا جائزہ لیجئے۔

یا

ہندوستانی فلمی صنعت کو درپیش مسائل پر اظہار خیال کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

(۱) الیکٹرانک میڈیا

(۲) سوشل میڈیا

(۳) اخبار و رسائل

(۴) ٹیلی ویژن

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2738

[Total No. of Pages : 2

[5809]-230

M.A. - II

ENGLISH

4.5 : Academic Writing and Critical Reading

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (40605)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Two of the following : **[10]**

- a) "Reading is a multifaceted process including word recognition, comprehension, fluency and motivation". Elucidate.
- b) Differentiate between skimming and scanning.
- c) Elaborate on the advantages of intensive and extensive reading.
- d) "To read critically, one must think critically". Define critical reading in the light of this remark.

Q2) Answer any Two of the following : **[10]**

- a) Define comprehension. Mention the skills essential for effective comprehension.
- b) Explain four levels of comprehension.
- c) Bring out the role of memory, reflection, analysis, interpretation and assimilation in meaning making.
- d) How should one prepare oneself for reading critically?

Q3) Answer any Two of the following : **[10]**

- a) Establish the connection between meaning making and reading.
- b) Comment on reading as a social and cultural act.
- c) What is discourse analysis? Describe its application in reading comprehension.
- d) Enlist the prominent theories of reading. Mention their assumptions and principles.

P.T.O.

Q4) Answer any Two of the following : [10]

- a) Explain the concept of Digital Literacy.
- b) Compare and Contrast between traditional reading and digital reading.
- c) What is web navigation? Mention its types.
- d) Differentiate between Horizontal and Vertical reading.

Q5) Answer any Two of the following : [10]

Today's woman is a highly self-directed person, alive to the sense of her, dignity and the importance of her functions in the private domestic domain and the public domain of the world of work. Women are rational in approach, careful in handling situations and want to do things as best as possible.

The Constitution of India has conferred on women equal rights and opportunities. However, many women cannot enjoy their rights because of oppressive traditions, superstitions and exploitation. One of the major hurdles is the lack of literacy and awareness among women. Education is the main instrument through which we can narrow down the prevailing inequality and accelerate the process of economic and political change in the status of women.

The role of women in a society is very important. Women's education is the key to a better life in the future. A recent World Bank study says that educating girls is not a charity, it is good economics and if developing nations are to eradicate poverty, they must educate the girls. The report states that the economic and social returns on investment in education of the girls considerably enhances the human development index of the nation. Society would progress only if the status of women is respected and the presence of an educated woman in the family would ensure education of the family itself. Education and empowerment of women are closely related.

- a) Skim the passage and summarise its content in your own words.
- b) Scan the passage and find out the general characteristics of women mentioned in it. Do you agree with the author's views?
- c) "Education and empowerment of women are closely related". Illustrate.
- d) Write about a book on women's contribution to society you have read recently.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2739

[5809]-231

M.A. (Part-II)

ENGLISH

4.6 : American Literature

(2019 Credit Pattern) (Semester-IV) (40606)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[10]**

- a) What is the impact of transcendentalism on American literature? Explain it with reference to the prescribed texts.
- b) How does American literature reveal the culture and history of the United States?
- c) What socio-political issues are reflected in American literature? Give reasons.

Q2) Write short notes on: (Any Two). **[10]**

- a) Symbolism in R.W. Emerson's 'Nature'.
- b) Thoreau's attitudes towards society
- c) 'Economy' from Walden
- d) Abraham Lincoln and his contribution to his people.

Q3) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Give the central idea of the poem. 'Prayer of Columbus'.
- b) Emily Dickinson's poetry reflects the nature of religion, death, and despair. Explain.
- c) Examine Critically Sylvia Plath as a confessional poet.

OR

P.T.O.

Write short notes on : (Any two)

[10]

- a) Symbolism in 'Forgetfulness'
- b) The Triumph of Spirituality in 'Sunflower Sutra'
- c) Imagery in 'Chicago'
- d) Transcendental elements in 'A Light Exists in Spring'.

Q4) Attempt any one of the following.

[10]

- a) Discuss the narrative structure of the novel 'The Bluest Eye'.
- b) Explain the mother-daughter relationship in the novel 'The Bluest Eye'.
- c) Analyse the character of Pecola Breedlove.

Q5) Attempt any one of the following.

[10]

- a) Why do George and Martha repeatedly sing 'Virginia Woolf' instead of 'the big bad Woolf' in 'Whos' Afraid of virginia Woolf'?
- b) Analyse Who's Afraid of Virginia Woolf as a tragic drama.
- c) "The play, "Who's Afraid of Virginia Woolf," is the reflection of contemporary human relationships in the late 20th century in America," Justify your answer in the light of this remark.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2740

[Total No. of Pages :2

[5809] - 232

M.A. (Part - II)

ENGLISH

Pragmatics and Digital Humanities

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any TWO of the following: **[10]**

- a) What are the core concerns of humanities? Are they constant in digital humanities?
- b) Trace the development of humanities from liberal arts through modern university system to digital humanities.
- c) Explain the transition of humanities from oral through text-based to digital.
- d) Trace the development of Indian DH.

Q2) Attempt any ONE of the following: **[10]**

- a) Cite on definition of digital humanities and explain it in detail.
- b) What are the major features of digital humanities?
- c) Cite on Indian DH project you know and explain or comment on it.

Q3) Attempt any TWO of the following: **[10]**

- a) What is feminist digital humanities framework?
- b) How do you define New media studies? Explain.
- c) How are the race and caste represented in digital media?
- d) 'Creation of platforms and/or applications is central to DH'. Explain.

P.T.O.

Q4) Attempt any TWO of the following: **[10]**

- a) What are stages involved in the creation and curation of digital archives?
- b) What is the data visualization? What are its major functions?
- c) What is data curation? What are the stages involved?
- d) What is multilingualism? How do the dominant digital resources represent multilingualism?

Q5) Attempt any FIVE of the following: **[10]**

- a) What is trivium and quadrivium?
- b) Why are the years 1983 and 1989 important in digital Humanities?
- c) What is the meaning of curation?
- d) Give one example of archival project in India.
- e) Mention four major hubs of DH in India.
- f) Write in brief about the significance of 'Bichitra' project.
- g) 'Influence flows from the humanities to digital, not the vice versa' Explain in brief.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2741

[Total No. of Pages : 2

[5809]-233

M.A. (Part - II)

ENGLISH

World Literature in English

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40608)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following questions : **[10]**

- a) Define World Literature and comment on its nature.
- b) Write a note on the development of World Literature in recent times.
- c) Discuss the salient features of World Literature.

Q2) Attempt any TWO of the following questions : **[10]**

- a) Give a character sketch of Shan Te.
- b) Explain the theme of The Good Woman of Setzuan.
- c) Comment on the significance of the title of the play The Good Woman of Setzuan.

Q3) Attempt any TWO of the following questions : **[10]**

- a) Consider Long is' as a metaphorical poem.
- b) Compare the themes of You Laughed and Laughed and Laughed and A common Hate Enriched our Love and Us.
- c) Consider The Dawn of Darkness as a modern poem.

P.T.O.

Q4) Attempt any TWO of the following questions. : **[10]**

- a) Comment on the use of irony and satire in A House for Mr. Biswas.
- b) Discuss the character sketch of Mr. Biswas.
- c) Write a note on the narrative technique of A House for Mr. Biswas.

Q5) Attempt any TWO of the following questions : **[10]**

- a) Give a character sketch of Maxine Hong Kingston.
- b) Comment on the significance of the title, The Woman Warrior.
- c) Consider The Woman Warrior as a work of talk tales of folklores.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2742

Total No. of Pages : 2

[5809]-234

M.A. (Semester - IV)

URDU (Paper - V)

40701:Medieval Poetry Texts

(CBCS-2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات :

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: دیاشکر نسیم کی مثنوی نگاری کا جائزہ لیجئے۔

یا

دیاشکر نسیم کے حالات زندگی تفصیل سے لکھئے۔

[10]

سوال نمبر 2: مثنوی ”گلزار نسیم“ کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

مثنوی گلزار نسیم کا قصہ بیان کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: مرزا غالب کے اخلاق و عادات پر روشنی ڈالئے۔

یا

مرزا غالب کی شاعری کی نمایاں اوصاف بیان کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے لوازمات تحریر کیجئے۔

یا

اردو غزل کی تاریخ مفصل بیان کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔ (کوئی پانچ)

۱۔ کہتے ہیں جیتے ہیں امید پہ لوگ ہم کو جینے کی بھی امید نہیں

۲۔ کی وفا ہم سے تو غیر اُس کو جفا کہتے ہیں ہوتی آئی ہے کہ اچھوں کو برا کہتے ہیں

۳۔ ایسا آساں نہیں لہور ونا دل میں طاقت، جگر میں حال کہاں

۴۔ مضمحل ہو گئے قوی، غالب! وہ عناصر میں اعتدال کہاں

۵۔ گل ہے کہ علان نور ہے یہ گل ہے کہ چراغ طور ہے یہ

۶۔ پاتے ہی پتہ خوشی سے پھولی شاد ایسی ہوئی کے رنج بھولی

۷۔ پوچھا کہ سبب؟ کہا کہ قسمت پوچھا کہ طلب؟ کہا قناعت

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2743

[Total No. of Pages : 2

[5809]-235

M.A.

URDU

UR-40702 : History of Urdu Literature From 1857 to 1990
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - VI)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ اردو نثر ۱۸۵۷ء تا ۱۹۹۰ء ایک سرسری جائزہ لیجئے۔

یا

اردو ادب پر ۱۸۵۷ء کے سیاسی و سماجی تغیرات کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ اردو میں ناول کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

یا

اردو افسانے کی اہمیت کو واضح کرتے ہوئے اس کی تاریخ قلمبند کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ قرۃ العین حیدر کے طرز بیان کا جائزہ لیجئے۔

یا

قرۃ العین حیدر کی ناول نگاری پر تبصرہ کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر ۴۔ پریم چند کے ناولوں میں پیش کردہ سیاسی و سماجی مسائل کو پیش کیجئے۔

یا

پریم چند کی ادبی خدمات کا احاطہ کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی ایک ادبی تحریک کا تفصیل سے جائزہ لیجئے۔

(۱) علی گڑھ تحریک

(۲) ترقی پسند تحریک

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2744

Total No. of Pages : 2

[5809]-236

M.A. (Semester - IV)

URDU

40703 : History of Urdu Literary Criticism

(CBCS-2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات :

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: اردو تنقید کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

یا

ادبی تنقید کے اہم اصول قلمبند کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: اردو میں تذکرہ نگاری کی روایت کا محاسبہ کیجئے۔

یا

تنقید کے مختلف دبستانوں کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: اردو تنقید کا سہرا حالی کے سر جاتا ہے۔ وضاحت کیجئے۔

یا

کلیم الدین احمد نے اردو تنقید کو اپنی کمزوریوں سے روشناس کرایا دلائل سے ثابت کریں۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: نصیر الدین ہاشمی کی محققانہ صلاحیتوں کو اجاگر کیجئے۔

یا

اردو تنقید نگاری میں آل احمد سرور کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

۱۔ نفسیاتی تنقید

۲۔ تنقید کے اغراض و مقاصد

۳۔ مارکسی تنقید

۴۔ مغربی تنقید

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2745

[Total No. of Pages : 2

[5809]-237

M.A.

URDU

Critical Study of Deccani Literature (Deccani Masnavi)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - VIII) (40704)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ عادل شاہی دور کی رزمیہ مثنویوں کا محاسبہ کیجئے۔

یا

دکنی مثنویوں میں دکنی تہذیب و معاشرت جھلکیوں کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ دکن میں مثنویوں کو کس دور میں عروج حاصل ہوا۔ سلسلہ وار لکھیے۔

یا

مثنوی ”خاورنامہ“ کا فنی محاسبہ پیش کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ غواصی کے اسلوب نگارش پر تبصرہ کیجئے۔

یا

بحیثیت مثنوی نگار رستمی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ مقیمی کی مثنوی گوئی کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

نصرتی اپنے عہد کا باکمال شاعر تھا۔ مدلل تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھیے (کوئی دو)

- (۱) مثنوی ”سیف الملوک بدیع الجمال“ پر تبصرہ
- (۲) رستی کی واقعہ نگاری
- (۳) مثنوی نگاری کے اہم اجزاء
- (۴) مثنوی میں منظر کشی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2746

[Total No. of Pages : 2

[5809]-238

M.A. (Part - II)

PERSIAN

Modern Poetry Text (Subordinate)

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (Paper - V) (40801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Explain poetic form of Rubaee. [10]

OR

Mention development of modern persian poetry.

Q2) Give an account on payam-e-Mashriq adding its style and subject matter. [10]

OR

What popularity does Dr. Mohd. Iqbal has as a poet?

Q3) Explain the poetic art of Dr. Mohd. Iqbal. [10]

OR

Dr. Mohd. Iqbal as a Rubaee writer.

Q4) Reproduce the views of Dr. Mohd Iqbal in your own simple persian on any Two of the following. [10]

۱- عشق ۲- مرد مومن ۳- خودی ۴- مشاہین

Q5) Explain in persian or Translate and Explain in English Urdu or marathi any Two of the following. [10]

۱- بہ یزداں روز محشر برہین گفت
فروغ زندگی تاب مشرر بود
ولیکن گرزنجی با تو گویم
صنم از آدمی پائندہ تر بود

P.T.O.

2 - ترا بے تازہ پرواز آفریدند

سراپا لذت، بال آرزوئی

بھوس مارا گراں پرواز دارد

تو از ذوق پریدن پرکشائی

3 - لغائے عشق را ساز است آدم

کشاید راز و خود را ز است آدم

جهان او آفرید باین خوب تر ساخت

مگر با ایتر دلتبار است آدم

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2747

[Total No. of Pages : 2

[5809]-239

M.A. (Part-II)

HISTORY

Modern Maharashtra : A History of Ideas (1818-1960)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42201)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the contribution of Prathana samaj in the social reform movement of Maharashtra.
- b) Explain the social thoughts of Mahatma Phule.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the economic nationalism in Maharashtra.
- b) Examine the contribution of satyashodhaki Jalse and Marathi plays in the cultural Enlightenment.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the women and caste Reform Acts
- b) Explain the causes of Dr. Ambedkar's mass conversion

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the alternative cultural ideologies
- b) Examine linguistic and cultural politics

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Satyashodhak Samaj
- b) Shripati sheshadri
- c) Prabodhankar Thakre
- d) Separate Electorates

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2747

[5809]-239

M.A. (Part-II)

HISTORY

Modern Maharashtra : A History of Ideas (1818-1960)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) महाराष्ट्राच्या सामाजिक सुधारणा चळवळीत प्रार्थना समाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) महात्मा फुले यांचे सामाजिक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) महाराष्ट्रातील आर्थिक राष्ट्रवादाचा आढावा द्या.
ब) सांस्कृतिक प्रबोधनात सत्यशोधकी जलसे, मराठी नाटके यांचे योगदानाचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) महिला व जात विषयक सुधारणा कायद्यांची चर्चा करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांच्या सामुहिक धर्मांतरामागची कारणमीमांसा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) पर्यायी सांस्कृतिक विचारधारा स्पष्ट करा.
ब) भाषिक व सांस्कृतिक राजकारणाचे परीक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) सत्यशोधक समाज
ब) श्रीपती शेषाद्री प्रकरण
क) प्रबोधनकार ठाकरे
ड) स्वतंत्र मतदार संघ

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2581

Total No. of Pages : 3

[5809]-24

First year M.A. (Semester - I)

URDU (Paper - III)

10703:Essay, Rhetoric Prosody and Translation

(2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات :

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھیے۔

- (۱) عصر حاضر میں تعلیم نسواں کی اہمیت (۲) یوکرین جنگ اور اقوام متحدہ کا رول
(۳) اُف! یہ مہنگائی (۴) مسلمانوں کی پسماندگی۔ اسباب و علاج
(۵) گیا وقت پھر ہاتھ آتا نہیں

[10] سوال نمبر 2: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ صنعتوں کی تعریف مثال لکھیے۔

- (۱) تجنیس ناقص (۲) حسن تعلیل (۳) تجاہل عارفانہ (۴) سیاق اعداد
(۵) ایہام (۶) تضاد (۷) مبالغہ

[10] سوال نمبر 3: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کی وضاحت کیجیے۔

- (۱) حروف عطف (۲) ضمیر کی اقسام (۳) اسم کے اقسام (۴) زمانے کی قسمیں
(۵) جملے کی قسمیں (۶) رموز اوقاف (۷) صفت

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: ذیل میں سے کسی دو اشعار کی تقطیع کیجیے اور بحر کا نام لکھیے۔

- (۱) الہیٰ عبث کیوں خفا ہے غضب ہے
وہ دلبر سمن بر غضب ہے ستم گر
- (۲) مٹ گئے عشق میں امتحاں ہو چکا
بس ستم ہم پہ اے آسماں ہو چکا
- (۳) زمیں کو تھا دعویٰ کہ میں آسماں ہوں
مکاں کہہ رہا تھا کہ میں لامکاں ہوں
- (۴) اے ہمالہ اے فصیل کشور ہندوستان
چومتا ہے تیری پیشانی کو جھک کو آسماں

[10] سوال نمبر 5: مندرجہ ذیل عبارات میں سے کسی ایک کا ترجمہ اردو میں کیجیے۔

1) Man was need to listen more and less. That is why as the great British statemen Bejnamin Disraeli said" Nature has endowed man with two ears and one mouth.if man was meant to talk more and listen less, he wold have only two mouths and only one ear"imagine how we would have looked, how strange with two mouths on the two side and ear at the centre. And mind you. the ears are like funnies open all the time. There is no door with which you can close them. Whereas if you have to speak even one single word must pass through two walls two fences, There is firstly the fence of these two rows of the teeth. There is secondry the fence of the two lips. Before a word these two fences.Therefore we must think at least twice before we utter a word.

2) Zaid and his freind, Feroz. were walking towards some destination. Suddenly, a wicked man ambushed them and started abusing Zaid over a trival issue. Zaid's effort to pacify the man proved futile and a heated exchange of words followed. Soon things went out of control and the verbal duel turned in to fisticuffs. Initially, Zaid defended him self.

To his shock his own friend, Feroz, grabbed him by his hands! Stealing the opportunity, the wicked man gave Zaid a good thrashing and fled. A helpless and angry Zaid asked Feroz the reason for his strange behavior. Pat came the reply from Feroz: " Haven't you read or heard what the Persian scholar Shaikh Sa'adi has written? "Feroz further explained to Zaid that Shaikh Sa'adi wrote" Hold your friend's hands when he is in trouble", and " I followed his advice!"

3) Dowry is basically the cash, jewellery, furniture, property and other tangible items given by the bride's family to the bridegroom and his parents during the event of marriage and this system is called Dowry System. It has been prevalent in India since centuries. Dowry system is one of the evil systems prevalent in the society. It is said to be as old as the human civilization and is rampant in many societies across the globe. Here are essays of varying lengths on the Dowry System to help you with the topic in your exam. The language used in these dowry system essays is very simple. You can select any essay is very simple. You can select any essay on dowry system as per your need.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2748

[Total No. of Pages : 2

[5809]-240

M.A. (Part - II)

HISTORY

**HS - 11 : Debates in Indian Historiography
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42202)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Write in detail about the subaltern interpretation of the History writing.
- b) Discuss in detail about the Debate about Vedic Horse in Harappa.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain in detail about the climate change theory.
- b) Write about the out of India Thesis.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain the views of Kumkum Sangari on patriarchy.
- b) Write about the Urbanization during British Rule in India.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss in detail about Elements of Feudalism in North Indian Society with Reference to Medieval time.
- b) Explain in about the views of Bipan Chandra on Indian Nationalist Movement.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words: **[10]**

- a) Nationalist History.
- b) Natural Disaster.
- c) Thoughts of Naval Mutiny in India.
- d) Views on Indian National Movement.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2748

[5809]-240

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS - 11 : Debates in Indian Historiography

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) इतिहास लेखनाच्या सॅबल्टर्न व्याख्याबद्दल तपशीलवार लिहा.
ब) हडप्पामधील वैदिक घोड्याच्या वादाबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) हवामान बदलाच्या सिद्धांताबद्दल तपशीलवार वर्णन करा.
ब) भारताबाहेरील प्रबंधाबद्दल लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पितृसत्ता बद्दल कुमकुम संगारीचे मत स्पष्ट करा.
ब) ब्रिटीश राजवटीत भारतातील शहरीकरणाबद्दल लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन काळाच्या संदर्भात उत्तर भारतीय समाजातील सामंतवादाच्या घटकांबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
ब) भारतीय राष्ट्रवादी चळवळी बद्दल बिपिन चंद्र यांचे मत तपशीलवार स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) राष्ट्रवादी इतिहास
ब) नैसर्गिक आपत्ती
क) भारतातील नौदल बंडाचे विचार
ड) भारतीय चळवळी बद्दलची मते

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2749

[5809]-241

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - II)

HISTORY

World After World War - II (1945-2000)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42203)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**
a) Give in detail the issue of 'Cold War'.
b) Explain the causes and effect of Korean War.
- Q2)** Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**
a) Write a essay on non-aligned movement.
b) Give in detail oil politics in West Asia.
- Q3)** Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**
a) Discuss the Kuwait-Iraq War and it's impact.
b) Give in detail the causes and effect of Vietnam War.
- Q4)** Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**
a) Critically comment on Geopolitics and Terrorism in the world.
b) Explain the concept of 'Globalization' and it's impact on the Third World.
- Q5)** Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**
a) Cuban crisis
b) Warsaw pact
c) Suez crisis
d) Arm Industries

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2749

[5809]-241

M.A. (Part - II)

HISTORY

World After World War - II (1945-2000)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42203)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) शीत युद्धाचा सविस्तर आढावा घ्या.
ब) कोरियन युद्धाचे कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) अलिप्तवादी चळवळीवर निबंध लिहा.
ब) आशियातील तेलाच्या राजकारणाचे सविस्तर विवेचन करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) कुवेत-इराक युद्धाच्या प्रभावाची चर्चा करा.
ब) व्हिएतनाम युद्धाची कारणे व परिणामांची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) जगातील भुराजकारण व दहशतवाद यांचे चिकित्सक परिक्षण करा.
ब) जागतिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याचा तिसऱ्या जगावर होणारा प्रभाव स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) क्युबा संघर्ष
ब) वॉर्सा करार
क) सुवेझ समस्या
ड) शस्त्र उद्योग

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2750

[5809]-242

M.A. (Part - II)

HISTORY

Ancient and Medieval Civilization of the World

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42204)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Take a review of literature in ancient Indian Civilization with special reference to vedic period.
- b) Examine the socio-economic life of Egypt civilization.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Assess the nature of political systems in classical civilization of Rome.
- b) Explain the development of Mathematics and medicine in the Greece.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the nature of social and Economic life in ancient mesopotamian civilization.
- b) Explain the salient features of Arabian culture.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the concept of federalism. What were its salient features?
- b) What were the main causes for struggle between church and state in medieval Europe?

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Define civilization.
- b) Code of Hammurabi.
- c) Holy Roman Empire.
- d) Rise of Islam.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2750

[5809]-242

M.A. (Part - II)

HISTORY

Ancient and Medieval Civilization of the World

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) वैदिक काळाच्या विशेष संदर्भात प्राचीन भारतीय संस्कृतीतील साहित्याचा आढावा घ्या.
ब) इजिप्त संस्कृतीच्या सामाजिक-आर्थिक जीवनाचे परीक्षण करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) रोमच्या अभिजात संस्कृतीमधील राजकीय व्यवस्थेच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
ब) ग्रीसमधील गणित आणि वैद्यकशास्त्राच्या विकासाचे परीक्षण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) प्राचीन मेसोपोटेमियन संस्कृतीमधील सामाजिक आणि आर्थिक जीवनाच्या स्वरूपाचा आढावा घ्या.
ब) अरब संस्कृतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सामंतशाही संकल्पना स्पष्ट करा. तीची ठळक वैशिष्ट्ये काय होती.
ब) मध्ययुगीन युरोपमधील धर्मसत्ता व राज्यसत्ता यांच्यामधील संघर्षाची प्रमुख कारणे कोणती होती.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]

- अ) 'संस्कृती' व्याख्या लिहा.
ब) हम्मुरबीची कायदे संहिता
क) पवित्र रोमन साम्राज्य
ड) इस्लामचा उदय

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2751

[5809]-243

M.A. (Part - II)

HISTORY (Optional Paper - 26)

Urban History

(42205) (2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) "From 600 B.C. onwards urbanisation made remarkable head way" explain the statement.

OR

- b) How did industrial town develop discuss it.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Administrative typology of cities.

OR

- b) Explain the concept of historical dimensions in urban studies.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Elaborate the importance of Government spaces.

OR

- b) What is Urban decay? Discuss the different opinions about the decline of Indus valley urban civilization.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the main features of port cities.

OR

- b) Explain the causes for modern civilization in India.

Q5) Write a short note (any two) in 100 words. **[10]**

- a) Urban renewal.
- b) Development of industrial urbanisation.
- c) Dual cities.
- d) Urbanisation in Iran age

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2751

[5809]-243

M.A. (Part - II)

HISTORY (Optional Paper - 26)

Urban History

(42205) (2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) 'इ.स.पू. 600 पासून पुढे नागरीकरणाने विशेष प्रगती केली' हे विधान स्पष्ट करा.
किंवा
ब) औद्योगिक शहराचा विकास कसा झाला? चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) शहरांचे प्रशासकिय वर्गीकरण स्पष्ट करा.
किंवा
ब) शहरी अभ्यासातील ऐतिहासिक विस्तारीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सरकारी भूखंडाच्या महत्वाचे वर्णन करा.
किंवा
ब) नागरी अवनती (ऱ्हास) म्हणजे काय? सिंधू नागरी संस्कृतीच्या ऱ्हासाविषयी असलेल्या वेगवेगळ्या मतांची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) शहरी बंदराची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतातील आधुनिक नागरीकरणाची कारणे सांगा.
- प्र.5)** टिपा लिहा (कोणतेही दोन) 100 शब्दात. [10]
अ) शहराची पुनःस्थापना
ब) औद्योगिक नगराचा विकास
क) द्विशहरे
ड) लोहयुगीन नागरीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2752

[5809]-244

M.A. (Part - II)

HISTORY

**British Administrative Policies in India (1765 to 1892)
(42206) (2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Write a answer in 300 words of the following questions any one: **[10]**

- a) Write the provisions of the act 1892.
- b) Discuss the permanent settlement.

Q2) Write a answer in 300 words of the following questions any one: **[10]**

- a) Write the famine policy of British.
- b) Explain the newspaper of British.

Q3) Write a answer in 300 words of the following questions any one: **[10]**

- a) Write the approach of British about trade policy.
- b) Explain the Lord Cornwallis judicial reform.

Q4) Write a answer in 300 words of the following questions any one: **[10]**

- a) Explain the industrial policy of British.
- b) Explain the manifesto of Queen Victoria of 1858.

Q5) Write a notes in 100 words of the following questions any two. **[10]**

- a) Utilitarianism
- b) Imperialism
- c) Trade
- d) Charter Act 1833

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2752

[5809]-244

M.A. (Part - II)

HISTORY

**British Administrative Policies in India (1765 to 1892)
(42206) (2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) 1892 च्या कायद्याच्या तरतुदी लिहा.
ब) कायमधारा पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) ब्रिटिशांचे दुष्काळ विषयक धोरण लिहा.
ब) ब्रिटिशांचे वृत्तपत्राविषयी चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) ब्रिटिशांचे व्यापार विषयक दृष्टिकोन लिहा.
ब) लॉर्ड कॉर्नवॉलिसची न्यायालयीन सुधारणा स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) ब्रिटिशांचे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
ब) 1858 चा विक्टोरिया राणीचा जाहीरनामा स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) उपयुक्ततावाद
ब) साम्राज्यवाद
क) व्यापार
ड) 1833 चा चार्टर अॅक्ट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2753

[5809]-245

M.A. (Part - II)

HISTORY

EC-28 : History of Modern India (1857-1971)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42207)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the revolutionary movement in India?
- b) Discuss the Indian National Army?

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the merger of princely states in India?
- b) Review the Indian National Movement in India?

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the salient features of constitution of India.
- b) Discuss the Dalit movement in India?

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the relation between India and Pakistan upto 1971.
- b) Examine the 'Peasant Movement' upto 1920?

Q5) Write any two short notes in 100 words each. **[10]**

- a) Capitalism.
- d) Rule of law.
- c) Safety valve theory.
- d) Quit India movement.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2753

[5809]-245

M.A. (Part - II)

HISTORY

EC-28 : History of Modern India (1857-1971)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील क्रांतिकारी चळवळीवर चर्चा करा.
ब) 'आझाद हिंद फौज' वर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील संस्थानांच्या विलिनी करणावर चर्चा करा?
ब) भारतातील 'भारतीय राष्ट्रीय चळवळीचा' आढावा घ्या?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?
ब) भारतातील दलित चळवळीवर चर्चा करा?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सन 1971 पर्यंत भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील संबंधांवर चर्चा करा.
ब) सन 1920 पर्यंतच्या 'शेतकरी चळवळीचे' परीक्षण करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भांडवलशाही
ब) कायद्याचे राज्य
क) सुरक्षा झडपेचा सिध्दांत
ड) छोडो भारत आंदोलन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2754

[5809]-246

M.A. (Part - II)

HISTORY

History of USSR (1900-1991)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42208)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the internal administration and government policies of Tsar Nicholas II.
- b) Explain the causes and consequences of the Bolshevik Revolution of 1917.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Write the significance of the Russia-Japan War (1904-1905).
- b) Evaluate the policy of the five year plan in Russia under Stalin's administration.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the contribution of the new economic policy to the Soviet Union.
- b) What measures did the Russian government take to improve the condition of women?

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) How did Russia solve the Post-World War-II problem facing Russia? Provide detailed information.
- b) Explain the importance of yalta council?

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Russianization of Tsar Nicholas.
- d) Fold of portsmouth.
- c) Peasant dissatisfaction against communism.
- d) Lenin.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2754

[5809]-246

M.A. (Part - II)

HISTORY

History of USSR (1900-1991)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42208)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) झार निकोलस-दुसरा यांचे अंतर्गत प्रशासन आणि शासकीय धोरणे स्पष्ट करा.
ब) 1917 ची बोलशेविक क्रांतीचे कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) रशिया-जपान युद्धाचे (1904-1905) महत्त्व लिहा.
ब) स्टॅलिनच्या अमंलाखालील रशियातील पंचवार्षिक योजनांच्या धोरणाचे गुण व दोष सांगणे.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) नव्या आर्थिक धोरणाने सोव्हियत संघाला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
ब) स्त्रीयांच्या स्थितीत सुधारणा करण्यासाठी रशियन सरकारने कोणत्या उपाययोजना केल्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) रशियासमोरील दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या समस्यांची सोडवणुक रशियाने कशी केली सविस्तर माहिती द्या.
ब) याल्टा परिषदेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) झार निकोलस याचे रूसीकरण
ब) पोर्टस्माऊथचा तह
क) अत्याग्रही साम्यवाद विरोधात शेतकरी असंतोष
ड) लेनिन

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2755

[5809]-247

M.A. (Part - II)

HISTORY

**Global South : Challenges to Authority
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42209)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the historical juncture of Global south and third world.
- b) What are the league's objections to imperialism?

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) State the revolutionary work of che-Guevara.
- b) Examine the economic dependency theory of samir Amin.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the oil politics in Arab world.
- b) Explain the structure and role of SAARC.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the policy of mikhail Gorbachev in detail.
- b) Discuss the structure, role and functions of WTO.

Q5) Write any two short notes of the following in 100 words each. **[10]**

- a) WANA.
- d) World Bank.
- c) IBSA.
- d) Fraz Fenon.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2755

[5809]-247

M.A. (Part - II)

HISTORY

Global South : Challenges to Authority

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42209)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) दक्षिण जग आणि तिसरे जग यांच्यातील ऐतिहासिक संबंध स्पष्ट करा.
ब) साम्राज्यवादी प्रवृत्तीवर संघाचा काय आक्षेप होता?
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) चि-गुव्हेराचे क्रांतिकारी कार्य सांगा.
ब) समिर अमिनच्या आर्थिक अवलंबित्व सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) अरब जगातील तेलाच्या राजकारणाचे परीक्षण करा.
ब) सार्कची रचना आणि भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मिखाईल गोर्बाचेव्हचे धोरण सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) रचना, भूमिका आणि कार्यावर चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) वाना (WANA)
ब) जागतिक बँक
क) IBSA (आय बी एस ए)
ड) फ्रांझ फेनन

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2756

[Total No. of Pages : 4

[5809]-248

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HISTORY

**Elective Course No. 31 - Pune Through the Ages
(2019 Pattern) (Credit System) (Theory) (42210)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the History of Pune.
- b) Explain the geographical features of Pune.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the development of Pune city under the Dakhani Sultanates.
- b) Discuss in detail the contribution of fairs and festivals in the Cultural development of Pune City.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the ups and downs of population of Pune with it's reasons.
- b) Write information about places of historical importance in Pune City.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Review the development of Pune city under the British rule.
- b) Review the background of the establishment of Pune University.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Industrialisation in Pune.
- b) Cosmopolitan Pune.
- c) Elphinstains policy of pacification.
- d) Shails Salla Durgah.

Total No. of Questions : 5]

P2756

[5809]-248

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HISTORY

Elective Course No. 31 - Pune Through the Ages
(2019 Pattern) (Credit System) (Theory) (42210)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पुणे या गावाचा इतिहास स्पष्ट करा.
ब) पुणे शहराचे भौगोलिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) दख्खनी सुलतानांच्या अधिपत्याखालील पूणे शहराच्या वाटचालीची चर्चा करा.
ब) पुणे शहराच्या सांस्कृतिक जडण-घडणीतील जत्रा आणि महोत्सवांचे योगदान यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पुण्यातील लोकसंख्येचा चढ-उतार आणि त्यामागील कारणे स्पष्ट करा.
ब) पुणे शहरातील ऐतिहासिक महत्व असलेल्या ठिकानांची माहिती लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) ब्रिटीश कालखंडातील पुणे शहराच्या वाटचालीचा आढावा घ्या.
ब) पुणे विद्यापीठाच्या स्थापनेच्या पार्श्वभूमीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) पुण्यातील औद्योगिकीकरण
- ब) वैश्विक शहर पूणे
- क) एलफिन्स्टन्स चे शांतता विषयक धोरण
- ड) शेख सल्ला दर्घा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2757

[Total No. of Pages : 4

[5809]-249

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HISTORY

42211 : Heritage management

(2019 Pattern) (Elective)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) : **[10]**

- a) Explain the nature and scope of heritage sites in India.

OR

- b) Discuss cultural heritage sites in India.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) : **[10]**

- a) Review the Government of Maharashtra heritage sites preservation policy.

OR

- b) Explain the historical significance of world heritage sites with examples.

Q3) Answer the following question in 300 words (any one) : **[10]**

- a) Review the natural heritage sites in India.

OR

- b) Review the cultural heritage sites in Maharashtra.

Q4) Answer the following question in 300 words (any one) : **[10]**

- a) Briefly explain the heritage education programs in India.

OR

- b) Elaborate of the 'Ellora caves' world heritage site in Maharashtra.

P.T.O.

Q5) Short notes (any two) :

[10]

- a) Khajuraho
- b) Ajanta Caves
- c) Cultural heritage sites in India.
- d) UNESCO and heritage sites.

Total No. of Questions: 5]

P2757

[5809]-249

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

इतिहास

42211 : वारसा व्यवस्थापण

(2019 Pattern) (इलेक्टिव)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) : [10]
अ) जागतीक वारसा स्थळांचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतातील सांस्कृतीक वारसा स्थळांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) : [10]
अ) महाराष्ट्र शासनाचे वारसा स्थळांच्या जतनाच्या धोरणाचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) जागतीक वारसा स्थळांचे ऐतिहासिक महत्त्व उदाहरणासह विशद करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) : [10]
अ) भारतातील नैसर्गीक वारसा स्थळांचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील सांस्कृतीक वारसा स्थळांचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) : [10]
अ) भारतातील वारसा शिक्षण कार्यक्रम थोडक्यात स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील 'वेरूळ लेणी' या जागतीक वारसा स्थळांची विस्तृत चर्चा करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) खजुराहो
- ब) अजिंठा लेणी
- क) भारतातील सांस्कृतिक वारसा स्थळे
- ड) युनेस्को व वारसा स्थळे

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2582

[Total No. of Pages : 2

[5809]-25

M.A. (Part-I)

URDU

Special Study of Prose Writer

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - IV) (10704)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ علی گڑھ تحریک کے زیر اثر اردو ادب پر ہونے والے اثرات پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

یا

سر سید خان کی علمی و ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ شبلی نعمانی کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجئے۔

یا

دارالمصنفین، اعظم گڑھ کے قیام میں شبلی نعمانی کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ اپنے ہمعصر سوانح نگاروں میں شبلی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

یا

حالی اور شبلی کے تنقیدی افکار کو واضح کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ شبلی نعمانی کی نثری خدمات پر تفصیلی نظر ڈالیں۔

یا

مکاتیب شبلی کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

(۱) شبلی بحیثیت نقاد

(۲) الفاروقؓ کا جائزہ

(۳) شبلی کا اسلوب نگارش

(۴) شبلی کی علمی خدمات

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2758

[Total No. of Pages : 2

[5809]-250

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC - 4001 : Macro Economics Analysis-II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise & to the point.*
- 4) *Draw neat digrams wherever necessary.*

Q1) What is meant by Aggregate Demand curve? Explain the derivation of Aggregate Demand curve. **[10]**

OR

Explain the extension of IS-LM Model with simultaneous equilibrium in goods market & money market.

Q2) What is meant by supply side economics? Explain the basic Propositions of supply side economics **[10]**

OR

Explain the sticky wage theory

Q3) Explain the philips curve. **[10]**

OR

Critically evaluate the real business cycle theory.

Q4) Explain the role of fiscal policy. **[10]**

OR

What is meant by economic fluctuations? Explain the stages of economic fluctuations.

Q5) Explain in details the Mundell Fleming model **[10]**

OR

What is meant by stagflation? Explain the causes of stagflation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2758

[5809]-250

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC - 4001 : Macro Economics Analysis-II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे थोडक्यात व मुद्देसुद असावीत.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) समग्र मागणी वक्र म्हणजे काय? समग्र मागणी वक्राची व्युत्पत्ती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

IS-LM प्रतिमानाच्या विस्तारासह वस्तु बाजार आणि नाणे बाजाराचा एकत्रित समतोल स्पष्ट करा.

प्र.2) पुरवठा बाजुचे अर्थशास्त्र म्हणजे काय? पुरवठा बाजुच्या अर्थशास्त्राबाबत मुलभुत मतप्रवाह स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ताठर वेतन सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) फिलीप्स वक्र स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वास्तव व्यापार चक्र सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

प्र.4) राजकोषीय धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आर्थिक चढउत्तार म्हणजे काय? आर्थिक चढ-उताराच्या अवस्था स्पष्ट करा.

प्र.5) मुंडेल फ्लेमिंग प्रतिमान सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मंदीयुक्त चलनवाढ म्हणजे काय? मंदीयुक्त चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2759

[Total No. of Pages : 2

[5809]-251

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC - 4002 : Growth and Development - II

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*

Q1) What is meant by Agricultural Productivity? Explain the factors affecting on Agricultural Productivity. [10]

OR

Discuss the relationship between Technology and Economic development.

Q2) Explain the current poverty alleviation programmes in India. [10]

OR

Discuss the problems of Urbanization.

Q3) Explain the role of R & D in the Economic Development. [10]

OR

Explain the effects of climate change on agriculture.

Q4) Explain the market versus detailed centralized planning. [10]

OR

Discuss the concepts of Invention and Innovation.

Q5) Explain the role of government in the Development process. [10]

OR

Discuss the relationship between capital formation and economic development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2759

[5809]-251

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC - 4002 : Growth and Development - II

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) शेतीची उत्पादकता म्हणजे काय? शेतीच्या उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [10]
किंवा
तंत्रज्ञान आणि आर्थिक विकास यातील सहसंबंधाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) भारतातील सध्याचे दारिद्र्य निर्मुलन कार्यक्रम स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शहरीकरणाच्या समस्यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 3) संशोधन आणि विकास यांची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
हवामान बदलाचे शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) बाजार विरुद्ध सविस्तर केंद्रिय नियोजन स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शोध आणि नवप्रवर्तन या संकल्पनावर चर्चा करा.
- प्रश्न 5) विकास प्रक्रियेतील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भांडवल निर्मिती आणि आर्थिक विकास यातील सहसंबंधाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2760

[Total No. of Pages : 2

[5809]-253

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC - 4004 : Econometrics

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42304)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) All questions carry equal marks.*
- 3) Use of non-programmable calculator is allowed.*
- 4) Symbols have their usual meaning.*

Q1) Explain the properties of Ordinary least squares method.

OR

What is Econometrics? Explain the statistical Estimation of Econometrics model with suitable example.

Q2) Explain the concept of multiple regression, partial correlation coefficient with example.

OR

Explain the concept of identification in simultaneous equation model.

Q3) Explain the assumptions of multiple regression analysis.

OR

Explain how dummy variable is used to examine structural stability of regression model using an illustration.

P.T.O.

Q4) Explain one-way and two-way analysis of variance.

OR

Following data relates to the selling cost (x) and revenue (y) in lakhs rupees.

Selling cost	5.5	5.3	5.4	5.4	5.5	5.8
Revenue	153	138	199	163	169	170

Estimate the revenue for 6.2 lakhs selling cost.

Q5) Explain nature and sources of autocorrelation.

OR

- i) Explain stationary time series. Also forecasting using time series.
- ii) Explain the concept of Unit Root Process.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2761

[Total No. of Pages : 4

[5809]-254

M.A. (Part- II)

ECONOMICS

42305 : Public Policy

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the meaning of public policy. Then also explain the historical emergence and relevance of public policy. **[10]**

OR

Explain the nature, Scope and process of policy making.

Q2) Explain the institutionalism in detail. **[10]**

OR

Explain how policy making is a political activity.

Q3) Elaborate the techniques of policy implementation in detail. **[10]**

OR

Describe the strategic planning process in detail.

Q4) Explain the various types of public policy analysis. **[10]**

OR

Explain the role of various actors in public policy analysis.

P.T.O.

Q5) Describe the process, impact and implications of globalisation of economic activity. **[10]**

OR

Elaborate the need of reforming the state, the market and public domain in the era of globalisation.

Total No. of Questions : 5]

P2761

[5809]-254
M.A. (Part- II)
ECONOMICS
42305 : Public Policy
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व अचूक असावित.
4) प्रत्येक उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) सार्वजनिक धोरणाचा अर्थ विशद करा. त्यानंतर सार्वजनिक धोरण शाखेच्या उद्याचे ऐतिहासिक अवलोकन करून सार्वजनिक धोरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. [10]
किंवा
धोरण निर्मिती स्वरूप, व्याप्ती आणि प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) संस्थात्मकवाद विस्ताराने स्पष्ट करा. [10]
किंवा
धोरण निर्मिती ही राजकीय प्रक्रिया कशी आहे हे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) धोरण अंमलबजावणीच्या विविध पद्धतींचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. [10]
किंवा
धोरणात्मक नियोजन प्रक्रीयेचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्रश्न 4) सार्वजनिक धोरण विश्लेषणाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सार्वजनिक धोरण विश्लेषणातील विविध घटकांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) आर्थिक व्यवस्थेच्या जागतिकीकरणाची प्रक्रिया, प्रभाव आणि परिणाम स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जागतिकीकरणाच्या युगात शासन, बाजारव्यवस्था आणि सार्वजनिक क्षेत्रामधील सुधारणांची गरज स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2762

[Total No. of Pages : 3

[5809]-255

M.A. (Part- II)

ECONOMICS

42306 : Economics of Environment

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point*
- 4) *Answer in 250 words each.*

Q1) Explain meaning and significance of economics of Environment. **[10]**

OR

Explain mechanism of Paris Agreement.

Q2) Write a note on Green House Effect. **[10]**

OR

Explain Coase Theorem.

Q3) Explain in detail Environmental Kuznet's curve. **[10]**

OR

Explain technological changes in agriculture.

Q4) Write a note on Green Tribunal. **[10]**

OR

Explain need of sustainable development.

Q5) Write a note on externalities and market failure. **[10]**

OR

Write a note on environment protection laws.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2762

[5809]-255
M.A. (Part- II)
ECONOMICS
42306 : Economics of Environment
(2019 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्दे सूद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहा.

-
- प्रश्न 1) पर्यावरणाच्या अर्थशास्त्राचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [10]
किंवा
पॅरीस कराराच्या यंत्रणा स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) हरितगृह परिणाम यावर एक टीप लिहा. [10]
किंवा
कोस प्रमेय स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) पर्यावरणीय कुझनेट्स वक्राचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. [10]
किंवा
शेतीमधील तंत्रज्ञानविषयक बदल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण यावर एक टीप लिहा. [10]
किंवा
शाश्वत विकासाची गरज स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) बाह्यता आणि बाजार अपयश यावर एक टीप लिहा.

[10]

किंवा

पर्यावरणीय संरक्षणकायदे यावर एक टीप लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2763

[Total No. of Pages : 2

[5809]-256

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

ECONOMICS

Foreign Exchange Market

(2019 Pattern) (Credit System) (Credit - 04) (42307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answer each question in 250 words.
- 4) Answers should be precise and to the point.

Q1) Explain the features and functions of Foreign Exchange Market. [10]

OR

Explain the structure of Foreign Exchange Market.

Q2) Write in detail about Financial Derivatives. [10]

OR

Explain the features of Spot & Forward Transactions.

Q3) Write the Balance of payment theory of exchange rate determination. [10]

OR

Explain the relationship between rate of interest and exchange rate.

Q4) State the types of risks in Foreign Exchange Market. [10]

OR

Explain the importance of intervention in Foreign Exchange Market.

Q5) Explain the advantage and disadvantage of Flexible Exchange Rate. [10]

OR

Explain the changes that have taken place in India's foreign exchange market since 1991.

Total No. of Questions : 5]

P2763

[5809]-256
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
ECONOMICS
Foreign Exchange Market
(2019 Pattern) (Credit System) (Credit - 04) (42307)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.
3) प्रत्येक प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.
4) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) परकिय विनिमय बाजाराची वैशिष्ट्ये व कार्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
परकिय विनिमय बाजाराची रचना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) वित्तीय विकलज विषयी सविस्तर माहिती लिहा. [10]
किंवा
हजर व्यवहार व वायदा व्यवहारांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) विनिमयदर निर्धारणाचा व्यवहारतोल सिद्धांत लिहा. [10]
किंवा
व्याजदर व विनिमयदरातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) परकिय विनिमय बाजारातील धोक्यांचे प्रकार विषद करा. [10]
किंवा
परकिय विनिमय बाजारातील हस्तक्षेपाचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) बदलत्या विनिमय दराचे लाभ-तोटे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारताच्या परकिय विनिमय बाजारात 1991 नंतर झालेले बदल विषद करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2764

[Total No. of Pages : 2

[5809]-257
M.A. (Part-II)
POLITICAL SCIENCE
PO-C10 Fundamentals of Political Theory
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (42401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Attempt any one of the following. **[10]**
a) What is political Theory? Explain its meaning, scope and nature.
b) Explain the concept of Democracy.
- Q2)** Attempt any one of the following. **[10]**
a) What is Authority? Explain various types of Authority.
b) Explain various theories of origin of state.
- Q3)** Attempt any one of the following. **[10]**
a) What is Right? Explain various types of Rights.
b) What is Legitimacy? Explain various sources of Legitimacy.
- Q4)** Attempt any two of the following. **[10]**
a) Liberal Democracy
b) Charismatic Authority
c) Sources of Power
d) Civil Society
- Q5)** Attempt any two of the following. **[10]**
a) Positive Liberty
b) Challenges before democracy
c) Idea of fraternity
d) Natural Rights

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2764

[5809]-257
M.A. (Part-II)
POLITICAL SCIENCE
PO-C10 Fundamentals of Political Theory
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (42401)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) लोकशाहीची संकल्पना विशद करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) अधिसत्ता म्हणजे काय ते सांगून अधिसत्तेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) राज्याच्या उदयाबाबतचे विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) हक्क म्हणजे काय ते सांगून हक्कांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) अधिमान्यता म्हणजे काय ते सांगून अधिमान्यतेचे विविध आधार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) उदारमतवादी लोकशाही
ब) दिव्यवलयंकित अधिसत्ता
क) सत्तेचे आधार
ड) नागरी समाज
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सकारात्मक स्वातंत्र्य
ब) लोकशाहीपुढील आव्हाने
क) बंधुतेची संकल्पना
ड) नैसर्गिक हक्क

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2765

[Total No. of Pages : 4

[5809]-258

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

PO - C11 : Political Process in India

(2019 Pattern) (42402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Discuss the changing nature of political party system in India.
- b) Explain the growth of Naxalite movement.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Discuss the role of governor.
- b) Explain the role of Finance Commission.

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Explain the role of caste in Indian Politics.
- b) Discuss the centre - state relations.

Q4) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Religion and Politics
- b) NGO
- c) State Autonomy
- d) Coalition Politics

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions.

[10]

- a) NITI Ayog
- b) Emergency Provisions
- c) Farmers Movement
- d) One Party Dominance

Total No. of Questions : 5]

P2765

[5809]-258

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

PO - C11 : Political Process in India

(2019 Pattern) (42402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतातील राजकीय पक्ष पद्धतीच्या बदलत्या स्वरूपावर चर्चा करा.
ब) नक्शालवादी चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) राज्यपालांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
ब) वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतातील राजकारणातील जातीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) केंद्र-राज्य संबंधावर चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
अ) धर्म आणि राजकारण
ब) नागरी स्वयंसेवी संस्था (NGO)
क) राज्य स्वायत्तता
ड) आघाडी राजकारण

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) नीती आयोग (NITI Ayog)

ब) आणीबाणी तरतूदी

क) शेतकरी चळवळ

ड) एक प्रबळ पक्ष

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2766

[5809]-259

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C12 : Politics and Society

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[10]**

- a) What is Culture? Write the features of culture.
- b) What is state? Explain the basic elements of state.

Q2) Attempt any one question of the following: **[10]**

- a) What is religion? Explain the functions of religion.
- b) What is leadership? Write the merits or qualities of leadership.

Q3) Attempt any one question of the following: **[10]**

- a) Explain the elements of Nationalism.
- b) What is concept of class? Explain the nature and features of class.

Q4) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) Features of community.
- b) Nature of Nationalism.
- c) Causes of economic inequality.
- d) Features of caste.

Q5) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) Nirbhaya Movement.
- b) Causes of the environmental movement.
- c) Nature of exploitation of women.
- d) National human right commission in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2766

[5809]-259

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C12 : Politics and Society

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) संस्कृती म्हणजे काय? संस्कृतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) राज्य म्हणजे काय? राज्याचे आधारभूत घटक लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) धर्म म्हणजे काय? धर्माची कार्ये स्पष्ट करा.
ब) नेतृत्व म्हणजे काय? नेतृत्वाचे गुण लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राष्ट्रवादाचे घटक स्पष्ट करा.
ब) 'वर्ग' म्हणजे काय? वर्ग संकल्पनेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) समुदायाची वैशिष्ट्ये
ब) राष्ट्रवादाचे स्वरूप
क) आर्थिक विषमतेची कारणे
ड) जातीची वैशिष्ट्ये
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) निर्भया आंदोलन
ब) पर्यावरणवादी चळवळीची कारणे
क) स्त्रियांच्या शोषणाचे स्वरूप
ड) भारताचा राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2583

[Total No. of Pages : 2

[5809]-26

M.A. (Part- I) (Semester - I)

PERSIAN

Classical Prose Text (Paper - I)

(2019 Credit Pattern) (10801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Mention Development of Persian Prose.

[10]

OR

Explain Mohd. Aufo as a great prose writer.

Q2) Translate any two passage in English, Urdu or Marathi.

[10]

۱- حالے من این سخن بگفتم عنانِ طاقت درویش از دست تحمل بر رفت تیغ زبان بر
کشید و اسپ فصاحت بهمدان و قاحت جهانید و گفت چنداں مبالغت در وصف ایشان
کردی و سخنهای پریشان گفتی که و هم تصور کند که تریاق اند یا کلید خانه از زان
مشته ملوک مشکب مغرور معجب نفور شغل مال و نعمت و مفقن جاه و ثروت که سخن
نگویند الا بشفاعت و نظر نکلند الا بکرامت علما را بگدائی فسوب گنند و فقرا را به بے
سروپائی طعن زنده بعلت مالے که دارند و عشرت جاهی که پندارند برتر از همه
نشینند نه آن در سردراند -

۲- یکے از ملوک عجم طیبے حاذق را بخدمت محمد فرستاد سالے چند در دیار
عرب بود کسے تجربے پیش او نیاورد و معالجتے ازوے در نخواست پیش پیغمبر
آمد و ملکہ کرد کہ مرا این بندہ را برائے معالجت اصحاب بخدمت فرستاده اند
در این مدت کسے التفاتے نکرد تا خد مئے کہ بر بندہ معین است بجا آر در رسول
گفت این طائفہ را طریقتے هست کہ تا اشتہا غالب نشود نخورند و هنوز اشتہا باقی
بود کہ دست طعام بردارند حکیم گفت ہمین است موجب تندرستی زسین خدمت پیوسید
و رفت -

۳- دو درویش خراسانی ملازم، صحبت یکدیگر سفر کردند یکے ضعیف بود کہ بعد دو

P.T.O.

شب افطار کر دے و دیگر قوی کر روزے سے بارخوردے اتفاقاً بردر شہرے
 بہ تہمت جاسوسی گرفتار آمدند ہر دو را بخانہ در کردند و بقل بر آوردند
 بعد از ہفتہ دوم کہ معلوم شد کہ بگناہانند قوی را دیدند مردہ و ضعیف جاں سلامت
 برہ مردم دریں عجب بمانند حکیمے گفتے خلافت این عجب بودے کہ این بسیار
 خوار بودہ است طاقت بینوائی نیاورد و بلاک شد و آن در خوشنستن دار بود
 لاجرم بر عادت خویش صبر کرد و سلامت خلاص یافت ۔

Q3) Gulistan-e-Sadi is full of Moral values. Explain. [10]

OR

“Hikayats of Gulistan-e-Sadi are the guideline for human life”. Explain.

Q4) Mention subject matter of جوامع الحکایات [10]

OR

Explain جوامع الحکایات is most valueable and interesting prose work.

Q5) Write short notes on any two of the following : [10]

- Style of Mohd. Aufi
- Life sketch of Shaikh Sadi.
- Contemporary Prose writers of Sadi.
- Literary trends of Shams period

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2767

[Total No. of Pages : 4

[5809]-260

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42404 : Twentieth Century Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Optional)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following : **[10]**

- a) Explain the Political Thoughts of Antonio Gramsci.
- b) Discuss the Political Thoughts of Hannah Arendt.

Q2) Attempt any ONE of the following : **[10]**

- a) Explain John Rawl's Theory of Justice.
- b) Critically examine of Michel Foucault's Political Thought.

Q3) Attempt any ONE of the following : **[10]**

- a) Write Harbermas's thoughts on Politics, Democracy & law.
- b) Briefly review Antonio Gramsci's concept of Hegemony.

Q4) Attempt any TWO of the following. **[10]**

- a) Theory of Action of Hannah Arendt.
- b) Antonio Gramsci's thoughts on Ideology.
- c) Distribute Justice.
- d) Michel foucault's thoughts on knowledge & Power.

P.T.O.

Q5) Attempt any TWO of the following.

[10]

- a) Habermas thought's on public sphere.
- b) View on Totalitarianism of Hannah Arendt.
- c) View on Nationalism of Habermas.
- d) Political Liberalism of John Rawls.

□□□

Total No. of Questions: 5]

P2767

[5809]-260

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42404 : Twentieth Century Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Optional)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) आंतोनियो ग्राम्शी यांचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.
ब) हाना आरेण्ट यांच्या राजकीय विचारांवर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) जॉन रॉल्सचा न्यायाचा सिध्दान्त विशद करा.
ब) मिशेल फुको यांच्या राजकीय विचारांचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) हाबरमास यांचे राजकारण, लोकशाही व कायदा विषयक विचार लिहा.
ब) आंतोनियो ग्राम्शी यांच्या धुरीणत्वाच्या संकल्पनेचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) हाना आरेण्ट यांचा कृतीचा सिध्दान्त.
ब) आंतोनियो ग्राम्शी यांचे विचारसरणी विषयक विचार.
क) वितरणात्मक न्याय.
ड) मिशेल फुको यांचे ज्ञान व सत्ता विषयक विचार.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) हाबरमास यांचे सार्वजनिक अवकाश विषयक विचार.
- ब) सर्वकषतावाद याविषयी हना आरेण्ट यांचे विचार.
- क) राष्ट्रवाद याविषयी हाबरमास यांचे विचार.
- ड) जॉन रॉल्स यांचा राजकीय उदारमतवाद.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2768

[Total No. of Pages : 4

[5809]-261
M.A. (Part - II)
POLITICAL SCIENCE
42405 : Politics of South Asia
(2019 Pattern) (Semester -IV) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question : **[10]**

- a) Describe the geopolitical features of South Asia.
- b) Discuss on India - Pakistan conflict issues.

Q2) Answer any one of the following question : **[10]**

- a) State the reasons for the failure of SAARC.
- b) Explain the problems in protection of Human Rights.

Q3) Answer any one of the following question : **[10]**

- a) Discuss the issue of 'Stabilising Democracy in South Asia'.
- b) Analyse the impact of globalisation on South Asian regionalism.

Q4) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) Nuclear Race
- b) Ethnic conflict in Sri Lanka
- c) Humanitarian Intervention
- d) Objectives of Nation - building

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions :

[10]

- a) Causes of Terrorism
- b) Regionalism
- c) Minority issues
- d) Colonialism

Total No. of Questions : 5]

P2768

[5809]-261

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42405 : Politics of South Asia

(2019 Pattern) (Semester -IV) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

अ) दक्षिण आशियाच्या भू-राजकीय वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

ब) भारत - पाकिस्तान संबंधातील तणावग्रस्त मुद्द्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

अ) सार्क संघटनेच्या अपयशाची कारणे लिहा.

ब) मानवी हक्क संरक्षणातील समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

अ) 'दक्षिण आशियातील लोकशाही व्यवस्थेचे स्थिरीकरण' या मुद्द्यांची चर्चा करा.

ब) जागतिकीकरणामुळे दक्षिण आशियायी प्रादेशिकतेवर झालेल्या परिणामांचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

अ) अण्वस्त्र स्पर्धा

ब) श्रीलंकेतील वांशिक संघर्ष

क) मानवतावादी हस्तक्षेप

ड) राष्ट्रबांधणीची उद्दिष्टे

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) दहशतवादाची कारणे
- ब) प्रादेशिकतावाद
- क) अल्पसंख्याकांच्या समस्या
- ड) वसाहतवाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2769

[Total No. of Pages : 4

[5809]-262

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

42406 : Election Studies

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicat full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain meaning & importance of Election Studies.
- b) Write function of Election commission.

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Discuss on model code of conduct.
- b) Discuss on field study.

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Comment on role of Election commission.
- b) Comment on Electoral Reforms.

Q4) Write short notes on any two of the following : **[10]**

- a) People's Representation Act.
- b) Electoral Awareness programmes.
- c) Data Analysis
- d) Social identities

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following :

[10]

- a) Serve
- b) Funding as determinant of Election
- c) Malpractices in Election
- d) Election of 2014

Total No. of Questions: 5]

P2769

[5809]-262

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

42406 : Election Studies

(2019 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) निवडणूक अभ्यासाचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा.
ब) निवडणूक आयोगाची कार्ये लिहा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) आदर्श आचार संहिता यावर चर्चा करा.
ब) क्षेत्र अभ्यास यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) निवडणूक आयोगाची भूमिका यावर भाष्य करा.
ब) निवडणूक सुधारणा यावर भाष्य करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]
अ) लोक प्रतिनिधित्व अधिनियम.
ब) मतदार जनजागृती अभियान
क) माहिती विश्लेषण
ड) सामाजिक ओळख

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

[10]

- अ) सर्वे
- ब) देणगी
- क) गैरव्यवहार
- ड) 2014 ची निवडणूक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2770

[Total No. of Pages : 4

[5809]-263

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 016 : Globalisation and State

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Explain the Historical perspectives of globalisation.
- b) Discuss the changing nature of Civil Society after globalisation.

Q2) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the challenges of legitimacy of nation-state.
- b) Explain the changing nature of state in globalisation.

Q3) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Explain the effect of Globalisation on developing Society.
- b) State the merits and demerits of globalisation.

Q4) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) Domestic dimensions of state security.
- b) Multinational companies.
- c) Problem of security dilemma in post colonial state.
- d) Sub-Nationalism : A challenge to the nation-state.

P.T.O.

Q5) Answer any two short notes of the following :

[10]

- a) Meaning of Sub-nationalism.
- b) Concept of globalisation.
- c) Meaning of Nation-State.
- d) Civil society and state.

Total No. of Questions: 5]

P2770

[5809]-263

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 016 : Globalisation and State

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे समान गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) जागतिकीकरणाचा ऐतिहासिक परिपेक्ष स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणानंतर नागरी समाजाचे स्वरूप बदलत आहे? चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) राष्ट्र-राज्या समोरील आव्हान म्हणून अधिमान्यतेच्या समस्येची चर्चा करा.
ब) जागतिकीकरणामध्ये राज्याच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) विकसनशिल समाजावर होणारा जागतिकीकरणाचा परिणाम स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणाचे फायदे-तोटे सांगा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) राज्याच्या सुरक्षिततेचे अंतर्गत पैलू.
ब) बहुराष्ट्रीय कंपन्या.
क) वसाहतेतर राज्यापूढील सुरक्षेचा पेच.
ड) उपराष्ट्रवाद : एक राष्ट्र राज्यापूढील आव्हान.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) उपराष्ट्रवादाचा अर्थ.
- ब) जागतिकीकरण ची संकल्पना.
- क) राष्ट्र-राज्याचा अर्थ.
- ड) नागरी समाज आणि राज्य.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2771

[Total No. of Pages : 2

[5809]-264
M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY (Compulsory)
SC - 08 : Sociology of Globalization
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42501)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions with in 250 words each. **[10]**

- a) Elaborate the economic and political dimensions of globalization.
- b) Discuss Anthony Giddens views on globalization.

Q2) Answer any one of the following questions with in 250 words each. **[10]**

- a) Explain the merits and demerits of globalization.
- b) Discuss Arjun Appadurais views on globalization.

Q3) Answer any one of the following questions with in 250 words each. **[10]**

- a) Explain issues of race and ethnicity in the era of globalization.
- b) Elaborate on the global social movements.

Q4) Answer any one of the following questions with in 250 words each. **[10]**

- a) Discuss the lessons learnt from Covid-19 Pandemic.
- b) Explain 'globalization as a necessary myth' (Hirst and Thompson).

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) New international division of labour.
- b) Globalization and sexualities.
- c) Transnational Civil society.
- d) Climate change and social justice.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2771

[5809]-264
M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY (Compulsory)
SC - 08 : Sociology of Globalization
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42501)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जागतिकीकरणाच्या आर्थिक आणि राजकिय पैलुंना विशद करा.
ब) अँथनी गिडन्स यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जागतिकीकरणाचे फायदे तोटे स्पष्ट करा.
ब) अर्जून अप्पादुराई यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जागतिकीकरणाच्या काळातील वंश आणि वांशिकतेचे प्रश्न स्पष्ट करा.
ब) जागतिक सामाजिक चळवळ विशद करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) कोविड-19 महामारीतून मिळालेला धडा स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरण हे एक गरज दर्शक मिथक या हीस्ट आणि थॉम्सन यांच्या विचारांना स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) नवीन आंतरराष्ट्रीय श्रम विभाजन
ब) जागतिकीकरण आणि लैंगिकता
क) राष्ट्रांतीत नागरी समाज
ड) पर्यावरणीय बदल आणि सामाजिक न्याय

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2772

[Total No. of Pages : 4

[5809]-265

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SO - 11 : Sociology of Human Rights

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Write the meaning and characteristics of human rights.
- b) Explain the Natural rights theory in detail.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Write an essay on globalization and human rights.
- b) Discuss the different types of human rights movements.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Describe the various types of human rights.
- b) Elucidate children's rights in India.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Explain the co-relation between development and human rights.
- b) Discuss on the relevance and application of human rights in globalized society.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two in 100 words.

[10]

- a) Importance of human rights in India.
- b) Rights of the disabled.
- c) Right to health
- d) Role of civil society organizations and human rights.

Total No. of Questions : 5]

P2772

[5809]-265

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SO - 11 : Sociology of Human Rights

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]

अ) मानवी हक्काचा अर्थ व वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) नैसर्गिक हक्क सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]

अ) जागतिकीकरण आणि मानवाधिकार यावर निबंध लिहा.

ब) मानवी हक्क चळवळींच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]

अ) मानवी हक्कांचे विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

ब) भारतातील बालकांचे अधिकार विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]

अ) विकास आणि मानवी हक्क यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

ब) वैश्विक समाजामध्ये मानवी हक्कांचे महत्त्व आणि अंमलबजावणी यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) भारतातील मानवाधिकारांचे महत्त्व
- ब) दित्यांगांचे अधिकार
- क) आरोग्याचा अधिकार
- ड) मानवी हक्क आणि नागरी समाज संघटनांची भूमिका.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2773

[Total No. of Pages : 2

[5809]-266

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SO12 - Ethnicity and Nationalism in India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42504)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 250 words: **[10]**

- a) Explain the concepts of ethnicity and pluralism in detail.
- b) Critically examine the emergence of nationalism in India.

Q2) Answer any one of the following in about 250 words: **[10]**

- a) Discuss the nature of cultural diversity in India.
- b) Explain the issues of ethnicity and identity of Indian diaspora.

Q3) Answer any one of the following in about 250 words: **[10]**

- a) Elaborate the functionalist perspective on ethnicity.
- b) Discuss the many voices of nation in India.

Q4) Answer any one of the following in about 250 words: **[10]**

- a) Discuss secularism in India.
- b) Elucidate the diaspora issues in Indian Cinema.

Q5) Write any two short notes on the following: **[10]**

- a) Sociobiology.
- b) Nation - state.
- c) Sub - nationalism.
- d) Diaspora and migration and diaspora.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2773

[5809]-266

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SO12 - Ethnicity and Nationalism in India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42504)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वांशिकता आणि बहुलतावादाची संकल्पना विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
ब) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतातील सांस्कृतिक विविधतेच्या स्वरूपावर चर्चा करा.
ब) भारतातील देशांतरीत जनसमूहाच्या अनुषंगाने वांशिकता आणि अस्मितेच्या प्रश्नांना स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वांशिकतेवरील प्रकार्यवादी दृष्टीकोन विशद करा.
ब) भारतातील राष्ट्राच्या संदर्भातील अनेक आवाजांवर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतातील धर्मनिरपेक्षतावादाची चर्चा करा.
ब) भारतीय चित्रपटातून दाखवलेल्या देशांतरीत जनसमूहाचे परीक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) सामाजिक जीवशास्त्र
ब) राष्ट्र-राज्य
क) उप-राष्ट्रवाद
ड) देशांतरीत जनसनमूह आणि स्थलांतर आणि देशांतरीत जनसमूह

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2774

[Total No. of Pages : 4

[5809]-267

M.A. (Part- II)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-13 : Sociology of Law and Policing

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42505)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following with in 250 words. **[10]**

- a) Explain Michel Foucault's views on modern law and social control.
- b) State the correlation between Culture and Law.

Q2) Answer any one of the following with in 250 words. **[10]**

- a) Write in detail about forest right law.
- b) What is surveillance technology? Explain the different types of post-globalization surveillance technology.

Q3) Answer any one of the following with in 250 words. **[10]**

- a) What is violence? Describe the types of Violence.
- b) Describe the Crime against Caste and Tribes.

Q4) Answer any one of the following with in 250 words. **[10]**

- a) Protection of children Against Sexual offences Bill (POCSO), 2011; Discuss.
- b) Describe the concept of Law and Social Control.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following in 100 words.

[10]

- a) Law and Social Change.
- b) Domestic Violence.
- c) Right to Food Act.
- d) Custodial Death.

Total No. of Questions : 5]

P2774

[5809]-267

M.A. (Part- II)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-13 : Sociology of Law and Policing

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42505)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मिशेल फुको यांचे आधुनिक कायदा आणि सामाजिक नियंत्रण विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) संस्कृती आणि कायदा यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वनहक्क कायद्यावर सविस्तर लिहा.
ब) पाळत ठेवण्याचे तंत्रज्ञान म्हणजे काय? हे सांगुन जागतिकीकरणानंतरचे पाळत ठेवण्याच्या तंत्रज्ञानाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) हिंसा म्हणजे काय? हिंसेचे प्रकार वर्णन करा.
ब) जाती-जमाती विरुद्धच्या गुन्ह्याचे वर्णन करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बालकांच्या लैंगिक अत्याचारापासुनचे संरक्षण कायदा (पोक्सो) 2011 वर चर्चा करा.
ब) कायदा आणि सामाजिक नियंत्रण या संकल्पनेचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) कायदा आणि सामाजिक परिवर्तन
- ब) कौटुंबिक हिंसाचार
- क) अन्न हक्क कायदा
- ड) कोठडीतील मृत्यु

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2775

[Total No. of Pages : 2

[5809]-268

M.A. (Part-II)

PSYCHOLOGY

Areas of counselling (Industrial & Clinical)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full mark.*

Q1) Answer any one of the following in 200 words. **[10]**

- a) Define counselling. Describe counselling for emotionally disturbed children.
- b) Explain the importance of career counselling and discuss training program in career counselling.

Q2) Answer any one of the following in 200 words. **[10]**

- a) Define workplace counselling. Discuss nature and skills of workplace counselling.
- b) Describe theoretical model of stress.

Q3) Answer any one of the following in 200 words. **[10]**

- a) What is geriatric counselling? why is it important?
- b) Discuss rehabilitation counselling in hospital setting and problems faced in it.

Q4) Answer any one of the following in 200 words. **[10]**

- a) What are stages in addiction? Explain treatment plan for it.
- b) What are modern trends in counselling. Explain in details.

Q5) Write short notes in 100 words. (Any two) **[10]**

- a) Implication of career theory for counsellor.
- b) Managerial model.
- c) Grief counselling.
- d) Social Injustice in Counselling.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2775

[5809]-268
M.A. (Part-II)
PSYCHOLOGY
Areas of counselling (Industrial & Clinical)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42601)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) समूपदेशनाची व्याख्या द्या. भावनिक अस्वस्थ बालकांचे समूपदेशनाचे वर्णन करा.
ब) करिअर समूपदेशनाचे महत्व स्पष्ट करा. करिअर समूपदेशनातील प्रशिक्षण कार्यक्रम यावर चर्चा करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) कामाच्या ठिकाणावरील समूपदेशनाची व्याख्या द्या. कामाच्या ठिकाणावरील समूपदेशनाचे स्वरूप व कौशल्ये यांवर चर्चा करा.
ब) ताणाच्या सैद्धांतिक प्रारूपाचे वर्णन करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) वृद्धांचे समूपदेशन म्हणजे काय? ते का महत्वाचे असते?
ब) इस्पितळातील पूर्णवसन समूपदेशनांवर चर्चा करा. त्या दरम्यान येणाऱ्या समस्यांचे वर्णन करा.
- प्र.4)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) व्यसनाधीतेच्या पायऱ्या कोणत्या? त्यासाठीचे उपचार नियोजन स्पष्ट करा.
ब) समूपदेशनातील आधुनिक मतप्रवाह (trends) कोणते आहेत? सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालील प्रश्नाचे 100 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
अ) करिअर सिद्धांताचे समूपदेशकांसाठी उपयोजन
ब) व्यवस्थापक प्रारूप
क) शोक समूपदेशन
ड) सामाजिक अन्यायसंदर्भातील समूपदेशन

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2584

[5809]-27

M.A. (Part - I)

HISTORY

History : Theory and Method

(2019 Pattern) (Semester - I) (12201)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words.

How to conduct an interview in the research of History. Write down what look for and tactics to help easy the way. **[10]**

OR

What is required to maintain objectivity in Historiography.

Q2) Write answer in 300 words (any one). **[10]**

What is internal & external criticism explain with reference.

OR

What are the criteria for classifying primary and secondary sources.

Q3) Write answer in 300 words (any one). **[10]**

Why is it important to follow accuracy while presenting conclusion in the research in History.

OR

Give detailed information about Ibn khaldun.

Q4) Answer in 300 words (any one). **[10]**

Write detailed information about Romanticist Historiography.

OR

What is positivist attitude of history.

Q5) Any two short notes. **[10]**

- a) Foot Notes.
- b) Micro History.
- c) Structuralism.
- d) Economic history.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2584

[5809]-27

M.A. (Part - I)

HISTORY

History : Theory and Method

(2019 Pattern) (Semester - I) (12201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]
इतिहास संशोधनात मुलाखत कशी घ्यावी? त्याविषयी कोणती काळजी घ्यावी.
किंवा
इतिहासलेखनामध्ये वस्तूनिष्ठता पाळण्यासाठी काय करावे या विषयी माहिती लिहा.
- प्र.2)** एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]
अंतरंग व बहिरंग परीक्षण म्हणजे काय? उदाहरणासह लिहा.
किंवा
प्राथमिक व दुय्यम साधने यांचे वर्गीकरण करण्याविषयीचे निकष कोणते आहेत?
- प्र.3)** एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]
इतिहास संशोधनात निष्कर्ष मांडताना अचुकता पाळणे का आवश्यक आहे?
किंवा
इतिहासकार इब्न खल्दुन यांच्याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्र.4)** एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]
अद्भूततावादी इतिहासलेखनाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
किंवा
इतिहासाचा सकारात्मक दृष्टिकोण म्हणजे काय?
- प्र.5)** कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) तळटिपा (उदाहरणासह)
ब) सूक्ष्म इतिहास
क) संरचनावाद
ड) आर्थिक इतिहास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2777

[Total No. of Pages : 2

[5809]-270

M.A. (Part- II)

CLINICAL PSYCHOLOGY

Psychotherapies

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figure to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) Define Psychotherapy and discuss Psychotherapeutic process & skills.
- b) Define Psychoanalyte therapy and explain modern Psychoanalytic therapies.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) Define behaviour therapy and explain the assumptions of behaviour therapies.
- b) Define brief therapy and discuss structure, process and techniques used in brief therapy.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) Describe the procedure & applications of R.E.B.T.
- b) Describe the procedure & application of Reality therapy.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) Explain the process & techniques of multimodal therapy.
- b) Describe the recent trend in Psychotherapies.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 100 words: **[10]**

- a) Ego states.
- b) Psychodrama.
- c) Empty chair technique.
- d) Yoga therapy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2777

[5809]-270

M.A. (Part- II)

CLINICAL PSYCHOLOGY

Psychotherapies

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मानसोपचाराची व्याख्या द्या आणि मानसोपची प्रक्रीया आणि कौशल्यांची चर्चा करा.
- ब) मनोविश्लेषणात्मक उपचारपद्धतीची व्याख्या द्या. आणि आधुनिक मनोविश्लेषणात्मक उपचारपद्धती स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वर्तनोपचाराची व्याख्या द्या. आणि वर्तनोपचार पद्धतीची गृहीतके स्पष्ट करा.
- ब) अल्पकालीक उपचारपद्धतीची व्याख्या द्या आणि अल्पकालीक उपचारपद्धतीची रचना, प्रक्रीया आणि तंत्रांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) आर.ई.बी.टी. उपचार पद्धतीची प्रक्रीया आणि उपयोजनाची चर्चा करा.
- ब) वास्तववादी उपचार पद्धतीची प्रक्रीया आणि उपयोजनाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) बहुआयामी उपचार पद्धतीची प्रक्रीया आणि तंत्रे स्पष्ट करा.
- ब) मानसोपचारातील आधुनिक विचार प्रवाहंचे वर्णन करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. [10]

- अ) अहम अवस्था.
- ब) मनोनाट्य.
- क) रिक्त खुर्ची तंत्र.
- ड) योगउपचार पद्धती.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2778

[Total No. of Pages : 4

[5809]-272

M.A. (Part- II)

PSYCHOLOGY (Industrial Psychology)

42606 : Human Resource Management

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) What is e-HR? Explain the different aspects which affect e-HR
- b) What is Human Resource Management? Explain nature and scope of HR Management.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the process of developing a training programme.
- b) What are the stages of career? Explain need for career planning.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the purpose & applications of Human Resource Information systems.
- b) Elaborate ethical issues in HR activities.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the importance of collective Bargaining.
- b) Discuss the nature & functions of Trade Unions.

P.T.O.

Q5) Answer Short notes on any two of the following in 250 words :

[10]

- a) Business games
- b) Organizational Citizenship behaviour.
- c) Borrowing Talent.
- d) Corporate Excellence.

Total No. of Questions : 5]

P2778

[5809]-272

M.A. (Part- II)

PSYCHOLOGY (Industrial Psychology)

42606 : Human Resource Management

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) e-HR म्हणजे काय? त्यावर परिणाम करणाऱ्या विविध बाबींचे स्पष्टीकरण करा.
ब) मानव्य संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रशिक्षण कार्यक्रम विकसित करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) करिअरच्या अवस्था कोणत्या? करिअर नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मानवी संसाधन माहिती समष्टीचा हेतू आणि उपयोजन सविस्तर पणे लिहा.
ब) मानवी संसाधन कृतींमधील नैतिक समस्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संयुक्तिक वाटाघाटीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) ट्रेड युनियनचे स्वरूप आणि कार्ये यांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) व्यावसायिक खेळ
- ब) संस्थात्मक वर्तन (OCB)
- क) नैपुण्य उधार घेणे.
- ड) सांघिक उत्कृष्टता.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2779

[Total No. of Pages : 4

[5809]-273

M.A. (Part- II)

PSYCHOLOGY

INDUSTRIAL PSYCHOLOGY

EP - 421 : Organizational Development (OD)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42607)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Discuss the contribution of Laboratory Training stem to O.D.
- b) Explain why there is resistance to change and how to overcome it?

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Briefly explain how the organisational system is diagnosed.
- b) Discuss the use of OD interventions in Indian Organisations

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain the types of teams. Describe any two types of team interventions.
- b) Describe quality circle & total quality management as OD interventions.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Explain cultural analysis as an OD intervention.
- b) Describe principled negotiations as an OD intervention.

P.T.O.

Q5) Answer Short notes on any two of the following in 250 words :

[10]

- a) Parallel learning structures.
- b) Lewin's model of planned change.
- c) Third party peace making intervention.
- d) Impact of AI on OD.

Total No. of Questions : 5]

P2779

[5809]-273
M.A. (Part- II)
PSYCHOLOGY
INDUSTRIAL PSYCHOLOGY
EP - 421 : Organizational Development (OD)
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42607)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संघटनात्मक विकासामधील प्रयोगशाळा प्रशिक्षण शाखेच्या योगदानावर चर्चा करा.
ब) बदलाला विरोध का होतो आणि त्यावर मात कशी करता येईल हे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संघटनेच्या प्रणालीचे निदान कसे केले जाते हे थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) भारतीय संघटने मधील OD आंतरनिरसनांचा वापर ह्यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संघांचे प्रकार स्पष्ट करा. संघ आंतर निरसनाचे कोणतेही दोन प्रकारांचे वर्णन करा.
ब) OD आंतरनिरसन म्हणून गुणवत्ता मंडळ आणि पूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापनांचा वापर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सांस्कृतिक विश्लेषण हे एक OD आंतरनिरसन म्हणून स्पष्ट करा.
ब) तत्त्ववादी वाटाघाटीला OD आंतरनिरसन म्हणून वापर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) समांतर अध्ययन संरचना
- ब) Lewin चे नियोजित बदलाचे प्रारूप
- क) तृतीय पक्ष शांतता प्रस्थापित करणारे आंतरनिरसन
- ड) AI चे OD वरिल प्रभाव

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2585

[5809]-28

M.A. (Part - I)

HISTORY

**CC - 2 : Evolution of Ideas and Institutions in Early India
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (12202)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State the characteristics of colonial Historiography of Early India.
- b) Discuss the contribution of Nationalist Historiography of Early India.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the religious sources of Early Indian History.
- b) State the importance of Foreign sources of Early Indian History.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the nature of Administration during the period of Guptas.
- b) State the features of Administrative structure in Early Deccan.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State the causes of the emergence of caste based societies in Early India.
- b) Explain the teachings of Vardhamana Mahavira.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Arthashastra of Kautilya.
- b) Magadha Mahajanpada.
- c) Kushan coinage.
- d) Guilds in Early India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2585

[5809]-28
M.A. (Part - I)
HISTORY

CC - 2 : Evolution of Ideas and Institutions in Early India
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (12202)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
-

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक भारताच्या वसाहतवादी इतिहास लेखनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) प्रारंभिक भारताच्या राष्ट्रवादी इतिहास लेखनाच्या योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक भारताच्या धार्मिक साधनांचे परीक्षण करा.
ब) प्रारंभिक भारताच्या परकीय साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) गुप्तकाळातील प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) प्रारंभिक दख्खनमधील प्रशासकीय संरचनेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक भारतातील जाती आधारीत समाजाच्या उदयाची कारणे सांगा.
ब) वर्धमान महावीरांची शिकवण स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) कौटिल्याचे अर्थशास्त्र
ब) मगध महाजनपद
क) कुषाणांची नाणी
ड) प्रारंभिक भारतातील श्रेणी

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2780

[Total No. of Pages : 1

[5809]-282

M.A. (Part- II)

PERSIAN

Study of Poetic Form of Persian Literature (Qaseeda Writing)

(2019 Pattern) (Credit System) (Specal Paper - VII)

(Semester - III) (30803)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) What is Quseeda? What are its essential features as regards its form, diction and style. **[10]**

OR

Discuss the literary activity of the Ghaznavi Period with reference to Qaseeda writing.

Q2) Estimate the attainments of Manuchehri. **[10]**

OR

Do you agree that Manuchehri is a first rank persian Poet? Give reasons.

Q3) Discuss the poetic art of Khaquani. **[10]**

OR

Write a critique on Khaquani as a Qaseeda Writer.

Q4) Comment on the style of Qua'ani. **[10]**

OR

Mention the salient features of qua'ani's Qaseedas.

Q5) Write short notes on any two of the following. **[10]**

- a) Khitabia Qaseeda.
- b) Style of Manuchehri
- c) Qaseeda writing in Quachari period.
- d) Literary trends of Khaquani.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2781

[Total No. of Pages : 2

[5809]-283

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

PERSIAN (Paper - VI)

40802 : Essay Writing and Translation
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt All questions.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Write an article in Persian on one of the following topics. [10]

۱. تاریخ ادبیات فارسی

۲. ادبیات کلاسیک فارسی

Q2) Write an article in Persian on one of the following topics. [10]

۱. مروری بر روابط هند و ایران

۲. اثرات آموزش بر جامعه

Q3) Write a detailed note on the art of translation. [10]

OR

Explain in detail what qualities a good translator must have.

Q4) Translate the following Passages in English Urdu or Marathi. (Any Two) [10]

۱. نام اصلی ابوحنیفه علیه الرحمه نعمان بود و پدرش ثابت نام داشت. وی در سال ۸۰ در شهر کوفه تولد گردیده و در سال ۱۵۰ در شهر بغداد از دنیای فانی رحلت نمود. وطن اصلی امام ابوحنیفه افغانستان است و اجداد وی از افغانستان به کوفه رفته بودند. کوفه در آن زمان از جمله شهرهای مشهور مسلمانان بود. امام ابوحنیفه از علمای مشهور آن زمان علوم مختلفه را کسب نمود و علم فقه را از استاد خویش (حماد) تحصیل نمود. زمانی که حماد وفات یافت شاگردانش امام ابوحنیفه را به حیث امام علمای فقه در عراق تعیین نمودند.

P.T.O.

۲. شرح حال بزرگان، برای همه سودمند است و آشنایی با فراز و نشیب‌های زندگی مردان خود ساخته و مهنذب، و رمز و راز توفیق آنان در مسیر کمال و رشد، بخصوص برای نسل جوان سازنده‌تر است؛ چرا که اینان، در سن، وسال و شرایطی به سر می‌بردند که "الگویابی" و "قهرمان جویی" در ضمیرشان زنده‌تر و زمینه‌ساز مشق‌گیری و شخصیت‌یابی برایشان بیشتر است.

۳. باشد که شرح حال این بزرگان، که بسیاری‌شان از روستاها و از گمنامی، به اوج عظمت و آوازه علمی و پارسایی رسیدند، "رمز پیروزی مردان بزرگ" را به نسل معاصر بشناسانند و به عنوان الگو و اسوه در زندگی معنویمان از آنان پیروی و در راه آنها طریقی کنیم.

Q5) Translate in Persian any one of the following Passage. [10]

- a) Fuel is a material that is burned in order to get heat and light and also to generate power. The Process of burning is a chemical reaction. A material combines with oxygen from the air and gives off energy. The energy is given off in the form of heat and light. Fuels Deepak En can also be classified as solid, liquid and gaseous. Wood was one of the first fuels used by man. It was the easiest to get the cheapest. After wood started becoming scarce it was replaced by coal. Coal contains a high percentage of carbon. Carbon is the most important ingredient in most fuels. Fuels with a high percentage of carbon burn evenly and with a hot flame. The most important liquid fuels come from petroleum. However petroleum reserves are becoming exhausted with the passage of time.
- b) We left Dehradun early in the morning and stopped by for breakfast at Missouri. From Missouri the picturesque road heads north to Yamuna bridge, then to Barkot (where one road branches to Gangotri). The road winds along the Yamuna river, through luxurious dense green vegetation to Hanumanchatti, the end of motorable road. The remaining journey has to be undertaken on foot or pony. Yamunotri is only 13 km. from Hanuman Chatti. But it is better to proceed another 6 km. and have the night halt at Janakibaichatti. The journey to Yamunotri is simply breathtaking. High snow-covered peaks all around, glaciers, streams and waterfalls, vibrant green foliage, and the pristine air are a sheer delight to tired city lungs. Yamunotri, 3322 metres above sea level, is located on the western bank of the great peak of Banderpunch (meaning - monkey's tail) which is 6315 metres high.
- c) The Ajanta caves, we were told, lay in the side of a ravine in wild and desolate country some 350 miles to the northwest, at the extreme tip of Hyderabad state where it touches the Bombay Province. Properly speaking they were not caves at all, but temples which had been excavated from the living rock by Buddhist monks. These monks had first come to the ravine somewhere in the second century before Christ and they had begun by hacking out the rock by hand and hurling it down into the river below.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2782

[Total No. of Pages : 2

[5809]-284
M.A. (Part-II)
PERSIAN

Study of Poetic Form of Persian Literature (Ghazal Writing)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper-VII) (40803)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Discuss the art of Ghazal in detail. **[10]**

OR

Discuss in detail the origin and evolution of Persian Ghazal.

Q2) Describe in detail the living conditions of Khwaja Kirmani. **[10]**

OR

There are romantic elements in Khawaja Kirmani's poetry, Explain with examples.

Q3) Discuss in detail the literary achievements of Hafiz Shirazi. **[10]**

OR

There is a deep imprint of Sufism in Hafiz's poetry, Explain with arguments.

Q4) Highlight Faizi's literary achievements in detail. **[10]**

OR

Present a critical review of Persian literature of Mughal period in detail.

P.T.O.

Q5) Below are the thoughts of different ghazal poets, write these thoughts in simple Persian. (Any Two) [10]

(۱) رومان

(۲) هجر

(۳) جام

(۴) عشق

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2783

[Total No. of Pages : 1

[5809]-285

M.A. (Part - II)

PERSIAN

**Special Study of a Prose Writer (Nizam-ul-Mulk Tusi) (Paper - VIII)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40804)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Comment on the important literary works of the Saljoqui period. **[10]**

OR

Mention the important kings of the Saljoqui era and cover the literary works of their time.

Q2) Explain in detail the life of Nizam-ul-Mulk Tusi. **[10]**

OR

Cover the important literary trends of Nizam-ul-Mulk Tusi's era.

Q3) Present a critical review of Nizam-ul-Mulk Tusi's style of writing. **[10]**

OR

Highlight the features of Nizam-ul-Mulk Tusi's prose writing.

Q4) Nizam-ul-Mulk Tusi was an excellent administrator of the Saljoqui era, Prove it with arguments. **[10]**

OR

Explain in detail your views on the contemporaries of Nizam-ul-Mulk Tusi.

Q5) Express your views on Tusi's Siyasat Nama in detail. **[10]**

OR

Siyasat Nama is written in simple language and its style is fluent, prove it with examples.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2784

[Total No. of Pages :2

[5809]-286
M.A. (Part-II)
PERSIAN

Grammer (Special Paper VI)
(2019 Pattern with Credit System) (Semester - III) (30802)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Define and explain any two of the following.

[10]

- (۱) کلام و اقسام کلام
- (۲) قید و اقسام قید
- (۳) علامت اضافه و اقسام اضافه
- (۴) نقطه گذاری

Q2) Define and explain any Five of the following.

[10]

- (۱) جناس تام
- (۲) مرآة النظیر
- (۳) سؤال و جواب
- (۴) تجاهل العارف
- (۵) تضاد
- (۶) حسن تعلیل
- (۷) جناس زاید

P.T.O.

Q3) Explain with examples any Two of the following. [10]

- (۱) فعل ماضى بعید
- (۲) فعل ماضى استمرارى
- (۳) فعل ماضى القزأى
- (۴) فعل ماضى نقلى

Q4) Explain with examples any Two of the following. [10]

- (۱) فعل حال
- (۲) حال مطلق
- (۳) فعل حال استمرارى
- (۴) حال احتمالى

Q5) Explain with examples any Five of the following. [10]

- (۱) فعل آئنده
- (۲) مضارع القزأى
- (۳) مضارع ساده
- (۴) فعل معین
- (۵) فعل لازم
- (۶) مضارع اخبارى
- (۷) فعل مضارع اصلى

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2785

[Total No. of Pages :2

[5809]-287

M.A. (Part-II)

PERSIAN

Special Study of a Poet - Mirza Ghalib

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester III) (Paper-VIII) (30804)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Discuss the social, political and literary conditions in Bahadur Shah Zafar's Period. [10]

OR

Assess the contributions of the Bahadur Shah Zafar's Period to Persian poetry.

Q2) Estimate Mirza Ghalib as a poet. [10]

OR

Mention the contemporaries Persian poets of Mirza Ghalib and assign him a place amongst them.

Q3) Comment on the style of Mirza Ghalib. [10]

OR

Write a critical note on the Mirza Ghalib's Hakeemana Poetry.

Q4) Discuss the Poetic art of Mirza Ghalib. [10]

OR

What are the characteristics of Ghalib's poetry.

P.T.O.

Q5) Write in your own Persian the views of Ghalib any two of the following.

[10]

- (۱) وادیِ غم
- (۲) تصوف
- (۳) عظمت خاندانی
- (۴) شکوۀ ناقدری

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2786

[Total No. of Pages :2

[5809]-288

M.A. (Part-I)

PERSIAN

Classical Prose Text (Indian)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Paper-II) (20802)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Give a detailed overview of the important literary works of the Mughal period. [10]

OR

Explain in detail the important historians of the Mughal period.

Q2) Muntakhaabut Tawareekh is an important literary achievement in terms of historiography, clarify with arguments. [10]

OR

Express your thoughts in detail on Muntakhaabut Tawareekh.

Q3) Determine the place and status of Badayuni in Mughal historians. [10]

OR

Give a detailed overview of Badayuni's historiography features.

P.T.O.

Q4) Translate the following Passages in English, Urdu or Marathi. (Any Two) [10]

(۱) بہ سلطنت نشست و بہ اتفاق عبدالرزاق رو بہ غزنین آورد و علی مسعود جنگ نا کردہ گریخت و طغرل حاجب کہ از برکشیدگان سلطان محمود بود، سیتان را مستخر ساخته و از آنجا قصد غزنین کرد و امیر عبدالرشید متعصن گشت و طغرل دست یافتہ در سنہ خمس و اربعین و اربعمائہ (۴۴۵) امیر عبدالرشید را با جمیع اولاد سلطان محمود بہ قتل رسانید و دختر مسعود را بہ کرہ در جبالہ خود آورد. روزی کہ بر تخت نشست جمعی از چلو انان پر دل از روی غیرت اورا پارہ پارہ کردند. ایام حکومت عبدالرشید بہ چہار سال رسید و در نظامہ التوارخ مدت حکومت او بہ ہفت سال نوشتہ و در لب التوارخ وفات اورا در سنہ خمس و اربعین و اربعمائہ (۴۴۵) آورده، واللہ اعلم۔

(۲) شہنشاہ دوران خلیفہ زمان جلال الدین محمد اکبر پادشاہ کہ ہمیشہ بر تخت خلافت و مسند رافت متمکن باد بہ استصواب پیرام خان خانان در باغ کلانور کہ تا حال مرمت آن می کنند بہ تاریخ روز جمعہ دوم ماہ ربیع الاول سنہ ثلث و ستین و تسعمائہ (۹۶۳) بہ طالع سعد سریر سلطنت را رفعت وزینت دادہ فرامین استمالت و نوازش برامرای سرحد فرستادند تا خطبہ در دہلی نیز خواندہ شد و این مصرع کہ: از ہمہ شاہزادہ ہا اشرف تاریخ یافتند و دیگر فرد۔

(۳) بعد از نقض عہد جبال بار دیگر بالشکر آراستہ مقدار یک لک سوار و قبیلان کوہ پیکر بیش قصد محار بہ اوداشتہ در نواحی مقالات محار بہ قوی کرد و نسب ظفر بر پرچم امیر ناصر الدین وزیدہ شکست بر لشکر جبال رسید، او گریختہ بہ ہند رفت تا مقالات بہ تصرف امیر ناصر الدین آمدہ خطبہ و سکہ بہ نامہ اورا و اج یافت و بہ کمک امیر نوح بن منصور سامانی رفتہ در خراسان و ماوراء النہر مصدر فتوحات عظیم گشت و در شعبان سنہ سبع و ثمانین و ثلثمائہ (۳۸۷) داعی حق را البیک اجابت فرمود. مدت حکومت او بیست سال بود۔

Q5) Write short answers to the following questions. (Any Two) [10]

- Life Sketch of Mulla Abdul Qadir Badayuni.
- Features of Badayuni's prose writing.
- Important contemporaries of Badayuni.
- Literary Trends of Mughal period.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2787

[Total No. of Pages :2

[5809] - 289

M.A. (Part - I)

PERSIAN

History of Persian Literature

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Special Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Describe the socio and literary conditions of Iran during the Samani Period.[10]

OR

What are the contributions of the Ghaznavi Period to persian Poetry.

Q2) Discuss the literary activity of Alai Period with reference to Persian Prase Writing. [10]

OR

Assess the contribution of the Lodhi Dynasty to Persian Poetry.

Q3) Estimate Nizam-ul-Mulk Tusi as a prose writer. [10]

OR

Ameer Khusrov was the most famous and popular poet of his age. Discuss.

Q4) Discuss Mathnavi as a poetic form of literature. [10]

OR

Mention the distinctive characteristics of Qaseedn writing.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following.

[10]

- a) Poetic art of Manojehri.
- b) Ruduki - As a poet.
- c) Ghazal - As a Poetic form.
- d) Noor-ud-din Mahd Aufi - As a Prose writer.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2586

[Total No. of Pages : 4

[5809]-29

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

HS - CC - 3 : Maratha Polity

(2019 Pattern) (Credit System) (12203)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) State the importance of Archaeological Sources useful for the study of Maratha History.
- b) Discuss the nature of Maratha State.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the Caste System in Maratha State.
- b) Discuss the nature of provincial administration of the Maratha State.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the nature of Maratha infantry.
- b) Critical examine the salient features of Judicial System under the Marathas.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the nature of Maratha navy.
- b) Explain the Balutedari system.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each.

[10]

- a) Bakhar
- b) Maratha Kingship Theory
- c) Watan
- d) Mirasdar

Total No. of Questions : 5]

P2586

[5809]-29

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

HS - CC - 3 : Maratha Polity

(2019 Pattern) (Credit System) (12203)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या पुरातत्वीय साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) मराठा राज्याच्या स्वरूपा विषयी सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्यातील जाती व्यवस्थेची चर्चा करा.
ब) मराठा राज्याच्या प्रांतिक प्रशासनाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा पायदळाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) मराठा कालीन न्यायव्यवस्थेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा आरमाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) बलुतेदारी पद्धत स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) बखर
- ब) मराठा राजपद सिद्धांत
- क) वतन
- ड) मिरासदार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2788

[Total No. of Pages : 2

[5809]-290

M.A. (Part - I)

PERSIAN

Selected Text in Modern Persian Poetry (Iranian)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(Special Paper - IV) (10804)

Text Book : Seema-e-Sukhan by Prof. Mateen Ahmed Saba

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) What were the literary trends prevalent during the Quachari period concerning the development of Persian Poetry? **[10]**

OR

Discuss and point out the salient features of Modern Persian Poetry.

Q2) Write a critique on the literary importance of Seema-e-Sukhan. **[10]**

OR

Assess the contribution of Prof. Mateen Ahmed Saba towards the Persian Poetry.

Q3) Discuss the characteristics of the poetry of Mohd Taqui Bahar. **[10]**

OR

Discuss the poetic art of Nadir Nadirpur.

Q4) Write short notes on any two of the following. **[10]**

- a) Style of Farogh Farkhzad
- b) Life sketch of Parveen Elesami
- c) Arif Qazuani as a poet.
- d) Political poetry in Persian literature.

P.T.O.

۱- غم این خفتہ چند
خواب در چشم ترا می شکند

۲- می خورد بر سنگ فرش کوچہ ہائے شہر
ضربہ سم ستور بادِ پیما لشی

۳- بی گمان روزی زراہی دور
می رسد شہزادہ ای مضرور

۴- پروین بکجروان سخن از راستی چہ سود
کو آچنان کسی کو نرنجد ز حرف راست

۵- آشیان من بیچارہ اگر سوخت چہ باک؟
فکر ویران شدن خانہ صیاد کنید

۶- ای دیدہ خون ببارکہ یک ملت بخواب
رفتہ است و من دو دیدہ بیدارم آرزوست

۷- یاد این مرغ گرفتار کنید ای مرغان
چون تماشای گل و لاله و شمشاد کنید

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2789

[Total No. of Pages : 1

[5809]-291

M.A. (Part- I) (Semester - II)

PERSIAN

History of Persian Literature (Iranian/India) (Paper - III)

(2019 Pattern) (20803)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt All questions.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Explain in detail the modern Persian literature of India. [10]

OR

Provide a detailed overview of the major literary trends of the Tatar period.

Q2) Write in detail the development of prose in the Tatar period. [10]

OR

Explain in detail how Persian prose developed in Babar's Dynasty Period.

Q3) Write detailed information about the origin and evolution of Persian Ghazal in India. [10]

OR

Write detailed information about modern Nazm poets of Iran.

Q4) Comment in detail on the important prose writers of the Tatar era. [10]

OR

Present in detail the critical review of modern Persian prose writers of India.

Q5) Write a short note on the following : (Any Two) [10]

- a) Art of Ghazal.
- b) Important Ghazal writer's of Tatar period.
- c) Art of Mathnavi.
- d) Mathnavi in Babar's Dynasty Period.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2790

[Total No. of Pages :2

[5809]-292
M.A. (Part-I)
PERSIAN

Selected Text in Modern Persian Poetry (Indian)
(2019 Pattern) (Semester II) (Paper-IV) (20804)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Discuss in detail the modern Persian poets. **[10]**

OR

Discuss the reasons for the popularity of Ghazal in modern Persian literature

Q2) Express your views on the life of Dr. Iqbal in detail. **[10]**

OR

Cover Dr. Iqbal's poetic qualities in detail.

Q3) Provide a critical overview of Rumooz-e-Bekhudi. **[10]**

OR

Rumooz -e- Bekhudi is an important poetic work, Explain in detail.

Q4) Write a short note on the following. (Any Two) **[10]**

- a) Art of Ghazal.
- b) Bekhudi.
- c) Art of Mathnavi.
- d) Nazm in Modern Persian Period

P.T.O.

Q5) Explain and Translation of the following couplets in Urdu, English or Marathi. (Any Five) [10]

- (۱) تا از سر ارتو نماید ترا
امتعانش از عمل باید ترا
- (۲) شاه عالمگیر گردون آستان
اعتبار دو دمان گورگان
- (۳) در هوا یم یا میان ترکشم
هر کجا باشم سراپا آتشم
- (۴) آتش قهر خدا سرمایه ات
جنت الفردوس زیر سایه ات
- (۵) سر حق تیر از لب سوفا رگفت
تیغ را در گرمی پیکار گفت
- (۶) در میان کارزار کفر و دین
ترکش ما را خدنگ آخرین
- (۷) قوت بازوی خالد دیده نی
شام را بر سر شفق پاشیده نی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2791

[Total No. of Pages : 2

[5809]-293

M.A. (Part - I) (Semester - I)

PERSIAN

10802 : Classical Prose Text (Iranian) (Special Paper - II)

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Review the literary activity. Particularly of the seljuque period with special reference in prose writing. [10]

OR

Assess the contribution of the seljuque period to ethical prose writing in Persian.

Q2) Give a resume of the views of Nizami Uroozi Samarqandi on the art of poetry. [10]

OR

Write a critique note on Chahar Maqala with reference to its subject matter.

Q3) Account for the popularity of Nizami Uroozi as a prose writer. [10]

OR

What are the characteristics of Nizami Uroozi's Prose writing.

Q4) Translate any two of the following passages in Urdu, English or Marathi. [10]

۱- نهایت فصاحت قرآن ایجاز لفظ و ایجاز معنی است، و مخرجہ
فصحا و بلغا را امثال این تضمین افتاده است تا به درجه ایست
که دهشت همی آرد و عاقل و بالغ از حال خویش همی بگردد،

P.T.O.

و آن دلیلی واضح است و محقق قاطع بر آنکه این کلام از مجازات، 'نفس'،
 تصحیح مخلوقی نرفته است و از هیچ کما و زبانی حادث نشده است،
 و رقم قدم بر ناصیه اشارات و عبارات او مثبت است -

۱- شاعری صناعتی است که شاعر صناعت اتساقی مقدمات
 موصمه کند و التشاک و قیاسات منجبه بر آن وجه که معنی خرد را بزرگ
 گرداند و معنی بزرگ را خرد، و نیکو را در خلعت زشت باز نماید
 و زشت را در صورت نیکو جلوه کند، و به ایهام قوتهاک
 غضبائی و شهوانی را بر انگیزد، تابذات ایهام طباع را انقباضی و
 انبساطی بود، و امور عظام را در نظام سبب شود.

۲- اما هندسه صناعتی است که اندر شناخته شود حال اوضاع خطوط و
 اشکال سطوح و مجسمات و آن نسبت کلی که هر مقادیر راست بدانچه او
 مقادیر است، و آن نسبتی که مرو راست بدانچه او را اوضاع است و اشکال
 و مشتمل است بر اصول او کتاب اقلیدس بنجار که ثابت بن قره دستی کرده
 است. اما حساب صناعتی است که اندر شناخته شود حال انواع اعداد و خاصه
 هر نوعی از و در نفس خویش، و حال نسبت اعداد به یک دیگر و تولد ایشان از
 دیگر، و فروع او چون تنصیف و تنغیف و ضرب و قسمت و جمع و تفریق و جبر و مقابله و مشتمل است.

Q5) Write short note on any two of the following :

[10]

- Style of Nizami Uroozi.
- Merits and demerits of Chahar Maqala
- Literary works of Nizami Uroozi.
- Historical importance of Chahar Maqala.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2587

[Total No. of Pages : 2

[5809]-30

M.A. (Part - I)

HISTORY

**History of the Deccan : Pre History to Chalukyas (HS.EC-01)
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12204)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the archeological sources of the Satavahana period.
- b) Explain the social life of vakataka period

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words **[10]**

- a) Explain the religious life of the Chalukya Period.
- b) Write short note on Inamgaon culture of a Maharashtra

Q3) Attempt any one of the following of questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the nature of administration during satavahana period.
- b) Discuss the Chalukya administration system.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Describe the economic life of the Satavahana Period.
- b) Give information about Ajanta caves.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Daimabad
- b) Ellora caves
- c) Origin of Chalukyas
- d) Pulkeshi II

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2587

[5809]-30

M.A. (Part - I)

HISTORY

History of the Deccan : Pre History to Chalukyas (HS.EC-01)
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सातवाहन कालीन पुरातत्त्वीय साधनांचा आढावा घ्या.
ब) वाकाटक कालीन समाज जीवन स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) चालुक्य कालीन धार्मिक जीवन स्पष्ट करा.
ब) प्राचीन महाराष्ट्रातील इनामगाव संस्कृती बद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सातवाहन कालीन प्रशासन व्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) चालुक्य कालीन प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सातवाहन कालीन आर्थिक जीवनाची माहिती लिहा.
ब) अजिंठा लेणीविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) दायमाबाद
ब) वेरूळ लेणी
क) चालुक्यांची उत्पत्ती
ड) पुलकेशी दुसरा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2588

[Total No. of Pages : 2

[5809]-32

M.A. - I

HISTORY

**Social Background of Dalit Movement in Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - I) (12206) (Elective Course - 2)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Critically examine the historical development of caste system.
- b) Discuss the development of Dalit concionsness during the Pre-Ambedkarite Dalit Movement in Maharashtra.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Critically examine the Lokayat philosophy.
- b) Discuss the Jain philosophy.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Evalute the contribution of Mahatma Phule to the development of Dalit Movement in Maharashtra.
- b) Discuss the contribution of chhatrapati Rayarshi shahu Maharaj to the development of Dalit Movement in Maharashtra.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the contribution of Shivaram Janba Kamble to the development of Dalit Movement in Maharashtra.
- b) Discuss the contribution of Kisan Faguji Bamsode to the development of Dalit Movement.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Chokhamela.
- b) Sayaji Maharaj.
- c) Gopal Baba Walangkar.
- d) Mukta Salve.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2588

[5809]-32

M.A. - I

HISTORY

**Social Background of Dalit Movement in Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - I) (12206) (Elective Course - 2)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) जातीव्यवस्थेच्या ऐतिहासिक वाटचालीचे टिकात्मक परिक्षण करा.
ब) महाराष्ट्रातील आंबेडकर पूर्व दलित चळवळीतील दलित जाणिवेच्या विकासाची चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) लोकायत तत्वज्ञानाचे टिकात्मक परिक्षण करा.
ब) जैन तत्वज्ञानाची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) महाराष्ट्रातील दलित चळवळीच्या वाटचालीतील महात्मा फूले यांच्या योगदानाचा मुल्यमापन करा.
ब) महाराष्ट्राच्या दलित चळवळीच्या वाटचालीतील छत्रपती राजर्षी शाहू महाराजांच्या योगदानाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) महाराष्ट्राच्या दलित चळवळीच्या वाटचालीतील शिवराम जानबा कांबळे यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) दलित चळवळीच्या वाटचालीतील किसन फागुजी बनसोडे यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

प्र.5) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात उत्तरे लिहा. [10]

- अ) चोखामेळा
ब) सयाजी महाराज
क) गोपाळ बाबा वलंगकर
ड) मुक्ता साळवे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2589

[Total No. of Pages : 2

[5809]-33
M.A. (Part - I)
HISTORY

History of Art and Architecture in Ancient India : Ancient Period
(2019 Pattern) (Semester - I) (12207)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss stone age Art.
- b) Explain the Art and Architecture of Harappa.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words **[10]**

- a) Discuss the features of Mouryan Art and Architecture.
- b) Examine the early Chalukyan Art.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the contribution of Gupta's in Art and Architecture (Mathura and Sarnath style)
- b) Review the nature of Satvahana's art and Architecture.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Evaluate the Chalukyan Architecture with examples.
- b) Examine the South Indian art and Architecture of Shung - Satvahana.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Gurjar Architecture.
- b) Shung Art.
- c) Pratihar Architecture.
- d) Pallawa's Architecture.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2589

[5809]-33

M.A. (Part - I)

HISTORY

History of Art and Architecture in Ancient India : Ancient Period
(2019 Pattern) (Semester - I) (12207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) पाषाण युगातील कलेची माहिती लिहा.
ब) हडप्पा कालीन कला आणि स्थापत्य स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मौर्य कालीन कला आणि स्थापत्याची माहिती सांगा.
ब) चालुक्य कालीन कलेची माहिती लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) गुप्तांचे कला आणि स्थापत्य (मथुरा आणि गांधार शैली) योगदान सांगा.
ब) सातवाहन कालीन कला आणि स्थापत्य सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) चालुक्य स्थापत्यकला उदाहरणासह स्पष्ट करा.
ब) दक्षिण भारतीय शुंग, सातवाहन कला स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) गुर्जर स्थापत्य
ब) शुंग स्थापत्य
क) प्रतिहार स्थापत्य
ड) पल्लव स्थापत्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2590

[5809]-34

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS : EC - 4 : History of Cinema in India

(12208) (2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - IV)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the 'Puppet Theatre' and 'Shadow Image' as predecessors of cinema.
- b) Describe the 'Early Efforts' of cinema making.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the growth of 'use of technology' in cinemas.
- b) What is 'Studio System'? Discuss.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) How popular 'Culture and History' are seen in Indian cinemas?
- b) Describe the importance of 'Art Films'.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give examples of controversial historical films.
- b) Discuss about the 'Indian Language Films'.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Silent Films.
- b) Early method of film shooting.
- c) Masala Films.
- d) Film Festival.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2590

[5809]-34

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS : EC - 4 : History of Cinema in India

(12208) (2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चित्रपटांचे पूर्वसूरी म्हणून 'कठपुतळी' व छाया प्रतिमा' यांची चर्चा करा.
ब) चित्रपट निर्मितीचे 'आरंभीचे प्रयत्न' वर्णन करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चित्रपटांतील तंत्रज्ञानाचा वापर याच्या विकासाचे वर्णन करा.
ब) 'स्टुडिओ पद्धती' म्हणजे काय? चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'भारतीय लोकप्रिय संस्कृती आणि इतिहास' हे चित्रपटांत कशाप्रकारे दिसतात?
ब) 'कलात्मक चित्रपट' यांचे वर्णन करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वादग्रस्त ऐतिहासिक चित्रपटांची उदाहरणे द्या.
ब) 'भारतीय भाषांतील' चित्रपट यांची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मूक चित्रपट.
ब) चित्रपट चित्रिकरणाची आरंभीची पद्धती.
क) 'मसाला' चित्रपट.
ड) चित्रपट महोत्सव.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2591

[5809]-35

M.A. - I

HISTORY

HS : EC-5 : Gender and Indian History

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (Optional) (12209)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the concept of feminity and patriarchy in details.
- b) Review the contribution of Tanika Sarkar to the Feminist Historiography.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Critically examine the nature of liberal feminism approach.
- b) Discuss the impact of caste system on women in India.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) State the features of Marxist feminism approach.
- b) Examine the status of women in the Buddhism.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the contribution of women in the Indian national movement.
- b) Examine the feminist movements during the 19th century India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Kumkum Roy.
- b) Savitribai Phule.
- c) Jainism and Women.
- d) Women and Media.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2591

[5809]-35

M.A. - I

HISTORY

HS : EC-5 : Gender and Indian History

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (Optional) (12209)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) स्त्रीत्व: आणि पुरूषीपणा या संकल्पनांचे सविस्तर विवेचन करा.
ब) 'तनिका सरकार' यांच्या स्त्रीवादी इतिहास लेखनातील योगदानाचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) स्त्रीवादाच्या उदारमतवादी प्रवाहाचे स्वरूप सांगून परीक्षण करा.
ब) भारतीय स्त्रीयांवरील जातीव्यवस्थेच्या प्रभावाची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मार्क्सवादी स्त्रीवादाच्या दृष्टिकोनाची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) बौद्धवादातील स्त्रीयांच्या स्थानाचे परीक्षण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीतील स्त्रीयांच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) भारतातील 19 व्या शतकातील स्त्रीवादी चळवळीचे विवेचन करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा. [10]
अ) कुमकुम रॉय
ब) सावित्रीबाई फुले
क) जैनधर्म व स्त्रीया
ड) स्त्री आणि प्रसारमाध्यमे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2592

[Total No. of Pages : 2

[5809]-36

First Year M.A. (Part - I)

HISTORY

**HS : EC-06 : History of West Asia
(2019 Pattern) (Semester - I) (12210)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What is meant by Judaism? Explain its features.
- b) Give an account of the philosophy of Christianity.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the causes and course of Gulf war-I.
- b) Critically examine the causes of conflicts in Arab-Israel.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the significance of oil crisis in 1973.
- b) Explain the role of America in oil market price policies in west Asia.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Critically examine the foreign policy of India towards Arab League.
- b) Give an account of India's strategic policy with regards to Israel.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) America-Iraq war, 1991.
- d) Functions of Islamic state.
- c) Zionist movement.
- d) Yasser Arafat.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2592

[5809]-36

First Year M.A. (Part - I)

HISTORY

HS : EC-06 : History of West Asia
(2019 Pattern) (Semester - I) (12210)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांचे समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) ज्यूवाद म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) ख्रिस्ती धर्म तत्वज्ञानाचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पहिल्या खाडी युद्धाची कारणे व घटनाक्रम स्पष्ट करा.
ब) अरब-इस्त्रायल संघर्षामधील कारणांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सन 1973 मधील तेल संकटाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) पश्चिम आशियातील तेल बाजारातील किंमतीमधील राजकारणात अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अरब लीग संबंधी भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) भारताच्या इस्त्रायलसोबतच्या रणनीतिक धोरणाचा आढावा घ्या.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन मुद्द्यांवर 100 शब्दांत टीपा लिहा. [10]
अ) अमेरिका - इराक युद्ध, 1991
ब) इस्लामी राज्याचे कार्य
क) झिओनिस्ट चळवळ
ड) यासर अराफत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2593

[Total No. of Pages : 4

[5809]-37

M.A. (Part- I)

HISTORY

12211 : U.S.A. From Isolation to Hegemony

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Isolation policy of United States.
- b) Examine the foreign policy of President theodore Roosevelt (1901-1908)

Q2) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the role of United States in the world war I.
- b) Explain the President woodrow wilson's 14 points.

Q3) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the relation between league of Nation and USA.
- b) Explain the nature of washington conference.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the nature and causes of the cold war.
- b) Explain the main features of NATO.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each.

[10]

- a) Open Door policy.
- b) Good Neighbour Policy.
- c) Atlantic Charter (1941).
- d) Concept of Hegemony.

Total No. of Questions : 5]

P2593

[5809]-37

M.A. (Part- I)

HISTORY

12211 : U.S.A. From Isolation to Hegemony

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अमेरिकेचे अलिप्तता धोरण स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्राध्यक्ष थिओडोर रूझवेल्ट (1901-1908) यांच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पहिल्या महायुद्धातील अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्राध्यक्ष विड्रो विल्सन यांचे 14 मुद्दे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राष्ट्रसंघ आणि अमेरिका यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
ब) वॉशिंग्टन परिषदेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) शीतयुद्धाचे स्वरूप आणि कारणे स्पष्ट करा.
ब) नाटोची ढळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) मुक्तद्वार धोरण.
- ब) उत्तम शेजारी धोरण.
- क) अटलांटिक सनद (1941).
- ड) प्रभुत्वाची संकल्पना.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2594

[Total No. of Pages : 4

[5809]-38

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

**12212 : History of Science and Technology in the West
(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper - VIII)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) What was the contribution of Rome in Science and Technology?
- b) Explain the definition of Science and Technology.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) What was the Copernican Revolution? Explain.
- b) State the development of technology in agriculture.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Write about the development in the field of chemical science.
- b) Describe in detail the reaction of the Church towards science in the medieval period.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the Relativism views of science in the 20th century.
- b) Discuss the progress of science in the 20th century.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Laboratory science
- b) Revisionism
- c) China
- d) Galileo

Total No. of Questions: 5]

P2594

[5809]-38

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

12212 : History of Science and Technology in the West
(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper - VIII)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
-

- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानामध्ये रोमचे योगदान काय आहे?
ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची व्याख्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) कोपर्निकन क्रांती काय होती? स्पष्ट करा.
ब) कृषी क्षेत्रातील तंत्रज्ञानाचा विकास सांगा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) रसायनशास्त्राच्या क्षेत्रातील विकासाबद्दल लिहा.
ब) मध्ययुगीन कालखंडात विज्ञानाकडे चर्चच्या प्रतिक्रियांचे तपशीलवार वर्णन करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 20 व्या शतकातील विज्ञानाच्या सापेक्षतावादाचे मत स्पष्ट करा.
ब) 20 व्या शतकातील विज्ञानाच्या प्रगतीची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येक 100 शब्दांत महिती लिहा.

[10]

- अ) प्रयोगशाला विज्ञान
- ब) सुधारणावाद
- क) चीन
- ड) गॅलिलिओ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2595

[5809]-42

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1001 : Micro Economic Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12301)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figure to right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*
- 4) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) State the meaning and principles of Micro Economics. **[10]**

OR

Explain the concepts of total cost, Average cost and marginal cost in short run period.

Q2) Explain the properties of indifference curve. **[10]**

OR

State the prof. pigou's contribution to welfare Economics.

Q3) Explain the cobb-Douglas production function. **[10]**

OR

Explain the concepts of price, income and cross elasticity with the help of example and diagram.

Q4) Explain in detail concepts of producer's surplus. **[10]**

OR

Critically explain the modern demand theory.

Q5) State and explain the pareto optimality conditions. **[10]**

OR

Explain the law of variable proportions of production function.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2595

[5809]-42

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1001 : Micro Economic Analysis - I

सूक्ष्म आर्थिक विश्लेषण - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12301)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नांचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

प्र.1) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचा अर्थ आणि तत्वे सांगा. [10]

किंवा

अल्पकाळातील एकूण खर्च, सरासरी खर्च आणि सीमान्त खर्च या संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) समवृत्ती वक्राचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

प्रो. पिगू यांचे कल्याणकारी अर्थशास्त्रातील योगदान सांगा.

प्र.3) कॉब-डग्लस यांचे उत्पादन फलन स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मागणीची किंमत उत्पन्न आणि छेदक लवचिकता या संकल्पना उदाहरण आणि आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

प्र.4) उत्पादकाच्या संतोषाधिक्याची संकल्पना सविस्त स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मागणीच्या आधुनिक सिद्धान्ताचे टीकात्मक स्पष्टीकरण करा.

प्र.5) पॅरिटो यांचा पर्याप्ततेच्या अटी सांगा आणि स्पष्ट करा. [10]

किंवा

उत्पादन फलाच्या बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाचे स्पष्टीकरण करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2596

[Total No. of Pages : 4

[5809]-43

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1002 : Public Economics - I

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be appropriate and logical.*
- 4) *Answers all questions in 250 words.*

Q1) Explain the concepts-Private goods, Public goods, and merit goods. [10]

OR

Explain the contribution of Paul Samuelson & Robert Musgrave in demand revealing scheme for public goods.

Q2) Explain the Wagner's Law of increasing state Activities. [10]

OR

Explain the impact of Taxation on Production & Distribution.

Q3) What is mean Public Policy? Explain the Resource Distribution of Public Policy. [10]

OR

Explain the causes of Growth of Public Expenditure.

Q4) Explain the theory of optimal Taxation. [10]

OR

Explain the provisions of public goods.

P.T.O.

Q5) Explain the concept of Public Expenditure, Objectives and Principles. [10]

OR

Explain the criteria of Public Investment.

□□□

Total No. of Questions : 5]

P2596

[5809]-43

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1002 : Public Economics - I

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.
4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खाजगी वस्तू, सार्वजनिक वस्तू आणि गुणात्मक वस्तू या संकल्पना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

लिंडाल यांचे ऐच्छिक (स्वेच्छा) विनिमय प्रतिमान स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अँडॉल्फ वॅग्नर यांचा राज्याच्या कार्यातील वाढीचा सिध्दांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

करारोपणाचे उत्पादन व विभाजनावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) सार्वजनिक धोरण म्हणजे काय? संसाधनाच्या वाटपाबाबतचे सार्वजनिक धोरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे विशद करा.

प्रश्न 4) पर्याप्त कर आकारणीचा सिध्दांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सार्वजनिक वस्तूबाबतच्या तरतूदी सांगा.

प्रश्न 5) सार्वजनिक खर्चाची संकल्पना, उद्दिष्टे आणि तत्वे स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

सार्वजनिक गुंतवणूकीचे निकष स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2597

[5809]-44

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1003 : International Trade

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Critically examine the comparative cost advantage theory of International Trade. **[10]**

OR

Discuss the comparative advantages and disadvantages of controlled trade.

Q2) Explain the factors affecting 'Terms of Trade'. **[10]**

OR

Explain the objectives and functions of World Trade Organization.

Q3) Explain the Stolper - Samuelson Theorem. **[10]**

OR

Explain the Heckscher. Ohlin Theory of International Trade.

Q4) Explain the causes behind the increased contribution of services in global trade. **[10]**

OR

Explain the concept of terms of trade. State types of net barter terms of trade and gross barter terms of trade.

Q5) Explain in detail 'Leontief Paradox'. **[10]**

OR

Explain the main features of 'Dunkel Proposal'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2597

[5809]-44

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1003 : International Trade

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 4) प्रत्येक उत्तर 250 शब्दात लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा. [10]
किंवा
नियंत्रित व्यापाराच्या तुलनात्मक फायद्या-तोटांच्याची चर्चा करा.
- प्र.2)** व्यापार शर्तीवर परीणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [10]
किंवा
जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3)** स्टॉप्लर-सॅम्युएलसन प्रमेय स्पष्ट करा. [10]
किंवा
हेक्शचर. ओहलिन यांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.4)** जागतिक व्यापारामधील सेवा व्यापाराच्या वाढीव योगदानामागील कारणे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
व्यापार शर्तीची संकल्पना सांगून निव्वळ वस्तु व्यापार शर्ती व स्थूल व्यापार शर्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.5)** 'लिओन्टीफचा विरोधाभास' सविस्तर स्पष्ट करा. [10]
किंवा
डंकेल प्रस्तावाच्या मुख्य वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2598

[Total No. of Pages : 3

[5809]-45

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1004 : Agricultural Economics (12304)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Theory)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer in 250 words each.*

Q1) Explain the role of agriculture in Indian Economy. **[10]**

OR

Explain the price system in Indian Agriculture.

Q2) What are the trends in Indian agricultural productivity since 1991. **[10]**

OR

Explain the Food Security in India.

Q3) Explain the role of NABARD and commercial banks in agricultural credit. **[10]**

OR

Which are the barriers of agricultural growth in India.

Q4) Explain the National Employment Guarantee scheme. **[10]**

OR

Explain the challenges of Rural and Agricultural credit in India.

Q5) What is the sustainable agriculture? Explain the issues of sustainable agriculture. **[10]**

OR

Explain the characteristics of Indian Agricultural Market.

Total No. of Questions: 5]

P2598

[5809]-45

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 1004 : Agricultural Economics (12304)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Theory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
- 4) प्रत्येक प्रश्न 250 शब्दांत सोडवा.
- 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीची भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतीय शेतीमधील किंमत प्रणाली स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) 1991 पासूनचा भारतीय कृषी उत्पादकतेचा कल काय आहे? [10]

किंवा

भारतातील अन्न सुरक्षा स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) कृषी वित्त पुरवठ्यात नाबार्ड आणि व्यापारी बँकांची असणारी भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील कृषी विकासातील अडथळे कोणते आहेत?

प्रश्न 4) राष्ट्रीय रोजगार हमी योजना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील ग्रामीण आणि कृषी पतपुरवण्याची आव्हाने स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) शाश्वत शेती म्हणजे काय? शाश्वत शेतीच्या समस्या स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतीय कृषी बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2599

[Total No. of Pages : 4

[5809]-46

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC- 1004 : Rural Economics

(2019 Pattern) (Credit System) (12305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each questions in 250 words.*

Q1) Explain the structure of rural economy. Also take a review of challenges and opportunities for rural areas in the era of Globalisation. **[10]**

OR

Explain the concept of sustainable Development. Explain how sustainable Development can take place in rural areas considering the increasing use of technology, environment and current state of rural society.

Q2) What do you mean by Human Resource Development? Take a review of the state of Human Resource Development with the help of parameters in Human Development Index. **[10]**

OR

Review, the need of development of Entrepreneurship in rural areas, approach and schemes of the government concerned with promotion of entrepreneurship in rural areas.

Q3) Explain the challenges in rural credit system. Also explain the role and contribution of Micro Finance Institutions in rural credit system. **[10]**

OR

Take a review of various labour segments in rural labour market. Also explain the state, causes and remedies to the problem of wage differences based on gender.

P.T.O.

Q4) Explain the state of rural indebtedness and also explain the causes and remedies to this problem. **[10]**

OR

Comment on the need and approaches to the inclusive growth in rural areas.

Q5) Explain the problems of unemployment and migration in rural areas and also discuss the various interventions to solve this problem. **[10]**

OR

Review the impact of Globalisation on agriculture sector with the arrival of contract farming, corporate farming and special Economic zones for Agriculture sector.

Total No. of Questions : 5]

P2599

[5809]-46

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC- 1004 : Rural Economics

(2019 Pattern) (Credit System) (12305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मूद्देसुद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची संरचना स्पष्ट करा. तसेच जागतिकीकरणामूळे ग्रामीण भागात कोणती आव्हाने आणि संधी उपलब्ध झाल्या आहेत याचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा. तंत्रज्ञानाचा वाढता वापर, पर्यावरण आणि ग्रामीण समाजाची स्थिती यांचा विचार करता ग्रामीण क्षेत्राचा शाश्वत विकास कसा करता येईल हे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) मानव संसाधन विकास म्हणजे काय? मानव विकास निर्देशांकातील घटकांच्या आधारे ग्रामीण भागातील मानव संसाधन विकासाचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

ग्रामीण क्षेत्रातील उद्योजकता विकासाची गरज, उद्योजकता विषयक दृष्टीकोन आणि यासंबंधीच्या शासकिय योजनांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) ग्रामीण वित्त पुरवठ्यातील आव्हाने काय आहेत ते स्पष्ट करा. ग्रामीण वित्त पुरवठ्यातील सूक्ष्म वित्त संस्थांची भूमिका व योगदान स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ग्रामीण श्रम बाजारातील वर्गीकरणाचा आढावा घ्या. तसेच ग्रामीण श्रम बाजारात लिंग आधारित वेतन समानतेच्या समस्येची स्थिती, कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) ग्रामीण भागातील कर्ज बाजारीपणाची स्थिती कशी आहे हे स्पष्ट करून या मागील कारणे व त्यावरील उपाय स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ग्रामीण क्षेत्रातील सर्व समावेशक विकासाची गरज आणि उपाय यावर भाष्य करा.

प्रश्न 5) ग्रामीण क्षेत्रातील बेरोजगारी आणि स्थलांतराची समस्या स्पष्ट करून त्यावरील धोरणात्मक उपायांची चर्चा करा. [10]

किंवा

जागतिकीकरणाच्या काळात करार शेती, कॉर्पोरेट शेती आणि कृषी क्षेत्रासाठीची विशेष आर्थिक क्षेत्र यामधून काय बदल होतील यांचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2600

[Total No. of Pages : 2

[5809]-47

M.A. (Semester - I)

ECONOMICS

12306 : Statistical Techniques

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Calculate mean, median, mode from the following. [10]

Class :	20-40	40-60	60-80	80-100	100-120	120-140	140-160	160-180
F :	8	6	18	12	12	17	8	2

OR

Calculate coefficient of correlation.

X :	15	18	25	35	40	32	42	50	60
Y :	12	20	30	30	45	48	20	15	25

Q2) What do you mean by Sampling. Explain stratified Random sampling method? [10]

OR

Explain briefly about Sampling & Non Sampling.

- Q3) a) A bag contain 5 White 4 Black 3 Yellow & 4 Red ball, what is the probability of getting a black or red ball at random in a single draw of one?
- b) A bag contain 10 White & 6 Red ball. Two ball are drawn at random one after other without replacement. Find the probability that both balls are red.

[10]

OR

- a) 4 playing cards are drawn with replacement. What is the probability they are four aces?
- b) Explain characteristic of binomial distribution.

P.T.O.

- Q4)** a) Explain null & Alternative hypothesis.
 b) Explain various types of estimator and their properties.

[10]

OR

- a) A Coin is tossed 1000 times and if fall toward head 450 times. Is the coin not symmetrical? Is the coin biases
 b) Explain Point & interval estimator.

Q5) Calculate trend value by 3 year moving average from the following . [10]

Year :	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sales :	5	7	9	12	11	10	8	12	13
Year :	2009	2010	2011	2012	2013	2014			
Sales :	17	19	14	13	12	15			

OR

Compare Seasonal indices from the following.

Year	Quarters			
	I	II	III	IV
2017	72	68	80	70
2018	76	70	82	74
2019	74	66	84	80
2020	76	74	84	78
2021	78	74	86	82

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2601

[Total No. of Pages : 4

[5809]-48

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC : 1004 : Indian Financial System

(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective Course) (Credit System) (12307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer should be precise and to the point.*

Q1) Explain the credit creation theory of financial development. [10]

OR

State the meaning of financial system and Explain the role of financial system in economic development.

Q2) Explain the challenges and changes in banking sector in India. [10]

OR

Explain the structure of banking system in India.

Q3) Review the performance of the non-banking financial institutes since 1991.[10]

OR

State the meaning of non-banking financial institution (NBFIs) and Explain the functions of various NBFIs in brief.

Q4) Explain the meaning and functions Credit Rating agency. [10]

OR

Explain the meaning and types of financial services in India.

P.T.O.

Q5) Explain the need and functions of Insurance Regulatory and Development Authority of India (IRDAI) as financial Regulatory. **[10]**

OR

Explain the needs and roles of Reserve Bank of India (RBI) as Financial regulatory.

□□□

Total No. of Questions : 5]

P2601

[5809]-48

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC : 1004 : Indian Financial System

(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective Course) (Credit System) (12307)

(मराठी रूपांतरण)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुददेसुद असावीत.
4) संदर्भसाठी मुळ इंग्रजी-प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) आर्थिक विकासाचा पत निर्मिती सिध्दांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वित्तीय प्रणालीचा अर्थ सांगा. आणि आर्थिक विकासात वित्तीय प्रणालीची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) भारतातील बँकिंग क्षेत्रातील आव्हाने आणि बदल स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील वित्तीय प्रणालीची रचना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 1991 पासून बिगर-बँकिंग वित्तीय संस्थांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

बिगर-बँकिंग वित्तीय संस्थेची अर्थ सांगा, आणि विविध बिगर-बँकिंग वित्तीय संस्थेचे कार्य थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पत मापन (क्रेडिट रेटिंग) संस्थेची गरज आणि कार्य स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वित्तीय सेवा म्हणजे काय? भारतातील वित्तीय सेवांचे प्रकार स्पष्ट करा?

प्रश्न 5) वित्तीय नियामक म्हणून विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरण (IRDA) ची गरज आणि कार्य स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वित्तीय नियामक म्हणून भारतीय रिझर्व्ह बँकेची गरज व भूमिका स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2602

[5809]-49

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-CI : Traditions of Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12401)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Examine plato's theory of justice.
- b) Machiavelli was a representative of the Enlightenment. Discuss.

Q2) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Critically examine Rousseau's social contract theory.
- b) Explain the J.S. Mill's views on liberty.

Q3) Answer any one of the following questions. **[10]**

- a) Evaluate Karl Marx's class theory.
- b) Examine Mahatma Gandhi's views on the state.

Q4) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Plato's philosophical king.
- b) Karl Marx:life and work.
- c) Characteristics of decolonization theory.
- d) Machiavelli's realism.

Q5) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Confucus thoughts on ritual and filial piety.
- d) Mahatma Gandhi's thought's on western civilization.
- c) Rousseau: life and work.
- d) J.S. Mill views on representative government.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2602

[5809]-49

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-CI : Traditions of Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजविकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) प्लेटोच्या न्याय सिध्दांताचे परिक्षण करा ?
ब) मॉकियाव्हेली हा प्रबोधन युगाचा प्रतिनिधी होता. चर्चा करा ?
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) रूसोच्या सामाजिक करार सिध्दांताचे परिक्षण करा ?
ब) जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्या विषयी विचार स्पष्ट करा ?
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) कार्ल मार्क्स यांच्या वर्ग सिध्दांताचे मुल्यमापण करा ?
ब) महात्मा गांधी यांच्या राज्य विषयक विचारांचे परिक्षण करा ?
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) प्लेटोचा तत्वज्ञ राजा
ब) कार्ल मार्क्स : जीवन आणि कार्य
क) निर्वसाहतीकरण सिध्दांताची वैशिष्ट्ये
ड) मॉकियाव्हेलीचा वास्तववाद
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [10]
अ) कन्फ्युशियसचे धार्मिक विधी आणि धार्मिकता विषयी विचार
ब) महात्मा गांधीचे पाश्चिमात्य संस्कृती विषयी विचार
क) रूसो : जीवन आणि कार्य
ड) जे. एस. मिलचे प्रतिनिधिक शासन विषयी विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2563

[Total No. of Pages : 2

[5809]-5

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 1

भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग – I

(2019 Pattern) (Semester - I) (10401)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचनाएँ : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) प्रमाणभाषा संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मुद्रितशोधन म्हणजे काय? ते सांगून त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) साहित्यसंस्थाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या विविध साहित्यसंमेलनांचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

स्मरणिका संपादनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) मुलाखतीचे प्रयोजन व स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

माध्यमनिहाय मुलाखतीचे स्वरूप सांगा.

प्रश्न 4) संगणकीय पत्रव्यवहाराचे तंत्र सांगा. [10]

किंवा

विद्युतभार नियमनाविषयी वीज पुरवठा अधिकाऱ्यांशी पत्रव्यवहार करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) प्रमाणभाषेची आवश्यकता
- ब) दिवाळी अंकांचे महत्त्व
- क) मुलाखतीचे प्रकार
- ड) पत्रलेखनाचे प्रकार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2603

[Total No. of Pages : 4

[5809]-50

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

12402 : Administrative Theory (Compulsory)

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) What is the Public Administration? Explain the Development of Public Administration.
- b) Explain the Decision-Making approach of Public Administration.

Q2) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) Write the theory of Comparative Public Administration.
- b) Explain the meaning & features of New Public Management

Q3) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) What is the Hierarchy? Explain the Merits & Demerits of Hierarchy.
- b) Explain the Changing Nature of Public Administration.

Q4) Attempt any Two of the following. **[10]**

- a) Significance of Public Administration
- b) Administrative Corruption
- c) Lokpal
- d) Units of Command

P.T.O.

Q5) Attempt any Two of the following.

[10]

- a) Scope of Public Administration
- b) Ecological Approach
- c) Span of Control
- d) Challenge of Privatization

Total No. of Questions : 5]

P2603

[5809]-50

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

12402 : Administrative Theory (Compulsory)

(2019 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकप्रशासन म्हणजे काय? लोकप्रशासनाचा विकास स्पष्ट करा?
ब) लोकप्रशासनाचा निर्णय - निर्धारण दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) तुलनात्मक लोकप्रशासन सिद्धान्त लिहा.
ब) नव-लोकव्यवस्थापनाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) अधिकारपद परंपरा म्हणजे काय? अधिकारपद परंपरेचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
ब) लोकप्रशासनाचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकप्रशासनाचे महत्व
ब) प्रशासकीय भ्रष्टाचार
क) लोकपाल
ड) आज्ञेची एकता

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) लोकप्रशासनाची व्याप्ती
- ब) पर्यावरणीय दृष्टीकोन
- क) नियंत्रणाचे क्षेत्र
- ड) खाजगीकरणाचे आव्हान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2604

[5809]-51

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C3 : Political Institutions in India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Discuss an unity and integrity of India.
- b) Explain the features of Indian Federalism.

Q2) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Explain the challenges before Indian democracy.
- b) Write the functions of Indian judiciary.

Q3) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Explain the Indian Governments Policy on welfare, regulation and security.
- b) Discuss the position of Indian Prime Minister.

Q4) Answer any two of the following questions: **[10]**

- a) Write the functions of the ministry.
- b) State the powers of the speaker.
- c) Write the norms of representation.
- d) Judicial Review.

Q5) Answer any two of the following questions: **[10]**

- a) Explain UIDAI.
- b) Write the composition of Judiciary of India.
- c) State the functions of Indian Parliament.
- d) Explain the role of Governor.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2604

[5809]-51

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C3 : Political Institutions in India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारताचे ऐक्य आणि एकात्मता यावर चर्चा करा.
ब) भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने स्पष्ट करा.
ब) भारताच्या न्यायमंडळाची कार्ये लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारत सरकारचे कल्याणकारी, नियमन आणि सुरक्षा धोरण स्पष्ट करा.
ब) भारताच्या पंतप्रधानांचे स्थान यावर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
अ) मंत्रिमंडळाची कार्ये
ब) सभापतींचे अधिकार
क) प्रतिनिधित्वाचे नियम
ड) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
अ) आधार (UIDAI)
ब) भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाची रचना
क) भारतीय संसदेची कार्ये
ड) राज्यपालांची भूमिका

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2605

[Total No. of Pages : 4

[5809]-52

M.A. (Part- I)

12404 : POLITICAL SCIENCE

PO - 01 : Modern Political Ideology

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the nature and types of feminism.
- b) Explain the Origin and Development of political Ideology.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the concept of corporate state in fascism.
- b) Explain the types of Multiculturalism.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the Basic principles of fascism.
- b) Explain the Origin and Development of Liberalism.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Role of feminism.
- b) Importance of Liberalism.
- c) Reactionary Nationalism
- d) Scientific Socialism.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Women Empowerment.
- b) End of Ideology.
- c) Post modernism.
- d) Environmentalism.

Total No. of Questions : 5]

P2605

[5809]-52

M.A. (Part- I)

POLITICAL SCIENCE

PO - 01 : Modern Political Ideology

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12404)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्त्रीवादाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
ब) राजकीय विचार प्रणालीचा उगम आणि विकास स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) फॅसिझमची महामंडळात्मक राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) बहुसांस्कृतिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) फॅसिझमची प्रमुख तत्वे स्पष्ट करा
ब) उदारमतवादाचा उगम आणि विकास स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्त्रीवादाची भूमिका.
ब) उदारमतवादाचे महत्त्व
क) प्रतीगामी राष्ट्रवाद
ड) शास्त्रीय समाजवाद

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) स्त्रियांचे सक्षमीकरण.
- ब) विचार प्रणालीचा अंत.
- क) उत्तर आधुनिकतावाद.
- ड) पर्यावरणवाद.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2606

[Total No. of Pages : 4

[5809]-53

M.A. (Part- I)

POLITICAL SCIENCE

12405 : Political Process in Maharashtra (Optional)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Review the non-Brahmin movement before the formation of the state of Maharashtra.
- b) Write the social basis of Maharashtra Politics.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss the politics of backwardness and regional imbalances in Maharashtra.
- b) Explain the progress of Maratha politics in the politics of Maharashtra.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the political progress of the Congress Party in Maharashtra in the post independence period.
- b) Review the Lok Sabha elections in Maharashtra 2014.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Sub-regionalism.
- b) Importance of reservation policy.
- c) Maharashtra-Karnataka border issue.
- d) Women's participation in politics.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Nationalist congress Party-performance.
- b) Bharip Bahujan Mahasangh-An Ideology.
- c) Demand for an Independent Vidharbha State.
- d) Nagpur Agreement.

Total No. of Questions : 5]

P2606

[5809]-53

M.A. (Part- I)

POLITICAL SCIENCE

12405 : Political Process in Maharashtra (Optional)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) महाराष्ट्र राज्य निर्मितीपूर्वीच्या ब्राम्हणेत्तर चळवळीचा आढावा घ्या.
ब) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील सामाजिक आधार लिहा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) महाराष्ट्रातील मागासलेपणा व प्रादेशिक असमतोलाचे राजकारण यावर चर्चा करा.
ब) महाराष्ट्राच्या राजकारणात मराठा राजकारणाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्वातंत्र्योत्तर काल खंडात महाराष्ट्रातील काँग्रेस या पक्षाची राजकीय वाटचाल स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्रातील 2014 च्या लोकसभा निवडणूकीचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न लिहा. [10]
अ) उपप्रादेशिकतावाद.
ब) आरक्षण धोरणाचे महत्त्व.
स) महाराष्ट्र - कर्नाटक सीमावाद
द) महिलांचा राजकारणातील सहभाग.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न लिहा.

[10]

- अ) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष – कामगिरी.
- ब) भारिप बहुजन महासंघ-एक विचारधारा
- क) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी
- ड) नागपूर करार.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2607

[Total No. of Pages : 4

[5809]-54

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

12406 : India's Foreign Policy

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions : [10]

- a) Explain the nature of India's Foreign Policy.
- b) Comment on Pandit Jawaharlal Nehru's Policy of Non-alignment.

Q2) Answer any one of the following questions : [10]

- a) Explain the role of Parliament in Indian foreign Policy.
- b) Explain India-Pakistan relations.

Q3) Answer any one of the following questions : [10]

- a) Explain India-US relations.
- b) Explain India-China relations.

Q4) Answer any two of the following questions : [10]

- a) SAARC.
- b) Foreign Policy.
- c) Cold War.
- d) Tashkent Treaty.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions :

[10]

- a) Opposition to colonialism.
- b) Kargil War - 1999.
- c) European Union.
- d) Geopolitics.

Total No. of Questions: 5]

P2607

[5809]-54

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

12406 : India's Foreign Policy

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) पंडित जवाहरलाल नेहरूंच्या अलिप्ततावाद धोरणावर भाष्य करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) भारतीय परराष्ट्र धोरणात संसदेची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारत आणि पाकिस्तान संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) भारत आणि अमेरिका संबंध स्पष्ट करा.
ब) भारत आणि चीन संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) सार्क.
ब) परराष्ट्र धोरण.
क) शीतयुद्ध.
ड) ताश्कंद करार.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) वसाहतवादास विरोध.
- ब) काश्मील युद्ध - 1999.
- क) युरोपियन युनियन.
- ड) भौगोलिक राजकारण.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2608

[Total No. of Pages : 4

[5809]-55

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

Party System in India

(2019 Pattern) (12407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicat full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the role of political parties in India.
- b) Explain the coalition politics in India.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the role of left parties in Indian politics.
- b) Discuss the rise of BJP after 1990.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss the role of congress party in India.
- b) Explain the causes, decline of BSP.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Peasant movement
- b) C.P.M.
- c) Non-congressism
- d) Ideology of BJP

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Leadership of BJP
- b) Ideology of BSP
- c) Dalit movement
- d) Women political participation

Total No. of Questions: 5]

P2608

[5809]-55

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

Party System in India

भारतातील पक्षपद्धती

(2019 Pattern) (12407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) भारतातील राजकीय पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.	
	ब) भारतातील आघाड्यांचे राजकारण स्पष्ट करा.	
प्रश्न 2)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) भारतीय राजकारणातील डाव्या पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.	
	ब) 1990 नंतर भाजपाच्या झालेल्या उदयाची चर्चा करा.	
प्रश्न 3)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) काँग्रेसच्या भारतातील भूमिकेची चर्चा करा.	
	ब) बसपाच्या ज्हासाची कारणे स्पष्ट करा.	
प्रश्न 4)	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) शेतकरी चळवळ	
	ब) मा.क.पा.	
	क) बिगर-काँग्रेसवाद	
	ड) भाजपाची विचार सरणी	

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) भाजपाचे नेतृत्व
- ब) ब.स.पा ची विचार धारा
- क) दलित चळवळ
- ड) महिलांचा राजकीय सहभाग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2609

[5809]-56

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SC 01 : Classical Sociological Tradition (Compulsory)
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12501)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Explain the dialectical materialism of Karl Marx.
- b) Elaborate Max Weber's theory of social action.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Elaborate the theory of suicide by Emile Durkheim.
- b) Evaluate the theory of protestant Ethics and the rise of capitalism by Max Weber.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Explain Ibn Khaldun's contribution to sociology.
- b) Discuss Karl Marx's theory of class struggle.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Discuss the effects of the French Revolution and Industrial Revolution on the rise of capitalism.
- b) Explain the characteristics of Feudalism in Europe.

Q5) Write short notes (any two). **[10]**

- a) Social facts.
- b) Enlightenment.
- c) Bureaucracy.
- d) Mechanical Solidarity.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2609

[5809]-56

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SC 01 : Classical Sociological Tradition (Compulsory)

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवीतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कार्ल मार्क्स यांचा व्दंदात्मक भौतिकवाद स्पष्ट करा.
ब) मॅक्स वेबर यांचा सामाजिक क्रियेचा सिध्दांत विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) एमिल डरखिम यांचा आत्महत्येचा सिध्दांत विशद करा.
ब) मॅक्स वेबर यांच्या प्रोटेस्टंट नितीतत्वे व भांडवलशाहीचा उदय या सिध्दांताचे मूल्यमापन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) इब्न खाल्दून यांचे समाजशास्त्रासाठीचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) कार्ल मार्क्स यांच्या वर्गसंघर्षाच्या सिध्दांताची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) फ्रेंचराज्यक्रांती व औद्योगिक क्रांतीचा भांडवलशाहीच्या उदयावरील परिणामांची चर्चा करा.
ब) युरोपातील सरंमजांमशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा द्या. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) सामाजिक तथ्य
ब) प्रबोधन/ज्ञानोदय
क) नोकरशाही
ड) यांत्रिक ऐक्यभाव

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2610

[Total No. of Pages : 4

[5809]-57
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY (Optional)
12502 : Sociology of India
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Discuss the impact of nationalism on development of sociology in India.
- b) Elaborate A. R. Desai's contribution to Marxist perspective.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Which are the issues minorities are facing in India? Discuss.
- b) Explain the challenges before Indian democracy.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Explain the development of sociology in India.
- b) Write the contribution of Gail Omvedt to Non-Brahmanical perspective.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Discuss on gender issues in Indian Society.
- b) Write impact of global capitalism on Indian Hindi Cinema.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following within 100 words :

[10]

- a) Class
- b) Cultural nationalism
- c) Contribution of Sharmila Rege to feminist perspective
- d) Subaltern perspective

Total No. of Questions : 5]

P2610

[5809]-57

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional)

12502 : Sociology of India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्व गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतातील समाजशास्त्र विकासांमध्ये राष्ट्रवादाच्या प्रश्नावर चर्चा करा.
ब) ए. आर. देसाई यांचे मार्क्सवादी दृष्टीकोणावरील योगदान विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतीय समाजात अल्पसंख्यांक कोणत्या प्रश्नांना सामोरे जात आहे? चर्चा करा.
ब) भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास विशद करा.
ब) गेल ऑम्बेट यांचे अब्राम्हणी दृष्टिकोणातील योगदान लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतीय समाजातील लिंगभाव प्रश्नावर चर्चा करा.
ब) जागतिक भांडवलशाहीचा भारतीय हिंदी चित्रपटांवर पडलेला परिणाम लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) वर्ग
- ब) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
- क) शर्मिला रेगे यांचा स्त्रीवादातील योगदान
- ड) वंचिततेचा दृष्टिकोण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2611

[Total No. of Pages : 2

[5809]-58

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SC - 03 : Application of Sociological Research Methods
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12503)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words: [10]

- a) Discuss different steps in writing research proposal.
- b) Why and how to apply knowledge and skills of sociological research methods?

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words: [10]

- a) Discuss the probability and non-probability types of sampling.
- b) Define variable. How to identify variables in doing social research?

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words: [10]

- a) Explain the methods and steps involved in quantitative data analysis.
- b) Explain the methods and steps involved in qualitative data analysis.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words: [10]

- a) Discuss the content and steps in writing research report.
- b) How to make research report useful? Discuss.

Q5) Write any two short notes on the following within 100 words: [10]

- a) Research design.
- b) Making interpretations from the data.
- c) Citation in research reports.
- d) Steps in doing qualitative research (any five).

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2611

[5809]-58

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SC - 03 : Application of Sociological Research Methods

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संशोधनाचा प्रस्ताव लिखानातील विविध अवस्थांची चर्चा करा.
ब) समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धतींच्या ज्ञान आणि कौशल्यांचा उपयोग का आणि कसा करायचा?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) नमुना निवडीच्या संभाव्यता व असंभाव्यता प्रकारांची चर्चा करा.
ब) चलाची व्याख्या करा. सामाजिक संशोधन करताना चलांची ओळख / निवड कशी केली जाते?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संख्यात्मक तथ्यांच्या विश्लेषणातील पद्धती आणि अवस्था स्पष्ट करा.
ब) गुणात्मक तथ्यांच्या विश्लेषणातील पद्धती आणि अवस्था स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संशोधन अहवाल लेखनातील आशय आणि अवस्थांची चर्चा करा.
ब) संशोधन अहवाल उपयुक्त कसा बनवायचा? चर्चा करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) संशोधनाचा आराखडा
ब) तथ्यांच्या आधारे निर्वचन करणे
क) संशोधन अहवालातील स्रोतांची नोंद (Citation)
ड) गुणात्मक संशोधन करताना येणाऱ्या प्रमुख अवस्था (कोणत्याही पाच)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2612

[Total No. of Pages : 4

[5809]-59

M.A. (Part - I) (Semester - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

**SO-01 : Agrarian Society and Change in India
(2019 Pattern) (Credit System) (12504)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Explain in detail the features of peasant society.
- b) Critically examine Daniel Thorner's approach to study Indian agrarian society.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Explain the policy during British colonial period regarding the land ownership and revenue.
- b) Discuss the nature and outcome of Green Revolution.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Discuss the various factors of agrarian crisis in India.
- b) Analyse the impact of neo-liberal policies on Indian agriculture.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. **[10]**

- a) Discuss Swaminathan's Report with regard to Livelihood, sustainability and alternative patho to agrarian distress.
- b) Write in detail about Telangana and Tebhaga movements.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two) :

[10]

- a) Farmer's suicide
- b) Land reforms
- c) Contribution of D. N. Dhanagare to agrarian studies
- d) Swabhimani Shetkari Sangathan

Total No. of Questions : 5]

P2612

[5809]-59

M.A. (Part - I) (Semester - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO-01 : Agrarian Society and Change in India

(2019 Pattern) (Credit System) (12504)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्व गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) कृषक समाजाची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) डॉनिअल थॉर्नर यांच्या भारतीय - कृषक समाजावरील दृष्टीकोणाचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) वसाहतिक भारतातील ब्रिटीशांचे 'जमिनीची मालकी व महसूल संबंधीचे धोरण स्पष्ट करा.
ब) हरित क्रांतीचे स्वरूप आणि तिची निष्पत्ती यावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील कृषी आरिष्टाच्या विविध घटकांची चर्चा करा.
ब) भारतीय शेतीवरील नवउदार धोरणांच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) उपजीविका, शाश्वतता आणि कृषी असंतोषासाठीचा पर्यायी मार्गासंबंधित स्वामीनाथन अहवालावर चर्चा करा.
ब) तेलंगणा आणि तेभागा कृषी चळवळीबद्दल सविस्तर लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांवर टीपा लिहा.

[10]

- अ) शेतकरी आत्महत्या
- ब) भूसुधारणा
- क) डी. एन धनागरे यांचे कृषी अभ्यासातील योगदान
- ड) स्वाभिमानी शेतकरी संघटना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2564

[Total No. of Pages : 1

[5809]-6

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

CC - 2 : मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. 1818 ते 1920)

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (10402)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) साहित्येतिहासाच्या कालखंडाची संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यनिर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्तींचा कालिक संदर्भ स्पष्ट करा.

प्र.2) मुद्रणकलेचा अव्वल इंग्रजी कालखंडातील मराठी वाङ्मयावर कोणता परिणाम झाला ते विशद करा.

किंवा

अव्वल इंग्रजी कालखंडाला 'भाषांतरयुग' का म्हटले जाते, विशद करा.

प्र.3) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील नियतकालिकांची ओळख करून द्या.

किंवा

इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील सुधारणा विषयक विचारांची वाटचाल स्पष्ट करा.

प्र.4) इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारांची वाटचाल स्पष्ट करा.

किंवा

इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील कथा साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) साहित्येतिहास लेखनाची उद्दिष्टे
ब) व्याकरण व कोशनिर्मितीचे प्रयत्न
क) विष्णुदास भावे
ड) आगरकर आणि बुद्धिप्रामाण्यवाद

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2613

[Total No. of Pages : 4

[5809]-60

M.A. (Part - I) (Semester - I)

SOCIOLOGY

12505 : Political Sociology

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Critically examine the relationship between society, state and civil society.
- b) Explain the post structuralist approach to power and state.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Elaborate the concept of Marginalization.
- b) Explain the significance of social movements with reference to contemporary challenges.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Critically discuss different dimensions of Exclusion in India.
- b) Elucidate the issue of citizenship in the context of migration and displacement.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[10]**

- a) Discuss the issue of women's reservation in Indian Politics.
- b) 'India is a Welfare state' - Critically evaluate the given statement.

P.T.O.

Q5) Write short notes on (Any Two) :

[10]

- a) Nationalism
- b) Pressure Groups
- c) Secularism
- d) Refugee Crisis

Total No. of Questions : 5]

P2613

[5809]-60

M.A. (Part - I) (Semester - I)

SOCIOLOGY

12505 : Political Sociology
(2019 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) समाज, राज्य आणि नागरी समाज यांच्यातील संबंधांचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.
ब) सत्ता आणि राज्याविषयीचा उत्तर – संरचनावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सिमान्तीकरणाची संकल्पना विशद करा.
ब) समकालीन आव्हांनाच्या संदर्भात सामाजिक चळवळींचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील वर्जीततेच्या विविध पैलूंचे चिकित्सात्मक चर्चा करा.
ब) स्थलांतर आणि विस्थापनाच्या संदर्भात नागरिकत्वाचा मुद्दा विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतीय राजकारणातील महीला आरक्षणाच्या मुद्द्यावर चर्चा करा.
ब) 'भारत हे कल्याणकारी राज्य आहे' – दिलेल्या विधानाचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) राष्ट्रवाद
- ब) दबाव गट
- क) धर्मनिरपेक्षता
- ड) निर्वासितांचे आरिष्ट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2614

[Total No. of Pages : 2

[5809]-61

M.A. (Part - I) (Semester - I)

SOCIOLOGY

12506 : Sociology of Maharashtra : Culture and Society

(2019 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following with in 250 words : **[10]**

- a) Discuss on debate over vedokta right in Kolhapur state.
- b) Critically examine the Movement for Samyukta Maharashtra in brief.

Q2) Answer any one of the following with in 250 words : **[10]**

- a) Discuss issues of Displacement.
- b) Evaluate the Non Brahmin movement.

Q3) Answer any one of the following with in 250 words : **[10]**

- a) Explain about Girangaon and working class movement.
- b) Discuss Ambedkarite movement.

Q4) Answer any one of the following with in 250 words : **[10]**

- a) Describe the trends that have shaped the history of Maharashtra.
- b) Discuss women's issues in 19th century Maharashtra.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following in 100 words :

[10]

- a) Farmer's Suicide
- b) Satyashodhak Movement.
- c) Age of consent in 19th century Maharashtra.
- d) Any two contemporary issues in Maharashtra.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2615

[Total No. of Pages : 2

[5809]-62

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

**EP-101 : Cognitive Psychology : Understanding
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (12601)**

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) What is cognitive psychology ? Write on quasi. Experiment and Neuropsychological methods of study.
- b) Write in detail history of cognitive psychology.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) What is perception? Write in detail theories of perception.
- b) What is thinking ? Write in detail on theories of thinking.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) What is learning? Write in detail on models of learning.
- b) Write in detail on memory improvement technique.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words: **[10]**

- a) What is problem solving? Write in detail on stages of problem solving.
- b) What is learning? Write in detail on recent trends in learning.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Signal detection theory.
- b) Pattern recognition.
- c) Artificial intelligence.
- d) Decision making.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2615

[5809]-62

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP-101 : Cognitive Psychology : Understanding

(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) बोधनिक मानसशास्त्र म्हणजे काय? तत्सम प्रयोग आणि चेतामानसशास्त्रीय प्रयोग विषयी लिहा.
- ब) बोधनिक मानसशास्त्र विषयाचा इतिहास यावर सविस्तर लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) संवेदन म्हणजे काय? संवेदन च्या सिध्दांतांवर सविस्तर लिहा.
- ब) विचार म्हणजे काय? विचार विषयक विविध सिध्दांतांवर सविस्तर लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अध्ययन म्हणजे काय? अध्ययन प्रारूपांवर लिहा.
- ब) स्मृती सुधार तंत्रे विषयी सविस्तर लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समस्या सोडविणे म्हणजे काय? समस्या सोडविणे अवस्थांवर लिहा.
- ब) अध्ययन म्हणजे काय? अध्ययन विषयक अधुनिक विचार प्रवाह विषयी सविस्तर लिहा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. [10]

- अ) संकेत शोध उपपत्ती
- ब) संघात प्रत्याभिज्ञान
- क) कृत्रिम बुद्धिमत्ता
- ड) निर्णय घेणे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2616

[Total No. of Pages : 4

[5809]-63

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

**EP - 102 : Psychometrics : The Science of Psychological
Assessment**

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (12602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Explain the measurement models of Psychometrics in detail.
- b) Define Score. Discuss the various types of scores in detail.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What is item analysis? Explain classical item analysis for knowledge-based tests and person-based tests.
- b) Elaborate item response theory and classical test theory in detail.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What are Norms? Discuss the various types of norms in detail.
- b) Discuss in brief the key types of Reliability and Validity.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What are the forms of bias?
- b) What is the role of Computerization and Artificial intelligence in Psychological testing.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words : **[10]**

- a) Ethical issues in Psychological testing.
- b) Item characteristic curve.
- c) Factor analysis in test construction.
- d) Item bias.

Total No. of Questions: 5]

P2616

[5809]-63
M.A. (Part - I)
PSYCHOLOGY

EP - 102 : Psychometrics : The Science of Psychological
Assessment

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (12602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मनोमितीय मापनांची प्रारूपे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) गुणांकाची व्याख्या द्या. गुणांकाचे विविध प्रकार सखोल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) घटक विश्लेषण म्हणजे काय? ज्ञान-आधारित आणि व्यक्ती-आधारित चाचण्यांसाठी अभिजात घटक विश्लेषण स्पष्ट करा.
ब) घटक प्रतिसाद सिद्धांत आणि अभिजात चाचणी सिद्धांत सखोलपणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मानके काय आहेत? मानकांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
ब) विश्वसनीयता आणि यथार्थतेच्या प्रमुख प्रकारांची थोडक्यात चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पूर्वग्रहाचे प्रकार कोणते आहे?
ब) संगणकीकरण आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता यांची मानसिक चाचण्यांमधील भूमिका काय आहे?

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) मानसशास्त्रीय चाचण्यांमधील नैतिक घटक.
- ब) विधान वैशिष्ट्ये वक्र.
- क) चाचणी रचनेतील घटक विश्लेषण.
- ड) विधान पूर्वग्रह.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3847

[Total No. of Pages : 4

[5809]-64

**M.A. (Part - I)
PSYCHOLOGY**

**EP-103. : Research Methodology - I
(2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one in 200 words. (any one) **[10]**

- a) What is research? Explain purpose and dimensions of research.
- b) Describe ethical problems and 'principles in research.

Q2) Answer any one in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Explain measures of central tendency with suitable examples.
- b) Discuss about parametric and non-parametric tests.

Q3) Answer any one in 200 words. (any one) **[10]**

- a) What is hypothesis & explain sampling procedures of hypothesis testing.
- b) Define sampling design. Discuss the characteristics of sampling designs.

Q4) Answer any one in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Define experimental design. Discuss various types of experimental designs.
- b) Discuss randomized experimental and quasi experimental approaches.

P.T.O.

Q5) Answer any two in 100 words each : (any two)

[10]

- a) Research problem.
- b) Qualitative data.
- c) Null hypothesis.
- d) ANOVA.

□□□

Total No. of Questions: 5]

P3847

[5809]-64

M.A. (Part - I)
PSYCHOLOGY

EP-103. : Research Methodology - I
(2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]
सूचना:

[एकूण गुण : 50

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) संशोधन म्हणजे काय? संशोधनाचे उद्देश व मिती स्पष्ट करा.
ब) संशोधनातील नैतिक समस्या व तत्वे यांचे वर्णन करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) केंद्रिय प्रवृत्तीची मापके सोदाहरण स्पष्ट करा.
ब) प्राचल व अ-प्राचल चाचण्यांबाबत चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) अभ्यूपगम म्हणजे काय? अभ्यूपगम पडताळणी साठी वापरल्या जाणाऱ्या नमुनाचयन पद्धती स्पष्ट करा.
ब) नमुनाचयन आराखड्याची व्याख्या द्या. नमुनाचयन आराखड्याचे गुणधर्म यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) [10]
अ) प्रायोगिक आराखड्याची व्याख्या द्या. प्रायोगिक आराखड्याच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
ब) अनियत प्रायोगिक आराखडा व तत्सम प्रायोगिक आखणी या दृष्टीकोनांवर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालील प्रश्नाचे 100 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) संशोधन समस्या.
- ब) गुणात्मक प्रदत्त.
- क) शून्य अभ्युपगम.
- ड) अॅनोव्हा ANOVA - प्रचरण विश्लेषण.

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2565

[Total No. of Pages : 2

[5809]-7

M.A. (Part- I)

मराठी (MARATHI)

CC - 3 : ऐतिहासिक भाषाविज्ञान (अभ्यासपत्रिका – क्र. – 3)

Eithihasik Bhashavidnyan

(2019 Pattern) (Semester - I) (10403)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करून भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धतींचा परिचय करून द्या. [10]

किंवा

भाषेच्या अभ्यासात ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची भूमिका आणि महत्त्व विशद करा.

प्रश्न 2) मराठीची पूर्वपीठिका स्पष्ट करून मराठी भाषेच्या उगमाचा सोदाहरण शोध घ्या. [10]

किंवा

मराठीचा उत्पत्तीकाळ शोधण्यासाठी कोणत्या साधनांचा उपयोग केला जातो ते सांगा.

प्रश्न 3) भाषाकुल संकल्पनेची आवश्यकता सांगून जगातील प्रमुख भाषाकुलांचा परिचय करून द्या. [10]

किंवा

आर्य भारतीय भाषाकुलातील मराठीचे स्थान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) भाषिक परिवर्तनाची संकल्पना विशद करून स्वनपरिवर्तन कसे होते ते सोदाहरण लिहा. [10]

किंवा

भाषिक आदान म्हणजे काय ते सांगून संनिहित आदान प्रकाराची माहिती लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टिपा लिहा : (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) वैद्य-गुणे वाद
- ब) अर्थपरिवर्तनाची कारणे
- क) शिलालेख
- ड) आदानाचे हेतू

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2617

[5809]-73

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

CC - 5 : भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग - II

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - 01

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (20401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) भाषांतर म्हणजे काय? ते सांगून भाषांतराची आवश्यकता स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

खाली दिलेल्या उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

नई शिक्षा, नीति का एक विशिष्ट पहलू है कि हमारे युवा पीढ़ी को राष्ट्रीय दायित्व का बोध कराया जाए। इसका मतलब यह है कि छात्रों में अनुशासन, देशप्रेम और देशभक्ति के साथ यह भावना भी पैदा की जाए कि वे ही राष्ट्र के भावी निर्माता हों। देश को आगे ले जाने का बोझ अंततः उन्हीं को उठाना है। अतः युवा छात्र-छात्राओं को देश के जीवन का अंग बनाना होना। उन्हें शुरू से ही जिम्मेदारी के कार्य सौंपे जाएँ। स्काउटिंग एन.सी.सी., राष्ट्रीय सेवा योजना जैसे कार्यक्रमों से आत्मविश्वास तथा दायित्व का बोध पैदा किया जा सकता है।

प्र.2) निवेदनाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

आकाशवाणीवरील कार्यक्रमांच्या निवेदनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) जनसंपर्काची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

माहिती व जनसंपर्क अधिकाऱ्याची कर्तव्ये लिहा.

P.T.O.

प्र.4) वाङ्मयीन प्रकल्पलेखनाचे स्वरूप सांगा.

[10]

किंवा

प्रकल्पलेखनातील संदर्भ नोंदीचे स्वरूप सांगा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) भाषांतराची भूमिका
- ब) निवेदन कौशल्य
- क) शैक्षणिक संस्थासाठी जनसंपर्काचे महत्त्व
- ड) शैक्षणिक सहलीच्या आयोजनाचे हेतू

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2618

[Total No. of Pages : 2

[5809]-74

M.A. (Part- I)

MARATHI

CC - 6 : मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. 1920 ते 2010)
(2019 Pattern) (Semester - II) (20402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांचे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारप्रवाह व साहित्य यांचा संबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

इ.स 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'कथा' साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा.

प्रश्न 2) इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'कविता' या साहित्य प्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा. [10]

किंवा

इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) इ.स. 1960 ते 1990 या कालखंडातील शैक्षणिक, सामाजिक, धार्मिक आणि राजकीय स्थित्यंतरांचा साहित्यावर काय परिणाम झाला ते विशद करा. [10]

किंवा

इ.स. 1960 ते 1990 या कालखंडातील 'कथा' साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल लिहा.

प्रश्न 4) इ.स. 1990 ते 2010 या कालखंडातील साहित्याची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

इ.स. 1990 ते 2010 या कालखंडातील 'कादंबरी' साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) गांधीवाद
- ब) बा. सी. मर्टेकर
- क) दलित साहित्य चळवळ आणि दलित साहित्य
- ड) भारत सासणे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2619

[Total No. of Pages : 1

[5809]-75

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

Samajbhashavidnyan

समाजभाषाविज्ञान

अभ्यासपत्रिका क्र. - 03

(2019 Pattern) (Semester - II) (20403)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) समाजभाषाविज्ञानाचे स्वरूप आणि भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

भाषा, बोली आणि समाज यांच्या परस्परसंबंधांची चर्चा करा.

प्र.2) भाषा आणि विविध व्यवसाय-क्षेत्रे यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

किंवा

भाषा आणि आर्थिक व्यवस्था यांच्यातील संबंधांची सोदाहरण चर्चा करा.

प्र.3) भाषेचे संस्कृतीसापेक्षत्व स्पष्ट करा.

किंवा

विविध सामाजिक स्तर आणि भाषा यांचा सहसंबंध सोदाहरण विशद करा.

प्र.4) 'समाजांतर्गत नवव्यवस्थांचा उदय झाला की भाषा बदलते' या विधानाची चर्चा करा.

किंवा

प्रमाणभाषा आणि परभाषा यांच्यातील संपर्क पिजिन आणि क्रिऑलच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र.5) टीपा लिहा.

- अ) समाजभाषाविज्ञान शाखा
ब) भाषा आणि विविध व्यवसाय-क्षेत्रे
क) भाषा आणि संस्कृती
ड) क्रिऑल भाषा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2620

[Total No. of Pages : 2

[5809]-76

M.A. (Part - I) (Semester - II)

MARATHI (मराठी)

CBOP - 8 : दलित साहित्य (ऐच्छिक) (अभ्यास पत्रिका क्र. 4)

(20404) (2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) साढोत्तरी कालखंडातील दलित साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

दलित साहित्याच्या विविध संज्ञा स्पष्ट करून दलित साहित्याची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) 'दलित साहित्यातून आधुनिकता व सामाजिक बांधिलकीचे दर्शन घडते' या विधानाचा परामर्श घ्या.

किंवा

दलित आत्मकथनातून चित्रित होणारे जात वास्तव विशद करा.

प्रश्न 3) 'दलित साहित्याच्या भाषेत आक्रस्ताळेपणा व तोचतोचपणा दिसून येतो' या विधानाची साधक - बाधक चर्चा करा.

किंवा

दलित कवितेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) साहित्य व समीक्षा यासंदर्भात दलित साहित्याने दिलेले योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

'मराठी दलित साहित्यात नकार प्रभावीपणे येतो' सविस्तार स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- अ) दलित साहित्यातील आंबेडकरी तत्त्वज्ञान
- ब) दलित साहित्यातील भूकेचा प्रश्न
- क) दलित साहित्याची सामाजिक बांधिलकी
- ड) शंकरराव खरातांचे कथालेखन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2621

[Total No. of Pages : 2

[5809]-77

M.A. (Part- I)

मराठी (MARATHI)

मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (1818 ते 1960) (ऐच्छिक)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 4 (20405)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Optional)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) अब्बल इंग्रजी कालखंडात महाराष्ट्रातील सामाजिक व राजकीय जीवनात झालेल्या घडामोडींचा मराठी साहित्यावर कोणता परिणाम झाला? याचे साधार विवेचन करा.

किंवा

‘अब्बल इंग्रजी काळातील मराठी साहित्यात वैचारिक निबंधाला महत्त्व प्राप्त झाले होते’ या विधानाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) ‘महाराष्ट्रातील सामाजिक व धर्मविषयक चळवळीचा मराठी साहित्यावर मोठा परिणाम झाला आहे’ हे विधान स्पष्ट करा.

किंवा

अर्वाचीन मराठी साहित्यावर पाश्चात्य साहित्य व संस्कृतीचा कसा परिणाम झाला? सविस्तर लिहा.

प्रश्न 3) अर्वाचीन मराठी साहित्यावर स्वातंत्र्य चळवळींचा कसा परिणाम झाला? साधार स्पष्ट करा.

किंवा

स्वातंत्र्यविषयक चळवळी आणि आधुनिक मराठी साहित्य यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) विसाव्या शतकात उदयास आलेला गांधीवाद आणि मार्क्सवाद यांचा मराठी साहित्यावर कसा परिणाम झाला? सविस्तर लिहा.

किंवा

‘पाश्चात्य साहित्य-संस्कृती व नवे शिक्षण यामुळे आधुनिक कालखंडातील मराठी साहित्याला प्रेरणा मिळाली’ साधार विवेचन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) विष्णूशास्त्री चिपळूणकरांचे निबंधलेखन
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- क) बाळशास्त्री जांभेकर
- ड) गो. ग. आगरकर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4568

[Total No. of Pages : 2

[5809]-78

M.A.

MARATHI (मराठी)

CBOP - 8 : तौलनिक साहित्याभ्यास भाग - 2
(2019 Pattern) (Semester - II) (20406)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- अभ्यासक्रम 1) प्रभव आणि प्रभाव
2) तौलनिक साहित्याभ्यास - प्रमुख संकल्पना
3) तौलनिक साहित्याभ्यास आणि इतर ज्ञानशाखा परस्पर संबंध
4) तुलनात्मक अभ्यासासाठी नेमलेल्या साहित्यकृती

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

- अ) तौलनिक साहित्याभ्यासातील 'प्रभव' आणि प्रभाव या संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) साहित्यातील आदानप्रदान या संकल्पनेचा परामर्श घ्या.

प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

- अ) तौलनिक साहित्याभ्यासातील प्रमुख संकल्पना कोणत्या त्यांचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) तौलनिक साहित्याभ्यासातील संस्कृती अभ्यासाचे स्थान स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

- अ) तौलनिक साहित्याभ्यासाचा तत्त्वज्ञान या ज्ञानशाखेशी असलेला अन्वय स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जागतिकीकरणाचे तौलनिक साहित्यअभ्यासातील स्थान स्पष्ट करा.

P.T.O.

- प्रश्न 4)** कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) भाषांतर हे तौलनिक साहित्याचे अविभाज्य अंग आहे या विधानाची चर्चा करा.
किंवा
- ब) वाङ्मयीन चौर्य या संकल्पनेचा परामर्श घ्या.

- प्रश्न 5)** टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]
- अ) तौलनिक साहित्य आणि मानववंशशास्त्र
- ब) प्रभाव संकल्पना
- क) विश्वसाहित्य
- ड) आंतरभारती संकल्पना

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

P2623

[Total No. of Pages : 2

[5809]-79

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यास पत्रिका क्र. 4 (ऐच्छिक)

CBOP - 4 : वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या (भाग - 2)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (20407)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** भारतीय वाङ्मयेतिहासाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]
किंवा
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या व अडचणींचा परामर्श घ्या.
- प्रश्न 2)** आरंभकालीन मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनाचा आढावा घ्या. [10]
किंवा
आधुनिक मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनातील अडचणींचा परामर्श घ्या.
- प्रश्न 3)** रा. श्री. जोग व अ. ना. देशपांडे यांच्या मराठी वाङ्मयेतिहास लेखन कार्याचा आढावा घ्या. [10]
किंवा
म. गो. रानडे व ल. रा. पांगारकर यांचे मराठी वाङ्मयेतिहास लेखन कार्यातील योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** महाराष्ट्र साहित्य परिषदेची वाङ्मयेतिहास लेखनामागील भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
1974 पर्यंतच्या मराठी वाङ्मयेतिहास विचारांची वाटचाल स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

[10]

- अ) समीक्षा आणि वाङ्मयेतिहास.
- ब) भाषांतर आणि वाङ्मयेतिहास.
- क) वाङ्मयेतिहास लेखनातील तात्विक अडचणी.
- ड) श्री. व्यं. केतकर आणि वाङ्मयेतिहास लेखन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2566

[Total No. of Pages : 1

[5809]-8

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

CBOP - 4 : ग्रामीण साहित्य

अभ्यासपत्रिका क्र. - 4 (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (Semester - I) (10404)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप सांगून ग्रामीण साहित्याची वैशिष्ट्ये सांगा. [10]
किंवा
ग्रामीण साहित्य प्रवाह निर्मितीची कारणमीमांसा स्पष्ट करा.
- प्र.2)** ग्रामीण साहित्यातून घडणारे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
'जागतिकीकरणामुळे ग्रामीण साहित्यात बदलते खेडे अधोरेखित होत आहे' चर्चा करा.
- प्र.3)** 'ग्रामीण साहित्य हे सामाजिक बांधिलकी मानणारे साहित्य आहे' चर्चा करा. [10]
किंवा
स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील ग्रामीण कवितेची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्र.4)** ग्रामीण साहित्यातून चित्रित होणारे आशयविश्व सविस्तर लिहा. [10]
किंवा
ग्रामीण साहित्यातून प्रकट होणाऱ्या ग्रामीण बोलीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.5)** कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. [10]
अ) 'ग्रामीण साहित्य' संकल्पना
ब) गावगाड्याचे बदलते स्वरूप
क) बदलती कृषी संस्कृती आणि गोतावळा
ड) ग्रामीण कथेतील स्त्रीचित्रण

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2624

[Total No. of Pages : 2

[5809]-80

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका - 8 (ऐच्छिक)

CBOP - 08 : मराठीचे व्याकरण भाग - 2

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (20408)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचनाएँ : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) प्रयोगाचे प्रकार उदाहरणासर लिहा. [10]

किंवा

प्रयोग संकल्पना विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) वाक्यपृथक्करण संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाक्याच्या रचनेनुसार पडणाऱ्या वाक्यप्रकारांचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) गद्य आणि पद्य यातील भेद स्पष्ट करा. [10]

किंवा

छंद म्हणजे काय ते सांगून छंदाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) अर्थालंकार म्हणजे काय? अर्थालंकाराचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

शब्दशक्ती म्हणजे काय ते सांगून शब्दशक्तीचे प्रकार विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टीपा लिहा :

[10]

- अ) वाक्प्रचार आणि म्हणी
- ब) दृष्टांत अलंकार
- क) समासाचे प्रकार
- ड) वृत्तांचे प्रकार

[5809]-81

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र – 5 : विशेष स्तर

(कथेतर गद्य साहित्य)

(2019 Pattern) (Semester - II) (20501)

- पाठ्यपुस्तकें : i) मुर्दहिया – तुलसीराम
ii) निबंध वैभव – संपा. हिंदी अध्ययन मंडल, सावित्रीबाई फुले पुणे विश्वविद्यालय, पुणे
iii) माटी की मूर्तें – रामवृक्ष बेनीपुरी
iv) भोलाराम का जीव – हरिशंकर परसाई
v) याद हो कि न याद हो – काशीनाथ सिंह

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्र.1) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'चले बुद्ध की राह' इस आत्मकथा की प्रासंगिकता को स्पष्ट कीजिए।
ब) 'मुर्दहिया' आत्मकथा की कथावस्तु को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'संस्कृति और सौंदर्य' इस निबंध की विशेषताएँ लिखिए।
ब) 'कविता क्या है?' निबंध की विवेचना कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'बलदेव सिंह' का चरित्र चित्रण कीजिए।
ब) सुभान खाँ के व्यक्तित्व पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'भोलाराम का जीव' इस व्यंग्य रचना की प्रासंगिकता को स्पष्ट कीजिए।
ब) काशीनाथ सिंह लिखित 'याद हो कि न याद हो' इस संस्मरण की विशेषताएँ लिखिए।

प्र.5) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- i) 'मुर्दहिया' शब्द का अर्थ क्या है?
अ) मंदिर
ब) विद्यालय
क) स्मशान भूमि
ड) अनाथालय
- ii) 'कुटज' निबंध के लेखक कौन है?
अ) आ. रामचंद्र शुक्ल
ब) आ. हजारीप्रसाद द्विवेदी
क) रामकुमार वर्मा
ड) रामविलास शर्मा
- iii) 'भोलाराम का जीव' इस रचना में किस पात्र का उल्लेख आया है?
अ) अप्सरा
ब) नारद
क) छत्रसाल
ड) कालीदास
- iv) 'अल्लाह' के रसूल किस दिशा से आए थे?
अ) पूरब
ब) उत्तर
क) दक्षिण
ड) पश्चिम
- v) सरजू भैया ने किससे कर्ज लिया था?
अ) महाजन से
ब) डॉक्टर से
क) वकील से
ड) शिक्षक से
- vi) 'याद हो की न याद हो' किस विधा की रचना है?
अ) उपन्यास
ब) आत्मकथा
क) कहानी
ड) संस्मरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3848

[Total No. of Pages : 3

[5809]-82

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

द्वितीय अयन, प्रश्नपत्र - 6 : शोध प्रविधि
(2019 Pattern) (Semester - II) (20502)

समय : 3 घंटे]

[कुल अंक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।
-

प्रश्न 1) शोध का अर्थ एवं स्वरूप बताकर शोध के उद्देश्य को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

शोध की परिभाषाएँ लिखकर उसकी विवेचन पध्दति को विशद कीजिए ।

प्रश्न 2) शोध और आलोचना का अतःसंबंध अधोरेखित कीजिए । [10]

अथवा

साहित्यिक शोध के भेदों का विवेचन कीजिए ।

प्रश्न 3) हस्तलेख संकलन का महत्व एवं उपयोगिता स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

शोध प्रक्रिया को स्पष्ट करते हुए उसकी तर्क पध्दति को विशद कीजिए ।

प्रश्न 4) शोध-प्रबंध लेखन प्रणाली को समझाते हुए उसमें वर्तनी सुधार के महत्व को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

शोध लेखन प्रणाली में शीर्षक निर्धारण और भूमिका लेखन के महत्व को विशद कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही उत्तर लिखिए :

[10]

- i) शोध का मुख्य उद्देश्य क्या है?
- क) उपाधि प्राप्त करना ख) पुरस्कार प्राप्त करना
ग) विज्ञापन देना घ) समस्या समाधान
- ii) शोध प्रबंध में परिशिष्ट कहा दिया जाता है?
- क) आरंभ में ख) मध्य में
ग) अंत में घ) कहीं भी
- iii) समस्या चयन अनुसंधान का कौन-सा चरण है?
- क) पहला ख) अंतिम
ग) द्वितीय घ) अनुसंधान पूर्व
- iv) शोध विषय समस्या का क्या होता है?
- क) प्रतिगामी ख) अनुगामी
ग) मूलगामी घ) उर्ध्वगामी
- v) आलोचना की अपेक्षा अनुसंधान का क्षेत्र कैसा होता है?
- क) सीमित ख) संकुचित
ग) व्यापक घ) मर्यादित
- vi) मात्रात्मक शोध पद्धति में किस तर्क पद्धति का सहारा लिया जाता है?
- क) निगमनात्मक ख) आगमनात्मक
ग) द्वंद्व्वात्मक घ) प्रयोगात्मक
- vii) शोध प्रक्रिया का पहला चरण किसे माना जाता है?
- क) शोध निष्कर्ष ख) परिकल्पना
ग) रूपरेखा घ) विषय चयन
- viii) अनुमान द्वारा शोध कार्य किस तर्क पद्धति में किया जाता है?
- क) निगमनात्मक ख) विश्लेषणात्मक
ग) आगमनात्मक घ) विवेचनात्मक
- ix) शोध प्रबंध के शीर्षक से क्या प्रस्तुत होता है?
- क) शोध का दायरा ख) निष्कर्ष
ग) रूपरेखा घ) परिकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3849

[Total No. of Pages : 3

[5809]-83

M.A. (Part- I)

हिंदी (HINDI)

पाठ्यचर्या : 7 पाश्चात्य काव्यशास्त्र
(2019 Pattern) (Semester - II) (20503)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्रश्न 1) प्लेटो का अनुकरण सिद्धांत स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

अरस्तू के विरेचन सिद्धांत का स्वरूप स्पष्ट करते हुए उसके महत्त्व का विवेचन कीजिए।

प्रश्न 2) उदात्त का स्वरूप स्पष्ट करते हुए उसके अंतरंग एवं बहिरंग तत्वों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

कॉलरिज का कल्पना और फैंटसी सिद्धांत स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) टी. एस. इलियट द्वारा प्रतिपादित परंपरा सिद्धांत की समीक्षा कीजिए। [10]

अथवा

इलियट के निर्वैयक्तिकता सिद्धांत का महत्त्व विशद कीजिए।

प्रश्न 4) आई. ए. रिचर्ड्स के 'संप्रेषण सिद्धांत' पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

आई. ए. रिचर्ड्स के मूल्य सिद्धांत की समीक्षा कीजिए।

P.T.O.

- ix) निम्नलिखित में से काव्य-भाषा सिद्धांत के प्रवर्तक कौन है?
- अ) टी. एस. इलियट ब) प्लेटो
क) आर्इ. ए. रिचर्ड्स ड) लौंजाइनस
- x) उदात्त के बहिरंग तत्व के अंतर्गत निम्नलिखित में से किसका समावेश होता है?
- अ) भावाडंबर ब) समुचित अलंकार योजना
क) विषय की गरिमा ड) शब्दाडंबर
- xi) टी. एस. इलियट निम्नलिखित में से किस सिद्धांत के प्रवर्तक माने जाते हैं?
- अ) उदात्त सिद्धांत ब) विरेचन सिद्धांत
क) अनुकरण सिद्धांत ड) वस्तुनिष्ठ समीकरण सिद्धांत
- xii) मूल्य सिद्धांत का संबंध किससे है?
- अ) दर्शनशास्त्र ब) नीतिशास्त्र
क) मनोविज्ञान ड) तर्कशास्त्र

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3850

[Total No. of Pages : 3

[5809]-84

M.A. (Part- I)

हिंदी (HINDI)

प्रश्नपत्र – 8 : शैलीविज्ञान एवं सौंदर्यशास्त्र
(2019 Pattern) (Semester - II) (20504)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्रश्न 1) शैली की परिभाषा देकर उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

शैली के उपकरणों को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) शैलीविज्ञान का भाषाविज्ञान से संबंध स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

शैलीविज्ञान और समाजशास्त्र का संबंध विशद कीजिए।

प्रश्न 3) सौंदर्य की परिभाषा देकर उसके स्वरूप को स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

सौंदर्य की कलावादी दृष्टि को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) सौंदर्य बोध और रसानुभूति के परस्पर संबंध को समझाईए। [10]

अथवा

साहित्य में निहित सौंदर्य बोध को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए।[10]

- i) शैलीविज्ञान के अध्ययन की कितनी दिशाएँ प्रचलित हैं?
अ) दो
ब) तीन
क) चार
ड) पाँच
- ii) हिंदी के किस आलोचक ने शैली विज्ञान नाम से पुस्तक लिखी है?
अ) डॉ. नगेंद्र
ब) रामचंद्र शुक्ल
क) ह. प्र. द्विवेदी
ड) नामवर सिंह
- iii) शैलीविज्ञान शब्द अंग्रेजी के किस शब्द का रूपांतरण है?
अ) स्टाइलिस्टिक
ब) स्टाईलिश
क) स्टाईलेस्टिक
ड) स्टाईल
- iv) संरचनात्मक शैलीविज्ञान के स्वरूप को स्पष्ट करने का श्रेय किसे प्राप्त होता है?
अ) इलियट
ब) टेट
क) वारेन
ड) बाली
- v) शैलीविज्ञान साहित्य को किस कला की श्रेणी में रखता है?
अ) भाषिक
ब) वाचिक
क) लिखित
ड) उपयोगी
- vi) भाषा का सर्जनात्मक प्रयोग क्या है?
अ) भाव
ब) कल्पना
क) शैली
ड) बुद्धि
- vii) सौंदर्य शब्द अंग्रेजी के किस शब्द का रूपांतरण है?
अ) क्यूट
ब) क्यूटनेस
क) ब्युटी
ड) ब्युटीफुल
- viii) मानव जीवन की चिरसंगिनी किसे कहा गया है?
अ) कला
ब) सौंदर्य
क) संगीत
ड) चरित्र

- ix) सौंदर्यशाला को ललित कला का दर्शन किसने कहा है?
अ) काँट
ब) फ्रायड
क) हीगेल
ड) बोसांके
- x) किसके बिना कलाकृति की कल्पना करना निरर्थक है?
अ) प्रकृति
ब) जगत
क) सौंदर्य
ड) कला
- xi) साहित्यिक कार्य का प्रमुख उद्देश्य क्या है?
अ) कल्पना की खोज
ब) यथार्थ की खोज
क) सौंदर्य की खोज
ड) प्रेम की खोज
- xii) दर्शनशास्त्र के अग्रणी कौन हैं?
अ) सुकरात
ब) अरस्तु
क) प्लेटो
ड) काँट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2626

[Total No. of Pages : 3

[5809]-85

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र - 8 : वैकल्पिक

(घ) हिंदी उपन्यास साहित्य (20505)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं ।

प्रश्न 1) 'तमस' उपन्यास की संवेदना पर प्रकाश डालिए । [10]

अथवा

'तमस' उपन्यास का भाषा शिल्प स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) 'छप्पर' उपन्यास में अभिव्यक्त दलित चेतना को स्पष्ट कीजिए । [10]

अथवा

'छप्पर' उपन्यास के प्रमुख पात्रों का समीक्षात्मक विश्लेषण कीजिए ।

प्रश्न 3) 'गिलिगडु' उपन्यास की मूल समस्या पर प्रकाश डालिए । [10]

अथवा

'गिलिगडु' उपन्यास की कथावस्तु विस्तार से लिखिए ।

प्रश्न 4) 'ग्लोबल गाँव के देवता' उपन्यास में आदिवासी चेतना किस प्रकार अभिव्यक्त हुई है? स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

'ग्लोबल गाँव के देवता' उपन्यास में औद्योगीकरण की आँधी में उजड़ते आदिवासी जीवन को किस प्रकार व्यक्त किया है?

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages :2

P2627

[5809] - 86

M.A. (Part - I)

ENGLISH

English Literature from 1550 to 1798

(2019 Credit Pattern) (Semester - II) (20601) (Paper - 2.1)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Discuss the major literary characteristics of the Age of Milton.
- b) What are the main features of Neo-Classical poetry? Illustrate.

Q2) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Attempt a character sketch of Volpone as the protagonist of Ben Jonson's Play 'Volpone'.
- b) Write a detailed note on the themes of the Play 'Volpone'.

OR

- c) Compare and contrast Addison and Steele as essayists on the basis of the essays prescribed for your study.

Q3) Attempt any ONE of the following: [10]

- a) Attempt a character sketch of the Emperor in 'Gulliver's Travels'.
- b) Write a detailed note on the themes of 'Gulliver's Travels'.
- c) Discuss the limits of human understanding with reference to 'Gulliver's Travels'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any TWO of the following: **[10]**

- a) Significance of Adam and Eve story in 'Paradise Lost Book - I'.
- b) Satan as a villain in 'Paradise Lost'.
- c) Milton's purpose of writing 'Paradise Lost'.
- d) Significance of the title 'Paradise Lost'.

Q5) Write short notes on any TWO of the following: **[10]**

- a) Mac Flecknoe as a personal satire.
- b) The themes of 'The Rape of the Lock'.
- c) 'The Little Black Boy' as a religious poem.
- d) Social reality in the poem 'London'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2628

[Total No. of Pages : 2

[5809]-87

M.A. (Part - I)

ENGLISH

English Literature from 1798 to the Present

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (20602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any ONE of the following :

[10]

- a) Explain the features of Victorian poetry with the help of the prescribed texts.
- b) Write a detailed note on the Theatre of the Absurd.

Q2) Attempt any ONE of the following :

[10]

- a) Attempt a character sketch of Antoinette.
- b) Discuss 'Wide Sargasso Sea' as a postcolonial novel.
- c) Comment on the significance of the title 'Wide Sargasso Sea'.

Q3) Attempt any ONE of the following :

[10]

- a) Attempt a character sketch of Rosencrantz.
- b) Comment on the themes of the play 'Rosencrantz and Guildenstern Are Dead'.
- c) Write a detailed note on the absurdity of the world reflected in 'Rosencrantz and Guildenstern Are Dead'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any **TWO** of the following : **[10]**

- a) The theme of child labour and exploitation in the poem 'The Cry of the Children'.
- b) Alfred Tennyson and Robert Browning as Victorian poets.
- c) Depiction of nature in the poems 'Among the Rocks' and In Memoriam 'I envy not in any moods'.
- d) The theme of lust and greed in 'Blackberry-picking'.

Q5) Write short notes on any **TWO** of the following : **[10]**

- a) The horrors of war reflected in 'Counter - Attack'.
- b) T.S. Eliot and W.B. Yeats as modern poets.
- c) The theme of the poem 'Experience'.
- d) The significance of the title 'Simple Poem'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2629

[5809] - 88

M.A. (Part - I)

ENGLISH

**Contemporary Studies in English Language
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (20603)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions. (Any Two) [10]

- a) Write a note on Formal and Informal Style.
- b) Consider Borrowing as the important linguistic process in English.
- c) What is language planning? Write language planning goal.
- d) What do we understand by 'Death of Language'. Explain with examples.

Q2) Answer the following questions. (Any Two) [10]

- a) Write a note on denotative meaning and connotative meaning.
- b) Consider seven types of meaning in semantic studies of language.
- c) Comment on Synonymy Antonymy and Homonymy as important considerations in semantics.
- d) Discuss semantics as a branch of linguistic studies.

Q3) Answer the following questions. (Any Two) [10]

- a) Comment on, 'Syntax is the structural aspect of language'.
- b) Write a note on Adverbial Phrase (AP).
- c) Elaborate the clause structures of simple, Complex and compound sentences.
- d) How are verbs classified in English? Explain in detail.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions. (Any Two) [10]

- a) Elucidate J.R. Searle's Typology of Speech Acts, with suitable examples.
- b) What do we understand by Direct and Indirect speech Acts in linguistic studies?
- c) Comment on constative and performative utterances.
- d) Consider Pidgins and Creoles as non-standard varieties of English language.

Q5) Answer the following questions. (Any Ten) [10]

- a) 'The beautiful girl'. Identify the type of phrase.
- b) 'May I come in Sir'. - Identify the style of the sentence.
- c) The finance Minister will present an Annual Budget today. - Identify the register in the sentence.
- d) Use of two languages by the speaker is called as _____.
- e) 'Arre Yaar Jaldi Karo! Hum Late Ho Rahe Hai' - is an example of _____
- f) 'I will be late tonight. Tum khana Kha lena ! is an example of _____.
- g) Bandh, Gherav and Morcha are the examples of _____ process of word formation in English.
- h) Give antonym for the word 'light'.
- i) Bank is an example of _____ in semantics.
- j) The super-ordinate word for - 'Jasmine'.
- k) 'Stand up! and go out!' is an example of _____ speech act.
- l) 'Please, can I borrow your pen', is an example of _____ speech act.
- m) Adjacency pair for the utterance -
'Good afternoon' is _____.
- n) Write the presupposition for the following sentence-
Example - Mary's dog is cute.
- o) John searched the room carefully.-
Identify the Adverbial in the sentence.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2630

[Total No. of Pages : 2

[5809]-89

M.A. (Part - I)

ENGLISH

Paper - 2.4 : Literary Criticism and Theory

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Theory) (20604)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any ONE of the following in about 150 words each : [10]

- a) Comment on 'the nature and function of feminism'.
- b) Explain the features of Marxist criticism.
- c) What are the assumptions of Structuralism?

Q2) Answer any ONE of the following in about 150 words each : [10]

- a) Explain Foucault's 'What is an Author'? From the Post-structuralist point of view.
- b) How does Todorov examine the plot of Boccaccio's *Decameron* by using the structural method?

Q3) Answer any ONE of the following in about 150 words each : [10]

- a) How are 'gaps' in a text important for the interaction between the text and the reader?
- b) Discuss Trilling's views on 'the influence Freud had on literature'.
- c) How does Trilling prove that Freudian psychology offers a systematic account of the human mind?

P.T.O.

Q4) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each : [5]

- i) Literature and Ideology.
- ii) Sontag's defense of 'art'.

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each : [5]

- i) Sontag's view on 'the real function of criticism'.
- ii) The distinction between 'British Cultural Studies' and 'Marxist critical practice'.

Q5) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each : [5]

- i) The goal of 'Woman's Situation and Character'.
- ii) Traits of women reflected in 'Woman's situation and Character'.

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each : [5]

- i) Historical development of Postcolonialism.
- ii) Approaches to textual analysis in Postcolonialism.

[5809]-9

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. - 4 (ऐच्छिक) (10405)

ii) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (प्रारंभ ते 1818)

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System)

(Optional Paper)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयनिर्मितीमागील प्रेरणा विशद करा.

किंवा

मध्ययुगीन कालखंडातील राजकीय स्थित्यंतराचा महाराष्ट्रीय सांस्कृतिक जीवनावर कोणता परिणाम झाला ते स्पष्ट करा.

प्र.2) वारकरी संप्रदायाच्या सामाजिक व धार्मिक कार्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्र.3) संत तुकारामांच्या अभंगातील विद्रोहाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

वारकरी संप्रदायाच्या तत्वज्ञानाचा तत्कालीन समाजजीवनावर कोणता प्रभाव पडला, ते लिहा.

प्र.4) समर्थ संप्रदायाच्या सामाजिक आणि वाङ्मयीन कार्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

मध्ययुगीन कालखंडाचा भक्ती हा युगधर्म होता, हे तत्कालीन वाङ्मयाच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) संत एकनाथांच्या भारूडातील प्रबोधन.
ब) बखर वाङ्मय.
क) महानुभाव पंथाचे तत्वज्ञान.
ड) शाहिरांची लावणी.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2631

[Total No. of Pages : 2

[5809]-90

M.A.

URDU

UR-20701 : Modern Poetry Texts
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ علامہ اقبال کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

علامہ اقبال کی نظم نگاری کا سرسری جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ ”ضرب کلیم“ کی نظموں میں تعلیم و تربیت کی اہمیت کو اجاگر کیجئے۔

یا

”ضرب کلیم“ کی تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مجروح سلطان پوری کی سوانح حیات پر نوٹ لکھئے۔

یا

مجروح اور انجمن ترقی پسند مصنفین پر اظہار خیال کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ مجروح کی غزل گوئی کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

مجروح کی غزلوں میں حب الوطنی پر اظہار خیال کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

- (۱) حیات و موت نہیں التفات کے لائق فقط خودی ہے خودی کی نگاہ کا مقصود
- (۲) جس نے سورج کی شاعوں کو گرفتار کیا زندگی کی شب تار یک سحر کرنے سکا
- (۳) نظر آتے نہیں بے پردہ حقائق ان کو آنکھ جن کی ہوئی محکومی و تقلید سے کور
- (۴) تورہ نور و شوق ہے؟ منزل نہ کر قبول لیلی بھی ہم نشین ہو تو مجمل نہ کر قبول
- (۵) ختم شور طوفاں تھا، دور تھی سیاہی بھی دم کے دم میں افسانہ تھی مری تباہی بھی
- (۶) جو دیکھتے مری نظروں پہ بندشوں کے ستم تو یہ نظارے مری بے بسی پہ رو دیتے
- (۷) وہ تو گیا، یہ دیدہ خونبار دیکھئے دامن پہ رنگ پیرہن یار دیکھئے

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2632

Total No. of Pages : 2

[5809]-91

M.A. (Semester - II)

URDU (Paper - II)

20702: Classical Prose and Poetry Texts

(2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

[10]

سوال نمبر 1: رجب علی بیگ سرور کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

رجب علی بیگ سرور کی داستان گوئی پر تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: اردو نثر کے ارتقاء میں فسانہ عجائب کی کیا اہمیت ہے؟ تفصیل سے لکھئے۔

یا

داستان ”فسانہ عجائب“ کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: داغ دہلوی کا ادب میں مقام متعین کیجئے۔

یا

داغ دہلوی کی شاعری زندگی کے تجربات کی ترجمان ہے۔ بحث کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: داغ دہلوی کے رنگ تغزل کا جائزہ لیجئے۔

یا

داغ دہلوی کی شاعری کا مجموعی جائزہ پیش کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 5: کوئی پانچ اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجئے۔

- ۱۔ کوئین جس کے ناز سے چکرار ہے ہیں داغ
میں ہوں نیاز مند اسی بے نیاز کا
- ۲۔ دنیا بھی ایک بہشت ہے اللہ رے کرم
کن نعمتوں کو حکم دیا ہے جواز کا
- ۳۔ خبردار حکمت کے مضمون سے
غرض جو پڑھا اس نے قانون سے
- ۴۔ زبان ہلا دے تو ہو جائے فیصلہ دل کا
اب آچکا ہے لبوں پر معاملہ دل کا
- ۵۔ دنیا میں اک ہی ہے زیارت گہہ جنوں
خانہ خرابیوں نے مرا گھر بنا دیا
- ۶۔ جگر کو تھام کے میں بزم یار سے اٹھا
ہراک قرار سے بیٹھا قرار سے اٹھا
- ۷۔ ارمان بھرے دل کا نہ یوں نام نکلتا
نا کامی جاوید سے بھی کام نکلتا

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P2633

[Total No. of Pages : 2

[5809]-92

M.A.

URDU

UR-20703 : Philology

(2019 Pattern) (Semester - II) (Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ لسانیات کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کا دیگر علوم سے تعلق واضح کیجیے۔

یا

اُردو زبان کی ابتدائی نشوونما میں صوفیائے اکرام کی خدمات پر روشنی ڈالیے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ اُردو زبان کے آغاز سے متعلق مختلف نظریات کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

یا

آریاؤں کا وطن اور داخلہ ہند پر اظہار خیال کیجیے۔

سوال نمبر ۳۔ ”اُردو کا خمیر پنجاب کی کھڑی بولی سے لیا گیا ہے“ محمود شیرانی کی کتاب ”پنجاب میں اُردو“ کی روشنی میں

[10]

تبصرہ کیجیے۔

یا

اُردو کی ابتدائی نشوونما کے بارے میں نصیر الدین ہاشمی کے نظریات پر روشنی ڈالیے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ ہند آریائی کے تین ادوار بیان کیجئے۔

یا

زبان کی غیر اردادی تشکیل پر ماحصل تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی دو پر نوٹ لکھئے۔

(۱) پہلا آریائی دور

(۲) کھڑی بولی

(۳) محمد حسین آزاد

(۴) نصیر الدین ہاشمی

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-2634

Total No. of Pages : 2

[5809]-93

M.A. (Semester - II)

URDU (Paper-IV)

20704:Special Study of a Poet

(CBCS-2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: ترقی پسند تحریک کے زوال کے اسباب قلمبند کیجئے۔

یا

مشہور ترقی پسند شعراء کے خیالات کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: مخدوم محی الدین کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالیں۔

یا

مخدوم محی الدین کی سیاسی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: مخدوم محی الدین کی شاعری کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

مخدوم کی شاعری ظالمانہ سماج کے خلاف صدائے احتجاج ہے۔ مع مثال کے واضح کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: مخدوم کی نظم نگاری کے مختلف پہلوؤں کو اجاگر کیجئے۔

یا

ہم عصر ترقی پسند نظم نگار شاعروں میں مخدوم کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

۱۔ مخدوم کی انقلابی شاعری

۲۔ ”بساطِ قص“ پر تبصرہ

۳۔ مخدوم اور تلنگانہ تحریک

۴۔ نظم ”چاند تاروں کا بن“ کا جائزہ

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2635

[Total No. of Pages : 2

[5809]-94
M.A. (Part-I)
PERSIAN
Classical Poetry Text
(2019 Credit Pattern) (Semester II) (Paper-I) (20801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) What are types of Qaseedah. **[10]**

OR

Trace the development of Qaseedah writing in saljuque period.

Q2) Write the characteristics features of poetry of Hafiz Shirazi. **[10]**

OR

Account for the Popularity of Ghalib as a poet.

Q3) Ghazal as a form of Poetry in Persian. Comment on it. **[10]**

OR

Write a critical note on the Poetic art of Farrukhi.

Q4) Write short notes on any Two of the following. **[10]**

- a) Qaani as a Qaseedah writer.
- b) Poetic art of Ameer khusrov.
- c) Aspects of downfail of Qaseedah.
- d) Style of Ghalib.

P.T.O.

Q5) Explain any FIVE of the Following.

[10]

- (i) جاں زتن بردی ودرجانی مہنوز
درر ہارادی ودرمانی ہنوز
- (ii) بزمِ عیش و موسم شادی و ہنگام طرف
پنچ روز ایام عشرت را غنیمت داں دلا
- (iii) دلِ دارم کہ ساماں نیست اورا
بدل درد لے کے درماں نیست اورا
- (iv) برامتِ تو دوزخ جاوید حرام ست
حاشا کہ شفاعت کنی سوختگان را
- (v) اثرِ نماںد باقی زمن اندر آرزویت
چکنم چوسیر دیدن نتواں رُخ نکویت
- (vi) ز عشق نا تمام ما جمال یار مستغنی ست
باب و رنگ و خال و خط چہ حاجت روئے زیبارا
- (vii) تا کے بدر دہجر کنی نا تو اں مرا
یکدم بوصلِ خویش بکن شاداں مرا

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2636

[Total No. of Pages : 4

[5809]-95

M.A. (Part- I)

HISTORY (Paper - IV)

22201 : Approaches to History

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss about Social and Cultural History.
- b) Write in detail about Micro History and Family History.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the cambridge school of history writing.
- b) Write the contribution of historians in Indian marxist historiography.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Evaluate subaltern historiography.
- b) Discuss about the famminist school of history writing.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of oral History in Historiography.
- b) Analyze the history of Dalit and Non-Brahminical

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each.

[10]

- a) Economic History
- b) Kashiprasad Jyaswal
- c) Fernand Braudel
- d) Textual Criticism

Total No. of Questions : 5]

P2636

[5809]-95

M.A. (Part- I)

HISTORY CORE (Paper - IV)

22201 : Approaches to History

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांचे गुण समान आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सामाजिक व सांस्कृतिक इतिहासाबाबत चर्चा करा.
ब) सूक्ष्म इतिहास व धराण्यांचा इतिहास (Family History) याविषयी सविस्तर लिहा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) केंब्रिज इतिहासलेखन प्रवाह स्पष्ट करा.
ब) भारतीय मार्क्सवादी इतिहासलेखनात इतिहासकारांचे योगदान लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सबाल्टर्न इतिहासलेखनाचे मूल्यमापन करा.
ब) स्त्रीवादी इतिहासलेखन प्रवाहाबद्दल चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मौखिक इतिहासाचे इतिहासलेखनातील महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) दलित आणि अब्राम्हणी इतिहासाची मिमांसा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) आर्थिक इतिहास
- ब) काशीप्रसाद जयस्वाल
- क) फर्नाद ब्रोदेल
- ड) ग्रंथातील टीका (Textual Criticism)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2637

[Total No. of Pages : 4

[5809]-96

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Ideas and Institutions in Medieval India

(2019 Pattern) (Credit System) (22202)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the various trends in the writing of the history of medieval India.
- b) Examine the foreign sources for the study of the Mughal period.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss shokracharya's Theory of state and kingship.
- b) Explain Abul Fazl's ideas on state and kingship.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Examine the theory of segmentary state with special reference to medieval south India.
- b) How far was the Bhakti movement a vahical for social change?

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the concept of social stratification in the context of medieval Indian society.
- b) Examine the nature of trade under the mughals in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Theocratic state system
- b) Ijaradari
- c) External Trade
- d) Mansabdari system

Total No. of Questions: 5]

P2637

[5809]-96

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Ideas and Institution in Medieval India

(2019 Pattern) (Credit System) (22202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांचे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालिलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मध्ययुगीन भारताच्या इतिहास लेखनामधील विविध प्रवाहांची चर्चा करा.
- ब) मुघल कालखण्डाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त परिक्रिय साधनांचे परिक्षण करा.

प्रश्न 2) खालिलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) शुक्राचार्याची राजपद आणि राज्य सिध्दांताची चर्चा करा.
- ब) अबुल फजल राज्य व राजपद विषयी यांचे विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालिलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मध्ययुगीन दक्षिण भारताच्या संदर्भात विभाजीत राज्याचा सिध्दांताचे परीक्षण करा.
- ब) भक्ती चळवळ सामाजिक बदलाचे साधन होते हे कितपत खरे आहे.

प्रश्न 4) खालिलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मध्ययुगीन भारतीय समाजाच्या संदर्भासह सामाजिक स्थितीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मुघल कालखण्डातील भारतीय व्यापाराच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालिलपैकी कोणत्याही दोन टिपांचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) ईश्वर सत्ताक राज्यपध्दती
- ब) इजारदारी
- क) परकीय व्यापार
- ड) मनसबदारी पध्दत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2638

[Total No. of Pages : 2

[5809]-97

M.A. (Part - I)

HISTORY

**HS - CC-6 : Socio - Economic History of the Marathas
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22203)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Critically examine the foreign sources for the study of socio-economic history of the Marathas.
- b) Review the historiography of Socio-Economic history of the Marathas.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Describe the role of 'Patil' and 'Kulkarni' in village administration.
- b) "Village was a centre of Socio-Economic activity in the medieval Maratha Period". Discuss.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Review the caste system as a means of social stratification in the Maratha state.
- b) Critically examine the nature of the education system during the Maratha Period.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Bringout the role played by banking houses in the economic life of medieval Maharashtra.
- b) Examine the nature of Textile and Leather industries in the Maratha Period.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Inampatti.
- b) Internal Trade Centers.
- c) Sardeshmukhi.
- d) Types of Land.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P2638

[5809]-97

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS - CC-6 : Socio - Economic History of the Marathas
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22203)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या सामाजिक-आर्थिक इतिहासाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या परकीय साधनांचे टिकात्मक परीक्षण करा.
ब) मराठ्यांच्या सामाजिक आणि आर्थिक इतिहासातील इतिहास लेखन शास्त्राचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) ग्राम प्रशासनातील पाटील व कुलकर्णी यांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
ब) “खेडे हे मध्ययुगीन मराठा राज्यातील सामाजिक व आर्थिक व्यवहारांचे केंद्र होते” चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मराठा राज्यात समाजिक स्तरीकरणाचे एक साधन म्हणून जाती व्यवस्थेचा आढावा घ्या.
ब) मराठेकालीन शिक्षण पद्धतीच्या स्वरूपाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील आर्थिक जीवनात पेठ्यांनी बजावलेल्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
ब) मराठेकालीन वस्त्रउद्योग व चर्मोद्योगाच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. [10]
अ) इनामपट्टी
ब) अंतर्गत व्यापारी केंद्र
क) सरदेशमुखी
ड) जमिनीचे प्रकार

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2639

[Total No. of Pages : 4

[5809]-98

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

(HS : EC-09) : Marathas in 17th and 18th Century : Power Politics
(2019 Pattern) (Credit System) (22204)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the process of formatting of Maratha State.
- b) Explain the expansion of Maratha power in Malwa and Bundelkhand.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the concept of 'Maharashtra Dharma'.
- b) Explain the role of Mahadaji Shinde in the transition of Maratha power in the late eighteenth century.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the background of the rise of 'Maratha confederacy'.
- b) Explain the nature of Maratha power in North Karnataka.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Write the information about the incorporation Maratha state in to the colonial state.
- b) Explain the contribution of Raghuji Bhosale in the expansion of Maratha power in Bengal.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) 'Saranjamdari' system
- b) Peshwa Dabhade conflict
- c) Sadashivrao Bhau
- d) Battle of Rakshasbhuvan (1763)

Total No. of Questions : 5]

P2639

[5809]-98

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

(HS : EC-09) : Marathas in 17th and 18th Century : Power Politics
(2019 Pattern) (Credit System) (22204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मराठा राज्य निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) मराठा सत्तेचा माळवा व बुंदेलखंडातील साम्राज्य विस्तार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) 'महाराष्ट्र धर्म' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) 18 व्या शतकाच्या उत्तरार्ध्यात मराठा सत्तेच्या राजकिय वाट्यालीतील महादजी शिंदे याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मराठा मंडळाच्या उदयाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
ब) उत्तर कर्नाटकमधील मराठा सत्तेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मराठा राज्याचे वसाहती राज्यामध्ये विलिनीकरण कसे झाले यावर सविस्तर माहिती लिहा.
ब) बंगालमधील मराठ्यांच्या सत्ता विस्तारातील रघुजी भोसले याचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) सरंजामदारी पद्धत
- ब) पेशवे दाभाडे संघर्ष
- क) सदाशिवराव भाऊ
- ड) राक्षसभुवनची लढाई (1763)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2640

[Total No. of Pages : 4

[5809]-99

M.A. (Part - I)

HISTORY

22205 : Nature of Dalit Movement in Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - II) (Elective)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Discuss the educational thoughts of Dr. Babasaheb Ambedkar.
- b) Review the analysis of the cast system by Dr. Babasaheb Ambedkar.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Discuss the role of Dr. Babasaheb Ambedkar news papers in the development of Dalit Movement.
- b) Examine the aims and objectives of Mahad Satyagraha with its effects.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Discuss the Gandhi-Ambedkar debate in detail.
- b) Examine the Menifesto of Independent Lebour Party.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Evaluate the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in the Making of Indian Constitution.
- b) Discuss the Religious Conversion Movement of Dr. Babasaheb Ambedkar in detail.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each.

[10]

- a) Karmvir Dadasaheb Gaikwad
- b) Dalit Panthar
- c) Dalit Literature
- d) Ambedkari Jalse

Total No. of Questions : 5]

P2640

[5809]-99

M.A. (Part - I)

HISTORY

22205 : Nature of Dalit Movement in Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - II) (Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या शैक्षणिक – विचारांची चर्चा करा.

ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी केलेल्या जाती – व्यवस्थेच्या विश्लेषणाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) दलित चळवळीच्या विकासातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या वृत्तपत्रांच्या भूमिकेची चर्चा करा.

ब) महाडच्या सत्याग्रहाची उद्दिष्टे आणि परिणामांचे परिक्षण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) गांधी-आंबेडकर यांच्यामधील चर्चा विश्वाची सविस्तर चर्चा करा.

ब) स्वतंत्र मजूर पक्षाच्या जाहीरनाम्याचे – परिक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) भारतीय संविधानाच्या निर्मितीमधील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या धर्मातराची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड
- ब) दलित पँथर
- क) दलित साहित्य
- ड) आंबेडकरी जलसे

